

Eira Söderholm

Kainun kielen grammatikki

Tromssan universiteetti 2012

1	Alkusana	7
1.1	Mikä oon kielen nimi	7
1.2	Mistä löydä tietoa kainun kielen grammatikista.....	7
1.3	Kielitinka ja dialektipohjan valitseminen.....	8
2	Kainun kielen rakenus.....	10
2.1	Äänet ja ortografii	10
2.1.1	Äänet.....	10
2.1.2	Pukstaavit.....	10
2.1.3	Ääniin pittäus ja kirjoittaminen.....	11
2.1.4	Äänikombinasuunit ja niiden paikka sanassa	11
2.2	Tavvu, tavvupaino ja tavvun pittäus	11
2.2.1	Mikä on tavvu?.....	11
2.2.2	Tavvupaino	12
2.2.3	Tavvun pittäus.....	12
2.3	Sanan rakenus	12
2.3.1	Sanan alku-, keskus- ja loppukonsonantit.....	12
2.3.2	Morfeemiitten oorninki	14
2.3.3	Sanan rangat.....	15
2.4	Syntaktin rakenus	16
2.4.1	Syntaktin valtarakenus	17
2.4.2	Syntaktikaavat: konstateeraus, kysymys ja käsky	18
2.4.2.1	Konstateeraavat syntaktit	18
2.4.2.2	Kysymyssyntaktit	18
2.4.2.3	Käsky	19
2.4.3	Kielto syntakti.....	19
2.4.4	Kongruensi.....	20
2.4.4.1	Subjektin ja verbaalin kongruensi.....	20
2.4.4.2	Adjektiivattributin ja valtasanan kongruensi	20
3	Äänenvaihteluita.....	22
3.1	Morfofonologista vaihtelluu	22
3.1.1	Vokaaliharmonii	22
3.1.2	Graadivaihtelu	23
3.1.2.1	Spesiaalivaihtelu	24
3.1.2.2	Ylheisvaihtelu	29
3.1.3	Äänelisten konsonantiitten l, r, m ja n pittäus.....	33
3.1.4	Vokaaliitten välistä siirttyvä h	34
3.1.5	Vokaalinvaihtelu suffiksin i:n edellä	35
3.1.6	ti > si -muutos	36
3.1.7	Vaihtelu -n : -me-, -n : -mpA- : -m(m)A-.....	37
3.2	Äänenvaihtelluu kirjakielen eri variantiitten välissä.....	37
3.2.1	ee ~ eA ~ iA -vaihtelu ja vokaaliitten oikeeneminen.....	38
3.2.2	Sananloppuinen t	39
3.2.3	Derivasuunisuffiksiitten i	39
4	Syntaksii	41
4.1	Syntakti ja syntaktityypit	41
4.2	Suorat syntaktityypit	42
4.2.1	PAIKKA-syntakti	43
4.2.2	LIIKET.....	44
4.2.3	EKSISTENSI.....	45
4.2.4	OMISTUS	46

4.2.5	PREDIKASUUNI-syntaktit	47
4.2.5.1	PREDIKASUUNI – OMITUISUUS	47
4.2.5.2	PREDIKASUUNI – JOUKKO.....	48
4.2.5.3	PREDIKASUUNI – OMISTUS.....	48
4.2.5.4	PREDIKASUUNI – MUUTOS	49
4.2.5.5	PREDIKASUUNI – TULOS.....	49
4.2.5.6	PREDIKASUUNI – SANSI	50
4.2.6	TEKO.....	51
4.2.7	TUNNET	52
4.2.8	OMISTAJAN VAIHETUS.....	53
4.2.9	SIIRTÄMINEN	55
4.2.10	TILA.....	55
4.3	Referatiiviset syntaktit.....	57
4.3.1	KOGNISUUNI.....	58
4.3.2	ARVELU	58
4.3.3	REFERATIIVINEN SANSI.....	59
4.3.4	SANOMA-AKTI.....	60
4.3.5	OHJAAMA-AKTI.....	62
4.4	Modaaliset syntaktit.....	63
4.4.1	Syntaktissa VASITTU MODAALIN VERBI	63
4.4.2	Modaalinen OON PAKKO -syntakti.....	65
4.4.3	ASPEKTI-syntaktit.....	66
4.4.4	Sama verbi modaalisenä ja ei-modaalisenä	68
4.5	Verbin aktantiitten haamusta.....	68
4.5.1	Verbi ja sen aktantit	68
4.5.2	Subjektin ja verbin kongruensista ja subjektin kaasuksesta.....	69
4.5.3	Predikatiivin, objektin ja adverbiaalisen haamut.....	69
4.5.3.1	Predikatiivi ja sen haamu	69
4.5.3.2	Objekti ja sen haamu	69
4.5.3.3	Adverbiaali ja sen haamu	70
4.6	Nomenifraasit.....	71
5	Verbiin morfologista grammatikkii	72
5.1	Ylheisesti verbiin taivutuskategoriasta	72
5.2	Kainun kielen verbiin taivutustyyppit	73
5.2.1	Verbiin taivutustyyppit, rankajako 1.....	73
5.2.1.1	Yksitavuiset verbit	74
5.2.1.2	Yksirankaiset verbit.....	74
5.2.1.3	Konsonanttirankaiset verbit.....	75
5.2.1.4	Tuplavokaalirankaiset verbit.....	75
5.2.2	Verbiin taivutustyyppit – rankajako 2	76
5.3	Indikatiivi	77
5.3.1	Persoonasuffiksit.....	77
5.3.2	Indikatiivin preesens.....	79
5.3.2.1	Myöntävä preesens	79
5.3.2.2	Kielttävä preesens.....	84
5.3.3	Indikatiivin preteriti	85
5.3.3.1	Myöntävä preteriti	85
5.3.3.2	Kielttävä preteriti.....	87
5.3.3.3	Partisiipin perfektin haamustus.....	88
5.3.4	Indikatiivin perfektin ja pluskvamperfektin haamustus	89
5.3.4.1	Myöntävä perfekti ja pluskvamperfekti.....	89
5.3.4.2	Kielttävän perfektin ja pluskvamperfektin haamustus	90

5.3.5	Tabeli: Indikatiivin kielttävän preteritin ja myönttävän ja kielttävän perfektin ja pluskvamperfektin haamustus	91
5.4	Kondisunaali	92
5.4.1	Kondisunaalin preesens	92
5.4.1.1	Myönttävä kondisunaalin preesens.	92
5.4.1.2	Kielttävä kondisunaalin preesens	93
5.4.1.3	Tabeli: Kondisunaalin preesensin haamustus, myönttävä ja kielttävä	94
5.4.2	Kondisunaalin perfekti	94
5.4.2.1	Myönttävä kondisunaalin perfekti	94
5.4.2.2	Kielttävä kondisunaalin perfekti	95
5.4.2.3	Tabeli: Kondisunaalin myönttävän ja kielttävän perfektin haamustus	96
5.5	Imperatiivi	96
5.5.1	Pluraalin 1. persoonan imperatiivin haamustus	97
5.5.2	Imperatiivin singulaarin 2. persoonan haamustus	97
5.5.3	Imperatiivin pluraalin 2. persoonan haamustus	97
5.5.4	Singulaarin ja pluraalin 3. persoonan haamustus	98
5.5.5	Passiivin imperatiivin haamustus	99
5.5.6	Tabeli: Myönttävän imperatiivin 2. ja 3. persoonitten haamustus ja kielttävitten 2. persoonitten haamustus	100
5.6	Kokkoovasti pluraalin 3. persoonan ja passiivin haamustuksen välistä	100
5.7	Infiittiset verbihaamut	101
5.7.1	Infinitiivit	102
5.7.1.1	Ensimmäinen infinitiivi	102
5.7.1.2	Toinen infinitiivi	103
5.7.1.3	Kolmas infinitiivi	104
5.7.1.4	Tabeli: Infinitiivihaamut	106
5.7.2	Partisiipit	107
5.7.2.1	Partisiipiitten käyttö	107
5.7.2.2	Partisiipiitten haamustus	108
5.7.2.3	Tabeli: Partisiippihaamut	109
6	Nomeniitten morfologista grammatikkii	111
6.1	Nomeniitten taivutustyypiistä ja rangoista	111
6.1.1	Kaksitavvuiset lyhykäisvokaaliset rangat eli tyyppi 1	112
6.1.1.1	Yksirankaiset kaksitavvuiset nomenit eli tyyppi 1.1	113
6.1.1.2	Kaksirankaiset kaksitavvuiset nomenit eli tyyppi 1.2	113
6.1.2	Usseempitavvuiset lyhykäisvokaaliset rangat eli tyyppi 2	113
6.1.2.1	Yksirankaiset usseempitavvuiset nomenit eli tyyppi 2.1	114
6.1.2.2	Kaksirankaiset usseempitavvuiset nomenit eli tyyppi 2.2	114
6.1.2.3	Ekstrakonsonanttirankaiset nomenit eli tyyppi 2.3	115
6.1.3	Pitkävokaaliset rangat eli tyyppi 3	115
6.1.3.1	Yksirankaiset pitkävokaaliset nomenit eli tyyppi 3.1	115
6.1.3.2	Kaksirankaiset pitkävokaaliset nomenit eli tyyppi 3.2	116
6.2	Luku	116
6.3	Kaasukset	117
6.3.1	Nominatiivi	118
6.3.1.1	Singulaarin nominatiivi	118
6.3.1.2	Pluraalin nominatiivi	118
6.3.2	Genetiivi	119
6.3.2.1	Singulaarin genetiivi	119
6.3.2.2	Pluraalin genetiivi	119
6.3.2.3	Tabeli: Singularin ja pluraalin genetiivi	122
6.3.3	Partitiivi	123
6.3.3.1	Singulaarin partitiivi	123

6.3.3.2	Pluraalin partitiivi	124
6.3.3.3	Tabeli: Singulaarin ja pluraalin partitiivi	125
6.3.4	Predikeeraavat kaasukset: Essiivi ja translatiivi	126
6.3.4.1	Essiivi	126
6.3.4.2	Translatiivi	126
6.3.4.3	Tabeli: Singulaarin ja pluraalin essiivi ja translatiivi	127
6.3.5	Sisäiset paikkakaasukset: inessiivi, elatiivi, illatiivi	128
6.3.5.1	Inessiivin ja elatiivin haamustus	128
6.3.5.2	Illatiivin haamustus	128
6.3.5.3	Tabeli: Sisäisten paikkakaasusten haamut	130
6.3.6	Ulkoiset paikkakaasukset: adessiivi, ablatiivi ja allatiivi	131
6.3.7	Tabeli: Lokaalikaasusten funksiuniita	132
6.3.8	Seurakaasukset: Abessiivi ja komitatiivi	132
6.3.8.1	Abessiivi	132
6.3.8.2	Komitatiivi	132
6.4	Possessiivisuffiksit	133
7	Pronomeniita	135
7.1	Persoonapronomenit	135
7.1.1.1	Tabeli VII.1: Persoonapronomeniitten taivutus	136
7.1.1.2	Persoonapronomenit dialektiissa	137
7.2	Demonstratiivipronomenit	137
7.2.1.2	Tabeli VII.2: Demonstratiivipronomeniitten taivutus	138
7.2.1.3	Demonstratiivipronomenit dialektiissa	139
7.3	Kysymäpronomenit	139
7.3.1.1	Tabeli VII.3: Kysymäpronomeniitten kuka ja mikä taivutus	140
7.3.1.2	Kysymäpronomenit dialektiissa	142
7.4	Relatiivipronomenit	142
7.4.1.1	Tabeli VII.4: Relatiivipronomeniitten haamut	143
7.4.1.2	Relatiivipronomenit dialektiissa	145
7.5	Refleksiivi- ja resiprookkipronomini	146
7.5.1	Refleksiivipronomeni	146
7.5.1.1	Tabeli VII.5: Refleksiivipronomeni	147
7.5.1.2	Refleksiivipronomeni dialektiissa	150
7.5.2	Resiprookkipronomeni	151
7.5.2.1	Resiprookkipronomeni dialektiissa	152
7.6	Kvanttoripronomenit	153
7.6.1	Indefiniittiset: joku, jompikumpi, yksi, muutampi	153
7.6.1.1	Tabeli joku	154
7.6.1.2	Tabeli: jompikumpi	155
7.6.1.3	Tabeli: muutampi	156
7.6.1.4	Indefiniittiset pronomenit dialektiissa	157
7.6.2	Universaaliset kaikki, koko, molemat, jokhainen, joka, joka ainua, itte kuki ja kumpiki	158
7.6.2.1	Tabeli: molemat	159
7.6.2.2	Tabeli: itte kuki	160
7.6.2.3	Tabeli: kumpiki	161
7.6.2.4	Universaaliset kvanttoripronomenit dialektiissa	162
7.6.3	Kieltopronomenit	162
7.6.3.1	Tabeli: kukhaan, mikhään	163
7.6.3.2	Kieltopronomenit dialektiissa	164
7.6.4	Lukumäärän pronomenit	165
7.6.4.1	Lukumäärän pronomenit dialektiissa	167
7.6.5	Kysymäpronomenit kuka ja mikä kvanttoripronomenina	168
7.6.5.1	Kysymäpronomenit kuka ja mikä kvanttoripronomenina dialektiissa	169

7.7	Muita pronomiiniita muistuttavii sannoi: sama, eri, muu, toinen, itte.....	169
7.7.1.1	Sama, eri, muu, toinen ja itte dialektiissa.....	171
8	Lukusannoi	173
8.1	Kardinaalit.....	173
8.1.1.1	Tabeli VIII.1: Kardinaaliitten taivutus	174
8.1.1.2	Tabeli VIII.2: Kardinaaliitten pluraali	176
8.1.1.3	Kardinaalit dialektiissa.....	178
8.2	Ordinaalit.....	179
8.2.1.1	Tabeli IX.2: Ordinaalit ("Kunka mones?")	181
8.2.1.2	Ordinaalit dialektiissa.....	185
9	Sannoin derivattiista	187
9.1	Adjektiiviitten derivattii.....	188
9.1.1	9.1.1. Komparattii.....	188
9.1.1.1	Komparatiivi	188
9.1.1.2	Superlatiivi	189
9.1.1.3	9.1.1.3. Komparatiivin ja superlatiivin taivutustabeli	191
9.1.1.4	Tabeli IX.1: Komparatiivin ja superlatiivin taivutus.....	191
9.1.1.5	Komparatiivin ja superlatiivin käyttö.....	192
9.1.2	Iainen-nomenit	193

1 Alkusana

1.1 Mikä oon kielen nimi

Tavalinen oon ollu, ette sitä itämerensuomalaista kieltä, mitä puhuthaan Pohjais-Norjassa, oon käsketty suomen kieleksi. Siitä oon kans sanitto ette se oon vanhaanaikhaista suomee, ja sillä nimeksi passais vanhaasuomi. Suomalaisessa kirjallisuudessa oon kuitenkin 1900-luvun alusta puhuttu Ruijan suomesta, ja silloin oon meinattu, ette se oon suomee, mitä oon puhuttu sillä alala, mitä suomalaiset oon käskeneet Ruijaksi. Tämä ala oon ollu Pohjais-Norja. Ruija kuitenkin oon vanhaastansa meinanu sammaa ko ruijan sana Norge, ja norjan kieltäki käskethään aina ruijan kieleksi ja norjalaissii ruijalaisiksi. Ruijan suomi meinais sitte sammaa ko Norjan suomi. Ko kieli nyt kuitenkin vuona 2005 sai oman kielen statuksen, nämät suomen kielen päälle raketetut nimet ei oikhein enää passaa. Niissä oon se taka-ajatus, ette kieli olis suomen kielen dialekti. Kielele pittää sitte löyttyä toisen muun nimen.

Yksi alervatiivi olis käskeet kieltä meidän kieleksi eli meänkieleksi. Eli kielelä olis sama nimi ko Tornionväylän varrela ja muuvala Pohjais-Ruottin puolela puhutulla kielisukulaisela. Mutta vaikka Ruottin puolela puhuttu kieli oikhein paljon muistuttaaki tätä Ruijan puolela puhuttuu kieltä, se kuitenkin net kattothaan ette oon kaksi eri kieltä. Sillä ei meänkieli-nimikhään passaa.

Kainun kielitinka oon päättäny, ette kieli nimi pittää olla kväänin kieli. Sitä kyllä nykyisin kuuleeki, ette ihmiset käyttäävät. Vieressä käytethään haamui kveeni ja kvääna. Net oon kuitenkin omassa kielessä uudet sanat, ja net oonki lainattu ruijan kielen sanasta kven, mikä kyllä oon oikhein vanhaa nimi sille itämerensuomalaisele kielele, minkä ruijalaiset opithiin tuntemhaan jo keski-aijalla.

Ruijan sanala kven oon kuitenkin kans vanhaa vastasana kainu, mikä etymologisesti oon sama sana ko kven; näyttää ette ruijan sana kven oonki lainattu sanasta kainu. Sannaa kainu oon kohta jääny pois käytöstä; Pohjais-Ruijassa sen ja etnonymin ruijalainen muistaavat tyhä jokku harvat vanhaat ihmiset. Mie menaan kuitenkin, ette oma kainu-sana passaa paremin ko kvääni kainun kielheen, ja sillä tässä grammatikissa käytethäänki kielestä sitä nimme. Etnonyminä niistä ihmisistä, jotka puhuthaan eli joitten materivanhiimet oon puhunheet kainuu, pidethään sannaa kainulainen. Mutta oonhan se yhtä hyvä käyttäät sannoi kväänin kieli ja kvääni, jos kuka niin halluu. Sanoma: "Ei nimi miestä pahena, jos ei mies nimme."

1.2 Mistä löydämä tiettoo kainun kielen grammatikista

Kainun kieltä oon tähän asti kirjoitettu hyvin vähän. Ainuat, jotka enämpi oon sillä kielelä kirjoittaneet, oon pyssyjokelaiset Alf Børsskog ja Terje Aronsen. Etelävarenkilainen Olav Beddari oon kans kirjoittannu sommii tarinoita hänen omala kielellä, josta hän kyllä meinaa, ette se oon suomen kieltä. Lisäksi meilä oon Agnes Eriksen, joka oon antanu ulos kainunkielissii lorrui ja eeventyyriitä. Vanhoita tekstii meilä oon jo kohta sata vuotta vanhaat Just Qvigstadin (1925) ja Johan Beronkan (1922) muistelukset, jotka oon kovottu Pohjais-Tromssasta, Porsangista ja Vesisaaresta.

Kainun kielen grammattiikkii oon kans tutkittu tyhä vähän. Issoimat työt oon Johan Beronkan kuvvaukset Porsangin ja Vesisaaren dialektiista (1922, 1925) ja Anna-Riitta Lindgrenin väitäsikirja Raisin, Pyssyjoen ja Annijoen verbintaivutuksesta. Saatama tässä kans mainita muutaman opintotutkimuksen: Klaus Skogen oon tutkinu kolmanen infinitiivin illatiivin variašunista kainun dialektiissa (1998), Trond Trosterudin tutkimuksen kainun dialektiitten sitomasuhtheista (1990), Maarit Soukka (2006) kongruenssii ja Mihail Voronov predikoivii fukšuunii Alf Nilsen- Børsskogin kielessä.

Kainun dialektiita oon kuitenkin kovottuna koko paljon. Grammatikin tutkimisen puolesta tärkkein oon Suomen nauhoitearkisto, mihin oon kovottuna kainun dialektiita 419 tiimaa. Materiaalii oon Isostavuonosta Etelä-Varenkhiin. Tärkkee oon kans se materiaali, mikä löytyy netistä Ruija-databaasista. Siinä oon enniimitten digitaliseerattuu puhetta Porsangista ja Varendista.

1.3 Kielitinka ja dialektipohjan valitseminen

Tämän grammatikin pohjana oon net päätökset, mitä Kainun kielitinka oon tehny. Kielitingan perustethiin aprilikuussa 2007, ja se toimii Kainun institutin alla. Sitä ennen oli jo perustettu Kainun kieliraati, missä oli meininkinä, ette se valmistais assiita Kielitingale ennen ko Kielitinka tekkee päätökset. Malli oli kuitenkin vähäsen monenmukainen, ja Kielitingan panthiin alas, ko sen toimiaika loppui kevväilä 2010.

Kielitingan mandaattina oon standardiseerata kainun kieltä. Standardi antaa mallii sille, minkälainen kieli pitäis käyttää oppikirjoissa. Se ei kuitenkaan ollu alun alkhain selvä, ette kunka tälläistä standardii pitäis alkaa rakentta.

Kielessä oon aina paljon varianttiita, ja niin oon kainun kielessäki. Se ei ole vain yksi kieli vain alusta alkkain monta kieltä. Ko kieltä sitte alkaa kirjoittamhaan ja rakentamhaan ylös, se häyttyy päättää, ette millä prinsiipillä sitä tehdhään. Yksi prinsiippi oon semmoinen, ette freistathan tehdä kompromissin kaikkiin kielen variantiitten välilä. Siihen laihin oon rakenettu 1800-luvula esimerkiksi suomen kirjakieltä, ko siihen otethiin myötä kielen haamui ja sanoi sekä öystä- ette vestadialektiista. Pohjaiset murheet ei kuitenkaan olheet myötä siinäki kirjakielen rakenuksessa. – Vähäsen samhaan laihin oon tehty, ko uusruija oon 1800-luvula pantu kokhoon.

Toinen kaava tehdä kieltä oon lähteet siitä dialektista, mikä oon eniten käytössä ja millä oon eniten kirjoitettu. Se oon sitte ylheensä ollu kans administratiivinen kieli. Niin oon pantu kokhoon esimerkiksi ruottin kirjakielen ja ranskan kirjakielen. Jos seurattais tätä prinsiippii, se silloin se olis selvästi Porsangin dialekti ja porsankilaiset kirjoittajat, minkä pohjalta kainun kielen standardi pitäis rakentta.

Molemilla strategiila oon hyvät ja huonot puolet. Ko rakenethaan kompromissikielen, se se ei ole enää kenenkhään kieltä. Ja näyttää oudolta kaikile. Jos sitte taas rakenethaan kielen vain yhden dialektin pohjale, se muitten dialektiitten puhhuujat tykähään, ette seki oon väärin.

Vielä saattaa valita semmoisenki stratešiin, ette hyväksythään variašunii. Tämä saattaa olla semmoista, ette ei ollenkaan anneta mallii kunka pitäis kirjoittaa mutta jokhainen kirjoittaa oman dialektiinsa ja halunsa jälkhiin. Tämä kyllä soppii, ko oon kysymys sieväkirjalaisuudesta. Mutta ko kielen häytyis opettaat lapsile ja ihmisille, jotka ei ollenkaan saata sitä kieltä, se silloin ei kyllä semmoinen prinsiippi menesty.

Toinen tapa hyväksyyt variašuuunii oon ette annethaan mahdollisuus käyttää samasta grammatikin kategoriista kahta eli usheemppaa varianttii. Näin oon Kielitinka päättänykki. Kokkouksessa 18.–19.4.2008 se päätti ette vaihettelluu ja rinnakkaissii haamui pittää hyväksyyt sillon, ko löyttyy semmoisii markööriitä, mikkä selvästi eroittaa dialektit toinen toisesta ja mitä kielenpuhhuujat ja semmoiset kielimiljööt, missä vielä kieli ellää, pittäävät tärkeinä. Tämän kaavan jälkhiin Kielitinka sitte oonki kieltä standardiseerannu. Tämä näkkyt tässä grammatikissa siinä, ette muutamisti samale grammatikaaliselle kategoriille annethaan kaksi eli kolme kaavaa, kunka assiin saattaa kirjoittaa. Usheimitten kuitenkin oon tyhä variantti, ko kainun eri dialektit oon kohta liki toinen toista eli merkittävvää vaihettelluu oon kohta vähän.

Tämän kainunkielisen grammatikin tekstin oon kirjoitettu enniimitten sillä variantilla mikä oon likimpänä Porsangin varianttii. Se oon ollu helpoin ja praktilisiin alternatiivi sillä ko se variantti oon eniten käytetty kaikista kainun kielen variantiista. Kuitenki se freistaa seurata niitä päätöksii, mitä Kielitinka oon tehny.

2 Kainun kielen rakenus

Selvitämmä tässä sitä, minkälainen kainun kielen ylösrakenus oon. Kattoma, minkälaiset äänet siinä oon, kunka nämät äänet kirjoitethaan, minkälaisista elementiistä sanat oon rakenettu ja kans minkälaisii valtaprinsiippii oon olemasssa, ko sanat panhaan yhtheen syntaktiiksi.

2.1 Äänet ja ortografii

2.1.1 Äänet

Kainun kielen äänet oon [a d e f h i j k l m n ŋ o p r s t u v y ä ö]. Näistä vokaaliita oon [a e i o u y ä ö]. Loput oon konsonantit. Lainasanoista löytyy vielä konsonantit [b d g] ja paikannimistä konsonantti [š]. Tämän konsonantin [š] äänethään samhaan laihin ko engelskan kielen sh eli siinä [s] suhisee.

Vokaaliista [o u ö y] oon labiaalit eli ymmyräiset. Se meinaa, ette ko niitä äänethään, se huulet oon ymmyräisinä. Muut oon levveitä, eli niissä suupuolet vedethään sivulepään. Vokaalit oon aina ääneliset ja ilmareikä oon sitte auki koko ääntämisen aijan. Vokaalit jajethaan kahtheen joukkhoon kans sen jälkhiin, ette oonko kieli suussa takana eli edessä, ko niitä äänethään. Takavokaaliiksi sanothaan vokaaliita [a o u], etuvokaaliiksi vokaaliita [ä ö y i e].

Konsonantiista [f h k p s t] oon äänettömmiitä eli ko niitä äänethään, se suun ilmareikä oon kiini. Konsonantit [d j m n ŋ r] oon ääneliset eli ilmareikä ei ole kiini ko alussa. Konsonantti [d] essiintyy tyhä t:n graadivaihetteluparina, eli jos sanan jossaki haamussa oon [d], se meinaa sitä, ette sanan jossaki toisessa haamussa oon [t]. [d]:n äänethään niin ko engelskan sanan there ensimmäinen ääni. Sen kuulee nykykielessä tyhä Porsangissa, muissa variantiissa t:n graadivaihittelussa alempana graadina oon Ø (= kato) tahi muutamisti sen sijala oon ' [heittomerkki], h eli j (graadivaihittelusta katto kohtaa [3.1 Graadivaihtelu](#)).

Konsonanttiita [k p t] käskethään klusiiliiksi. Net oon ruijan kielessä aspireeratut, mutta kainun kielessä net äänethään ilman aspirašuunii. Sillä ruijalainen helposti kuulee net ko [g b t]. Net oon kuitenkin kainun kielessä – niin ko ruijan kielessäki – äänettömät.

Ääni [f] ei kans ole tavalinen muuvala ko lainasanoissa. Yhdessä kohdassa se kuitenkin oon melkkein tavalinen muutoinki: Ko sanoi taivutethaan, se [v] ja [h] välilä jouđuthaan vieritysten, ja silloin net ushein äänethään niin ko [ff]. Niin ko sana (sg.nom. : sg.gen.) *taivas* : *taivhaan*, minkä moni äitinkielinen kainulainen äänttää [taiffaan], mutta mahdollinen sen oon äänttää kans [taivhaan].

2.1.2 Pukstaavit

Kainun kielessä oon sama valtaprinsiippi ko suomen kielessäki: Yhtä ääntä vastaa yksi pukstaavi. Ainua isompi poikkeema oon [ŋ]-äänen kirjoittaminen. Se löytyyki tyhä lyhykäisenä [k]:n edestä ja pitkänä [ŋk]:n graadivaihetteluparina. Niin ko [keŋkä : keŋŋän] eli

[fan̥ki : fan̥ŋin]. Tässä [ŋk] kirjoitetaan *nk* ja [ŋŋ] kirjoitetaan *ng* eli *kenkä* : *kengän*, *fanki* : *fangin*. Toinen poikkeama on, ko *vh* äänethään [ff] (katto ylipuolela kapitteli [2.1.1. Äänet](#)).

Kainun kielen pukstaavit:

a, b, d, đ, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, š, t, u, v, y, ä, ö.

Joissaki vieraslainoissa eli sitaattilainoissa saatehaan kirjoittaa kans c, q, w, x, z, å lähtökielen kaavan jälkhiin.

2.1.3 Ääniin pittuus ja kirjoittaminen

Kainun kielessä on opposišuuni lyhykäisten ja pitkiin ääniin välilä. Tätä opposišuunii merkithään näin: Ko kysymyksessä on lyhykäinen ääni, se kirjoitetaan tyhā yhden pukstaavin, ko kysymyksessä on pitkä ääni, se kirjoitetaan kaksi pukstaavii.

Esimerkkii *tuli* [tuli], *tuuli* [tu:li], *tulli* [tul:i], *tullii* [tul:i:].

2.1.4 Äänikombinasuunit ja niitten paikka sanassa

Kainun kielessä on ensimmäisessä tavussa olemassa seuraavat diftongit eli vokaalikombinasuunit, mikkä äänethään yhtena tавvuna:

i-loppuiset: *ai*, *ei*, *oi*, *ui*, *yi*, *öi*. Esimerkkii: *laina*, *keino*, *koira*, *kuiva*, *plyijy*, *tröijy*.

o- ja *ö*-loppuiset: *uo*, *yö*. Esimerkkii: *huoli*, *työ*.

u- ja *y*-loppuiset: *au*, *eu*, *ou*; *äy*, *öy*. Esimerkkii: *sauna*, *neula*, *koulu*; *häytyy*, *köyhä*.

Pronominin nuot taivutuksesta löytyy kans triftonfi: *nuoilta*, *nuoitten* jne. Dialektiista löytyy kans muunlaissii triftongiita.

Muissa taphauksissa tekstissä vieritysten olleevat vokaalit kuuluthaan eri tавvhuin.

Kauvempanna sanassa eli toisessa, kolmanessa jne. tавvussa, on tyhā *i*-loppuissii diftongiita. Sanan kaota jaama sitte *ka-o-ta*, ja sanan *taphaus* jaama *tap-ha-us*.

2.2 Tавvu, tавvupaino ja tавvun pittuus

2.2.1 Mikä on tавvu?

Sana on pantu kokhoon tавvuista, jotka taas on pantu kokhoon äänistä. Niin ko sana *kai-nu-lai-sis-ta* on pantu kokhoon viidestä tавvusta.

Tавvuin rajan valtasääntö on, ette jokhaisen konsonantin ja vokaalin kombinašunin edessä on tавvuraja.

Joskus tавvuraja saattaa kulkeet kans kahden vokaalin välistä, niin ko sanassa *A-lat-ti-o*.

Tämä ei kuitenkaan ole tavalinen, sillä ko usheimitten, ko kaksi vokaalii on perätysten, se net haamustethaan diftongin. Ja silloin ei niitten välissä tietenkään ole mithään tавvurajaa. (Katto diftongiista ylipuolelta kohtaa [2.1.4 Äänikombinasuunit ja niitten paikka sanassa](#).)

2.2.2 Tavvupaino

Kainun kielessä on hyvin reekelinen tavvupaino. Painoo on kolmee lajii: valtapaino (eli issoin paino), sivvupaino (vähän pienempi paino) ja painoton (vielä pienempi paino eli kohta ei ollenkhaan painoo). Reekeli on yksinkertainen: Ensi tavvussa on aina valtapaino. Sen jälkhiin joka toinen tavvu on painoton, joka toinen sivvupainolinen. Viimi tavvu on aina painoton.

Esimerkiksi sanassa *kai-nu-lai-ses-sa-ki* ensi tavvu *kai* on valtapainolinen, toinen tavvu *nu* on painoton, kolmas tavvu *lai* on sivvupainolinen, neljes tavvu *ses* on painoton, viides tavvu *sa* on sivvupainolinen ja kuudes tavvu *ki* on painoton.

2.2.3 Tavvun pittuus

Tavvupaino ei kainun kielessä vaikuta mithään tavvun pittuutheen. Siinä kainun kieli on erilainen ko esimerkiksi ruijan kieli. Tavvun pittuudella on kuitenkin merkitystä siinä, minkälainen graadivaihettelu sanassa on eli oonko siinä ollenkhaan mithään graadivaihettelluu (graadivaihettelusta katto [3.1. Graadivaihettelu](#).)

Tavvui on kahta pittuutta: lyhykäissii tavvui ja pitkii tavvui. Lyhykäinen on semmoinen tavvu, joka loppuu lyhykäisheen vokaalhiin. Pitkä on semmoinen tavvu, joka missä on pitkä vokaali eli diftongi eli se loppuu konsonantthiin.

Esimerkiksi sana *ko-ta* on pantu kokhoon kahdesta tavvusta, mikkä kumpiki on lyhykäiset. Sana *pie-ni* on kans pantu kokhoon kahdesta tavvusta, mutta ensimmäinen on pitkä, toinen lyhykäinen. Sanassa *kai-nu-lai-ses-ta* pitkät on ensi tavvu *kai*, kolmas tavvu *lai* ja neljäs tavvu *ses*, lyhykäiset on toinen tavvu *nu* ja viimeinen tavvu *ta*.

2.3 Sanan rakenus

2.3.1 Sanan alku-, keskus- ja loppukonsonantit

Kainun alkusanat on olheet kaksitavvuiset – joku pronomini on ollu yksitavvuienki. Net on olheet mallii $(K)V(V)K(K)V^1$. Esimerkkii: *pata*, *kukka*, *paska*, *pieni*, *ääni*. Nykykielessä on kuitenkin kans yksitavvuissii sanoi niin ko *työ*, *tie*, *juo-*, *vie-*. Usheempitavvuiset sanat on deriveerattu kaksitavvuisista eli net on lainasanoi. Lainoin läpi kielheen on tullu muitaki muutoksii. Nykysannoin rakenus on tämmäinen:

♦ Sanan alussa saattaa olla paitti yksi konsonantti kans konsonanttikombinašuuni. Kaikki konsonantit paitti *đ* saattaavat essiinttyyt sanan alussa. Lisäksi sanat muutamisti alkkaavat konsonanttikombinašuunilla. Näitä on:

l-loppuiset: *fl*, *kl*, *pl*, *sl*. Esimerkkii: *fläkki*, *flasku*, *klasi*, *kläppi*, *plassi*, *plokata*, *sliipata*, *shuuka*.

r-loppuiset: *fr*, *kr*, *pr*, *tr*. Esimerkkii *frahti*, *frouva*, *kravata*, *kraatari*, *pruuni*, *pruukata*, *trappu*, *trolli*.

kn: esimerkkii *knappi*, *knuppi*, *knippu*.

¹ K = mikä tahansa konsonantti, V = mikä tahansa vokaali.

Usheimat tämmöiset oon kohta vanhoita lainoi ruottin kielestä.

Muita oon *kv, skr, sk, sp ja str*. Esimerkkii: *knappi, kvartti, kvääni, skruuvi, skarffa, spiuni, staara, strenka*. Nämät oon yleisesti uudempiii lainoi ruijan eli lapin kielestä.

Sana saattaa loppuutki konsonanttiin, mutta tyhä yhtheen. Tästä oon joku poikkeema, ko sana oon lopusta lyhentynny, niin ko *kans < kansa*. Sanan lopussa esiinttyvät konsonantit *n, l, r, s ja t*. Esimerkkii: *paimen, kyynel, sisar, kirkas, venet*.

♦ Sanan ensimmäisen ja toisen tavvun rajala saattaa olla yksi tahi ei yhthään konsonanttii. Esimerkiksi *joki : joen [jo,en] ~ joven*. Se yksi konsonantti saattaa kans olla pitkä, niin ko *pannu, koukku*. Siinä saattaa kans olla kaksi erilaista konsonanttii. Kainun keskuskonsonanttikombinašuuunit oon:

Tabeli: Kaksi erilaista keskuskonsonanttii

				2. komponentti						
				p	s	m	n	l	j	v
1. komponentti	[ŋ]	kenkä								
	[n]		ranta		kynsi				(linja)	
	m			kampa						
	l	ulkona	silta	kilpa	kielsi	silmä			kuljen	lalva
	r	sarka	parta	turpa	mursu	sormi	hernet		karja	tarvita
	s	kisko	kastaat	piispa						kasvot
	h	pihka	lyhty			lehmä	ahnet	pihlaja	pohja	vahva
	k				paksu					
	p			loppu	lapsi					
	t									

Sillon ko ensimmäinen komponentti oon äänellinen (*[ŋ], n, m, l, r*) toisena komponenttina saattaa olla pitkä äänetön klusiili (*k, t, p eli s*). Esimerkkii: *pankku, kynttilä, värssyy, lamppu, hirttää*.

Eriliikaisesti uudemissa lainasanoissa oon kans muita kombinašuuuniita. Esimerkkii *räknätä, traktori, autsi*.

Oon kans mahdollinen, ette konsonanttiita oon kolme erilaista. Silloin kaksi ensimmäistä kuuluthaan ensimmäisheen tavvhuun, kolmas toisheen tavvhuun. Net kuitenkin oon harvinaiset, ja tyhä *rst ja rsk* oon joksiki tavaliset. Esimerkkii: *pyrstö, hurskas, porstua, myrsky, hersku, turska, tirskuttellee*. Esimerkkii muista, mikkä kaikki oon oikhein harvinaiset ja löytyvät tyhä lainasanoista: *pukstaavi, hanska, sentrumi, engelska, spanska, altso, kräntsi 'raja, vekslata, intressi, kontrahti, astma*.

◆ Kauempana sanoissa konsonanttikombinašuuniita oon vielä vähemmän. Silloin oon ushein kysymyksessä kannan loppukonsonantin ja suffiksin ensikonsonantin joutuminen pöratysten eli sitten suffiksin sisäisestä kombinašuunista. Ylheisimmät oon *t*-loppuiset (*nt, lt, rt, st, ht*), *k*-loppuiset (*nk, lk, rk, sk*), *s*-loppuiset (*ns, ls, rs, ks*) ja *mp*. Esimerkkii: *parantunnu, puhaltannu, kumartui, kalastaat, tapahtuu, aurinko, voitanko, ajatelkaa, ymmyrkäinen, äitinsä, puhalsin, kumarsin, kysymykset, parempi*. Porsangin variantissa *ht*:n sijassa oon tavalisesti *tt*, esimerkiksi *tapattuut*.

Metateettinen *h* saattaa olla minkä tahansa konsonantin jäljessä. Esimerkiksi (sg.nom : sg. : illat.) *suku : sukhuun, pörsi : pörshiin, myrsky : myrskhyyn*, (1. inf. : 3. inf. illat.) *jakkaat : jakamhaan, maata : makkaamhaan*, (sg.nom. : pl.nom.) *venet : venheet, kirkas : kirkkhaat*.

2.3.2 Morfeemiitten oroninki

Kainun kieli oon ns. agglutineeraava kieli. Se meinaa sitä, ette siinä sanan oon pantu kokhoon morfeemiista², jotka panhaan perätysten ja jotka joka ainua vähäsen muuttaa sanan merkitystä eli funksuunii. Kainun kielessä löytyy kans sanan sisäistä morfofonologista vaihettelluu, joka kuitenkin ei ylheensä vaikuta sanan merkityksheen eli funksuunhiin.

Morfeemiita saatama erottaat seuraavanlaisii: juurimorfeemit, jotka oon se sanan pieniin osa, jolla oon oma ittenäinen merkitys; derivašuunimorfeemit, joila sanasta tehdhään uuden sanan; taivutusmorfeemiita, jotka muistelhaan lukkuu (yksi tahi usheempi), tempusta (= aikkaa), modusta (= tappaa) jne. tahi minkälainen sanan funksuuni oon syntaktissa. Ko nämät derivašuunimorfeemit ja taivutusmorfeemit aina lisäthään sanhaan juuren perhään eikä sen etheen, se näitä saatethaan kumppaaki käskeet suffiksiiksi.

Sitte oon vielä enkliittiitä, jotka ei varsinaisesti kuulu sanhaan, mutta muistelhaan, kunka se liittyy muihin sanhoin eli vaikka muihin syntakthiinki. Enkliitit kirjoitethaan kainun kielessä yhteen sanan kans sen lopphuun. Kainun kielen enkliitit oon kysymäenkliitti *kO* (1), sammaa ko *kans* meinaava enkiliitti *ki* (1, 4, 5, 6), sitä kieltäävässä syntaktissa vastaava enkliitti *khAAn* (2, 3), tyhä kieltoverbin *ei* ja sen imperatiivihaamuin *älä* ja *älkkää* kans käytettävä *kä* (2, 3), ja vielä modifiseeraavat enkliitit *hAn* (4), *pA* (5) ja *pAs* (6). Se oon tavalinen, ette ko kysymysenkliitti *kO* ja modifiseeraava enkliitti *hAn* käytethään pöratysten samassa sanassa, se net sullathan yhteen enkliitiksi *khOOn* (7).

- (1) Meinaatko sieki tulla myötä?
- (2) Miepä en kyllä lähde teidän myötä, eikä kyllä Pekkakhaan.
- (3) Äläkä luulekhaan, ette mie annan sulle rahhaa!
- (4) Olisihan sitä sullaki rahhaa, jos olisit vähäsen säästänny.
- (5) Olipa tietenki ennenki kummituksii.
- (6) Tulepas sieki myötä!
- (7) Lähtiskhöön sitä vielä tääpänä pyythöön?

Sannoin rakenus oon tämmöinen:

² *Morfeemi* oon pieniin semmoinen sanan osa, mikä tuo siihen jotaki uutta merkitystä eli muuta tietto.

Nomeniitten rakenus:

juuri (+ derivašuunisuffiksi, + derivašuunisuffiksi . . .) (+ luku) (+kaasus) (+ enkliitit)

Esimerkiksi:

(sanasta kainu > kainulainen)

kainu +	lais +	i +	la +	ki
[juuri	der.suff.	luku	kaasus	enkliitti]

(Sanasta oppi/it > opetta/at > opettaaja)

ope+	tta+	ja+	sta	ko
[juuri	der.suff.	der.suff.	kaasus	enkliitti]

Finittiverbiin rakenus:

juuri (+ derivašuunisuffiksi + derivašuunisuffiksi . . .) (+tempus/modus) + persoonasuffiksi (+ enkliitti)

Esimerkiksi:

(Sanasta muistaa > muistela)

muist +	el +	i+	mma +	ko
[juuri	der.suff.	tempus	pers.suff.	enkliitti]

(Sanasta ajja/at > ajel/a)

aja+	el+	isi+	tte	pa
[juuri	der.suff.	modus	pers.suff.	enkliitti]

Infiniittisillä verbihaamuila oon saman tapainen rakenus. Valta-assii oon, ette sanoissa aina ensi osana oon sanan juuri, sitte derivašuunisuffiksit, sitte muut suffiksit ja sitte viimisenä enkliitit, jos sanhaan semmoissii kuuluu.

Yksi poikkeema oon kuitenkin: Kainun kielessä oon kans yksi prefiksi, nimittäin epä, joka panhaan siis aina sanan alkhuun, ennen juurta. Sillä laitethaan adjektiivista – ja muutamisti substantiiviistaki – uussii adjektiivita (ja substantiiviita). Uusi sana oon alkuperäisen vastakohta (verttaa ruijan u-prefiksi). Esimerkkii: epätavalinen, epäselvä, epäjumala.

Tässä grammatikissa sannoin morfeemirajjoi merkithään viintopriimuila niin ko kainu/lais/i/la, anne/tta/is, hyppää/mä/ssä. Silloin ko kysymys oon tyhä morfologiista, ei derivašuunisuffiksiita ole erittäin erotettu juuresta, mutta ensimmäinen priimu merkittee rangan rajjaa, niin ko suomalaise/t, ajattelliijo/i/la, matkust/i/mma, muut priimut taivutussuffiksiitten rajjoi.

2.3.3 Sanan rangat

Sitä sanan ossaa, johon taivutusmorfeemit lisäthään, käskethään tässä rangaksi. Ranka saattaa pittää sisälä vain juurimorfeemin, mutta jos sanassa oon kans derivašuunimorfeemiita, se nämät kans kuuluthaan rankhaan.

Nomeniitten kohdalla tämä ranka saattaa joskus olla sama ko sanan nominatiivihaamu, joka kans oon sanan hakemasanahaamu eli se sanan haamu, mikä seissoo sanakirjassa eli sanalistassa. Tämöissii oon esimerkiksi yksitavvuiset sanat (esimerkiksi *maa* : *maa/n* : *maa/ta*) ja pidemätki sanat, minkä nominatiivi loppuu *A*, *O*, *U* eli *Vi*- (esimerkiksi *matka* : *matka/na* : *matka/a*, *joukko* : *joukko/na* : *joukko/o*, *fyry* : *fyry/nä* : *fyry/y*, *maanantai* : *maanantai/na* : *maanantai/ta*). Aina ei kuitenkaan ole näin, mutta sanan rangen häyttyy hakkeet sen muista kaasushaamuista. Esimerkiksi seuraavista sanoista häyttyy rangat hakkeet singulaarin genetiivistä ja partitiivista: (nom. : gen. : part.) *pieni* : *piene/n* : *pien/tä*, *kainulainen* : *kainulaise/n* : *kainulais/ta*. Sannoin *ty(t)är* : *tyttäre/n* : *tytär/tä* ja *rakas* : *rakkaa/n* : *rakas/ta* konsonanttiranka oon sama ko nominatiivihaamu, mutta vokaaliranka löytyy genetiivistä.

Ko oon kysymys verbiistä, ei ranka koskhaan ole sama ko hakemasanahaamu. Hakemasanana sanakirjoissa ja sanalistoisia pruukataan käyttäät verbin 1. infinitiivin haamuu, niin ko *lähte/et* ~ *lähte/ä* ~ *lähti/ä*, *kulke/et* ~ *kulke/a* ~ *kulki/a*, *kirjoitta/at* ~ *kirjoitta/a*, *tul/la*, *men/nä*, *kiusa/ta*. Näissä siis aina oon myötä kans 1. infinitiivin suffiksi. Tasan oon siis niin, ette verbistä häyttyy ottaat pois taivutussuffiksit, ette esile saadhaan rangen.

Samala sanala saattaa olla erilaissii rankkoi. Valtajako oon se, ette erotamma vokaalirangat ja konsonanttirangat. Niin ko selvä oon, vokaaliranka oon semmoinen ranka, mikä loppuu vokaaliin, konsonanttiranka semmoinen, mikä loppuu konsonanttiin. Esimerkiksi ko meilä oon verbi, joka taippuu (1.inf. : sg1p : sg3p) *tul/la* : *tule/n* : *tulle/e*, se 1. infinitiivin ranka *tul*- oon verbin konsonanttiranka ja *tulle*- ja *tule*- sen vokaalirankkoi. Ko meilä kuitenkin oon kans semmoissii taivutushaamui ko adjektiivi (sg.nom. : sg.gen. : sg.part. : pl.iness.) *pieni* : *piene/n* : *pien/tä* : *pien/i/ssä*, se sanoma, ette konsonanttiranka oon näistä haamuista vain sg. partitiivin haamussa *pien/tä*. Pl. inessiivin haamun *pien/i/ssä* analyseerathan siihen laihin, ette siinä oon vokaalirankhaan *piene*- lisätty pluraalin *i*, jonka edestä sitte *e* oon kadonu. Eli tähän laihin:

pien + *tä* > *pien/tä*

piene + *i* + *ssa* > *pien/i/ssä*

Sanoma siis, ette konsonanttiranka essiintyy vain semmoisen suffiksin edellä, joka itte alkaa konsonantilla. Muutoin sanan rankana oon vokaaliranka.

Kaikila sanoila oon sitte vokaaliranka, mutta konsonanttiranka oon tyhä joittenki taivutustyyppiin sanoila. Semmoissii sanoi, millä oon tyhä yhdenlainen vokaaliranka, met kuttuma vokaalirankaisiksi sanoiksi, ja semmoissii, millä oon sekä konsonantti- ette vokaaliranka, met kuttuma konsonanttirankaisiksi sanoiksi. Sitä oon kans semmoissii sanoi, millä oon kahdenlainen vokaaliranka, lyhykäisempi ja pitempi, ja niitä kans käskemä tuplavokaalirankaisiksi sanoiksi.

Erilaissii taivutustyyppii ja rankkoi met käsittelemä, ko käsittelemä verbiin ja nomeniitten taivutusta.

2.4 Syntaktin rakenus

Syntaktilla meinathan tässä semmoista kokonaisuutta, joka pittää sisälä finiittisen verbihaamun, johon sitte liittyy muita jäseniitä eli aktanttiita, niin ko subjekti, objekti, adverbiaali eli predikatiivi.

2.4.1 Syntaktin valtarakenus

Kainun kieli oon – niin ko ruijan kieliki – niinkäsketty SVO-kieli. Tällä meinathaan sitä, ette normaalisyntaktissa ensin oon subjekti(fraasi), sitte verbi ja viimisenä aktantti, niin ko esimerkiksi objekti. Tähän laihin:

Nilla assuu Alattiossa.

SUBJ VERBI ADVLI-aktantti

Nilla vei preivin kuninkhaale.

SUBJ VERBI OBJ-aktantti ADVLI-aktantti

Nilla oli kainulainen.

SUBJ VERBI PREDVI-AKTANTTI

Syntaktissa ylipuolela niitten kaikki jäsenet oon välttämättömät eli obligatooriset: ilman niitä ei syntaktit olis täydelliset eli jotaki jäis vailumhaan. Käskemä niitä verbin obligatoorisiksi jäseniksi eli aktantiiksi.

Syntaktissa saattaa olla kans liikajäseniitä, jotka ei ole obligatooriset. Eli syntakti oon täydellinen ilmanki niitä jäseniitä. Niitä oon ensistäki raamiadverbiaalit, jotka niin ko antaavat raamin syntaktin ytimelle. Niin ko:

Raavhaana [Nilla asui Alattiossa].

RAAMIADVLI yðinsyntakti

[Nilla vei preivin kuninkhaale] aprilikuussa.

YÐINSYNTAKTI RAAMIADVLI

Muita syntaktin vapaita jäseniitä oon kans kommenttiadverbiaalit, mikkä – niin ko nimiki sannoo – johonki laihin kommentteeraavat syntaktin tottuusarvoo, ja konnektiivit, mikkä liitethään syntaktiita tahi syntaktinossii semanttisesti yhteen. Niin ko esimerkiksi

Piian [met lähdemä Alattihoon].

KOMMENTTI yðinsyntakti

Ensistä [met lähdemä Alattihoon], sitte [met käymä Porsangissa]

KONNEKTIIVI yðinsyntakti KONNEKTIIVI yðinsyntakti

Näitä kolmee joukkoo käskemä syntaktin vaphaiksi adverbialiiksi.

Syntaktissa saattaa olla kans muunlaissii vaphaita adverbialiita, jotka ei kuulu yðinsyntakthiin. Subjekti ja objekti kuitenkin oon semmoiset syntaktin jäsenet, mikkä aina kuuluthaan yðinsyntakthiin, jos syntaktista subjekti eli objekti löytyy. Mutta kainun kielessä oon kans syntaktiita, joista kokonhansa vailuu subjekti. Tämmöissii syntaktiita oon ensistäki passiivisyntaktit (1), missä ei koskhaan ole myötä subjekti. Toinen iso joukko oon niinkäsketyt geneeriset syntaktit (2), joissa finiittiverbi oon singulaarin 3. persoonassa ja jonka ushein vastaavat ruijan kielen man-syntaktiita. Kolmas joukko oon niinkäsketyt tilasyntaktit (3), mikkä muistelhaan säätilasta tahi muusta olotilasta. Näissä syntaktityyppiissä pruuksaahan syntaktin alkhuun, jos se oon mahdollinen, siirtää jonkun verbin aktantin, niin ko objektin eli adverbiaal. Niin saatama verrata seuraavii syntaktiita:

(1) Tavalinen aktiivisyntakti contra passiivisyntakti

Nilla pyyytää kallaa Alattionjovesta.

SUBJ VERBI[aktiivi] OBJ ADVLI

Vertaa:

Alattionjovesta pyydethään kallaa.
ADVLI VERBI[passiivi] OBJ

(2) Tavalinen aktiivisyntakti contra geneerinen syntakti

Pekka oppii kainun kieltä hopusti.
SUBJ VERBI OBJ ADVLI

Vertaa:

Kainun kieltä oppii hopusti
OBJ VERBI[sg3p] ADVLI

(3) Tavalinen aktiivisyntakti contra tilasyntakti

Kukka haissee hyvältä.
SUBJ VERBI ADVLI

Vertaa:

Täälä haissee hyvältä.
ADVLI VERBI ADVLI

Syntaktiitten valtarakenus oon sitte tyyppii subjekti + verbi + aktantti. Jos subjekti viluu, se freistathan verbin etheen siirtää jonkun toisen jäsenen, ette verbi ei olis alkamassa syntaktiita.

2.4.2 Syntaktikaavat: konstateeraus, kysymys ja käsky

Syntaktit saattaa jakkaat kolmheen valtajoukkhoon sen jälkhiin, minkälainen puheakti syntakti oon: konstateeraus, kysymys ja käsky. Näilä kolmela oon erilainen rakenus.

2.4.2.1 Konstareeraavat syntaktit

Konstateeraava syntakti eli konstateeraus oon semmoinen syntakti, jossa konstateerathan tahi kuitenkin uskothan eli arvelhaan, kunka assii oon. Net oon semmoiset syntaktit, mikkä edelä esitethiin kainun kielen tavalisiimiksi syntaktiiksi. Niin ko

Nilla pyytää kallaa Alattionjovesta.

Alattionjovesta pyydethään kallaa.

2.4.2.2 Kysymyssyntaktit

Kysymys oon sitte tiettenki syntakti, jolla jotaki kysythään. Kysymyksii saattaa kainun kielessä tehdä kahdela valtatavala: kysymäsanana avula ja *kO*-enklitin avula. Kysymäsanala alkaaavhaan syntakthiin saattaa vastata vaikka millä sanala, vastaus oon vapaa. Esimerkkii kysymäsanakysymyksistä ja vastauksista niihiin:

Missä Nilla assuu? Alattiossa. / Ruottissa. / Tornionväylän varrela.

Kuka pyytää Alattionjovesta? Nilla. / Kainulaiset. / Englanin herrat. / Fiskuseura. / Ei kukhaan.

Mitä sie pölkkää? Hukkaa. / Pappii. / Kuningasta. / Emänttää. / Tauttii. / En mithään.

kO-kysymyksen häyttyy vastata joko myöntämällä eli kieltämällä. kO-kysymyksessä sen sanan, mitä kysytään, häyttyy panna syntaktin alkhuun ja sitte sen sanan pörhään enkliitin kO. Esimerkiksi:

Assuuko Nilla Alattiossa? Assuu. / Ei (asu).

Pyyttääkö Nilla Alattionjovesta? Pyyttää se. / Ei (pyyḏä).

Pölkkäätkö sie hukkaa? Pölkkään. / En (pölkkää).

Myönttää saattaa kans myöntämäsanoila joo ja kyllä. Niin ko edelä saattais kysymyksen Pyyttääkö Nilla Alattionjovesta? vastata kans, ette Joo, pyyttää se tahi Kyllä hän pyyttää.

Kysymyssyntaktit löyḏythään kans alasyntaktina. Esimerkkii:

Mie kysyin, koska mie pääsen kothiin.

Pekka ei muista, oonko hän jo taivhaassa.

2.4.2.3 Käsky

Käsky ei aina ole juuri käsky, se saattaa olla kans pyyntö eli ehdotus. Kuttuma sitä kuitenkin tässä käskyksi. Käsky oon erilainen ko konstateeraus siinä, ette siinä syntaktin verbin siirethään syntaktin alkhuun ja subjekti jää kokonhansa pois. Verbi oon kans vasitusessa käskyhaamussa eli imperatiivissa. Esimerkkii käskystä:

Mene kothiin!

Luje preivin!

Menkkää kothiin!

Lukekkaa preivin!

Kunka sen imperatiivin haamustethaan, siitä puhuma, ko puhuma verbiin taivutuksesta.

2.4.3 Kieltoisyntakti

Kainun kielessä kieltämisen eli kieltoisyntaktin haamustethaan siihen laihiin erikoisesti, ette itte kieltäminen tapattu kieltoverbilä. Tällä kieltoverbilä oon persoonataivutus mutta ei tempusta eli modusta. Haamustuksessa itte kieltoverbi tullee ensistä, sitte preesensissä valtaverbin niinkäsketty kieltohaamu, muissa tempuksissa sen sijala oon partisiipin perfektin haamu. Kielto saattaa vaikuttaa syntaktin objektin kaasuksheen. Verttaa esimerkiksi seuraaviita syntaktiita:

Met	asuma	Alattiossa.	
SUBJ(pl1p)	V(pl1p)	ADVLI	
Met	[emmä	asu]	Alattiossa.
SUBJ(pl1p)	V[ei, pl1p	kieltohaamu]	ADVLI
Heikka	pölkkää	hukkaa.	
SUBJ(sg3p)	V [sg3p]	OBJ	
Kaisa	[ei	pölkkää]	hukkaa.
SUBJ(sg3p)	V[ei, sg3p	kieltohaamu]	OBJ

Pappi	kirjoitti	preivin.
SUBJ(sg3p)	V[sg3p]	OBJ

Nilla	[ei kirjoittannu]	preivii.
SUBJ(sg3p)	V[ei, sg3p]	kieltohaamu] OBJ

Objektin kaasuksesta, kieltoverbin taivutuksesta ja verbin kieltohaamusta enämen **hiljem**.

2.4.4 Kongruensi

Kongruensila meinaama semmoista fenomeenii, ette syntaktin kaksi jäsentä johonki laihin seurathaan toinen toisen kaavaa. Kainun kielessä oon kaksi tyypilistä kongruensifenomeenii: Subjektin ja verbaalin kongruensi ja adjektiiviattribuutin ja valtasanan kongruensi.

2.4.4.1 Subjektin ja verbaalin kongruenssi

Subjektin ja verbaalin kongruensi oon luku- ja persoonakongruenssii. Se meinaa sitä, ette ko subjekti oon vaikka pluraalin 1. persoonassa, se finiittiverbi oon kans pluraalin 1. persoonassa. Esimerkiksi:

Mie	lujen	kirjaa.
SUBJ(sg1p)	V[sg1p]	OBJ
Sie	lujet	kirjaa.
SUBJ(sg2p)	V[sg2p]	OBJ
Hän/Se/Pekka	lukkee	kirjaa.
SUBJ(sg3p)	V[sg3p]	OBJ
Met	lujema	kirjaa.
SUBJ(pl1p)	V[pl1p]	OBJ
Tet	lujetta	kirjaa.
SUBJ(pl2p)	V[pl2p]	OBJ
Het/Net/Tyttäret	lujethaan	kirjaa.
SUBJ(pl3p)	V[pl3p]	OBJ

Sitä oon kans olemassa syntaktiita, joissa ei subjektin ja verbin välillä ole kongruenssii. Niitä käsittelemmä eri syntaktityyppiin yhteydessä.

2.4.4.2 Adjektiiviattribuutin ja valtasanan kongruensi

Adjektiiviattribuutin ja valtasanan kongruensi meinaa sitä, ette adjektiivi eli pronomeni valtasanan – joka tavallisesti oon substantiivi – edessä oon samassa luvussa ja kaasuksessa ko se valtasana, mistä se jotaki muistelee. Niin ko

Siljola oon	[iso huonet].
	[ADJATTR valtasana]
	[sg.nom. sg.nom]
[Isossa huonheessa]	oon [seppii tyttärii].

[ADJATTR	valtasana]	V	[ADJATTR	valtasana]
[sg.iness.	sg.iness.]		[pl.part.	pl.part.]

Oon joku harva adjektiivi ja pronomeni, mikkä ei ollenkhaan taivu ja sillä ei ole kongruensissa valtasanan kans. Yksi semmoinen oon adjektiivi pikku. Esimerkiksi Met istuma pikku [sg.nom.] lomassa [sg.iness.].

3 Äänenvaihetteluja

Äänenvaihettelu, mitä tässä esitethään, on tyypiltään kahdenlaisii.

◆ Ensimmäinen joukko on semmoissii, mitä saatama käsket **morfofonologiksi vauhetteluksi**. Sillä meinathan semmoista vaihettelluu, missä yksi ja sama morfeemi – sanan ranka eli suffiksi – manifestaantuu eri laila sen jälkhiin, missä taivutushaamussa, missä kohdassa sanna, minkälaisessa äänimiljöössä se on myötä eli minkälaisheen rankhaan se liittyy. Tämmöiset vaihettelu on graadivaihettelu, l:n, r:n, m:n ja n:n pittuuden vaihettelu, h:n siirtymät, ti > si -muutos, loppuvokaali + i -muutokset ja vokaaliharmonii.

• Toinen joukko on **eri dialektiitten välistä äänenvaihettelluu**, missä sama sana eli haamu kirjoitethaan eri laihiin sen jälkhiin, mitä kainun kielen varianttii on tarkoitus kirjoittaa. Semmoiset on ee ~ iA ~ eA -vaihettelu ja loppu-t:n vaihettelu kadon kans. Semmoinen on kans graadivaihettelyn sisälä vaihettelu spesiaaligeminašunin ja ylheisgeminašunin välilä, ja kans esimerkiksi se, onko t:n 0-gradina d vain kato.

3.1 Morfofonologista vaihettelluu

Seuraavassa käsittelemmä morfofonologista vaihettelluu. Havaitte ette tässä käsittelemä tyhä semmoista vaihettelluu, mikä näkyy sanan rangassaki. Semmosta morfofonologista vaihettelluu, mikä näkyy tyhä suffiksiissa, käsittelemä erittäin eri suffiksiitten yhteydessä.

3.1.1 Vokaaliharmonii

Kainun kielessä on kaikile variantiile yhtheinen vaihettelu, mitä käskemä **vokaaliharmoniiksi**. Se meinaa semmoista fenomenii, ette sanan juuren vokaaliitten kvaliteetti vaikuttaa suffiksiitten vokaaliitten kvaliteettiin. Niin ko (nomeninhaamui) joki : jove/ssa, huonet : huonhee/ssa : huonet/ta, kota : koda/ssa ~ koa/ssa mutta niemi : nieme/ssä, elämä : elämä/ssä, meri : mere/ssä : mer/tä. Tahi (verbinhaamui) lukke/et : luje/ma : luke/nu mutta lähte/et : lähde/mä ~ lähe/mä: lähte/ny.

Vokaaliharmonii näkyy kans derivašunisuffiksiissa. Esimerkiksi kirjoi/tta/at mutta lähä/ttä/ät.

Vokaaliharmonii on, ko sen yksinkertaisesti sanothaan, tämmöinen:

Vokaaliharmonii:

Ko sanan juuressa on yksiki takavokaali, se suffiksistaki käytethään takavokaalista varianttii. Muutoin käytethään etuvokaalista varianttii.

Takavokaaliita eli vokaaliita, jotka äänethään suun takaosassa, on seuraavat: a, o ja u. Kaikki muut vokaalit eli e, i, ä, ö ja y on etuvokaaliita. Vokaalit haamustethaan parrii siihen laihiin, ette a:n etuvokaalinen variantti on ä, o:n etuvokaalinen variantti on ö ja u:n etuvokaalinen variantti on y.

Etuvokaalit e ja i on yhdelä laila neutraaliset eli net saatethaan löytyyt kans takavokaaliitten yhteydestä. Esimerkiksis vika mutta ikä, kesä mutta velka. Havaitte kans esimerkiksi

(sg.nom. : sg.part.) virsi : virttä mutta (sg.nom.) virsta. Sannoin veri ja meri partitiivissa oon vokaaliharmoniissa erotus toishaalta Porsangin variantin ja toishaalta muitten variantiitten välissä: Porsangin variantissa veri : ver/tä ja meri : mer/tä, muissa veri : ver/ta ja meri : mer/ta.

Tässä grammatiikissa merkithään suffiksiitten taka- ja etuvokaalisten variantiitten yhteistä vokaaliä kapitaalilla eli

a ~ ä > kirjoitetaan A

o ~ ö > kirjoitetaan O

u ~ y > kirjoitetaan U

Jos meinataan mitä tahansa vokaaliä, kirjoitamma V. Jos rinnatusten oon kaksi samanlaista vokaaliä, kirjoitamma VV, jos kaksi erilaista vokaaliä, kirjoitamma V₁V₂.

3.1.2 Graadivaihettelu

Kainun kielessä konsonantit sanan sisälä vaihtelhaan eri graadiissa. Kääskemä sitä vaihtelluu tässä **graadivaihteluksi**. Vaihtelussa oon kaikki konsonantit paitti kielessä aivan uudet konsonantit niin ko b, d ja g, mikkä löydythään vain aivan uusista lainasanoista. Pukstaavi g löytyy kyllä kans aivan genuiniistaki kainun kielen sanoista, mutta silloin se esiintyy pukstaavin n perässä, ja sen äänethään niin ko nasaalin [ŋ].

Kainun kielen konsonantit oon d̥, f, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t ja v. Näistä konsonantiista f ja š ei löydy semmoisesta paikasta, ette net oltais myötä graadivaihtelussa. Konsonantiila k, t ja p oon kolme erilaista vaihtelugraadii, muila konsonantiila tyhä kaksi. Häyttyy havaita, ette yksi ja sama verbiranka tahi nomeniranka saattaa esiintyyt kaikissa kolmessa graadissa, aina sen jälkhiin, ette missä taivutushaamussa se oon. Konsonantti d̥ esiintyy tyhä Porsangin variantissa ja sieläki tyhä konsonantin t graadivaihteluparina, sen alimaisena graadina eli 0-graadina.

Kans semmoiset konsonanttikombinašuuunit vaihtelhaan, joissa myötä toisena komponenttina oon k, t, p tahi s. Mutta silloin sen kombinašuuinin ensi komponentti häyttyy olla joku äänellinen konsonantti eli l, m, n tahi r. Lyhykäinen k ja t vaihtelhaan kans, ko niitten edelä oon h. Muunlaiset äänettömät konsonanttikombinašuuunit niin ko ks, ps tahi tk ei vaihtele.

Graadii oon siis kolme: II-graadi, I-graadi ja 0-graadi. I- ja II-graadiila meinataan tässä semmoissii graadii, missä kummassaki oon sama konsonantti, I-graadissa yksi ja II-graadissa kaksi. Niin ko k : kk, t : tt, p : pp, s : ss jne. 0-graadila meinataan taas semmoista graadii, jossa konsonantti oon kokonhansa erilainen ko I- ja II-graadissa tahi sitten 0-graadissa ei ole ollenkaan mitään konsonanttii (sanoma siinä oon **kato** ja sitä meerkitemmä merkilä Ø). Niin ko ette I-graadin t vaihtellee Porsangin variantissa 0-graadin d̥:n kans tahi ja muitten variantiitten kađon kans) ja I-graadin k vaihtellee 0-graadin j:n eli v:n eli Ø:n kans.

Nyt ei kainun kielen kaikki sanat ole myötä graadivaihtelussa. Semmoiset sanat oon esimerkiksi sanat, millä kaikissa haamuissa oon konsonantiitten f, h, j, l, m, n, r, s tahi v II-graadi. Niin ko kumma : kumma/n, Tromssa : Tromssa/n, herra : herra/n, kaffi : kaffin. Sitte oon vielä joukko sanoi, joissa oon vaihtelemaan tt, niin ko (1.inf. : prees.sg3p : prees.sg1p) katto/ot : katto/o : katto/n, nukatta/at : nukatta/a : nukatta/n. Esimerkiistä ensi taphauksessa oon kysymys alkupöräisestä *ts-kombinasuunista, mikä suomen kirjakielessä kirjoitetaanki ts. Toisessa oon kysymyksessä alkupöräinen *ht-yhtymä, mikä Porsangin

variantissa oon muuttunu tt:ksi – muissa variantiissa kirjoitetaan niin ko suomen kielessäki ht. Vaihteleminen tt oon aina tuplavokaalirankaisissa verbiissä. Niitten pitkä vokaaliranka loppuu itte, niin ko (1.inf. : prees.sg3p : prees.sg1p) kyyti/tä ~ kyytitteä(t) : kyytitte/e : kyytitte/n, piikaroi/da ~ piikaroitteä(t) : piikaroitte/e : piikaroitte/n.

Ko alapuolela sannoin taivutuksen yhteydessä puhuhaan erilaisten rankkoin graadivaihtelusta, se silloin tietenki meinathan tyhjä semmoissii taphauksii, missä oon graadivaihtelluu, tahi semmoissii taphauksii, mistä puhheena olleeva graadi löytyy.

Se, minkä graadin koskaki häyttyy käyttää, oon sen jälkhiin, mistä taivutustyyppistä ja mistä haamusta oon kysymys. Missä kohdassa ja haamussa oon mikäki graadi, siitä puhuma aina jokhaisen eri taivutuskategoriin kohdala.

Saatama kuitenkin anttaat seuraavan reekelin, mikä usheimissa taphauksissa oon tosi:

Graadivaihtelureekeli:

Ko rangan konsonanttii seuraa pitkä vokaali (kaksi samanlaista vokaalii V_1V_1 eli kaksi erilaista vokaalii V_1V_2), se usheimitten sen edelä oon II-graadi. Mutta ko rangan konsonanttii seuraa lyhykäinen vokaali ja tavvu loppuu konsonanttiin, silloin sen edelä tavalisesti oon alempi graadi, vaihtelutyyppiissä II : I : 0 ja I : 0 0-graadi, II : I -tyypissä I-graadi.

Graadivaihtelu oon kahdenlaista, ja se oon sen jälkhiin, minkä kirjakielen variantin kirjoittaja valitsee, kumppaa rekelii paremin passaa käyttää. Kuttuma niitä tässä kainun kielen **spesiaalivaihteluksi** ja kainun kielen **ylheisvaihteluksi**. Spesiaalivaihtelluu käytethään Porsangin ja Raisin variantissa, muutoin passaa paremin käyttää ylheisvaihtelluu. Näilä vaihteluilla oon vähäsen erilaiset rekelit. Tämän takia graadivaihtelu kuuluis kapittelin Äänenvaihtelluu kirjakielen eri variantiitten välissä alle. Mutta ko se oon yksi tyypilisen morfofonologisen vaihtelun laji, käsittelemmä sen kuitenkin tässä.

Sitä oon kans sanoi, mikkä vaihtelhaan kokonhansa epäreekelimäisesti. Tämmöinen oon esimerkiksi sana (sg.nom. : pl.nom.) vapaa : vaphaat, missä odottais pitkää pp:tä ensimmäisen tavvun jälkhiin, ja se ette sana poika taippuu (sg.nom. : sg.gen.) poika : pojan pro poika : *poijan. Erinomhainen oon kans se fenomeeni, ette spesiaalivaihtelussa substantiivin ja verbin taivutuksessa oon semmoinen graadierotus, ette esimerkiksi substantiivin sana pluraalin partitiivi oon sanoi, mutta verbin sannoot preteritin singulaarin 3. persoonan haamu oon sanoi.

Kattoma ensistä spesiaalivaihtelluu.

3.1.2.1 Spesiaalivaihtelu

Spesiaalivaihtelun ylheinen reekeli oon tämmöinen:

Spesiaalivaihtelu:

Spesiaalivaihtelussa klusiilit k, t ja p saatethaan vaihetella samassa sanassa kolmessa graadissa kaikenlaisissa tavvupaikoissa, oli niitten edessä sitte painolinen eli painoton tavvu, tahi pitkä eli lyhykäinen tavvu. Konsonantila s oon tyhjä kaksi graadii (II : I), mutta tähänkhään vaihtelluun ei vaikuta se, minkälainen edelinen tavvu oon. Muut konsonantit vaihetelhaan tyhjä lyhykäisen painolisen vokaalin jälkhiin.

Eli edelisen tavvun pittuus ja paino ei vaikuta siihen, mikä graadi oon.

Seuraavassa erittäin klusiiliitten vaihettelutabelit, mistä näkkee, minkälaista vaihettelluu niilä oon.

Tabeli: Spesiaalivaihtelu: Klusiilin k vaihtelu

Vaihtelu	II-graadi	Haamu-kategorii	I-graadi	Haamu-kategorii	O-graadi	Haamu-kategorii
kk : k : j, v, h, Ø	aikkaa	sg.part.	aika	sg.nom.	aijat	pl.nom.
	räkkää	sg.part.	räkä	sg.nom.	räjät	pl.nom.
	jakkaat	1. inf.	jakanu	part.perf.	jajan	prees.sg1p
	pukkuu	sg.part.	puku	sg.nom.	puvut	pl.nom.
	kokkoo	prees.sg3p	kokosin	pret.sg1p	kovota	1. inf.
	pukkuu	sg.part.	puku	sg.nom.	puvut	pl.nom.
	makkaa	prees.sg3p	makas	pret.sg3g	maata	1. inf.
	tekkee	prees. sg3p	teki	pret.sg3p	tehen	prees.sg1p
k : v, j			pakenee	prees.sg3p	pajeta	1. inf.
			rukhiit	pl.nom.	ruvis	sg.nom.
kk : k	akka : akkaa	sg.nom. : sg.part.	akat	pl.nom.		
	rikkhaat	pl.nom.	rikas	sg.nom.		
nkk : nk : ng	aurinkoo	sg.part.	aurinko	sg.nom.	auringon	sg.gen.
	kenkkää	sg.part.	kenkä	sg.nom.	kengät	pl.nom.
	lankkee	sg3p/	lankes	pret.sg3p	langeta	1. inf.
nk : ng			kuninkhaat	pl.nom.	kuningas	sg.nom.
nkk : nk	vankka : vankkaa	sg.nom. : sg.part.	vankat	pl.nom.		
rkk : rk : r, rj, rv	märkkää	sg.part.	märkä	sg.nom.	märät	pl.nom.
	särkkeet	1. inf.	särkeny	part.perf.	särjen	prees.sg1p
	parkkuut	1. inf.	parkunu	part.perf.	parvun	prees.sg1p
rk : r			varkhaat	pl.nom.	varas	sg.nom.
rkk : rk	tarkka : tarkkaa	sg.nom. : sg.part.	tarkat	pl.nom.		
lkk : lk : l, lj, lv	pölkkaa	sg3p	pölkäs	pret.sg3p	pölätä	1. inf.
	jälkkee	sg.part.	jälki	sg.nom.	jäljet	pl.nom.
	kulkkeet	1. inf.	kulki	pret.sg3p	kuljen : kuljin	prees.sg1p: pret.sg1p
	jalkkaa	sg.part.	jalka	sg.nom.	jalvoissa	pl.iness.
	nälkkyyt	1. inf.	nälkyi	pret.sg3p	nälvyn	prees.sg1p
lk : lj			palkheet	pl.nom.	paljet	sg.nom.
			valkene	prees.sg3p	valjeta	1. inf.
lkk : lk	pulkka : pulkkaa	sg.nom. : sg.part.	pulkat	pl.nom.		
hk : h	Ei II-graadii		pahka	sg.nom.	pahat	pl.nom.
			tuhka	sg.nom.	tuhat	pl.nom.
			pohkkeet	pl.nom.	pohet	sg.nom.
			puhkee	prees.sg3p	puheta	1. inf.

Tabeli: Spesiaalivaihtelu: Klusiilin t vaihtelu

Vaihtelu	II-graadi	Haamu-kategorii	I-graadi	Haamu-kategorii	O-graadi	Haamu-kategorii
tt : t : đ	tiettää	1.inf.	tietäny	part.perf. sg.nom.	tiedän	prees.sg1p
	pattoo	sg.part.	pato	sg.nom.	padot	pl.nom.
	kattoo	prees.sg3p	katos(i)	pret.sg3p	kadota	1.inf.
t : đ			puthaat	pl.nom.	puđas	sg.nom
tt : t	ratthaat katto : kattoo	pl.nom. sg.nom. : sg.part.	ratas katot	sg.nom pl.nom.		
ht : hđ			lehti	sg.nom.	lehdet	
ntt : nt : n(n)	ranttaa	sg.part.	ranta	sg.nom.	rannan	sg.gen.
	emänttää	sg.part.	emäntä	sg.nom.	emänän	sg.gen.
	lenttää	1.inf.	lentäny	part.perf. sg.nom.	lennän	prees.sg1p
ntt : nt	kontti	sg.nom.	kontit	pl.nom.		
rtt : rt : r(r)	parttaa siirttyyt	sg.part. 1.inf.	parta siirtyny	sg.nom. part.perf. sg.nom.	parran siiryn	sg.gen. prees.sg1p
	kuurttoo	prees.sg3p/	kuurtosin	pret.sg1p	kuurota	1. inf.
rtt : rt	hurtaa : hurtaa	sg.nom. : sg.part.	hurtan	sg.gen.		
ltt : lt : l(l)	iltaa palelttuut	sg.part. 1. inf.	ilta paleltunnu	sg.nom. partis.prees.	illan palelun	nom.gen. prees.sg1p
ltt : lt	polttaat : poltanu	1.inf. : part.perf. sg.nom	poltan	prees.sg1p		
ht : hđ	Ei II-graadii		lähteet	1.inf.	lähden	prees.sg1p
			lehti : lehtee	sg.nom. : sg.part.	lehden	sg.gen.
			puhthaat	pl.nom.	puhđas	sg.nom.

Ko tätä t:n vaihtelluu käytetään, se đ:n saattaa jättää pois eli silloin t : Ø.

Tabeli: Spesiaalivaihettelu: Klusiilin p vaihettelu

Vaihettelu	II-graadi	Haamu-kategorii	I-graadi	Haamu-kategorii	O-graadi	Haamu-kategorii
pp : p : v	appuu	sg.part.	apu	sg.nom.	avut	pl.nom.
	leippää	sg.part.	leipä	sg.nom.	leivät	pl.nom.
	leppää	prees.sg3p	lepäs	pret.sg3p	levätä	l.inf.
pp : p	leppä : leppää	sg.nom. : sg.part.	lepän	sg.gen.		
	pappi : pappii	sg.nom. : sg.part.	papin	sg.gen.		
	saappaat	pl.nom.	saapas	sg.nom.		
mpp : mp : m(m)	amppuut	l.inf.	ampui	pret.sg3p	ammun	prees.sg1p
	temppaa	prees.sg3p	tempas	pret.sg3p	temmata	l.inf.
	kumppaa	sg.part.	kumpi	sg.nom.	kummat	pl.nom.
mpp : mp	tumppu	sg.nom.	tumput	pl.nom.		
rpp : rp : rv	turppaa	sg.part.	turpa	sg.nom.	turvat	pl.nom.
rp : rv			turpheet	pl.nom.	turvet	sg.nom.
			varphaat	pl.nom.	varvas	sg.nom.
rpp : rp	korppi	sg.nom.	korpit	pl.nom.		
lpp : lp : lv	kelppaa	prees.sg3p	kelpas	pret.sg3p	kelvata	l.inf.
	halppaa	sg.part.	halpa	sg.nom.	halvat	pl.nom.
lpp : lp	helppo	sg.nom.	helpot	pl.nom.		

Tabeli: Spesiaalivaihettelu: s:n vaihettelu

Vaihettelu	II-graadi	Haamu-kategorii	I-graadi	
ss : s	kiussaa	prees.sg3p	kiusata	l.inf.
	kiussaa	sg.part.	kiusa	sg.nom.
	kanssaa	sg.part.	kansa	sg.nom.
	ossaa	sg3p prees.	osata	l.inf.
	ossaa	sg.part.	osa	sg.nom.

Konsonantit h, j, l, m, n, r ja v vaihetellaan vain silloin, ko niitten edessä oon painolinen tavvu ja lyhykäinen vokaali; muutoin net oon sanassa tasan joko kaikissa haamuissa II-graadissa tahi kaikissa haamuissa I-graadissa. Nämät konsonantit vaihetelhaan sitte sammoin reekeliitten jälkhiin ko ylheisvaihettelussaki.

Tabeli: Spesiaalivaihtelu: Konsonantit h, j, l, m, n, r ja v

Vaihtelu	II-graadi	Haamu-kategorii	I-graadi	Haamu-kategorii
hh : h	puhhuut	1.inf.	puhun	prees.sg1p
	lihhaa	sg.part.	liha	sg.nom.
	sahhaa	prees.sg3p	sahata	1.inf.
jj : j	ajjaat	1.inf.	ajan	prees.sg1p
	rajjaa	sg.part.	raja	sg.nom.
	vajjoo	prees.sg3p	vajota	1.inf.
ll : l	kallaa	sg.part.	kala	sg.nom.
	sullaa	prees.sg3p	sulata	1.inf.
	pillaa	prees.sg3p	pilata	1.inf.
mm : m	rummaa	sg.part.	ruma	sg.nom.
	kummoo	prees.sg3p	kumota	1.inf.
nn : n	ennoo	sg.part.	eno	sg.nom.
	sannoot	1.inf.	sanoi	pret.sg3p
	sannaa : sannoi	sg.part. : pl.part.	sana	sg.nom.
rr : r	kirroo	prees.sg3p	kirota	1.inf.
	herrää	prees.sg3p	herätä	1.inf.
	pirruu	sg.part.	piru	sg.nom.
vv : v	hyvvää	sg.part.	hyvä	sg.nom.
	levvii	prees.sg3p	levitä	1.inf.

3.1.2.2 Ylheisvaihtelu

Konsonantiitten yleisvaihtelu on käytössä muissa ko Porsangin ja Raisin variantissa.

Ylheisvaihtelu:

Ylheisvaihtelussa konsonantit k, t, p ja s saatetaan vaihetella samassa sanassa kolmessa graadissa (II : I : 0), jos edellinen tavvu on painolinen ja siinä on lyhykäinen vokaali. Muutoin klusiiliitten vaihtelu on joko II : I tahi I : 0. Konsonanttikombinašuuniila (nt, nk ja mp) on samassa sanassa mahdollinen tyhjä kaksi graadii, joko II :I tahi I : 0. Muut konsonantit vaihetelhaan tyhjä graadiissa II : I, ja tyhjä painolisen lyhykäisen vokaalin jälkhiin.

Kattoma tässä ensin erittäin klusiiliitten k, t ja p vaihtelluu.

Tabeli: Ylheisvaihtelu: Klusiilin k vaihtelu

Vaihtelu	II-graadi	Haamu	I-graadi	Haamu	0-graadi	Haamu
kk : k : Ø, h	makkaa räkkää lukkee tekkee	sg3p sg.part. prees.sg3p prees.sg3p	makas(i) räkä luki teki	pret.sg3p sg.nom. pret.sg3p pret.sg3p	maata räät luen tehen	1.inf. pl.nom. prees.sg1p prees.sg1p
k : Ø, v, j			laki : lakea ~ lakia koko : kooka rukhiit puku : pukua aika : aikaa	sg.nom. : sg.part. sg.nom. : sg.part. pl.nom. sg.nom. : sg.part. sg.nom. : sg.part.	laen koot ruis puvut aiat	sg.gen. pl.nom. sg.nom. pl.nom. pl.nom.
	akka rikkhaat	sg.nom. pl.nom.	akat rikas	pl.nom. sg.nom.		
nk : ng			kenkä lankeaa ~ lankiaa	sg.nom. sg3p	kengät langeta	pl.nom. 1.inf.
nk : nk			aurinko : aurinkon kuninkas : kuninkhaat	sg.nom. : sg.gen. sg.nom. : pl.nom.		
nkk : nk	vankka krenkku	sg.nom. . sg.nom.	vankat krenkut	pl.nom. pl.nom.		
rk : r, rj			varkhaat parkua(t) märkä : märkää särkeä(t) ~ särkiä:	pl.nom. 1. inf. sg.nom. : sg.part. 1. inf. : särjen : särjin	varas parun märjät särjen : särjin	sg.nom. prees.sg1p pl.nom. prees.sg1p : pret.sg1p
rkk : rk	tarkka : tarkkaa värkkää	sg.nom. : sg.part. prees.sg3p	tarkat värkätä	pl.nom. 1.inf.		
lk : Ø, lj			jalka nälkyä(t) kulke(t) ~ kulkia pölkää :	sg.nom. 1. inf. 1. inf. prees.sg3p	jalat nälyn kuljen : kuljin pöljätä	pl.nom. prees.sg1p prees.sg1p : pret.sg1p 1.inf.
lkk : lk	pulkka : pulkkaa	nom.ent : sg.part.	pulkat	pl.nom.		
hk : h, hj			tuhka pohkheet	sg.nom. pl.nom.	tuhat pohje(t)	pl.nom. sg.nom.

Tabeli: Ylheisvaihtelu: Klusiilin t vaihtelu

Vaihtelu	II-graadi	Haamu	I-graadi	Haamu	0-graadi	Haamu
tt : t : Ø	pattaa	sg.part.	pata	sg.nom.	paat	pl.nom.
t : Ø	.		tietää : tietäny pato : patoa katoaa : katos	1. inf. : partis.perf. sg.nom. sg.nom. : sg.part. prees.sg3p pret.sg3p pl.nom.	tiiän (sic!) paot kaota	1.pers.pres. pl.nom. 1.inf.
tt : t	katto : kattoa keittää	sg.nom. : sg.part. 1.inf.	katot keitän	prees.sg1p		
nt : n(n)		.	ranta : rantaa emäntä : emäntää lentää : lentäny	sg.nom. : sg.part. sg.nom. : sg.part. 1. inf. partis.perf.	rannan emänän lennän	sg.gen. sg.gen. prees.sg1p
ntt : nt	kontti : konttia	sg.nom. : sg.part./fl.	kontit	pl.nom.		
rt : r(r)			siirtyä : siirtyny parta : partaa	1. inf. partis.perf. sg.nom. : sg.part.	siiryn parran	prees.sg1p sg.gen.
rtt : rt	hurttä : hurttää	sg.nom. : sg.part.	hurtan	sg.gen.		
lt : l(l)			ilta : iltaa kieltää	sg.nom. : sg.part. 1. inf.	illan kielän	sg.gen. prees.sg1p
ltt : lt	polttää : polttanu	1.inf. : partis.perf.	poltan	prees.sg1p		
ht : h			lähtiä ~ lähteä lehti : lehtiä	1.inf. : sg.nom. : sg.part.	lähen lehen	prees.sg1p sg.gen.

Tabeli: Ylheisvaihtelu: Klusiilin *p* vaihtelu

Vaihtelu	II-graadi	Haamu	I-graadi	Haamu	0-graadi	Haamu
pp : p : v	tuppaa leppää	sg.part. prees.sg3p	tupa lepäs(i)	sg.nom. pret.sg3p	tuvassa levätä	sg.iness. 1.inf.
p : v			apu : apua leipä : leipää repeää : repiää	sg.nom. : sg.part. sg.nom. : sg.part. prees.sg3p	avut leivät revetä	pl.nom. pl.nom. 1.inf.
pp : p	leppä : leppää pappi : pappia	sg.nom. : sg.part. sg.nom. : sg./pl.part.	lepän papin	sg.gen. sg.gen.		
mp : m(m)			tempaa : tempas(i) ampua : ampui kumpi : kumpaa	prees.sg3p : pret.sg3p 1. inf. : pret.sg3p sg.nom. : sg.part.	temmata ammun kummat	1.inf. prees.sg1p pl.nom.
mpp : mp	tumppu	sg.nom.	tumput	pl.nom.		
rp : rv			arpa : arpaa turpheet varphaat	sg.nom. : sg.part. pl.nom. pl.nom.	arvat turve varvas	pl.nom. sg.nom. sg.nom.
rpp : rp	korppi	sg.nom.	korpit			
lp : lv			kelpaa halpa : halpaa	prees.sg3p sg.nom. : sg.part.	kelvata halvat	1.inf. pl.nom.
lpp : lp	helppo	sg.nom.	helpot	pl.nom.		

Konsonantiila h, j, l, m, n, r, v ja s oon tyhä kaksi graadii (II : I). Net vaihetelhaan, ko niitten edessä oon lyhykäinen ja painolinen tavvu; muutoin net oon sanassa tasan joko kaikissa haamuissa II-graadissa tahi kaikissa haamuissa I-graadissa.

Tabeli: Ylheisvaihtelu: Muut konsonantit

Vaihtelu	II-graadi	Haamu-kategorii	I-graadi	Haamu-kategorii
hh : h	puhhuu lihhaa sahhaa	prees.sg3p sg.part. prees.sg3p	puhun liha sahata	prees.sg1p sg.nom. 1.inf.
jj : j	ajjaa(t) rajjaa	1.inf. sg.part.	ajan raja	prees.sg1p sg.nom.
ll : l	kallaa sullaa	sg.part. prees.sg3p	kala sulata	sg.nom. 1.inf.
mm : m	rummaa	sg.part.	ruma	sg.nom.
nn : n	sannoo sannaa	prees.sg3p. sg.part.	sanoa(t) sana	1.inf. sg.nom.
rr : r	herrää porraa	prees.sg3p sg.part.	herätä pora	1.inf. sg.nom.
ss : s	ossaa ossaa	prees.sg3p sg.part.	osata osa	1.inf. sg.nom.
vv : v	hyvvää	sg.part.	hyvä	sg.nom.

Näjemä ette muitten konsonantiitten ko klussiiliitten ja s:n vaihtelu oon samanlainen spesiaalivaihtelussa ja ylheisvaihtelussa.

3.1.3 Äänelisten konsonantiitten l, r, m ja n pituus

Äänelliset konsonantit l, r, m ja n oon kans muussaki vaihtelussa ko graadivaihtelussa. Kainun kielessä oon tavalisesti niin, ette pitkä eli gemineerattu ll, rr, mm ja nn lyhethään tahi pidethään joissaki aivan vissiissä paikoissa. Reekeli oon yksinkertainen:

Äänelisten konsonantiitten l, r, m ja n pituus:

Pitkän vokaalin – oli se painolinen eli painoton – ja lyhykäisenki painottoman vokaalin jälkhiin tulee lyhykäinen l, r, m ja n, muutoin pitkä ll, rr, mm ja nn.

Tämä pittuuden vaihtelu oon semmoinen, ette se voittaa graadivaihtelunki. Esimerkiksi vaikka spesiaalivaihtelureekelin (katto ylipuolela) jälkhiin odottais, ette preesensin singulaarin 3. persoona verbistä ajela olis *ajellee (siinä rangan konsonanttii seuraa pitkä vokaali), se ll kuitenkin lyhenee eli kirjoitamma ajelee. Verbin ajatella preesensin singularin 3. persoona oon kuitenkin ajattellee, taas pittuusreekelin jälkhiin.

Tämän saattaa nähdä kans eri suffiksiitten vaihteluna:

Tabeli: Äänelisten konsonantiitten pituus

	Edessä pitkä valtapaino linen vokaali → yksi l, r,	Edessä pitkä sivvupainoline n vokaali → yksi l, r, m, n	Edessä pitkä painoton vokaali → yksi l, r, m, n	Edessä lyhykäinen painoton vokaali → yksi l, r, m, n	Edessä lyhykäinen valtapainolin en vokaali → kaksi konsonanttii	Edessä lyhykäinen sivvupainolinen vokaali → kaksi konsonanttii
--	--	--	---	---	--	---

	m, n					
Pl1p pers.suff. mmA / mA	saa/ma sai/ma juo/ma joi/ma	kiikaroi/ma haravoi/ma	sanoi/ma puhui/ma halluu/ma pölkkaa/mä	lähde/mä lähdi/mä kirjoittele/ma kirjoitteli/ma	e/mmä	kirjoita/mma kirjoiti/mma puhele/mma puheli/mma
Partis.perf. nnU / nU l/IU / l/U	saa/nu juo/nu maa/nu kuul/u	kiikaroi/nu haravoi/nu	havai/nu kirroil/u	lähte/ny kirjoitutta/nu puhel/u	men/ny ol/lu tul/lu	kirjoitta/nnu ajatel/lu
1. inf. l/IA / l/A	kuul/a luul/a		kirroil/a	puhel/a muistel/a	tul/la	kohdatel/la kylästellä
Ess. nnA / nA	yö/nä pää/nä	kununkhaa/na pratikkhaa/na	rikkhaa/na vaphaa/na	poika/na ruijalaise/na	(sinä) (tänä)	kaupunki/nnä tyttäre/nnä
Adess. llA / lA	jää/lä tuo/la	kiikarii/la kantelhee/la	faarii/la valkkee/la varkhaa/la	siljo/la kainulaise/la	jo/lla si/llä	hevose/lla amtmani/lla harav/i/lla
Allat. lle(t) / le(t)	tei/le mui/le	kiikarii/le kantelhee/le kuninkhaa/le	faarii/le valkkee/le varkhaa/le	matka/le minu/le	si/lle tä/lle	hevose/lle amtmani/lle harav/i/lle

Tämä tämmöinen pittuuden vaihtelu näkyy kans rangan sisälä ja derivašuuニスuffiksiissa. Esimerkiksi kuunel/a : kuuntelee pro kannela : kantelee; tavalinen pro tynnyrillinen. Lyhykäisen valtapainollisen tavvun jälkhiin ei rangan konsonantti kuitenkaan seuraa tätä reekeliä silloin, ko rangan toisen tavvun vokaali oon lyhykäinen. Mutta graadivaihtelireekeliitten jäkhiin konsonantti kyllä tietenki saattaa pidetä. Esimerkiksi (nomeniita:) pala mutta pallaa, lamu mutta lammuu, kana mutta kannaa, tora mutta torraa, (verbihaamui:) mene mutta mennee, tule mutta tulee, pure mutta purree.

3.1.4 Vokaaliitten välistä siirttyvä *h*

Kainun kielessä ensialusta vokaaliitten välissä ollu *h* siirttyy sanassa takapäin. Saatama käskeet tämmöistä *h*:ta metateettiseksi *h*:ksi Dialektiissa siinä oon vaihettelluu, kunka kauvas takapäin *h* siirttyy, mutta kirjoitamma aina niin, ette se siirttyy tyhä yhden pykälän.³ Kattoma eri taphauksii:

- Nomeniitten illatiivissa *VhVn* > *hVVn*. Esimerkkii: *sauna* + *hVn* > *saun/haan*, *koivukko* + *hVn* > *koivukk/hoon*, (*vares* :) *varekse-* + *hVn* > *vareks/heen*, *Alattio* + *hVn* > *Alatti/hoon*, (*hevoinen* :) *hevo(i)se-* + *hVn* > *hevo(i)s/heen*.

³ Emmä ota tässä kanttaa siihen kielihistoriallisheen kysymyksheen, kunka tämä vokaaliitten välinen *h* tähän paikkhaan oon joutunut, eli oonko se vaihettannu paikkaa vokaalin kans vain oonko vokaali kadonu siitä *h*:n edestä.

- 3. infinitiivin illatiivissa $mA + hVn > mhAAn$. Esimerkkii: (syöä :) syö/mä- + $hVn > syö/m/hään$, (ajja/at :) aja/ma- + $hVn > aja/m/haan$. (räknätä :) räknää/mä- + $hVn > räknää/m/hään$.
- $Vs : hVV$ -rankaiset nomenit. Esimerkkii: rikas : rikkhaa/n, lammas : lamphaa/t, kuningas ~ kuninkas : kuninkhaa/n.
- $e(t) : hee$ -nomenit. Esimerkkii: vene(t) : venhee/t, liike(t) : liikkhee/t, vastale(t) : vastalhee/t.
- Joukko nomeniita, mikkä on deriveerattu *hinen*-suffiksilla. Esimerkkii: jokhainen, ikhainen, joukhainen, alhainen, munhainen, muurhainen, meilkheinen, yhtheinen, ylheinen, mielhuinen.

Näjemä, tämä *h:n* siirtymä muuttaa morfeemiitten rajjoi niin, ette rangen vokaali saattaaki jouttuut suffiksin sisäle. Niin käy esimerkiksi illatiivissa.

3.1.5 Vokaalinvaihtelu suffiksin *i:n* edellä

Kainun kielessä oon muutama suffiksi, missä suffiksi oon *i* eli se alkaa *i:lä*. Semmoisten suffiksiitten edellä oon ushein vaihettelluu rangen loppuvokaalissa. Tärkeimät semmoiset suffiksit oon pluraalin *i* ja preteritin *i*. Kattoma tässä, mihin laihin rangen loppuvokaali vaihettellee näitten edellä.

Tabeli: Vokaalinvaihtelu pluraalin *i:n* ja preteritin *i:n* edellä

Rangen loppuvokaali	Pluraalin <i>i</i> (sg.nom. : (sg.adess. :) pl.adess.)	Preteritin <i>i</i> (1.inf : (pres.sg3p :) pret.sg3p)
1. $V_1V_1 + i > V_1i$	pää : pä/i/lä korkkee : korkke/i/la	saa/(đ)a : sa/i jää/(đ)ä : jä/i
2. $V_1V_2 + i > V_2i$	tie : te/i/lä työ : tö/i/lä	vie/(đ)ä : ve/i syö/(đ)ä : sö/i
3. $V_i + i > V_i$	maanantai : maananta/i/la	ui/(đ)a : u/i
4. $O, U + i > O_i, U_i$	poro : poro/i/la koivu : koivu/i/la	usko/ot ~ usko/a(t) : usko/i häytty/yt ~ häyty/ä(t) : häyty/i
5. $e + i > i$	pieni : piene/lä :: pien/i/lä kainulainen : kainulaise/la : kainulais/i/la	tul/la : tulle/e : tul/i kuunel/a : kuuntele/e : kuuntel/i
6. $i + i > (\text{nomeniissa:})$ Porsanki: ii Muissa: i > (verbiissä) i	pappi : papi/i/la ~ papi/la kläppi : kläpi/i/lä ~ kläp/i/lä tunturi : tunturi/i/la ~ tuntur/i/lla	soppi/i(t) ~ sopi/a(t) : sop/i pujetti/i(t) ~ purjehti/a(t) : purjett/i ~ purjeht/i

7.1. Kaksitavvuiset $a + i > i$ (ensitavvun ensi vokaali o eli u)	1. poika : poj/i/la hukka : huk/i/la	1. otta/a(t) : ott/i jutta/a(t) : jut/i
7.2. Kaksitavvuiset $a + i > oi$ (ensitavvun ensivokaali ei o eli u)	2. ranta : ranno/i/la kelkka : kelko/i/la kaula : kaulo/i/la	2. saat(t)a/at : saatto/i laula/at : laulo/i
7.3. usheempitavvuiset $A + i > i$ (verbiissä, osassa nomeniita) $> A + i > Oi$ (osassa nomeniita)	3. saarnaaja : saarnaaj/i/lla jout(ta)ava : jout(ta)av/i/lla korkea ~ korkia : korke/i/la kulk(ki)ija : kulk(ki)ijo/i/la nutukka : nutuko/i/la makkara : makkaro/i/la	3. upotta/a(t) : upott/i rakasta/a(t) : rakast/i
8.1. Kaksitavvuiset $\ddot{a} + i > i$ (nomenit ja verbit)	lehmä : lehm/i/lä tyhmä : tyhm/i/lä	lent(t)\ddot{a}/\ddot{a}(t) : lens/i pyyt(t)\ddot{a}/\ddot{a}(t) : pyys/i
8.2. usheempitavvuiset $\ddot{a} + i > i$ (verbiissä, osassa nomeniita) $> \ddot{o}i$ (osassa nomeniita)	elämä : eläm/i/llä terävä : teräv/i/llä penikkä : penikö/i/lä	lähättä/\ddot{a}(t) : lähätt/i vähent(t)\ddot{a}/\ddot{a}(t) : vähens/i

Vokaalin vaihtelut pluraalin ja preteritin edessä oon sitte seuraavat:

(1) Ko rangassa oon kaksi samanlaista vokaali, se toinen niistä kattoo pluraalin ja preteritin i:n edestä. Ko (2) rangassa oon diftongi, se diftongin ensimmäinen vokaali kattoo ja i haamustaa diftongin toisen vokaalin kans (V_2i). Mutta jos (3) sen originaalidiftongin toinen vokaali oon i, se i kuitenkin aina kattoo. Yksinkertaiset vokaalit o , \ddot{o} , u ja y (4) säilythään aina suffiksin i:n edessä, ko taas (5) rangen e aina kattoo. Ko rangen vokaali oon i (6), se siinä oon Porsangin variantissa erotus nomeniitten ja verbiin välillä: Pluraalin i:n edessä se säilyy, mutta preteritin i:n edestä se kattoo. Muissa variantiissa rangen i kattoo aina suffiksin i:n edestä.

Hankaliimat oon rankavokaalit a ja \ddot{a} . Ko oon kysymys kaksitavvuisista rangoista, se kuitenkin oon olemassa selvät reekelit: a -rankaisissa (7) $a + i > i$, ko ensi tavvun ensi vokaali oon o eli u (7.1), siis ymmyräinen vokaali, muutoin $a + i > oi$ (7.2.).

Rangen \ddot{a} (8.1.) kattoo kaksitavvuisissa rangoissa aina pluraalin ja preteritin i:n edestä.

$a:l$ ja $\ddot{a}:l$ loppuuvista usheempitavvuisista nomenirangoista (7.3. ja 8.2.) oon vähän huonompi anttaat mithään selvää reekeliä. Yksi oon kuitenkin varma: Ko ranka loppuu va eli $v\ddot{a}$, se tuloksena oon aina vi . Usheempitavvuisista verbirangoista a/\ddot{a} aina kattoo preteritin i:n edestä.

Saatama siis sannoot, ette usheimissa taphauksissa oon sama reekeli, oli sitte kysymys nomenirangan loppuvokaalista ja pluraalin i:stä eli sitte verbirangan loppuvokaalista ja preteritin i:stä.

3.1.6 $ti > si$ –muutos

Graadivaihtelussa met näjimä, ette $t:llä$ oon vaihtelu $tt : t : \ddot{t} \sim \emptyset$. Kuitenki meilä oon aivan frekventillissii sanno, joissa $t:n$ sijasta oonki s . Niin ko (verbi: 1.inf. : partis.perf. : pret.sg3p : pret.sg1p) tiet(t)\ddot{a}/\ddot{a}(t) : tietä/ny : ties/i : ties/i/n, huut(t)a/a(t) huuta/nu : huus/i : huus/i/n, ymmärt(t)\ddot{a}/\ddot{a}(t) : ymmärtä/ny : ymmärs/i : ymmärs/i/n;

(nomeniita: sg.nom. : ag.ess. : sg.part : pl.part.) vuosi : vuote/na : vuot/ta : vuoss/i/i ~ vuoss/i/a, uusi : uute/na : uut/ta : uuss/i/i ~ uus/i/a, hirsi : hirte/nä : hirt/tä : hirss/i/i ~ hirs/i/ä.

ti > si -muutos löytyy seuraavista tapauksista:

◆ Semmoisten kaksitavvuisten verbiin preteritissä, missä spesiaalivaihettelu on II : I : 0 -graadivaihtelu, ylhevaihtelussa I : 0 -vaihtelu, esimerkiksi lent(t)ä/ä(t) : I : lentä/ny : lennä/n : lens/i.

◆ Kauvempana sanassa se on rekelimäinen rtA- ja ltA-rankaisissa verbiissä, esimerkiksi puhalt(t)a/a(t) : puhalta/nnu : puhala/n : puhals/i, ymmärt(t)ä/ä(t) : I : ymmärtä/nnu : ymmärä/n : ymmärs/i.

◆ Muutos on kans aivan rekelimäinen semmoisissa nomeniissa, joissa nominatiivin viimi vokaali on i ja joilla taivutusrangassa on e; niin ko käsi : kätenä : kät/tä : käsissä. Nämät on niin käsketyt konsonanttirankaissii nomeniita. Muutos tapattuu nominatiivissa ja pluraalin i:n edellä.

ti > si -muutos:

i:n edessä t usein muuttuu s:ksi. Mutta silloin ko sanan graadivaihtelu on tyyppiä II : I, ei tällöistä ti > si muutosta ollenkaan esiinny.

3.1.7 Vaihtelu -n : -me-, -n : -mpA- : -m(m)A-

Kainun kielessä on paljon sanoi, millä singulaarin nominatiivi ja konsonanttiranka loputhaan -n, mutta missä vokaalirangassa on -me-. Tällöiset sanat on:

◆ Kaikki niin käsketyt **instrumentinimet**, mikkä on laitettu verbistä in-derivasuunisuffiksilla. Esimerkki: (avata >) avvain : avvain/ta : avvaime/t, (istuut >) istuin : istuin/ta : istuime/t, (luistaat >) luistin : luistin/ta : luistime/t

◆ Joukko muita sanoi. Esimerkki: elläin : elläin/tä : elläime/t, lai(đ)u(i)n : lai(đ)u(i)n/ta : laitu(i)me/t, morssiin ~ morsian : morssiin/ta ~ morsian/ta : morssiime/t ~ morsiamet, vaa(đ)in : vaa(đ)in/ta : vaatime/t, sy(đ)än : sy(đ)än/tä : sy(đ)äme/t

◆ Superlatiivihaamat. Esimerkki: vanhiin : vanhiin/ta : vanhiimp/haan ~ vanhiim/heen vanhiimat ~ vanhiimet, issoin : issoin/ta : issoimp/haan : issoim/heen : issoima/t ~ issoime/t (katto tarkemin superlatiivista kohdasta XX).

Tavalisesti kuitenkin -en-loppuisissa sanoissa -n säilyy vokaalirangassaki. Esimerkki: ahven : ahvene/t, jäsen : jäsene/t, paimen : paimene/t, siemen : siemene/t. Lisäksi tietenkään -(i)nen-niminiissa ei tällöistä vaihtelluu ole.

Jos otan mukaan tämän, niin täytyy ottaa mukaan muitakin samantapaisia. Pitää ehkä vain viitata eri vartalotyyppeihin.

3.2 Äänenvaihtelluu kirjakielen eri variantiitten välissä

Ylipuolela on esitetty tapauksii, missä sanan sisälä on morfofonologista vaihtelluu. Tässä selvitetään äänenvaihtelluu, missä kainun kirjakielen eri variantiitten välissä on erotus. Graadivaihtelu kuuluis oikheestansa kans tähän, sillä

ko siinä on variasuunii eri kirjakielen variantiitten välissä. Se on kuitenkin käsitelty morfofonologisten vaihteluitten alla (katto sitä sieltä).

3.2.1 ee ~ eA ~ iA -vaihtelu ja vokaaliitten oikeneminen

Graadivaihtelun lisäksi toinen kainun varianttiita eriliikaisesti ja näkkyvästi eroittaava vaihtelu on ee ~ eA ~ iA -vaihtelu. Se meinaa sitä, ette ko muutamassa variantissa kirjoitethaan ee, se toisissa variantiissa saatethaan kirjoittaa eA eli iA. Mutta se on tyhjä vissit kategoriit, missä tämä vaihtelu näkky. Nämät kategoriit on:

- Niin käsketyt eA-nominit⁴. Näistä issoin osa on adjektiiviiita, mutta kyllä niitä löytyy substantiiviita ja pronomeniitaki. Esimerkkii korkkee ~ korkea ~ korkia, valkkee ~ valkea ~ valkia, hoppee ~ hopea ~ hopia, ussee ~ usea ~ usia.
- Singularin partitiivi, ko yksirankaisen nomenin ranka loppuu e:hen. Esimerkkii (sg.nom. : sg.gen. : sg.part.): järvi : järve/n : järve/e ~ järve/ä ~ järviä, salmi : salme/n : salme/e ~ salme/a ~ salmi/a.
- Yksirankaisten e-rankaisten verbiin 1. infiniitivi. Esimerkkii: lähte/et ~ lähte/ä(t) ~ lähti/ä, lukke/et ~ luke/a(t) ~ lukia.
- Kokkoontumaverbiin pitemppii rankkoi: (1.inf. : prees.sg3p) lange/ta : lankkee ~ lankeaa ~ lankiaa.

Eri varianttiitten välissä nämät jakkaantuuvat siihen laihin, ette ee-variantti on enniimitten käytetty Porsangin variantissa, iA-variantti Varenkin variantissa ja eA-variantti jokivarsitten variantissa.

Kohta samasta fenomenista on kysymys siinä, ko Porsangin variantissa kans muut kahden vokaalin raidot, mikkä kuuluuvat eri tavvhuin, on oijenheet yhdeksi pitkäksi vokaaliksi. Saama sitten tämmöissii varianttiita:

- Nomeniita: laattii ~ laattia, astii ~ astia, kalttii ~ kaltio, rauttii ~ rautio.
- Singulaarin partitiivi: pappi : pappi/i ~ pappi/a, ukko : ukko/o ~ ukko/a.
- 1. infiniitivin haamui: soppi/it : sopi/a, usko/ot ~ usko/a, kyssy/yt : kysy/ä.
- Kokkoontumaverbiin pitemppii rankkoi: (keri/tä :) kerkkii ~ kerkiä/ä, (halu/ta :) halluu ~ halua/a.

Näjemä, ette tämä vaihtelu on tärkeä sillä, ko se vaikuttaa graadivaihtelhuun. Vielä se saattaa muuttaa sannoin taivutustaki, verttaa esimerkiksi laattii ~ laattia : laati/i/sseen ~ laattihaan, valkkee ~ valkea ~ valkia : valkkeesseen : valkehaan.

⁴ eA-nomeniiksi näitä käskethään sillä, ette näissä on vanhaa derivašunisuffiksi, mikä alun alkkain on ollu eA.

Tabeli: Variašuuni VV ~ V₁V₂

	Porsanki ja Raisi: ee, ii, OO, UU	Varenki: iA, OA, UA	Muut: eA, OA, UA
eA-, iA- ja iO- nominat	valkkee, laattii, kalttii	valkia, laattia, kurkkio	valkea, laattia, kurkkio
Sg. partitiivi	lehtee, ukkoo, syksyy	lehtiä, ukkoa, syksyä	lehteä, ukkoa syksyä
1. infinitiivi	lähteet, uskoot, kyssyyt	lähtiä, uskoa, kysyä	lähteä(t), uskoa(t), kysyä(t)
Kokkoontumaverbit	lankkee, kerkkii, puttoo, halluu	lankiaa, kerkiää, puttoa, haluaa	lankeaa, kerkiää, puttoa, haluaa

3.2.2 Sananloppuinen *t*

Kainun kielen variantiitten välilä oon erotus siinä, missä kategoriissa alun alkkain sanan lopussa ollu *t* oon myötä eli ei. Tässä kattoma seuraavii kategoriita:

Sananloppuinen *t* löyttyy tahi saattaa olla löytymättä kuitenkin seuraavista kategoriista:

- ◆ Nomenit, minkä singulaarin nominatiivi loppuu *et* ~ *e*. Esimerkkii venet ~ vene, myötälet ~ myötäle. Muissa haamuissa näitten taivutuksessa ei ole erroo.
- ◆ Yksivartaloisten verbiin 1. infinitiivin suffiksi *Vt* ~ *V*. Esimerkkii jakka/at ~ jakka/a, puhhu/ut ~ puhu/a(t), ymmärttä/ät ~ ymmärtä/ä(t).
- ◆ Allatiivin suffiksi *(l)le* ~ *(l)let*. Esimerkkii (äiti :) äitile ~ äitilet, (tytär ~ tyär :) tyttärelle ~ tyttärellet.
- ◆ Adverbiita ja adposisuuniita, esimerkiksi läpi ~ läpit, sinne ~ sinnet, asti ~ astit, pääle ~ päälet.

Varengin variantissa näissä ei ole mishään loppu-*t*:tä. Porsangin variantissa loppu-*t* oon tavalinen kahdessa ensimmäisessä joukossa, kahdessa jälkimäisessä ei. Jokivarsitten variantissa oon tavalinen käyttäät tätä loppu-*t*:tä jokhaisessa ylipuolen joukoista, mutta saattaa sen jättää pois.

Partisiipin perfektin haamu saattaa aktiivin singulaarin liittohaamuissa kans olla *t*:linen tahi ilman *t*:ttä. Esimerkkii syöny ~ syönyt, lähteny ~ lähtenyt, halunu ~ halunut. Tavalisempi oon käyttäät *t*:töntä varianttii, ja sen oon parempi jättää pois kaikista variantiista. Toinen samanlainen oon preesensin pluraalin 3. persoonan partisiipin preesensin kans identtinen haamu *vA* ~ *vAt*, missä *t* saattaa olla myötä mutta sen saattaa jättää pois. Esimerkiksi syövä ~ syövät, lähtevä ~ lähtevät, likenevä ~ likenevät.

3.2.3 Derivasuunisuffiksiitten *i*

Sitä oon koko joukko derivasuunisuffiksiita, missä alunalkkain oon ollu myötä *i*, joka sitte ushein kuitenkin oon dialektiissa jääny pois sanan toisesta tavvusta. Kainun kielessä saatama kirjoittaat tämän suffiksiitten *i*:n eli jättää kirjoittamatta, ja tavalinen se oon käytössä tyhä Porsangin variantissa. Tämmöissii suffiksiita oon:

- Nomeniderivasuunisuffiksi inen ~ nen. Esim. (adjektiiviiita:) punainen ~ punanen, keltainen ~ keltanen, näköinen ~ näkönen, ikhuinen ~ ikhunen; (substantiiviita:) hevoinen ~ hevonen, kukkainen ~ kukkanen, kyläinen ~ kylänen, (pronomeni:) jokhainen ~ jokhanen.
 - Verbiderivasuunisuffiksi OittA ~ OttA. Esim. kirjoittaa(t) ~ kirjottaa(t), varoittaa(t) ~ varottaa(t), miinoittaa(t) ~ miinottaa(t).
 - Verbiderivasuunisuffiksi Aise ~ Ase. Esim. aukaisen ~ aukasen, halkaisen ~ halkasen, ratkaisen, ratkasen, sylkäisen ~ sylkäsen.
- Yksitavvuisissa sanoissa ja usheempitavvuisista sanoissa tämä i oon aina säilyny. Niin ko toinen, puinen, aurinkoinen, kunnioittaa(t).

4 Syntaksii

Syntaktin valtarakenus oon kuvattu kapittelissa [2.4. Syntaktin rakenus](#). Tässä kapittelissa kattoma, kunka sanoi panhaan yhteen eli minkälaisii syntaktiityyppiä kainun kielessä oon ja missä haamussa syntaktin jäsenet oon erilaisissa syntaktiityypeissä.

4.1 Syntakti ja syntaktiityypit

Syntaktilla meinataan tässä semmoista sannon raitto, missä ytimessä oon finiittiverbi. Niin ko lausumissa Met lähdemä aikamatkale tahi Nilla antoi preivin kuninkhaale oon kummassaki yksi syntakti. Niissä oon kummassaki yksi finiittiverbi eli verbin persoonahaamu, ensimmäisessä lähdemä ja toisessa antoi. Syntaktissa saattaa kyllä olla usheempiki finiittiverbi, mutta net häydythään silloin olla paralelliset, niin ko Met itkemä ja naurama.

Syntaktiita oon kans joukkosyntaktiita, mikä meinaa sitä, ette kaksi eli usheempi syntakti oon pantu yhteen joukkhoon eli liitetty jollaki laila toinen toiseen. Esimerkiksi syntaktit (1) Met lähdemä aikamatkale ja tulema kohta takaisin ja (2) Nilla sanoi emänälle, ette hän oon kauheen vaipunu oon kumpiki joukkosyntaktiita. Kummassaki oon kaksi syntaktii. Mutta siinä net oon erilaiset, ette ensimmäisessä joukkosyntaktissa (1) syntaktit oon paralelliset eli samala tasala: Kumpiki oon valtasyntaktiita, ja net oon paralelliset. Toisessa joukkosyntaktissa (2) ensimmäinen osa oon valtasyntakti ja toinen eli ette-syntakti oon siinä jäsenenä, eli se oon alasyntakti, minkä ylisyntakti taas valtasyntakti oon.

Kaksi – eli usheempiki – alasyntakti saatehaan kans olla paralelliset suhteessa toinen toiseen. Esimerkiksi joukkosyntaktissa Mie en tahdo lähteet koulhuun, ko mie olen kippee ja ko ei Liisakhaan lähde oon kaksi ko-syntaktii, mikkä oon alasyntaktit valtasyntaktille Mie en tahdo lähteet koulhuun, mutta mikkä keskenänsä oon paralelliset syntaktit.

Kaikkiin syntaktiitten tärkkein ja hallitteeviin jäsen oon syntaktin finiittiverbi. Tämä verbi saattaa vaattiit erilaisen määrän pakollisii jäseniitä eli aktanttiita, mitä oon subjekti, objekti, predikatiivi ja adverbialli. Sen jälkhiin, kunka monta aktanttii verbi vaatti, sanoma ette verbi oon nollapaikkainen, yksipaikkainen, kaksipaikkainen eli kolmipaikkainen.

- ◆ Nollapaikkaiset oon eriliikaisesti sääverbit, semmoiset ko sattaat ja tuula. Saatama sitte sannoot ette Sattaa, Tuulee ja Tuiskuu, ja syntaktit oon aivan täydet.
- ◆ Yksipaikkaisilla verbiilä aktanttina oon ylheensä subjekti. Esimerkiksi Terje laulaa ja Matti nukkuu oon täydelliset syntaktit.
- ◆ Kaksipaikkaisilla verbiilä oon subjektin – harvoin jonku muun aktantin – lisäksi objekti, predikatiivi eli adverbialli. Esimerkkinä syntaktit Nilla hakkas mettää (toisena aktanttina objekti), Nilla oli kainulainen (toisena aktanttina predikatiivi), Nilla kävi Kööpenhaminassa (toisena aktanttina adverbialli).
- ◆ Kolmipaikkaisilla verbiilä oon subjektin lisäksi objekti ja adverbialli. Esimerkikiksi Mie ostan sinule piilin ja Liisa viskas kiven merheen.

Kattelemma tässä syntaktiita sen jälkhiin, ette minkälainen verbi niissä oon ja minkälaisissa syntaktityypissä eri verbit essiinythään. Se, missä haamussa syntaktin muut jäsenet, subjektit, objektit ja muut aktantit oon syntaktissa, seuraa näistä kahdesta assiista.

Syntaktityypit oon hyvä jakkaat kahtheen eri valtajoukkhoon. Käytämä niistä tässä termii suorat syntaktit ja referatiiviset syntaktit. Suorat syntaktit oon semmoiset, mikkä suorhaan muistelhaan jostaki assiintilasta (1–5), referatiiviset oon semmoiset, mikkä refereerathan jonkun sanoi eli ajatuksii eli sansihavaittemmii (6–8). Esimerkkii:

- (1) Mie lähden Alattihoon.
- (2) Mistä sie olet pois?
- (3) Pappi kirjoitti preivin.
- (4) Nilla vihas amtmannii.
- (5) Tullee sadet.
- (6) Kreeta näki, ette Nuutti tuli takaisin.
- (7) Kuningas ajatteli, ette kainulaiset oon sepät ihmiset.
- (8) Mie näjin, ette nyt tullee sadet.

Näilä kahdela valtajoukola oon yksi suurempi erotus, ko kattoma niitten struktuurii: Suorat verbit ei saa aktantiksi eli obligatoorisiksi jäseneksi ette-alasyntaktii tahi muutakhaan alasyntaktii tahi verbifraassii. Referatiivisillä verbiilä verbifraasi ja alasyntakti oon tavaliset aktantit.

Vielä oon kolmaski syntaktityyppi: Modaaliset syntaktit, joissa finiittiverbinä oon joku modaalinen verbi, niin ko häyttyyt, saada, jouttuut jne. Nämät modaaliset verbit ei muistele mithään assiintilasta eikä kans refereeraa mihinkhään ajatuksheen eli puhheeseen tahi mihinkhään muuhunkhaan. Net tyhä modifiseerathan syntaktin muistelemaa assiintillaa.

Tämän grammatiikin moolina ei ole esitellä kaikkii mahdollissii kainun kielen syntaktityypii, mutta tärkeimät ja frekventatiivisiimat. Syntaktin jäsenista käsittelema tässä tyhä verbii ja sen aktanttiita eli käsittelemä tyhä ydinsyntaktiita, emmäkä olheen syntaktin vaphaita adverbialiita niin ko raamiadverbialiita, konnektiiviita tahi kommenttiita.

Syntaktissa oon tyhä vähäsen vaihettelluu eri kainun kielen variantiitten välissä. Tässä grammatiikissa ei tehdäkhään syntaktista erotusta eri variantiitten välissä. Esimerkit oon enimästi kirjoitettu Porsangin morfoloogisella ja äänelisellä variantilla, mutta net saattaa tietenki muuttaat muiksiki variantiiksi, ko muuttaa net niitten morfoloogilisten ja äänelisten reekeliitten jälkhiin, mitä tässä grammatiikissa muuvala oon selvitetty.

4.2 Suorat syntaktityypit

Suorat syntaktityypit oon syntaktiita, mikkä ilmoitethaan assiin tilan niin ko se oon ja mikkä ei refereeraa kenenkhään puhheita, kirjoituksii, ajatuksii, tuntheita eikä sanssihavaittemii.

Tässä – ja muissaki syntaktityypii kuvvaavissa kapitteliissa – analyysiersimerkit oon annettu siihen laihiin, ette ylipuolela oon syntakti niin ko sen kirjoitethaan, sen alapuolela oon morfologinen analyysi (sanaklassi, sanan haamu) ja sitte alamaaisena

syntaktinen analyysi. Ko sannoin eli grammatikaalisten lyhenysten ympärillä oon hakaparentesimerkit [], se meinaa, ette net kuuluthan syntaktissa samhaan fraashiin.

4.2.1 PAIKKA-syntakti

PAIKKA-syntakti muistelee, että joku eli jotaki oon jossaki. Tavalissiin verbi oon olla, mutta kaikki muutki oloverbit niin ko seissoot ~ seisoa(t), istuut ~ istua(t), maata ja assuut ~ asua(t) oon mahdolliset. Esimerkiksi

(1) Met	olema	[siinä lomassa].
PRON[pl1p, nom.]	V[olla, pl1p]	N[iness.]
SUBJ	V	ADVLI
(2) Het	seisothaan	[vaaran laidala].
PRON[pl3p, nom.]	V[seissoot, pl3p]	N[adess.]
SUBJ	V	ADVLI
(3) [Paha Amtmani]	assuu	Jovensuussa.
N[sg.nom.]		V[assuut, sg3p] N[iness.]
SUBJ	V	ADVLI
(4) Aaroni	assuu	[vaaran takana].
N[sg.nom.]	V[assuut, sg3p]	ADPP[N + adposisuuni]
SUBJ	V	ADVLI
(5) Mie	istun	täälä.
PRON[pl1p, nom.]	V[istuut, sg1p]	PROADV
SUBJ	V	ADVLI

Näjemä, ette paikkasyntaktissa subjekti (SUBJ) oon syntaktin alussa, sitte tullee verbi (V) ja viimisenä adverbialli (ADVLI), mikä muistelee, missä paikassa subjekti oon. Subjekti oon syntaktissa nominatiivissa, ja se oon verbin kans kongruensissa eli samassa luvussa ja persoonassa. Adverbialli oon nomeni olokaasuksessa eli inessiivissä (1, 3) tahi adessiivissa (2), adposisuunifraasi (ADP; 4) tahi paikkaa ilmoittaava proadverbi (PROADV; 5).

Paikkasyntakti oon sitte tyyppii:

PAIKKA:
SUBJ(N[nom.]) + V(oloverbi, subjektikongruensi) +
ADVLI(N[iness./adess.]/ADP/ADV)

Sammaa kaavaa oon kans semmoiset syntaktit, missä verbinä oon oloverbi ja toisena aktanttina eli adverbialina 3. infinitiivin inessiivi (6, 7).

(6) Perunka	istui	[lukemassa Bibliaa].
NP[sg.nom.]	V[istuut, sg3p]	VP[3. inf. iness. + N]
SUBJ	V	ADVLI[V + OBJ]

Beronka satt og leste i Bibelen.’

Nämät muistutethaan semmoissii modaalissii syntaktiita, mikkä rajathan aikkaa. Katto kohta 4.4.3 [Aspektuaaliset syntaktit](#).

4.2.2 LIIKET

LIIKET-syntakti muistelee, ette joku kulkee jostaki eli johonki. Verbiksi sopii mikä tahansa liiketverbi eli verbi, jolla ilmoitetaan, ette joku liikkuu. Tavaliset verbit oon esimerkiksi tulla, mennä, lähteet ~ lähteä(t) ~ lähtiä ja käy(đ)ä. Verbiin aktanttina oon subjektin lisäksi adverbiali, mikä muistelee, mistä eli mihin liikutaan. Oloverbiki saattaa muutamisti saada liiketverbin funksiunin, niin ko alapuolela verbi istuut ~ istua(t).

(1) Met	menemä	Tromssshaan.
PRON[[pl1p, nom.]]	V[mennä, pl1p]	N[sg. illat.]
SUBJ	V	ADVLI
(2) Met	lähdemä	rannale.
PRON[pl1p, nom.]	V[lähteet, pl1p]	N[sg. allat.]
SUBJ	V	ADVLI
(3) Nilla	likeni	Aaronniemestä.
N[sg.nom.]	V[lietä, sg3p]	N[sg. elat.]
SUBJ	V	ADVLI
(4) Tet	käyttä	Alattiossa.
PRON[pl2p, nom.]	V[käyđä, pl2p]	N[sg. iness.]
SUBJ	V	ADVLI

(5) Nilla hihtas [Alattiosta Kööpenhaminhaan].

(6) Ville istui [Stiinan Leenan vierheen].

(7) Studentit kiikuthiin [vaaran pääle]

(8) Kreetta laukkoi tänne.

Tämän tyypin syntaktiissa subjekti oon aina nominatiivissa, ja se oon verbin kans kongruensissa. Verbinä oon liiketverbi, ja sen jälkhiin tulee adverbiali, joka oon tavallisesti tulokaasuksessa (1, 2, 5) eli erokaasuksessa (3, 5) eli vastaava adverbi (8) eli sitte adposisuunifraasi (6, 7).

Erikoinen oon verbi käyđä, sillä ko sen kans oon aina olokaasus (4), joko inessiivi tahi adessiivi.

Syntaktin kaava oon tällöinen:

LIIKET:

SUBJ(N[nom.]) + V[liiketverbi, subjektikongruensi] +
ADVLI[N[elat./illat./ablat./allat.]/adverbi/adposisuunikonstruksuuni]

Ko joku siirttyy jonku sisäpuolele, käytämä sisäistä lokaalikaasusta (1, 3–5), ko joku siirttyy jonku pinnale eli ulkopuolele, se käytämä ulkoista lokaalikaasusta (2).

Paikannimmiin kans käytämä tavallisesti sisäistä lokaalikaasusta (1, 3–5).

Liiketsyntaktiita oon kans semmoissii, missä toisena aktanttina eli adverbialina oon verbifraasi (10–12). Näissä verbifraasin verbinä oon 3. infinitiivi. Nämät muistutetaan aspektuaalissii syntaktiita (katto kapittelin XX).

(10) Met lähdemä [hihtaamhaan vaarhaan].

Vrt. Met lähdemä vaarhaan.

(11) Tyttäret käythiin [kävelemässä tunturissa].

Vrt. Tyttäret käythiin vaarassa.

(12) Tet tulitta [syömästä].

Vrt. Tet tulitta Vesisaaresta.

Näjemä, ette verbifraasin 3. infinitiivi oon samassa kaasuksessa ko nomenifraasin nomeni olis. 3. infinitiivin kaasushaamu oon kuitenkin tasan sisäinen lokaalikaasus eli elatiivi tahi illatiivi, käy(đ)ä-verbin kans inessiivi.

4.2.3 EKSISTENSI

EKSISTENSI-syntakti muistelee, ette jossaki oon olemassa joku eli jotaki. Tavalissiimat verbit EKSISTENSI-syntaktissa oon olla ja löyttyyt ~ löytyä(t). Mutta oon niitä muitaki, näjet kaikki oloverbit oon kans mahdolliset, niin ko maata, seissoot ~ seisoa(t), istuut ~ istua(t) ja pyssyyt ~ pysyä(t). Esimerkiksi

(1) Kartanossa	oon	loma.
N[sg. iness]	V[olla, sg3p]	N[sg.nom.]
ADVLI	V	SUBJ
(2) Jovessa	oon	kallaa.
N[sg. iness]	V[olla, sg3p]	N[sg.part.]
ADVLI	V	SUBJ
(3) Lomassa	istuu	[studenttiita, tyttäriitä ja poikkii].
N[sg. iness]	V[istuut, sg3p]	[N, pl.part]
ADVLI	V	SUBJ
(4) Kentälä	seisoi	[paljon ihmissii/ihmistä].
N[sg. adess.]	V[seissoot, sg3p]	KVAP[KV+pl.part./sg.part.]
ADVLI	V	SUBJ

(5) [Huonheen takana] makkaa studenttijoukko.

(6) Sieltä löyttyy [kymmenen toolii].

(7) Lomassa istuthaan [studentit, tyttäret ja pojat].

Näjemä, ette EKSISTENSI-syntaktissa subjekti oon viimisenä syntaktissa. Adverbiaali – joka siis muistelee missä subjekti oon – oon syntaktin alussa. Adverbiaali oon olokaasuksessa (1–4, 7), tahi sitte se oon joku adposisuunifraasi (5) eli proadverbi (6). Poikkeema oon verbi löyttyyt (6), jonka kans adverbiaali oon nomeni erokaasuksessa tahi vastaavafunksuuninen adposisuunifraasi eli adverbi.

Subjekti oon joko nominatiivissa (1, 5, 7) tahi partitiivissa (2, 3). Silloin ko subjekti oon partitiivissa tahi sinä oon kvanttorifraasi, syntaktissa ei ole subjektikongruenssii, mutta verbi oon aina singulaarin 3. persoonassa. Mutta ko subjekti oon nominatiivissa, syntaktissa oon tavalinen subjektikongruenssi (7). Tavalinen oon kans semmoinen subjekti, jossa oon joku kvanttori eli paljoutta ilmoittaava sana (niin ko paljon, vähän) eli kardinaali (niin ko kaksi, viisi, tuhat). Tämmöistä fraassii eli syntaktin ossaa käskemä tässä kvanttorifraasiksi (KVAP; 4, 6). Tämmöisen kvanttorifraasin kans verbi oon tasan singulaarin 3. persoonassa.

EKSISTENSIN kaava on tällöinen:

EKSISTENSI:

ADVLI(N[iness./adess.]/ADP/ADV) + V(sg3p) + SUBJ(N[part.]/kvanttorifraasi)

tahi

ADVLI(N[iness./adess.]/ADP/ADV) + V(oloverbi, subjektikongruensi) +
SUBJ(N[nom.])

4.2.4 OMISTUS

OMISTUS-syntakti muistelee, ette jollaki oon jotaki eli omistaa jotaki eli jotaki oon kunku hallussa. Verbi oon aina olla. Esimerkkii:

(1) Hänelä	oon	[hirmuinen nälkä].
PRON[sg3p, adess.]	V[olla, sg3p]	N[sg.nom.]
ADVLI	V	SUBJ
(2) Heilä	oon	lapsii.
PRON[pl3p, adess.]	V[olla, sg3pl]	N[pl.part.]
ADVLI	V	SUBJ
(3) Ämmilä	oli	[viisi lasta]
N[sg.adess.]	V[olla, sg3p]	KVAP[kardinaali + sg.part.]
ADVLI	V	SUBJ

(4) Villelä oon [tillaa odottaat].

(5) Meilä oon [sijjaa Villele].

(6) Nillala olthiin/oli sivakat myötä.

(7) Meilä oon [erilaiset vaatheet].

Omistussyntakti oon rakenukselta kohta samanlainen ko eksistenssisyntakti (katto ylipuolela). Siinäki oorninki oon semmoinen, ette syntaktin alussa oon adverbialli, joka oon adessiivissa. Adverbialli muistelee, kuka oon omistaa eli kenen hallussa jotaki oon. Sitte tullee olla-verbi, jolla oon subjektiongruenssin suhteen samat reekelit ko ylipuolen eksistensisyntaktissa. Verbin jälkhiin tullee subjekti, joka muistelee sen, mitä jollaki oon. Tämä subjekti oon nominatiivissa (1, 6, 7) eli partitiivissa (2, 4, 5) ja ushein se saattaa olla kans kvanttorifraasi (3).

Semmoinen erotus oon eksistensisyntaktin suhteen, ette omistussyntaktissa pluraalin nominatiivissa olleevan subjektin kans verbi saattaa preteritissä olla singulaarin 3. persoonan haamuinen (6); preesensissä ei olla-verbissä olekhaan erotusta singulaarin kolmanen ja pluraalin kolmanen haamun välilä (7).

Syntaktit (4) ja (5) oon idiomaattissii fraassii, millä ilmoitethaan, ette oon aikkaa tehdä jotaki (4) eli ette oon sijjaa jolleki (5).

Näjemä, ette kainun kielen OMISTUS-syntaktin haamustethaan aivan erhiin laihin ko ruijan kielessä: Kainun kielessä omistaa oon adverbialli, ja se mikä omistethaan, oon subjekti. Ruijan kielessä omistaa oon subjekti, se mikä omistethaan oon objekti.

OMISTUS-syntaktin kaava oon tällöinen:

OMISTUS:

ADVLI(N [adess.]) + V[olla, sg3p] +
SUBJ(N[sg.nom./sg.part./pl.nom./pl.part./kvanttorifraasi])

tahi (mahdollinen ko subjekti oon pluraalissa)

ADVLI(N [adess.]) + V[olla, subjektikongruensi] + SUBJ(N[pl.nom.])

4.2.5 PREDIKASUUNI-syntaktit

PREDIKASUUNI-syntaktit oon syntaktiita, missä syntaktin subjekti oon korrelaattina predikatiiville, mikä muistelee jonkun subjektin omituisuuden, kenele se kuuluu, mihin joukkhoon se kuuluu eli jotaki muuta subjektista. PREDIKASUUNI-syntaktin verbi oon tasan intransitiivinen, eikä siihen saata lisätä objektii.

PREDIKASUUNI-syntaktit oon usheempaa tyyppii. Kattoma niitä tässä erittäin.

4.2.5.1 PREDIKASUUNI – OMITUISUUS

OMITUISUUS-syntakti muistelee jonku **subjektin omituisuuden** eli ette joku/jokku oon jonkulainen/jonkulaiset eli joku. Tässä verbi oon aina olla.

(1) Ragnhild	oon	ruijalainen.
N[sg. [nom]]	V[olla, sg3p]	ADJ[sg.nom.]
SUBJ	V	PREDVI
(2) Kalat	olthiin	[aivan verekset].
N[pl3p[nom.]]	V[olla, pl3p]	ADJ[pl.nom.]
SUBJ	V	PREDVI
(3) Matkustaminen	oon	jännittäävä.
N[sg. nom]	V[olla, sg3p]	ADJ[sg.part.]
SUBJ	V	PREDVI
(4) Kaffi	oon	makkee.
N[sg.nom.]	V[olla, sg3p]	ADJ[sg.nom.]
SUBJ	V	PREDVI

(5) Het oon [kovin iloiset].

(6) Mie] olen [Maijan Kreeta].

(7) Tet oletta [soma joukko].

OMITUISUUS-syntakti oon semmoinen, että siinä korrelaattina oon syntaktin nominatiivihaamuinen subjekti eli se, kenestä eli mistä jotaki muistelhaan. Sitte siinä oon olla-verbi, mikä kongrueeraa subjektin kans. Viimisenä oon predikatiivi (PREDVI), mikä saattaa olla adjektiivi (1–5) eli substantiivi (6, 7). Predikatiivi kongrueeraa subjektin kans luvussa. Eli jos subjekti oon singulaarissa, se predikatiiviki oon singulaarissa (1, 3–4, 6, 7). Mutta jos subjekti oon pluraalissa, se predikatiiviki oon pluraalissa (2, 5).

Syntaktissa predikatiivi oon kohta aina nominatiivihaamussa. Syntaktin kaava oon tämmöinen:

PREDIKASUUNI – OMITUISUUS:

SUBJ[N[nom.]] + V[olla, subjektikongruensi] + PREDVI[ADJ/N[nom., lukukongruensi]]

Muutamisti, jos korrelaatti on javolinen substantiivi eli ainetsana singulaarissa, niin predikatiivi saattaa olla partitiivissaki (8).

(8) Se	oli	[puhdasta vettä].
PRON[sg.nom.]	V[olla,sg3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	PREDVI

4.2.5.2 PREDIKASUUNI – JOUKKO

PREDIKASUUNI-syntakti saattaa kans muistela, mihin joukkhoon eli alhaan joku kuuluu eli joku kuuluthaan eli mistä joukosta subjekti on osa. Silloin verbinä on aina olla ja predikatiivi on partitiivissa. Korrelaatti ja predikatiivi ei ole lukukongruensissa; predikatiivin luku on sen jälkhiin, onko joukkosana itessänsä singulaarinen (1–3) vain pluraalinen (4).

(1) [Maija ja Nilla]	oon	[Niilan Oulan issoo sukkuu].
N[sg.nom. + sg.nom.]	V[olla, pl3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	PREDVI
(2) Ryssänmaa	oon	Eurooppaa.
N[sg.nom.]	V[olla, pl3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	PREDVI
(3) Tet	oletta	mongooliraassii.
PRON[pl2p]	V[olla, pl2p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	PREDVI
(4) Aaro	oli	Jaakkoloita.
N[sg.nom.]	V[olla, sg3p]	N[pl.part.]
SUBJ	V	PREDVI

JOUKKO-syntakti on tätä kaavaa:

JOUKKO:

SUBJ[N[nom.]] + V[olla, subjektikongruensi] + PREDVI[N[part., ei lukukongruenssii korrelaatin kans]]

4.2.5.3 PREDIKASUUNI – OMISTUS

Predikatiivina saattaa olla kans genetiivihaamuinen substantiivi, mikä muistelee, kenen tahi minkä subjektin ilmoittama assii on (1, 2).

(1) [Net porot]	olthiin	Liisan.
N[pl.nom.]	V[olla, pl3p]	N[sg. gen.]
SUBJ	V	PREDVI

(2) Lapset [ei ole] meidän.

OMISTUS-syntaktin kaava on tällöinen:

OMISTUS:

SUBJ[N[nom.]] + V[olla, subjektikongruensi] + N[gen., ei lukukongruenssii)

4.2.5.4 PREDIKASUUNI – MUUTOS

Yksi PREDIKASUUNI-syntaktiitten valtatyyppi on *tulla joksiki* -tyyppi, joka muistelee, minkälaiseksi joku tulee eli jääpi. Tavalissiimat verbit oon tulla, muuttuut ~ muuttua(t), kasuta ja jää(đ)ä. Predikatiivi oon translatiivissa ja se oon tavalissiimin adjektiivi (1–4), mutta saattaa se olla substantiivi (5) eli pronominiki (6).

(1) Mie	tulen	hulluksi.
PRON[sg1p, nom.]	V[tulla, sg1p]	ADJ[sg.transl.]
SUBJ	V	PREDVI
(2) Pojat	kasuthiin	isoksi.
N[pl.nom.]	V[kasuta, pl3p]	ADJ[sg.transl.]
SUBJ	V	PREDVI
(3) Saalis	jäi	pieneksi.
N[sg.nom.]	V[kasuta, pl3p]	ADJ[sg.transl.]
SUBJ	V	PREDVI

(4) Yö muuttui aamuksi.

(5) Kaikki muuttuu muuksi.

Syntaktissa oon subjektikongruensi, mutta predikatiivi ei ole lukukongruensissa ittensä korrelaatin kans (esimerkki 2), mutta oon tasan singulaarin translatiivissa.

MUUTOKSEN kaava oon tällöinen::

MUUTOS:

SUBJ[nom.] + V[muutosverbi, subjektikongruensi] + PEDVI[ADJ[sg.transl.]

Vähäsen sammaa kaavaa oon semmonen syntakti, mikä muistelee mihin tarkoituksheen joku oon soppeva (6, 7).

(6) Turska passaa keittokalaksi.

(7) Koivuhelvot sovithaan poltoksi.

Erotuksena oon, ette tässä syntaktityypissä predikatiivina oon aina substantiivi eli pronomini, ei koskhaan adjektiivi.

4.2.5.5 PREDIKASUUNI – TULOS

Kohta sammaa ko MUUTOS-syntakti merkittee TULOS-syntakti. Mutta ko MUUTOS-syntakti muistelee, minkälaiseksi korrelaatti muuttuu, TULOS-syntakti muistelee, mikä korrelaatista tulee. TULOS-syntaktii oon kahta tyyppiä: Toisessa predikatiivina oon substantiivi, toisessa adjektiivi. Ko predikatiivina oon substaktiivi, sen korrelaatti oon elatiivin haamussa (1–5), mutta ko predikatiivina oon adjektiivi, sen korrelaatti oon nominatiivissa (6). Predikatiivi oon molemissa nominatiivissa, ja se oon lukukongruensissa ittensä korelaatin kans.

Tulos-syntaktin tavaliset verbit oon tulla ja kasuta:

(1) Mikosta	tuli	varas.
N[sg.elat.]	V[tulla, sg3p]	ADJ[sg.nom.]
ADVLI	V	PREDVI
(2) Pojista	kasus	[kommeet miehet].
N[pl.elat.]	V[kasuta, sg3p]	N[pl.nom.]
ADVLI	V	PREDVI

(3) Minusta tuli opettaaja.

(4) Meistä tuli krannikset.

(5) Porosta tullee [makkee ruoka].

(6) Housut	tulthiin	[liian lyhykäiset]
N[pl.nom.]	V[tulla, pl3p]	ADJ[pl.nom.]
SUBJ	V	PREDVI

MUUTOS-syntaktin kaavat oon tämmöiset:

TULOS:

ADVLI[elat.] + V[tulla, kasuta, sg3p] + PREDVI[N[nom, lukukongruensi korrelaatin kans]]

tahi

SUBJ[nom.] + [tulla, subjektikongruensi] + PREDVI[ADJ[nom. lukukongruensi korrelaatin kans]]

4.2.5.6 PREDIKASUUNI – SANSI

Vielä PREDIKATIIVI-syntaktiin kuuluu semmoinen syntaktityyppi, mikä muistelee, miltä joku haissee, maistuu, kuuluu, näyttää, tunttuu. Verbiitä oon haista, näyt(t)ää, kuulut ~ kuulua(t), maistut ~ maistua(t), tunttut ~ tuntua(t). Tavalisesti predikatiivina oon silloin adjektiivi (1–4), joka oon tasan singulaarin ablatiivissa. Mutta predikatiivina saattaa olla kans substantiivi (5).

(1) Kalat	haisthiin	pahalta.
N[pl.nom.]	V[haista, pl3p]	ADJ[sg.abl.]
SUBJ	V	PREDVI

(2) [Terjen pellaaminen] kuului hyvältä.

(3) Sie näytät kaunhiilta.

(4) [Antin kirvaaminen] tuntui pahalta.

(5) Kalat	näytethiin	lohelta.
N[pl.nom.]	V[näyttää, pl3p]	N[sg.abl.]
SUBJ	V	PREDVI

SANSI-syntaktin kaava oon tämmöinen:

SANSI:

SUBJ[nom.] + V[haista/kuulut/näyttää/maistut/tunttut [subjektikongruensi]] + PREDVI[ADJ/N[sg.abl.[ei lukukongruenssi]]]

4.2.6 TEKO

TEKO-syntakti muistelee, ette subjektin tekkee jotaki eli oon syynä siihen, ette jotaki syntyy eli tapattuu. Subjektina oon usheimitten ihminen, mutta saattaa se olla elläinki ja mikä tahansa muuki. Syntaktin verbi oon tasan transitiiviverbi.

Usheimitten tämmöisissä syntaktiissa oon myötä objekti eli se, jolle jotaki tapattuu tahi joka syntyy tevon tuloksena eli ette joku oon tevon moolina (1–12). Mutta jos oon kysymyksessä vain subjektin joku aktiviteetti, se syntaktista saattaa objekti vailuutki (13, 14). Kuitenki syntakthiin saattaa aina ajatella, ette siinä olis objektiki.

(1) Pappi	kirjoitti	preivin.
N[sg.nom.]	V[kirjoittaa, sg3p]	N[sg. gen.]
SUBJ	V	OBJ
(2) Liisa	lahtas	porot.
N[sg.nom.]	V[lahdata, sg3p]	N[pl.nom.]
SUBJ	V	OBJ
(3) Polta		preivin!
V[polttaa, sg2p, imperat.]	N[sg.gen.]	
V	OBJ	
(4) Preivin	poltethiin.	
N[sg.gen.]	V[polttaa, passiivi]	
OBJ	V	
(5) Matti	ei lahđanu	porroi.
N[sg.nom.]	V[lahdata, sg3p, kielt.]	N[pl.part.]
SUBJ	V	OBJ
(6) Kuningas	luki	[Nillan preivii].
N[sg.nom.]	V[lukkeet, sp3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	OBJ

(7) Amtmani hävitti mettän.

(8) Amtmani hävitti mettää.

(9) Mie rakensin huonheen.

(10) Pekka pyyttää kallaa.

(11) Mie studeeraan kainun kieltä.

(12) [Annan Kaisa] puhhuu [kainun kieltä].

(13) Terje laulaa.

(14) Pojat piirethään.

Tämmöisissä syntaktiissa subjektin ja verbi aina kongruerataan. Subjektin oon aina nominatiivissa. Jos siinä oon kans objekti, se singulaarinen objekti saattaa olla genetiivissä (1, 3, 4, 7, 9) eli pluraalinen nominatiivissa (2) eli sekä singulaarinen ette pluraalinen partitiivissa (5, 6, 8, 10–12).

Partitiivissa objekti oon aina, jos syntaktin oon kieltävä eli siinä oon kieltoverbi ei eli joku sen haamu (5). Objekti saattaa olla partitiivissa kans, ko se teko, mitä tehdhään, ei

vielä ole valmis eli siitä ei vielä ole keritty eli sitä vielä jatkathan (6, 8). Vielä objekti saattaa olla partitiivissa, ko sen ilmoittama assii oon javolinen eli sitä saattaa mitata eli ko saattaa kyssyyt, ette kunka paljon (8, 10). Oon kans verbii, mikkä kohta aina otethaan partitiivin niin ko verbit studeerata (11) ja puhhuut (12). Nämät oonki siinä eriskumhaiset teko-syntaktin verbaalit, ette niissä ei subjektin toimet vaikuta, ette objektin tilassa tapattuis mithään muutosta.

Saatama saannot, ette ko aktiviteetista seuraa, ette objektille kokonhaisuutena tapattuu jotaki, silloin käytämä genetiivi/nominatiiviobjektii, ko aktiviteetista ei ole seurausta objektille tahi ei kuitenkaan sen kokonhaisuudelle, silloin käytämä partitiiviobjektii. Muutoin käytämä singulaarissa genetiivii ja pluraalissa nominatiivii. Kuttuma ensimmäistä totaaliobjektiksi ja toista partiaaliobjektiksi.

Persoonapronomeniitten pluraalihaamuilla oon omituinen objektihaamu, jota kans käskethään ”akkusatiiviksi” (meidät, teidät, heidät), ja mitä käytethään totaaliobjektin kaasuksena.

TEKO-syntaktin kaava oon tämmöinen:

TEKO:

SUBJ(N[nom.]) + V[teko-verbi, subjektikongruensi] + OBJ(N[sg.gen./pl.nom./part.])

Oon kans olemassa kolmipaikkainen TEKO-syntaktityyppi, mikä muistelee, ette jonku tehdhään jonkulaiseksi. Verbilä oon kolmantena aktanttina predikatiivi. Tämmöisen PREDIKATIIVILLISEN TEKO -syntaktin verbii oon esimerkiksi maalata, färjätä ja leikata ’skjære’.

Anni	färjäs	hamheen	vihriseksi.
N[sg.nom.]	V[färjätä, sg3p]	N[sg.gen.]	ADJ[sg.transl.]
SUBJ	V	OBJ	PREDVI

PREDIKATIIVILLISEN TEKO -syntaktin kaava:

PREDIKATIIVILLINEN TEKO:

SUBJ(N[nom.]) + V[joksiki tekemis-verbi, subjektikongruensi] + OBJ(N[sg.gen./pl.nom./part.]) + PREDVI[ADJ[sg.trans.]]

4.2.7 TUNNET

TUNNET oon syntaktityyppi, joka muistelee, minkälaisii **tuntheita** subjektilla oon. Niissä verbinä oon joku tunnet-verbi, niin ko rakastaa(t), vihata, pölätä, tykätä. Verbilä oon kaksi aktanttii, subjekti ja objekti.

(1) Nuutti	rakastaa	Kreettaa.
N[sg.nom.]	V[rakastaa, sg3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	OBJ
(2) Kreeta	vihhaa	Nillaa.
N[sg.nom.]	V[vihata, sg3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	OBJ
(3) Mie	tykkään	ruijalaisista.

PRON[sg1p, nom.]	V[tykätä, sg1p]	N[pl. elat.]
SUBJ	V	OBJ

Näissä syntaktiissa subjekti on aina nominatiivissa, ja se kongruuraa verbin kans. Objekti on tavallisesti partitiivissa (1, 2), mutta tykätä-verbin kans se on elatiivissa (3).

TUNNET-syntaktin kaava:

TUNNET:
SUBJ(N[nom.] + V[tunnetverbi, subjektikongruensi] + OBJ(N[part.]

Ko tunheen moolina on joku tekeminen, silloin objektina on tavallisesti 1. infinitiivin haamu (4, 5).

(4) Kreetta	pölkkaa	hihdata.
N[sg.nom.]	V[pölätä, sg3p]	V[1.inf.]
SUBJ	V	OBJ
(5) Mie	tykkäsin	[lypsää lehmii].
PRON[sg1p]	V[tykätä, sg1p]	VP[V[1.inf.] + N[pl.part.]
SUBJ	V	OBJ

Yhdenlaiset TUNNET-syntaktit on kans semmoiset syntaktit, missä verbinä on kausatiiverbi, mikä muistelee minkälaisen tunheen subjekti tekee objektille (6).

Kaava on samanlainen ko tavallisissaki TUNNET-syntaktiissa:

(6) Pekka	iljettää	Stiinaa.
N[sg.nom.]	V[iljettää, sg3p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	OBJ

Semmoisenki syntaktin kans käytetään 1. infinitiivin haamua (7, 8), mutta tässä se on subjektina.

(7) Minnuu	iljettää	syödä maksaa.
PRON[sg1p, part.]	V[iljettää, sg3p]	VP[V[1.inf.] + N[sg.part.]]
OBJ	V	SUBJ
(8) Liissaa	hävettää	[pierä äänheen]
N[sg.part.]	V[iljettää, sg3p]	VP[V[1.inf.] + ADVLI]
OBJ	V	SUBJ

4.2.8 OMISTAAJAN VAIHETUS

Omistajan vaihetus -syntaktin verbinä on kolmipaikkainen verbi ja se muistelee, ette joku saapi tahi ottaa joltaki jotaki tahi antaa, myypi tahi muutoin luovuttaa jolleki jotaki. Saatama jakkaat verbit ottamisverbhiin ja antamisverbhiin. Ottamisverbit on esimerkiksi saa(đ)a, ottaa(t), varastaa(t) ja ostaa(t), antamisverbit esimerkiksi ant(t)aa(t), myy(đ)ä, kenkätä ja ojent(t)aa(t). Esimerkiksi:

(1) Pekka	sai	palkinon	Kalevalaseuralta.
N[sg.nom.]	V[saada, sg3p]	N[sg.gen.]	N[sg.abl.]
SUBJ	V	OBJ	ADVLI

(2) Pekka	[ei saanu]	palkinttoo	kruunulta.
N[sg.nom.]	V[saada, kielt. sg3p]	N[sg.part.]	N[sg.abl.]
SUBJ	V	OBJ	ADVLI

(3) Aaro varasti minulta sydämen.

(4) Matti [ei ostanu] minulta ruokkaa.

(5) Stiina	antoi	Mikole	piilin.
N[sg.nom.]	V[anttaat, sg3p]	N[sg.allat.]	N[sg.gen.]
SUBJ	V	ADVLI	OBJ

(6) Liisale	annethiin	preivit.
N[sg.allat.]	V[anttaat, pass.]	N[pl.nom.]
ADVLI	V	OBJ

(7) Pekale ojenethiin palkinon.

Ottamisverbiin kans käyttämä ablatiivii (1–4), antamisverbiin kans allatiivii (5–7). Näjemä kans, ette syntaktiissa adverbiaalinen ja objektin paikka saattaa vaihetella – päinvastoin ko ruijan kielessä, missä objekti on heti verbin pörässä.

Prototyyppinen OMISTAAJAN VAIHETUS - syntakti on sitte tämmöinen:

OMISTAAJAN VAIHETUS:

SUBJ(N[nom.] + V(ottaminen- tahi antamisverbi, subjektikongruensi) +
OBJ(N[sg.gen./pl.nom./part.] + ADVLI(ablatiivi/allatiivi))

Saatama verrata tätä syntaktityyppiä kans OMISTUS-syntaktin kans. Omistus-syntaktissa jollaki on jotaki, ottamis-syntaktissa joku saapi eli ottaa joltaki jotaki, antamis-syntaktissa joku antaa jolleki jotaki. Kaikissa näissä on niin käsketty ulkoinen paikkakaasus eli l-kaasus.

Ylipuolen esimerkiistä näjemä, ette objektin kaasuksen reekelit on tässä samat ko teko-syntaktiissaki (katto [ylipuolela](#)).

Oon kans koko joukko verbii, mikkä käytethään referatiivisissa syntaktiissa (katto alapuolela [kohta 4.2.2.](#)) ja mille on tavalista saada sekä objektin ette adverbiaalinen aivan samhaan laihiin ko ylipuolela käsitellyile verbiile (8–14). Verbinä saattaa olla esimerkiksi pyyt(t)ää(t), puhhuut ~ puhua(t), kirjoittaa(t), näyttää(t), muistela ja opettaa(t).

Esimerkiksi:

(8) Matti pyysi minulta ruokkaa.

(9) Kaisa sanoi Maijale tottuuden.

(10) Mie puhuin hänele [kaunhiita sanoi].

(11) Stiina [ei muistelu] Mikole tottuutta.

(12) Leena näytti studentille [uussii kuvvii].

(13) Oppiijoile opetethiin [suomen kieltä].

(14) Studentille näytethiin eksaamenitehtävän.

4.2.9 SIIRTÄMINEN

SIIRTÄMIS-syntaktissa verbi oon kans kolmipaikkainen. Se tarkoittaa semmoista syntaktii, missä joku siirtää eli liikuttaa jotaki eli jonku jostaki johonki. Syntaktin subjektina oon se, joka siirtää, objektina oon se, mikä siirretty, ja adverbialina paikka, johon tahi josta objektin siirethään. Siirtämistä saattaa verrata omistajan vaihetus - syntaktiini: Molemissa jonku (eli objektin) tila vaihettuu. Omistajan vaihetuksessa omistaja vaihettuu, siirtämisessä jonku paikka vaihettuu, ko joku sitä siirtää.

Siirtämisverbit oon esimerkiksi siirt(t)ää(t), liikuttaa(t), tuo(đ)a, vie(đ)ä, panna, nout(t)aa(t) jne. Esimerkkii:

(1) Einari	toi	piilin	Tyskästä.
N[sg.nom.]	V[tuoda, sg3p]	N[sg.gen]	N[sg.elat.]
SUBJ	V	OBJ	ADVLI
(2) Sie	[et pannu]	kuppii	hyllyle.
PRON[sg2p]	V[panna, kieltt.sg2p]	N[sg./pl.part.]	N[sg.allat.]
SUBJ	V	OBJ	ADVLI
(3) Miina	[oon noutanu]	minun	kotiin.
N[sg.nom.]	V[nouttaat, sg3p]	PRON[gen.]	N[sg.illat.]
SUBJ	V	OBJ	ADVLI

(4) Muori vei pojan lastentarhaaseen.

(5) Sisaret [olthiin viemässä] poikkaa lastentarhaaseen.

(6) Äiji [ei löytäny] [kuolutta reppoo] siljolta.

(7) Pekka siirsi toolin siljole.

(8) Pekkaa [ei nouđettu] taivhaaseen.

(9) Mettästä löyđethiin [kuolheen revon].

(10) Kaapista viskathiin [vanhaat ruvat].

Prototyypinen siirtäminen oon sitte tämmöinen:

SUBJ[N[nom.]] + V[siirtäminen, subjektikongruensi + OBJ[N[sg.gen./pl.nom./part.]] + ADVLI[N[erokaasus/tulokaasus]/ADPP/ADV)

Adverbialli oon jossaki lokaalikaasuksessa. Reekelit siihen, käytämäkö sisäistä eli ulkoista lokaalikaasusta (s- eli l-kaasusta), oon samat ko silloinki, ko joku ittestänsä siirretty johonki (vrt. edelä kohta [Liiket](#)): Ko jonku siirethään jonku sisäpuolelta eli sisäpuolele, käytämä sisäistä lokaalikaasusta (3–5, 8–10), ko jonku siirethään jonku ulkopuolelta eli ulkopuolele tahi ulkopinnalta eli ulkopinnale, käytämä ulkoista lokaalikaasusta (2, 6, 7). Paikannimmiin kans käytämä tavalisesti sisäistä lokaalikaasusta (1).

Objektin kaasuksen määrää samat reekelit ko teko-syntaktiitaki (katto kohta [Teko](#)).

4.2.10 Tila

TILA-syntaktit oon semmoiset syntaktit, mikkä muistelhaan jostaki ulkoisesta tilasta. Tämmöissii syntaktiita oon usheemanlaissii ja niihin kuuluu mm. SÄÄTILA-syntaktit.

Sääverbii oon esimerkiksi paistaa(t), tuula ja sattaa(t). Muutamisti SÄÄTILA-syntaktit oon semmoiset, ette niissä oon tavalinen SUBJ + V -strukturi, eli niissä oon syntaktin alussa subjekti, jonka perässä sitte oon sääverbi (1).

(1) Aurinko paistaa.
 N[sg.nom.] V[paistaa, sg3p]
 SUBJ V

Tavalisempi oon kuitenkin semmoinen SÄÄTILA-syntakti, missä subjekti joko kokonhansa viluu (2–4). Silloin oon adverbiaalinen ushein siirretty syntaktin alkhuun (3, 4); prinsiippinähän oon ette välttää konstruktsiun, missä verbi oon syntaktin alussa. Ko muistelhaan, mitä sattaa, subjekti oon syntaktin lopussa samhaan laihiin ko EKSISTENSI-syntaktissa (5–7). Mutta subjektin paikala syntaktin alussa saattaa kans olla formeli subjekti se (8). Kaikki nämät syntaktit käänythään ruijan kielheen semmoisella syntaktilla, missä subjektin paikala oon formeli subjekti det. Esimerkkii SÄÄTILA-syntaktista:

(2) Sattaa ja tuulee.
 V[sattaa, sg3p] KONJ V[tuula, sg3p]
 V KONJ V

(3) Ulkona sattaa.
 ADV V[sattaa, sg3p]
 ADVLI V

(4) Merelä tuuli.
 N[sg.adess.] V[tuula, sg3p]
 ADVLI V

(5) Tromssassa sattaa vettä.
 N[sg.iness.] V[sattaa, sg3p] N[sg.part]
 ADVLI V SUBJ

(6) Tunturissa pani/satoi lunta.

(7) Pyssyjolessa sattaa rakheita.

(8) Se sattaa ja tuulee.

Näjemä, ette sääverbiin kans ei ole subjektikongruenssi (esimerkki 7), ja syntaktityyppi muistuttaa siinäki EKSISTENSI-syntaktii.

TILA 1:

(ADVLI/se +) V[sääverbi, sg3p] (+ SUBJ[part.])

Oon kans olemassa muunlainen tilasta muisteleeva tyyppi, missä verbinä oon olla eli tulla. Subjekti oon verbin perässä, viimisenä syntaktissa. Erilikkaisesti silloin ko aktanttina oon adjektiiv (13), nämät saattaa analysiirata yhdenlaisiksi PREDISUUNI-syntaktiksi, missä aktanttina oon predikatiivi.

(9) Oli [kova sää].
 V[olla, sg3p] N[sg.nom.]
 V SUBJ

(10) Oli [oikein lämmin].

V[olla, sg3p] ADJ[sg.nom.]

V PREDVI

(11) Oon ilta.

(12) Tuli [kaunis syksy].

(13) Huomena tullee [kaunis sää].

Näihinki syntakthiin saattaa lisätä sen alkhuun formelin subjektin se (14, 15).

(14) Se oli [kaunis ilta].

(15) Se oli [oikhein lämmin].

TILA 2:

(ADVLI/se +) V[tulla, olla, sg3p] + N/ADJ[nom.]

TILA-syntaktit oon kans semmoiset, missä oon predikatiivi ablatiivissa ja mikkä muistelhaan, miltä jossaki paikassa eli tilassa haissee tahi näyttää. Tämmöisistä syntaktiista viluu subjekti, mutta sen sijale oon paikan adverbiali (16, 17).

(16) Saunassa haissee hyvältä.

N[sg.iness.] V[haista, sg3p] ADJ[sg.abl.]

ADVLI V PREDVI

(17) Sielä näytti kaunhiilta.

PROADV V[näyttää, sg3p] ADJ[sg.abl.]

ADVLI V PREDVI

Näissä syntaktiissa finiittiverbi oon tasan singulaarin 3. persoonassa. Syntakti oon tyyppi:

TILA 3:

ADVLI[olokaasus] + V[haista, näyttää[sg3p]] + PREDVI[ADJ[sg.abl.]]

4.3 Referatiiviset syntaktit

Tähän asti olema puhunheet tyhjä semmoisista syntaktityyppiistä ja niitten verbiistä, jokka ilmoitethaan suorhaan jotaki assiintillaa. Seuraavaksi kattoma toista syntaktityyppiin valtuokkaa, referatiivissii syntaktiita.

Referatiiviset syntaktit oon nimensä jälkhiin syntaktiita, joila refereerathan johonki toisheen assiiseen eli assiintilhaan. Ylisyntaktin subjektina oon joku elläävää olenttoo, ihmistä eli elläintä, meinaava sana. Ylisyntaktin verbi muistelee, mikä suhdet ylisyntaktin subjektilla oon refereeratthuun assiiseen. Nämät verbit oon semmoiset, ette niitten kans oon mahdollinen semmoinen alasyntakti, mikä oon aktanttina ylisyntaktin verbile. Kans verbifraasi oon mahdollinen aktantti.

Referatiivisissa syntaktiissa verbi oon tasan luku- ja persoonakongriensissa subjektin kans.

Referatiivisissa syntaktiissa toinen aktantti oon usheimitten objekti. Alapuolela käsittelemäki juuri tämmöissii ylheissii taphauksii. Mutta oon kans referatiivissii syntaktiita, missä toisena aktanttina oonki adverbiali. Esimerkiksi syntaktissa Met

luotama siihen, ette kainun kieli säilyy fraasi siihen, ette kainun kieli säilyy oon adverbialli luottaa(t)-verbile. Tämöissii syntaktityypii emmä tässä käsittele erittäin, mutta niitä tulee esile esimerkiksi junksuuniitten käsittelyn yhteydessä (katto XX).

4.3.1 KOGNISUUNI

KOGNISUUNI ilmoittaa jonkulaista tiedolista eli kognitiivista tillaa. Kognitiivissii verbii oon esimerkiksi muistaa(t), tiet(t)ää(t) ja ymmärt(t)ää(t). Verbiilä oon kaksi aktanttii, subjekti ja objekti. Tyypilinen oon, ette objekti ei olekhaan nomeni mutta verbifraasi (1, 7) tahi alasyntakti (2, 3, 5, 6, 8, 9). Alasyntakti oon joko ette-syntakti (2, 5, 8), tahi joittenki verbiin kans, niin ko eriliikaisesti kieltäävissä syntaktiissa muistaat- ja tiettää- verbiin kans, se saattaa olla kans kysymäsyntakti (3, 6, 9). Ko alasyntaktina oon kysymäsyntakti, sen edessä saattaa olla konjunktio ette, mutta se saattaa jäädä poiski.

(1) Pekka	muisti	[lukkeet preivin].
N[sg.nom.]	V[muistaat, sg3p]	VP[1. inf. + N[sg.gen.]]
SUBJ	V	OBJ
(2) Pekka	muisti,	[ette hän häyttyy lukkeet preivin].
N[sg.nom.]	V[muistaat, sg3p]	S[ette-syntakti]
SUBJ	V	OBJ
(3) Kuningas	[ei muistanu],	[(ette) oliko hän lukenu preivin].
N[sg.nom.]	V[muistaat, kielt.sg3p]	S[ette + kysymäsyntakti]
SUBJ	V	OBJ
(4) Met	muistama	kaiken.
PRON[pl2p]	V[muistaat, pl1p]	PRON[sg.gen.]
SUBJ	V	OBJ
- (5) Sie tiedät, [että mie olen täälä].
- (6) Sie [et tieny] [(ette) kuka sie olit].
- (7) Hukkaymmärsi [lähteet pakhoon].
- (8) Hukkaymmärsi, [ette nyt mennee huonosti].
- (9) Hukka [ei ymmärtänny] [(ette) mitä nyt tapattuu].

KOGNISUUNI-syntaktin tavalinen kaava oon tämmöinen:

KOGNISUUNI:
 SUBJ[N[nom.]] + V[kognisuuniverbi, subjektikongruensi] + OBJ[VP/ette-syntakti/(ette +) kysymäsyntakti]

4.3.2 ARVELU

ARVELU oon semmoinen syntakti, missä joku arvelee jotaki: Joku pittää, uskoo, luulee, toivoo, ette joku assii oon niin eli noin. Tavaliset verbit oon luula, uskoot ~ uskoa(t), pittää(t) ja toivoot ~ toivoa(t). Verbin objektina oon tavalisesti ette-syntakti (1–5); toivoot-verbin kans oon mahdollinen substantiiviobjektiki (6).

- (1) Het luulthiin, [ette kainun kieltä ei ole olemassakhaan].

PRON[pl3p]	V[luula, pl3p]	S[ette-syntakti]
SUBJ	V	OBJ

(2) Mie luulen, [ette Matti oon hullu].

(3) Alattiolaiset pidettiin, [ette amtmanni oli oikein paha].

(4) Pekka uskoi, [ette Maija rakastaa häntä].

(5) Met toivoma, [ette Nilla tullee takaisin].

(6) Met	toivoma	rauhaa.
PRON[pl1p, nom.]	V[toivoot, pl1p]	N[sg.part.]
SUBJ	V	OBJ

ARVELU-syntaktin kaava on tällöinen:

SUBJ[N[nom.]] + V[arveluverbi, subjektikongruensi] + OBJ[ette-syntakti]

Ko verbinä on luula, uskoot eli toivoot ja alasyntaktissa on predikatiivi, se alasyntaktin eli verbifraasin sijaan saatama käyttää tällöistä syntaktikaavaa, missä predikatiivi on translatiivissa (7–11). Verbin pittää(t) kans predikatiivi on essiivissä (12–14). Objekti on luula- ja pittää-verbin kans partitiivissa (7, 9, 12–14), verbiin uskoot ~ uskoa(t) ja toivoot ~ toivoa(t) kans genetiivissä (8, 10).

Verbit on silloin kolmipaikkaiset:

(7) Mie	luulin	sinnuu	viishaaksi.
PRON[sg1p]	V[luula, sg1p]	PRON[sg.part.]	ADJ[sg.transl.]
SUBJ	V	OBJ	PREDVI
(8) Hukka	uskoi	ketun	tyhmäksi.
N[sg.nom.]	V[uskoot, sg3p]	N[sg.gen.]	ADJ[sg.transl.]
SUBJ	V	OBJ	PREDVI

(9) Perunka luuli meitä kummitukseksi.

(10) Meitä luulthiin tyhmäksi.

(11) Kettu toivoi karfuun kuolheeksi.

(12) Matti	pittää	minnuu	hulluna.
N[sg.nom.]	V[pittää, sg3p]	PRON[sg.part]	ADJ[sg.ess.]
SUBJ	V	OBJ	PREDVI

(13) Het pidethään meitä hulluna.

(14) Joonas piti valasta kalana.

Se on kuitenkin näissäki ARVELU-syntaktiissaki tavallisempi käyttää semmoista syntaktikaavaa, missä aktanttina on alasyntakti.

4.3.3 REFERATIIVINEN SANSSI

REFERATIIVINEN SANSSI on syntaktityyppi, jossa verbi ilmoittaa jonkun sansihavainon. Tällöiset referatiiviset sansiverbit on esimerkiksi kuulla, nähdä, haistaa, maistaa ja tunteet. Verbilä on kaksi aktanttia, subjekti ja objekti. Objekti saattaa olla nimenä (6,

7, 11), mutta se saattaa olla alasyntaktiki (1–5, 8–10). Alasyntakti saattaa olla ette-syntakti (1, 8, 9), ko-syntakti (2, 10) tahi kysymäsyntakti (3–5).

Ko verbin objekti oon nomeni, sen kaasus oon tavalisten objektin reekelitten jälkhiin.

(1) [Kylän ihmiset]	nähthiin,	[ette Nuutti tuli Aaronniemestä].
N[pl.nom.]	V[nähdä, pl3p]	S[ette-syntakti]
SUBJ	V	OBJ
(2) [Kylän ihmiset]	nähthiin,	[ko Nuutti tuli Aaronniemestä].
N[pl.nom.]	V[nähdä, pl3p]	S[ko-syntakti]
SUBJ	V	OBJ
(3) [Kylän ihmiset]	ei nähnheet	[(ette) tuliko Nuutti Aaroninniemestä].
N[pl.nom.]	V[nähdä, pl3p, kielt.]	S[(ette +) ko-kysymäsyntakti].
SUBJ	V	OBJ

(4) Met näjimä, [(ette) mitä sielä tapattui].

(5) Mie kuulin, [mitä sie sanoit].

(6) Mie näjin aikamasiinin.

(7) Mie [en nähny] aikamasiinii.

(8) Het tunnethiin, [ette masiini lensi avaruuden läpi].

(9) Ragnhild kuuli, [ette vielä oli sijjaa aikamasiinissa].

(10) Pojat kuulthiin, [ko tyttäret tulthiin].

(11) Met kuulima kitarinpellaamista.

REFERATIIVISEN SANSIN kaava oon tämmöinen:

REFERATIIVINEN SANSI:

SUBJ[N[nom.]] + V(ref. sanssiverbi, subjektikongruensi) +
OBJ[N[gen./nom./part]/ette-eli ko-syntakti/(ette +) kysymäsyntakti]

4.3.4 SANOMA-AKTI

SANOMA-AKTI refereeraa jonkun sanomissii, ja niitä saattais käskeet kans nimelä oratio obliqua. Net oon ushein mahdollinen muuttaat vasituisiksi sitaatiiksi eli suoraksi referaatiksi (oratio directa). Verbinä oon vasittu sanomaverbi, jolla oon kaksi aktanttii, subjekti ja objekti. Subjekti oon aina aktiivinen eli se oon agentti.

Puhumaverbii oon esimerkiksi sannoot ~ sanoa(t), muistela(t), ilmo(i)ttaa(t), kirjo(i)ttaa(t), opettaa(t), valetella(t), luvata ja kyssyyt ~ kysyä(t). Objekti oon usheimitten alasyntakti eli ette-syntakti (1, 3, 4) tahi kysymäsyntakti (2, 5, 6). Verbin luvata kans se saattaa olla kans verbifraasi (7).

(1) Perunka	sanoi,	[ette hän kirjoittaa grammatikin].
N[sg.nom.]	V[sannoot, sg3p]	S[ette-syntaksi]
SUBJ	V	OBJ
(2) Äiji	oon muistelu	[(ette) kunka hän sai emänän].
N[sg.nom.]	V[muistela, sg3p]	S[(ette +) kysymäsyntakti]

SUBJ	V	OBJ
(3) [Talmulahden pappi]	kirjoitti,	[ette amtmani kiussaa kainulaissii].
(4) Het valetelthiin,		[ette heilä ei ollu sijjaa].
(5) Sammeli kysyi,		[(ette) keitä tet oletta].
(6) Het kysythiin [(ette) mitä met nyt häyðymä tehdä].		
(7) Iisko	lupas	[anttaat mulle rahhaa].
N[sg.nom.]	V[luvata, sg3p]	VP[1. inf. + AVLI + OBJ]
SUBJ	V	OBJ

PUHEAKTIN kaava oon tämmöinen:

PUHEAKTI:

SUBJ(N[nom.]) + V(puheaktiverbi, subjektikongruensi) + OBJ[ette-syntakti/(ette +) kysymäsyntakti]

Puheaktisyntakthiin lisäthään ushein kans sen, kenele jotaki sanothaan eli kirjoitethaan jne. Esimerkiksi (8, 9):

(8) Het	valetelthiin	meile,	[ette heilä ei ollu sijjaa].
PRON[pl3p, nom.]	V[valetella, pl3p]	PRON[all.]	S[ette-syntakti]
SUBJ	V	ADVLI	OBJ

(9) Sammeli kysyi meiltä, [(ette) keitä tet oletta].

Yhdenlainen PUHUMA-AKTI oon kans syntakti, missä verbinä oon seisoot ~ seisoa(t). Erilainen tämä oon siinä, ette siinä alasyntakti oonki subjektin funksuunissa (10).

(10) Aviisissa	seisoi,	[ette koko kylä oon myytävännä].
N[sg.iness.]	V[seisoot, sg3p]	S[ette-syntakti]
ADVLI	V	SUBJ

Tämä syntakti muistuttaa eksistensi-syntaktii, ja siinä verbi oon tasan singulaarin 3. persoonassa.

Vielä oon PUHUMA-AKTII muistuttaavat kolmipaikkaiset syntaktit, millä meinathan, miksi jotaki käskethään eli sanothaan. Verbii oon esimerkiksi käsket ~ käskeä(t), kuttuut ~ kuttua(t), sannoot ~ sanoa(t), nimittää(t) ja haukkuut ~ haukkua(t). Käkemä niitä KÄSKEÄ JOKSIKI-syntaktiksi. Syntaktiissa oon subjektin lisäksi aktanttina nominioobjekti ja translatiivihaamuinen predikatiivi.

(11) Solgunn	käsket	[kainun kieltä]	[sydämen kieleksi].
N[sg.nom.]	V[käsket, sg3p]	N[sg.part]	N[sg.transl.]
SUBJ	V	OBJ	PREDVI

(12) Hanna kuttui minnuu hulluksi.

(13) Ruijalaiset sanothiin meitä kvääniksi.

KÄSKEÄ JOKSIKI:

N[nom.] + V[käskeä joksiki -verbi, subjektikongruensi] + OBJ[part.] + PREDVI[transl., ei kongrueeraa korrelaatin kans]

Myöntävässä syntaktissa singulaarinen objekti saattaa olla kans genetiivissä (14) ja pluraalinen nominatiivissa (15).

(14) Solgunn kāskee kainun kielen sydāmen kieleksi.

(15) Ruijalaiset haukuthiin pojat kvāāniklāpiksi.

4.3.5 OHJAAMA-AKTI

OHJAAMA-AKTISSA verbinä oon **kāskemä-**, **antama-** eli **kieltämäverbi**. Niilä jonku eli jokku kāskehān eli annethaan tehdä eli kielethān tekemāstä jotaki. Tavaliset verbit oon sitte kāskeet ~ kāskeā(t), ant(t)aa(t), neuvoot ~ neuvoa(t) ja kielt(t)āā(t). Verbit millā haluthaan eli sallithaan, ette joku tekkee jotaki, saadhaan objektiksi verbifraasin, minkā subjekti oon **totaaliobjektin kaasuksessa**, eli singulaarissa se oon genetiivissä (1, 4, 6), pluraalissa nominatiivissa 3, 5, 7); pluraalinen persoonapronomini oon niin kāskeyssä akkusatiivihaamussa (2).

(1) Mie	kāskin	[Liisan	[lukkeet lāksyt]].
PRON[sg1p]	V[kāskeet, sg1p]	VP[N[sg.gen.]	VP[1. inf. + OBJ]
SUBJ	V	OBJ[SUBJ + V]	

(2) Perunka	kāski	[meidāt	[tulla sisāle]].
N[sg.nom.]	V[kāskeet, sg3p]	VP[PRON[pl1p, akk.]	VP[1.inf. + ADV]]
SUBJ	V	OBJ[SUBJ + V]	

(3) Muori	kāski	[pojat	[syödā puuron]]
N[sg.nom.]	V[kāskeet, sg3p]	VP[N[pl.nom.]	VP[1. inf. + OBJ]]
SUBJ	V	OBJ[SUBJ + V]	

(4) Ämmi antoi [pojan [summastaat kissaa]]

(5) Äiji antoi [pojat [lähteet pyythöön]]

(6) Pappi neuvoi [Nillan [lähteet reishuun]].

(7) Opettaja neuvoi [koululapset [lukkeet lāksyt]].

Verbin kielttāāt kans verbifraasin subjekti oon samhaan laihin objektin kaasuksessa, mutta verbinä oon 3. infinitiivin elatiivi (8, 9).

(8) Prosti	kielsi	[Perungan	[saarnaamasta kainuksi]].
N[sg.nom.]	V[kielttāāt, sg3p]	VP[N[sg.gen.]	[VP[3.inf.elat. + ADVLI]]
SUBJ	V	OBJ[SUBJ + V]	

(9) Faari	kielsi	pojat	[lähtemāstä pyythöön].
N[sg.nom.]	V[kielttāāt, sg3p]	VP[N[pl.nom.]	[VP[3.inf.elat. + ADVLI]]
SUBJ	V	OBJ[SUBJ + V]	

Silloin ko saattaa ajatella, ette OHJAAMA-AKTIN verbifraasi oon imperatiivinen sitaatti jonkun sanomisesta, siihen oon infinitiivin etheen mahdollinen lisätä konjunktion ette. Esimerkiksi:

(10) Mie kāskin [Liisan ette lukkeet lāksyt].

(11) Pappi neuvoi [Nillan ette lähteet reishuun].

Verbin kielttāāt kans kāytāmā kieltoverbii ei ja verbin 1. infinitiivihaamuu (12):

(12) Prosti	kielsi	[Perunkkaa	[ette ei saarnata
kainuksi]].			
N[sg.nom.]	V[kielttää, sg3p]	VP[N[sg.part.]	[VP[ette + ei + 1.inf.
+ADVLI]]			
SUBJ	V	OBJ[SUBJ + V]	

Edellä kaikissa esimerkeissä on myötä verbifraasin subjekti. Tavalinen on kuitenkin ohjaama-akti, missä subjekti vailuu (13–15).

(13) Perunka käski (ette) tulla sisäle.

(14) Pappi neuvoi (ette) lähteet sisäle.

(15) Prosti kielsi ette ei saarnata kainuksi.

Sammaa kaavaa olleevan OHJAAMA-AKTIN saattaa laittaa kans puhuma-aktiverbiistä, ko verbifraasin ymmärehään imperativiseksi sitaatiksi (16, 17):

(16) Mikki sanoi pojile ette lähtiä merele hänen kansa. (Beronka)

(17) Mie huusin ette tulla aphuun. (Beronka)

4.4 Modaaliset syntaktit

Modaalisten syntaktiitten finiittiverbinä (eli verbinä mikä taippuu persoonissa) on joku modaalinen verbi. Modaalinen verbi ei muistele mithään faktista assiintillaa eikä refereeraa mihinkhään subjektin ajatuksheen, puhheeseen tahi sanssihavainthoon tahi muuhun semmoisheen, mutta tyhjä modifiseeraa syntaktin assiintillaa. Se muistelee, oonko assiintila puhhuujan mielestä tahi ylheisesti sikkari eli epäsikkari, pakolinen eli mahdollinen, luvalinen eli luvaton, uskottaava eli uskomaton jne. Niin ko syntaktissa

(1) Nilla lähti eilen Alattihoon. 'Nilla dro i går til Alta.'

finiittiverbi lähti muistelee faktisen assiintilan, mutta syntaktissa

(2) Nilla häytyi eilen lähteet Alattihoon. 'Nilla måtte i går dra til Alta.'

finiittinen modaaliverbi häytyi ei anna mithään lisätietto faktisesta assiintilasta, se tyhjä modifiseeraa sitä.

Modaaliset syntaktit saattaa jakkaat kolmheen valtajoukkhoon: Semmoishiin, missä finittiverbinä on vasittu modaalinen verbi, semmoishiin missä verbinä on olla-verbin ja jonkun nomenin liitto ja semmoishiin, missä finittiverbinä on aikkaa rajjaava verbi eli aspektiverbi.

Puhuma tässä näistä kolmesta jokhaisesta erittäin.

4.4.1 Syntaktissa VASITTU MODAALIN VERBI

Modaaliset verbit saatethaan esimerkiksi ilmoittaa, ette jotaki häyttyy tehdä, ette jotaki saapi tehdä tahi ette jotaki on mahdollinen tehdä. Näitä on esimerkiksi häyttyyt ~ häytyä(t), häätyyt ~ häätyä(t), pittää(t), jouttuut ~ joutua(t), auttaa(t), tarvita (käytethään eriliikaisesti kielttävissä syntaktiissa), kannattaa(t), saa(đ)a, aikkoot ~ aikoa(t), meinata, haluta, saattaa(t), sattuut ~ sattua(t) ja tait(t)aa(t).

Modaalisen verbin kans oon syntaktissa aina joku muu verbi, joka muistelee faktisen assiintilan, mikä realiseeraantuu eli ei realiseeraanu. Kääskemä tätä verbii pääverbiksi. Tämä verbi oon infinitiivihaamussa, joko 1. infinitiivissä tahi 3. infinitiivissä.

Usheimitten tämmöisen syntaktin pääverbi oon 1. infinitiivi. Ensimmäisen infinitiivin vaadithaan kuitenkin verbit häyttyyt, häätyyt, pittää, tarvita, kannattaa, auttaa, saada, aikkoot, meinata, haluta, saattaa, sattuu, jouttaa ja taittaa. Silloin saatama kattoot, ette modaalisen verbin perässä seissova verbifraasi oon objektin funksuunissa. Esimerkki analyysistä (1):

(1) Sie	hädyt	[lähteet Vesisaarheen].
PRON[sg2p, nom.]	VP[[häyttyyt, sg2p]	VP[1. inf. + N]]
SUBJ	V	OBJ [V + ADVLI]

'Du må dra til Vadsø'

Vrt. Sie lähdet Vesisaarheen. Du drar til Vadsø.'

Sammaa tyyppii oon seuraavatki syntaktit (2–9):

(2) Tet [että tarvitte] [kirjoittaa paljon]. 'Dere trenger ikke skrive mye.'

Vrt. Tet että kirjoita paljon.

(3) Aikamatkaiset pidethiin [kohdatella Perungan]. 'Tidsreisende skulle treffe Beronka.'

Vrt. Aikamatkalaiset kohdatelthiin Perungan.

(4) Met [emmä saa] [muuttaat tulevaisuutta]. 'Vi får ikke forandre på framtida.'

Vrt. Met emmä muuta tulevaisuutta.

(5) Mie halluun [oppiit kainuu].

Vrt. Mie opin kainuu.

(6) Aika saattaa muuttuut. 'Tida kan forandre seg'

Vrt. Aika muuttuu.

(7) Mie aijon [siirttyyt Suomheen].

Vrt. Mie siiryn Suomheen.

(8) Tet taidatta [olla oppinheet [koko grammatikin]]. 'Dere har vel lært hele grammatikken.'

Vrt. Tet oletta oppinheet koko grammatikin.

(9) Hukka sattui [tulla vasthaan].

Vrt. Hukka tuli vasthaan.

Verbiin jouttuut, päästä, pakata ja keritä 'ha tid, rekke' kans infinitiivifraasi oon 3. infinitiivin illatiivissa (10–13).

(10) Liisa	jouttuu	[kirjoittamhaan muisteluksen].
NP[sg.nom.]	V[jouttuut, sg3p]	VP[3. inf ill. + N]
SUBJ	V	ADVLI[V + OBJ]

'Liisa må skrive en fortelling.'

(11) Mie pääsin [lähtemhään kothiin]. 'Jeg fikk/kunne dra hjem.'

Vrt. Mie lähdin kothiin.

(12) Perunka kerkis [lukemhaan Bibliaa.] 'Beronka hadde tid til å lese i Bibelen.'

Vrt. Perunka luki Bibliaa.

(13) Maito pakkaa [happanemhaan lämpimässä].

Vrt. Maito happenee lämpimässä.

Tämmöisissä syntaktiissa analyseeraama sen pääverbifraasin adverbialiksi, sillä ko pääverbi oon siinä adverbialin kaasuksessa.

Modaaliset syntaktit VASITUN MODAALISEN VERBIN kans oon tämmöiset:

VASITTU MODAALINEN VERBI:

SUBJ[nom.] + V[modaalinen verbi, subjektikongruensi]+ OBJ/ADVLI[VP[1. infinitiivi/3. infinitiivin illatiivi (+ OBJ/ADVLI)]]

Verbit kannattaa ja auttaa oon siinä erilaiset, ette niitten kans ei ole vasituista subjektii, mutta käytethään samanlaista adessiivilista konstruksuuni ko OMISTUKSESSA.

(14) Meilä kannattaa [studeerata kainuu].

NP[pl.adess.] V[kannattaa, sg3p] VP[1. inf. + N]

ADVLI V OBJ[V + OBJ]

Vrt. Met studeeraama kainuu.

(15) Pojila ei auttanu [vaitela assiista].

NP[pl.adess.] V[auttaa, sg3p, kielt.] VP[1. inf. + N]

ADVLI V OBJ[V + OBJ]

Vrt. Pojat vaitelthiin assiista.

Mutta tavalissiin oon, ette tämmöiset syntaktit oon generiset (16, 17) tahi niissä oon formeli subjekti se (18).

(16) [Kainun kieltä] kannattaa oppiit.

(17) Assiista [ei auttanu] vaitela. ~

(18) Se [ei auttanu] [vaitela assiista].

Modaaliset syntaktit oon muutoinki enniimitten geneeriset.

4.4.2 Modaalinen OON PAKKO -syntakti

Välhiin modaalinen verbi saattaa olla pantu kokhoon olla-verbistä ja substantiivista. Tavalisimat tämmöiset oon olla lupa ja olla pakko. Näitten kans käytämä semmoista adessiivikonstruktiita, joka oon saman näköinen ko omistussyntaktissa (1–3).

(1) Minula [oon lupa] [oppiit [kainun kieltä]].

PRON[sg1p, adess.] V[sg3p + N[lupa]] VP[1. inf. + NP]

ADVLI V SUBJ[V + OBJ]

'Jeg har lov å lære kvensk.'

Vrt. Mie opin kainun kieltä.

(2) Kainulaisila [oli pakko] [oppiit [ruijan kieltä]]. 'Kvenene måtte lære norsk.'

Vrt. Kainulaiset opithiin ruijan kieltä.

(3) Kaikila [oli halu] [lähteet tunturhiin].

Vrt. Kaikki lähðethiin tunturhiin.

Sitä oon kans samantapaissii konstruktii, missä toisena osana oon adjektiivi (4).

(4) Minula	[oon paha]	[lähteet tunturhiin].
PRON[sg1p, adess.]	V[sg3p + ADJ[paha]]	VP[1. inf. + NP]
ADVLI	V	SUBJ[V + ADVLI]

'Det er vanskelig for meg å dra til fjells.'

Vrt. Mie lähden tunturhiin.

Syntaktityyppiistä oon kohta tavalinen käytössä kans semmoinen variantti, missä 1. infinitiivin etheen laitetaan ette-konjunktii (5, 6).

(5) Simmala [oon halu] [ette lähteet tunturhiin].

(6) Se [oon paha] [ette olla köyhä].

OON PAKKO -syntakti oon tällöinen:

OON PAKKO:

ADVLI[NP/PRON[adess.]] + V[olla[sg3p] + N/ADJ] + SUBJ[(ette)VP[1. inf. (+ OBJ/ADVLI)]]

Saman tapainen oon geneerinen tyyppi, missä ensimmäisenä jäsenenä oon formeli subjekti se ja syntaktin lopussa ensimmäinen infinitiivi (7) eli ette-syntakti (8) tahi ko-syntakti (9).

(7) Se [oon soma] hihdata.

(8) Se [oli kummallinen],[ette hän lähti].

(9) Se [oli surulinen], [ko Maija kuoli].

Tässäki saattaa 1. infinitiivin edessä olla ette-konjunksuuni (10):

(10) Se [oon soma] [ette hihdata].

Tämä tyyppi ei kuitenkaan ole vositusti modaalinen, sillä ko se ilmoittaa suorhaan yhden assiintilan.

4.4.3 ASPEKTI-syntaktit

Modaaliset syntaktit saatetaan kans olla semmoiset, ette niissä finittiverbi rajjaa tekemisen tahi tapahtumisen aikkaa: Jotaki alethaan tekemhään eli alkkaa tapattumhaan, olhaan tekemässä eli oon tapattumassa, jotaki heitethään tekemästä tahi heittää tapattumasta. Tällöissii aikkaa rajjaaviita verbii saattaa kans käsket aspektiverbiiksi. Näitten verbiin kans perässä tulleva verbi oon 3. infinitiivin haamussa.

Tällöiset aspektiverbit oon kuitenkin verbit alk(k)aa(t), mikä ottaa 3. infinitiivin illatiivin (1), olla, mikä ottaa 3. infinitiivin inessiivin (2), ja keritä 'bli ferdig' ja heittää(t) 'slutte', mikkä otetaan 3. infinitiivin elatiivin (3, 4).

(1) Met	aloima	[kuuntelemhaan [Perungan muistelusta]].
PRON[p11p]	V[alkkaat, p11p]	VP[3. inf. ill. + NP]
SUBJ	V	ADVLI[V + OBJ]

'Vi begynte å lytte til Beronkas fortelling.'

Vrt. Met kuuntelimma Perungan muistelusta.

(2) Tyttäret	oon	[hihtaamassa vaarassa].
NP[pl.nom.]	V[olla, pl3p]	VP[3. inf. iness. + N]
SUBJ	V	ADVLI[V + ADVLI]

'Jentene er på fjellet og går på ski'

Vrt. Tyttäret hihdathan vaarassa.

(3) Tet	[että ole heittäneet]	[laulamasta [vanhoita laului]].
PRON[pl2p]	V[heittää, pl2p]	VP[3. inf. elat. + NP]
SUBJ	V	ADVLI[V + OBJ]

'Dere har ikke sluttet å synge gamle sanger.'

Vrt. Tet että ole laulanheet vanhoita laului.

(4) Perunka	kerkis	[lukemasta Bibliaa].
NP	V[keritä, sg3p]	VP[3. inf. elat. + NP]
SUBJ	V	ADVLI[V + OBJ]

'Beronka med ferdig med å lese i Bibelen'

(Vrt. Perunka luki Bibliaa.)

ASPEKTI-syntaktin kaava oon tämmöinen:

SUBJ[nom.] + V[modaalinen, subjektikongruensi] + ADVLI[VP[3.inf.iness./elat./illat.] (+OBJ/ADVLI)]

ASPEKTINA saattaa kans pittää tyypit tulla tehtyksi 'bli gjort, bli ferdig med å gjøre' ja saa(ð)a tehtyksi 'få gjort, få ferdig', missä kummassaki verbifraasin verbin haamuna oon passiivin partsiipin perfektin singulaarin translatiivi. tulla tehtyksi -konstruksuunissa subjektin paikala oon adessiivihaamuinen adverbi, mikä muistelee, kuka jotaki teki (5, 6); saa(ð)a tehtyksi -konstruksuunissa oon tavalinen nominatiivisubjekti, ja sitte kans subjektikongruensi (7, 8).

(5) Mulla [ei ole tullu] [käytyksi Helsingissä].

Vrt. Mie en ole käyny Helsingissä.

(6) Liisala tuli [työt tehtyksi].

Vrt. Liisa teki työt.

(7) Mie sain [kalat paistetuksi].

Vrt. Mie paistoin kalat.

(8) Liisa sai [vantthuut kudotuksi].

Vrt. Liisa kutos vantthuut.

tulla tehtyksi -tyyppi oon ushein geneerinen (9, 10):

(9) Paljon tullee [praatatuksi ruijaa].

Vrt. Paljon praatathan ruijaa.

(10) Ei tullu koskhaan [kysytyksi sitä assiita].

Vrt. [Sitä assiita] ei koskhaan kysytty.

4.4.4 Sama verbi modaalisena ja ei-modaalisena

Ko kattoma semoissii modaalissii taphauksii, missä pääverbinä oon 3. infinitiivin haamu, havaittemma, ette se oon kohta samassa kaasuksessa ko verbin NP-adverbialli olis, jos verbii oliski käytetty ei-modaalisena. Esimerkiksi:

Modaalinen	Ei-modaalinen
Mie [en pääse] [lähtemhään].	Mie [en pääse] [Vesisaarheen].
Äiji joutui [lähtemhään].	Äiji joutui [fankilhaan].
Matti oon [lukemassa].	Matti oon [koulussa].

Silloin ko verbii saattaa käyttää ei-modaalisena ja se saapi NP-objektin, silloin pääverbi modaalisen verbin kans oon 1. infinitiivissä. Esimerkiksi

Modaalinen	Ei-modaalinen
Sie saat [syödä marjoi].	Sie saat [marjoi].
Het pidethään [lähteet].	Het pidethään [elläimiitä].

Kielto tekkee saman ko muissaki syntaktiissa: Kielttävän verbifraasin objekti oon tasan partitiivissa. Muutoinki pääverbin aktantit oon samassa haamussa, ko net olis, jos syntaktista otettais modaaliverbin pois.

4.5 Verbin aktantiitten haamusta

4.5.1 Verbi ja sen aktantit

Edelä olema nähneet, ette verbiä oon aktanttiita eli semmoissii jäseniitä, mikkä oon välttämättömät eli obligatooriset, ette syntakti oon semanttisesti täydellinen. Saatama sannoot, ette verbi vaattii vissii aktanttiita.

Subjektin lisäksi verbin aktanttiita oon predikaatiivi, objekti ja adverbialli. Kunka monta ja minkälaisii aktanttiita syntaktissa oon, se oon sen jälkhiin, minkälainen verbi syntaktissa oon. Ylipuolela esitetyissä syntaktiissa monissa oon kaksi aktanttii. Mutta sitä oon kans syntaktiita, joissa oon vain yksi aktantti (niin ko Aurinko paistaa), ja syntaktiita, joissa häyttyy olla kolme aktanttii (niin ko Nilla antoi preivin kuninkhaale). Sitä oon kans verbii, jotka ei vaađi yhtäkhään aktanttii (niin ko Sattaa).

Aktantti saattaa olla substantiivifraasi (N), se saattaa olla adjektiivifraasi (ADJ) tahi pronomenifraasi (PRON). Aktanttina saattaa olla kans adverbifraasi (ADV), adposisuunifraasi (ADPP) tahi kvanttorifraasi (KP). Sitte aktanttina saattaa erittäinki referatiivisissa syntaktiissa vielä olla verbifraasi (VP) eli alasyntakti (S), tavalisimin ette- tahi kysymäsyntakti, muutamisti kans ko-syntakti. Modaalisissa syntaktiissa toisena aktanttina oon tasan verbifraasi.

Kattoma vielä lyhykäisesti eri syntaktityyppiin nomeniaktantiitten haamui.

4.5.2 Subjektin ja verbin kongruensista ja subjektin kaasuksesta

Ylipuolela olleevista syntaktianalyysiistä näjemä, ette subjekti ja verbi usheimitten kongruerathaan toinen toisen kans eli net oon samassa luvussa ja persoonassa. Kongruensi vailuu tyhä niistä taphauksista, missä syntaktin subjekti oon partitiivissa. Subjekti voi ylipuolela olleevista syntaktityypeistä olla partitiivissa vain eksistenssi- (Kentälä oli miehii ja vaimoi) ja omistusssyntaktiissa (Minula oon rahhaa). Muissa taphauksissa oon subjekti nominatiivissa.

Silloin ko subjektin ja verbin kongruensi vailuu, se verbi oon aina singulaarin 3. persoonassa.

Syntaktin subjektina saattaa olla kans infinitiivifraasi (VP), niin ko syntaktissa Simmala oon halu lähteet tunturhiin, missä subjektiksi saattaa kattoot fraasin lähteet tunturhiin. Subjektina saattaa olla kans alasyntakti, esimerkiksi Pekasta oli paha, ette Liisa rakasti Mattii. Verbifraasi- ja alasyntaktisubjektin kans syntaktin finiittiverbi oon tasan singulaarin 3. persoonassa.

OHJAAMA-AKTIN verbifraasin subjekti oon usheimitten totaaliobjektin kaasuksessa (Mie käskin Pekan/pojat lähteet kothiin), kielttää-verbini se saattaa olla kans partitiivissa (Mie kielsin Pekkaa ette ei lähteet kothiin).

4.5.3 Predikatiivin, objektin ja adverbiaalini haamut

4.5.3.1 Predikatiivi ja sen haamu

Suorista syntaktiista PREDIKATIIVI-syntaktin predikatiivin korrelaattina oon syntaktin subjekti. Se oon yleensä nominatiivissa OMITUISUUS-syntaktissa (Kaffi oli makkee) ja TULOS-syntaktissa (Heikasta kasus kaumis mies). JOUKKO-syntaktissa se oon partitiivissa (Nilla oli torniolaista sukkuu), ko funksuunina oon OMISTUS, se oon genetiivissä (Tämä pytinki oon amtmannin). MUUTOS-syntaktin ja PREDIKATIIVILLISEN TEKO -syntaktin kans se oon translatiivissa (Amtmani tuli hulluksi, Matti maalas huonheen valkkeeksi), ja ko predikatiivin funksuunina oon SANSI, sen oon ablatiivissa (Kukka haissee hyvältä).

Referatiivisista syntaktiista PUHUMA-AKTI-syntaktin tyypissä Het käskethiin meitä kvääniiksi predikatiivi oon translatiivissa. ARVELU-syntaktista oon olemassa kans tyyppi Faari luuli Pekkaa hulluksi, missä predikatiivi oon translatiivissa, ja tyyppi Faari piti Pekkaa hulluna, missä se oon essiivissä. Muista referatiivisista syntaktiista ei predikatiivii löydy ei predikatiivii löydy.

Aspektuaalisten syntaktiitten tyypissä Mie sain kirjan lujetuksi ja Minula tuli kirja lujetuksi oon aina predikatiivi, mikä oon passiivin partisiihin perfektin singulaarin translatiivissa.

4.5.3.2 Objekti ja sen haamu

Suorista syntaktityypeistä TEKO, TUNNET, OMISTAAJAN VAIHETUS ja SIIRTÄMINEN vaadithaan aktantiksi objektin. TUNNET-syntaktissa objektin kasus oon yleensä vaihettematon partitiivi (Mie rakastan sinnuu, Pekka iljettää minnuu), tykätä-verbini kans kuitenkin elatiivi (Mie tykkään sinusta). Muissa funksuuniissa objektin kasus vaihettelee, ja se saattaa olla singulaarin genetiivi (Pappi kirjoitti preivin), pluraalin nominatiivi (Nilla antoi preivit kuninkhaale) tahi partitiivi (Nilla ei

vieny Kööpenhaminhan kirjaa/kirjoi, Mie söin äpylii, mutten jaksanu kaikkee).
Objektin kaasusta varten oon muutama yksinkertainen reekeli:

- ◆ Singulaarinen objekti saattaa olla genetiivissä, mutta pluraalinen ei. Pluraalinen objekti saattaa olla nominatiivissa, mutta singulaarinen ei.
- ◆ Jos syntaktin objekti saattaa olla genetiivissä eli nominatiivissa, se saattaa olla kans partitiivissa. Mutta jos verbi vaatii partitiivihaamuista objektii, se objekti ei koskhaan ole genetiivissä eli nominatiivissä.
- ◆ Kielttävän syntaktin (= syntaktin, jossa oon kieltosana) objekti oon aina partitiivissa, poisluukkiin tykätä-syntaktit, missä objekti oon elatiivissa.
- ◆ Ko syntaktin muistelemasta tekemisestä ei keritä tahi se oon kesken tahi ko tekemisen objekti oon osa javolisesta eli mitattava assiista (eli objektina pluraalinen sana eli ainsana), se silloin kans objekti oon partitiivissa.

Referatiivisissa syntaktiissa objekti oon aktanttina kaikissa syntaktityypeissä.
Usheimitten se objektina oon verbifraasi (Pekka muisti lukkeet preivin) tahi alisyntakti (Muori sanoi, ette hän tullee huomena). Mutta jos objektina oon nomenifraasi eli pronomini, se se seuraa sammi reekeliitä ko mitä ylipuolela oon sanottu suoriin syntaktiitten objektista.

Ko modaalisen syntaktin verbinä oon vasittu modaaliverbi, sillä oon tasan objekti, mikä oon verbifraasi (Mie saatan mennä fiskhuun). Aspektuaalisista syntaktiista konstruksunila Mie sain kalan keitetyksi oon nomeniobjekti, mikä seuraa tavalissii vaihettelleevan objektin reekeliitä.

4.5.3.3 Adverbialli ja sen haamu

Adverbiallit oon monenlaiset. OMISTUS-syntaktiissa adverbialli oon aina adessiivissa (Kainulaisila oli sauna), OMISTAAJAN VAIHETUS -syntaktissa (Mie sain skenkin ämmiltä, Ämmi lähätti skenkin minule) ablatiivissa eli allatiivissa. Siis ko oon kysymys jonkulaisesta omistamisesta eli hallussapidosta eli vaihettumisesta näissä suhteissa, adverbiallin kaasus oon ulkoinen paikkakaasus eli l-kaasus.

PAIKKA-SYNTAKTISSA (Amtmani asui Jovensuussa) ja EKSISTENSI-SYNTAKTISSA (Ariniemessä assuu amtmani) adverbialli oon kohta aina olokaasuksessa eli inessiivissä tahi adessiivissa. LIIKET-SYNTAKTISSA (Nilla lähti Kööpenhaminhan, Matti tuli Ruottista, Ämmi kävi kaupungissa) ja SIIRTÄMIS-syntaktissa (Liisa vei Tromssahan voita, Matti toi kaupungista tavaraa) jossaki lokaalikaasuksessa, tavalisimin elatiivissa eli illatiivissa tahi ablatiivissa eli allatiivissa.

Ko pittää valita sisäisten ja ulkoisten paikkakaasusten välilä, se reekelinä oon, ette paikannimet ylheensä sujutethaan sisäisissä paikkakaasuksissa (1). Muutoin käytethään sisäisii paikkakaasuksii, ko joku oon jonku sisässä eli sisäpuolela (1) eli liikkuu eli liikutethaan jonku sishään eli sisäpuolele (2) eli sisästä eli sisäpuolelta (3).

(1) Mie asun Tromssassa, mutta Jensi assuu Vesisaaressa.

(2) Pekka tuli taivhaaseen.

(3) Pekka lähti omasta talosta.

Ulkoissii paikkakaasuksii käytethään, ko joku oon jonku ulkopuolela eli pinnala (4) eli liikkuu eli liikutethaan jonku sisäpuolele (5) eli pinnale tahi sisäpuolelta tahi pinnalta (6).

(4) Flyyi lenttää taivhaala, mutta laiva seilaa merelä.

(5) Maito kaatui laattiile.

(6) Kissä hyppäs tuolilta.

PAIKKA-, EKSISTENSI- ja LIIKET-syntaktin adverbiaalina saattaa tietenki olla kans adposisuunifraasi eli adverbifraasi. Näitäki oon erilaista suunttaa ilmoittaviita, ja net häydythään tietenki korreleerata vastaaviitten nominifraassiin kaasushaamuin kans.

Aspektuaalisissa syntaktiissa verbifraasin verbinä oon 3. infinitiivin inessiivin, elatiivin eli illatiivin haamu, ja sillä koko verbifraasi analyseerataan adverbiaaliksi. OMISTUS-syntaktin omistajaa muistuttaava adessiivihaamuinen adverbiaali löytyy modaalisisista Minula oon pakko mennä hyysikkhään ja Sinula kannattaa lukkeet kainun kieltä -konstruksuuniista ja aspektuaalisesta Minula tuli työt tehtyksi -konstruksuunista.

4.6 Nomenifraasit

eika hällä ole tarmoa että kulkeat Ihmisiä myoden (Wanhat preivit)

5 Verbiin morfologista grammatikkii

5.1 Ylheisesti verbiin taivutuskategoriista

Kainun kielessä, niin ko eurooppalaisissa kielissä ylheensääki, verbiin haamut saattaa jakkaat kahtheen valtajoukkhoon: Finiittishiin verbihaamhuin ja infiniittiishiin verbihaamhuin.

5.1.1 Finiittiset verbihaamut

Finiittisilä verbihaamuila meinathan semmoissii verbin haamui, jotka saatethaan olla syntaktin verbaalina. Niile oon tyypilistä, ette net aina oon jossaki persoonahaamussa, niin ko pluraalin 1. persoonassa (1, 2) tahi singulaarin 1. persoonassa (3). Ko net oon semmoisissa persoonissa, ette niihin liittyy subjekti eli ette syntakthiin kuitenkin saattaa lisätä subjektin, se niitä verbihaamui käskethään aktiivisiksi verbihaamuiksi ja syntaktit oon silloin aktiiviset syntaktit. Ko niihin ei liity subjektii eikä syntakthiin saata lisätäkhään subjektii, se semmoissii verbihaamui käskethään passiivisiksi verbihaamuiksi ja syntaktit oon silloin passiiviset syntaktit.

Niin ko

(1) Met *lähdemä* Alattihoon. 'Vi drar til Alta.'

(2) Met *syömä* ruokkaa. 'Vi spiser mat.'

(3) Mie *lähden* huomena Alattihoon

(4) Alattion korkkeekuoulussa *opetethiin* varhemin suomen kieltä.

(5) Sitte sitä *heitethiin* opettamasta.

Kainun kielen verbiilä oon – niin ko ruijan kielen verbiiläki – nelje aikahaamuu eli tempusta: preesens, preteriti, perfekt ja pluskvamperfekti. Tempukset käytethäänki kohta niin ko ruijan kielen tempuksetki. Isompi ero oon se, ette kainun kielessä ei ole varsinaista futuurii, mutta sen funksuunissa käytethään preesensin haamuu. Ylipuolela oon syntaktiita preesensissä (1–3) ja preteritissä (4, 5).

Kainun kielen verbiilä oon kans kolme modusta: indikatiivi, kondisunaali ja imperatiivi. Indikatiivi (6) meinaa sitä, ette verbin haamula muistelhan, ette kysymyksessä oon neutraali toteeminen, kunka assii oon, kondisunaali (7), ette kysymyksessä oon assii, jolla oon joku ehto, ja imperatiivi (8), ette kysymyksessä syntakti, jossa jotakuta komennethaan eli käskethään tekemhään jotaki.

(6) Met istuma tässä lomassa. 'Vi sitter i dette rom.'

(7) Met istuisimma tässä lomassa, jos halluisimma. 'Vi skulle sitte i dette rom, hvis vi ønsket det.'

(8) Istukkaa tässä lomassa. 'Sit [til flere] i dette rom.'

5.1.2 Infiniittiset verbihaamut

Infiniittisillä verbihaamuilla menataan verbihaamui, jotka ei normaalisyntaktissa saata essiintyyt ilman finiittistä verbihaamuu. Esimerkkii:

(1) Mie häydyn *lähteet* ~ *lähteä(t)* ~ *lähtiä*. 'Jeg må dra.'

(2) Matka oon *jännittäävä*. 'Turen er spennende.'

Infiniittisii verbihaamui oon infinitiivit niin ko *lähteet* ~ *lehtäe(t)* ~ *lähtiä* syntaktissa (1) ja partisiipit niin ko *jännittä(ä)vä* syntaktissa (2). Kumpapaaki oon usheemppaa lajii. Emmä puhu niistä nyt tässä enämpää, mutta se oon hyvä tietttää, ette sitä verbin infiniittistä haamuu, joka oon hakemasanana sanakirjoissa ja sanalistoissa, met käskemä ensimmäiseksi infinitiiviksi. Semmoinen oon esimerkiksi sanahaamu lähte/et.

5.2 Kainun kielen verbiin taivutustyytit

Tässä verbit jajethaan neljheen valtajoukkhoon. Jako oon sen jälkhiin, ette minkälaissii rankkoi verbiilä oon. Ranka-sanalla meinataan sitä sanan ossaa, mihin taivutussuffiksit lisäthään (katto kohdan 2.3.2. Sanan rangat). Eli päinvastoin: Löydämä verbin rangen, ko otama siitä pois kaikki taivutussuffiksit, mutta ei derivasuunisuffiksiita.

Kainun verbityypit jakkaanuthaan näihin neljhään joukkhoon vähäseen eri tavala sen jälkhiin, mitä varianttii halluu kirjoittaa. Käkämä näitä tappoi tässä rankajako 1:ksi ja rankajako 2:ksi. Näistä rankajako 1 oon variantiissa tavalisempi ja sen passaa käyttäät eriliikaisesti Porsangin ja Varenkin variantissa. Rankajako 2 oon tavalissiin jokivarsitten variantissa, mutta kyllä siinäki passaa käyttäät rankajakkoo 1.

Käsittelemä näitä kahta tässä erittäin.

5.2.1 Verbiin taivutustyytit, rankajako 1

Jaama tässä verbit ensistä neljhään joukkhoon tämmösten kriteeriitten jälkhiin:

1. Oonko verbin rangassa yksi vain enämpi tavvui > joukko 1 yksitavvuiset.
2. Oonko verbiilä olemassa tyhä vokaaliranka vain oonko sillä kans konsonanttiranka > joukko 3 konsonanttirankaiset verbit.
3. Oonko verbiilä, millä oon tyhä vokaaliranka, enämpi ko yhdenlainen vokaaliranka, eli oonko sillä lyhykäisempi ja pitempi vokaaliranka > joukko 4 tuplavokaalirankaiset verbit.

Jäljele jää joukko 2, mikä ei täytä mithään yliuolen kriteeriistä, ja sillä meilä oon sitte nelje erilaista joukkoo.

Joukot 3 ja 4 jajethaan vielä alajoukhoin sen jälkhiin, minkälaisen derivasuunisuffiksi niissä oon myötä.

Havaitte kans, ette rangen muutokset, mikkä seurathan graadivaihtelusta, ei ole ratkaisemassa sitä, mihin rankatyypphiin verbi kuuluu.

5.2.1.1 Tabeti: Verbiin rankajako, rankajako 1

Verbityyppi	Esimerkkii (1. infinitiivi : aktiivin preesensin sg. 1. persoonana : aktiivin 2. partisiippi)
1. Yksitavvuiset verbit	saa/(đ)a : saa/n : saa/nu(t) syö/(đ)ä : syö/n : syö/ny(t)
2. Kaksi- eli usheempitavvuiset yksirankaiset verbit	ant(t)a/at : anna/n : anta/nu(t) lukke/et : lu(j)e/n : luke/nu(t) varasta/at : varastan : varasta/nnu(t)
3. Konsonanttirankaiset verbit 3.1. Kaksitavvuiset 3.2. usheempitavvuiset le-verbit 3.3. usheempitavvuiset A(i)se-verbit ja ise-verbit	tul/la : tule/n : tul/lu(t) pes/tä : pese/n : pes/sy(t) muistel/a : muistele/n : muistel/u(t) auka(i)s/ta : auka(i)se/n : auka(i)s/su(t) täris/tä : tärise/n : täris/sy(t)
4. Tuplavokaalirankaiset verbit 4.1. itte-verbit 4.2. Oitte-verbit 4.3. Ussempitavvuiset ne-verbit 4.4. Kokkoontumaverbit	vali/ta : valitte/n : vali/nu(t) piikaroi/(đ)a : piikaroitte/n : piikaroi/nu(t) li(j)e/tä : likene/n : li(j)e/ny(t) hih(đ)a/ta : hihtaa/n : hih(đ)a/nu(t)

Katto tarkemasti 1. infinitiivin haamusta tabelista **XX**. Siinä oon erittäin eri variantiitten haamut.

Kattoma eri verbityyppejä vähän tarkemasti.

5.2.1.2 Yksitavvuiset verbit

Yksitavvuiset (verbityyppi 1) oon kaikki semmoiset verbit, joila rangassa oon vain yksi tavvu ja joitten 1. infinitiivin suffiksina oon đA ~ hA ~ A). Tämmöiset verbit oon esimerkiksi saa/đa ~ saa/ha: saa/n 'å få', juo/đa ~ juo/a : juo/n 'å drikke', syö/đä ~ syö/ä: syö/n 'å spise'.

1. infinitiivin suffiksissa oon variantiitten välissä vaihettelluu: Joko suffiksi oon tasan đA eli sitten se oon hA tahi A sen jälkhiin, oonko rangen kaksi vokaali samanlaiset (> hA) vain oonko siinä diftongi (> A).

5.2.1.3 Yksirankaiset verbit

Yksirankaiset (verbityyppi 2) oon kaksi- eli usheempitavvuiset verbit, joila oon tyhå yksi ranka, eli niilå oon vain yksi vokaaliranka eli ranka, jonka viimi pukstaavi oon vokaali, ja niitä vokaaliita oon siinä rangen lopussa tyhå yksi. Se ranka saattaa kuitenkin olla graadivaihtelun alla eli niissä saattaa rangen viimi konsonantti eli konsonanttikombinašuu ni vaihetella.

Yksirankaiset oon kaikki verbit, joitten 1. infinitiivi loppuu V₁/V₂(t) eli kahtheen vokaaliin (ja valintavaphaaseen t:heen); rangen vokaali V₁ saattaa olla e, i, A (= a eli å), U (=u eli y) eli o). Porsangin variantissa 1. infinitiivin vokaali oon ojentunnu eli se oon sama ko rangen vokaali. Muissa variantissa se oon A.

Esimerkiksi häytty/yt ~ häyty/ä(t): häy(đ)y/n 'å være nødt til', lähte/et ~ lähte/ä(t) : läh(đ)e/n 'å dra, å gå', lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a : lu(j)e/n 'å lese', tiet(t)ä/ä(t) : tie(đ)ä/n 'å vite'.

5.2.1.4 Konsonanttirankaiset verbit

Konsonanttirankaiset verbit (verbityyppi 3) oon verbit, joila oon sekä vokaaliin loppuuva ranka ette konsonanttiin loppuuva ranka.

Konsonanttirankaisten verbiin 1. infinitiivin ranka (eli se ranka, mihin 1. infinitiivin suffiksin liitethään) oon konsonanttiranka eli loppuu konsonanttiin. Näilä verbiilä oon vokaalirangan viimi vokaalina tasan e.

Konsonantrankaisten verbiin konsonanttirangan lopussa ei saata olla muuta konsonanttii ko l, n, r eli s.

Jaama nämät verbit kolmheen eri joukkhoon:

- Verbityyppi 3.1, johon kuuluthaan monet kaksitavvuiset verbit, joila vokaalirangassa oon e. Konsonanttiranka loppuu yksinäiskonsonanttiin l, n, r, s. Lisäksi oon kaksi verbii, **näh/ḏā ~ näh/hā** ja **teh/ḏā ~ teh/hā**, joissa rangen loppukonsonantti oon h. Ko konsonanttiranka loppuu s:hään, se vokaalirangasta saattaa löyttyyt erilaissii konsonanttikombinasuuniitaki. Esimerkiksi (1.inf. : prees. sg3p : prees. sg1p) tul/la : tulle/e : tule/n, men/nā : menne/e : mene/n, juos/ta : juokse/e : juokse/n 'å løpe', **näh/ḏā ~ näh/hā** : näkke/e : nä(j)e/n 'å se, ol/la : oon (sic!) : ole/n 'å være'.
- Verbityyppi 3.2, joissa verbiin vokaaliranka loppuu ele ~ ile, konsonanttiranka el, niin ko (1.inf. : prees. sg3p : prees. sg1p) muistel/a : muistele/n 'å fortelle', kävel/ä : kävele/e : kävele/n, ajatel/la : ajattelle/e : ajattele/n.
- Verbityyppi 3.3 eli semmoiset verbit, joila vokaaliranka loppuu (A)ise, konsonanttiranka (A)is, niin ko (1.inf. : prees. sg1p) aukais/ta : aukaise/n 'å åpne', tåris/tå : tårise/n 'dirre, skjelve'.

5.2.1.5 Tuplavokaalirankaiset verbit

Tuplavokaalirankaiset verbit (verbityyppi 4) oon verbit, joila oon kaksi erilaista vokaaliin loppuuvaa rankkaa, lyhykäisempi ja pitempi.

Tuplavokaalirankaisilla verbiilä 1. infinitiivi loppuu kohta aina V/tA. Oon kans joukko verbii, joila 1. infinitiivi loppuu **Oi/(ḏ)A**.

Jaama verbit neljhään joukkhoon:

Verbityyppi 4.1 eli itte-verbit, millä lyhykäinen ranka loppuu Ki, pitkä ranka Kitte. Ensimmäisen infinitiivin suffiksina oon tA. Esimerkiksi (1.inf. : prees. sg1p : 2. partis.) vali/ta : valitte/n : valinu, tarvi/ta : tarvitte/n : tarvi/nu. Havaittemma, ette tässä tyypissä pitkästä rangasta vailuu graadivaihtelu.

Verbityyppi 4.2 eli Oitte-verbit, joila lyhykäisessä rangassa oon viimi vokaaliina Oi ja pitkässä rangassa Oitte. Ensimmäisen infinitiivin suffiksina oon **ḏA ~ jA**. Tästä tyypistä vailuu samhaan laihiin graadivaihtelu ko edelisestäki tyypistä. Esimerkiksi (1.inf. : prees. sg1p : 2. partis.) piikaroi/ḏa ~ piikaroi/ja : piikaroitte/n : piikaroinu, kiikaroi/ḏa ~ kiikaroi/ja : kiikaroitte/n : kiikaroi/nu.

Verbityyppi 4.3 eli semmoiset 3-tavvuiset ne-verbit, minkä viimi vokaalina lyhykäisessä rangassa tavallisesti oon e, muutamisti muuki vokaali. Pitkä ranka loppuu ne, niin ko (1.inf. : prees. sg1p : 2. partis.) li(j)e/tā : likene/n : li(j)e/ny, para/ta : parane/n : para/nu.

Verbityyppi 4.4 eli kokkoontumaverbit, minkä 1. infinitiivin oon tasan tA ja minkä ranka vaihettelee välilä V₁ : V₁V₁ ~ V₁A. Esimerkkii (1.inf. : prees.sg1p : prees.sg3p :

partis.perf.): halu/ta : halluu ~ halua/a : halluu/n ~ halua/n : halu/nu 'å ville, å ønske',
 põlä/tä : põlk(k)ää ~ põlk(k)ää/n : põlä/ny'å være redd', studeera/ta : studeeraa :
 studeeraa/n : studeera/nnu 'å studere'.

Näistä verbiistä ne-verbiissä ja kokkoontumaverbiissä oon rangän sisälä
 graadivaihtelluu: Lyhykäisessä rangassa oon matalampi graadi, pitkässä rangassa
 korkeempi graadi. Kaikki uudet lainaverbit, joita saadhaan ruijan kielestä eli
 internašunaalisista kielistä oon kokkoontumaverbit.

Verbityypit 3 ja 4 saatama kääteet **kaksirankaisiksi** verbiiksi, sillä ko niilä oon kaksi
 erilaista rankkaa. Toinen näistä rangoista on lyhykäisempi, toinen pitempi. Näjemä kans
 ette kaksirankaisten lyhykäisempi ranka löytyy ensimmäisen infinitiivin haamusta ja
 aktiivin 2. partisiihin haamusta, pitempi esimerkiksi aktiivin indikatiivin singulaarin 1.
 persoonasta. Muita haamui missä lyhykäisempi ranka oon käytössä, oon kaikki
 passiivin haamut – ja sitte kans passiivin kans samannäköiset pluraalin 3. persoonan
 haamut – ja imperatiivin pluraalin 2. persoonan haamut ja imperatiivin singulaarin ja
 pluraalin kolmanen persoonan haamut. Muissa haamuissa rankana oon tasan verbin
 pitempi ranka.

5.2.2 Verbiin taivutustyytit – rankajako 2

Se oon kans mahdollinen valita vähäsen yksinkertaisempi taivutuskaava, missä joukot
 3.2. usheempitavvuiset le-verbit, 3.3. usheempitavvuiset Aise-verbit ja ise-verbit, 4.1.
 itte-verbit, 4.2. Oitte-verbit ja 4.3. ne-verbit taivuthaan samhaan laihiin ko joukko 2.
 kaksi- eli usheempitavvuiset yksirankaiset verbit. Tämän kaavan jälkhiin tyhä tyytissä
 3.1. kaksitavvuiset konsonanttirangat löytyy konsonanttirankaissii haamui ja tyhä
 joukosta 4.4. kokkoomaverbit lyhykäisempi vokaaliranka. Kaikila muila verbiilä oon
 tyhä yksi ranka, mikä oon (pitempi) vokaaliranka ja tabeli V.2 muuttuu silloin
 tämmöiseksi:

5.2.2.1 Tabeli: Verbiin rankajako, rankajako 2

Verbityyppi	Esimerkkii (1. infinitiivi : aktiivin preesensin sg. 1. persoona : aktiivin 2. partisiihi)
1. Yksitavvuiset verbit	saa/da ~ saa/ha : saa/n : saa/nu syö/(d)ä : syö/n : syö/ny
2. Kaksi- eli usheempitavvuiset yksirankaiset verbit	ant(t)a/a(t) : anna/n : anta/nu lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a : luje/n : luke/nu varasta/at : varasta/n : varasta/nnu muistele/et ~ muistele/a(t) ~ muisteli/a : muistele/n : muistele/nnu aukaisse/et ~ aukase/a(t) ~ aukasia : auka(i)se/n : auka(i)se/nnu tärisse/et ~ tärise/ä(t) ~ tärisi/ä : tärise/n : tärise/nnu likene/et ~ likene/ä(t) ~ likeni/ä : likene/n : likene/nnu piikaroihte/et ~ piikaroihte/a(t) ~ piikaroitti/a : piikaroihte/n : piikaroihte/nu valitte/e(t) ~ valitte/a(t) ~ valitti/a : valitte/n : valitte/nnu
3. Konsonanttirankaiset verbit	tul/la : tule/n : tul/lu pes/tä : pese/n : pes/sy

Tässäki variantissa havaittemma, ette alkuperäiset (O)itte-verbit oon graadivaihtelun ulkopuolela eli kirjoitamma (prees.sg1p) piikaroitten pro *piikaroiten. Alkuperäiset iitte-verbit oon sopeutunheet graadivaihtelhiin samhaan laihiin ko muutki 2-joukon verbit, eli kirjoitamma (prees.sg1p) valitan pro *valittan.

Tämän yksinkertaisen rankajakosysteemin passaa käyttäät kaikissa kirjakielen variantiissa. Se oon kuitenkin puhheessa oikein tavallinen tyhjä Tromssan dialektiissa.

Kattoma tässä ensin verbiin finiittistä taivutusta ja sen jälkhiin infiniittistä taivutusta.

5.3 Indikatiivi

Verbiin indikatiivilla eli neutraalimoduksella ei ole mithään ommaa suffiksii eikä muuta merkii. Indikatiivi oon sitte **merkitemätön kategorii**. Indikatiivii oon yhdenlainen neutraalimodus, mikä ei tuo mithään lisämerkitystä verbin merkityksheen. Esimerkkii indikatiivista:

Mie kirjoitan kirjaa.

Pekka oon pyytämässä lohta.

Missä sie olit eilen?

Kainun kieltä ei saanu puhhuut ~ puhua(t) koulussa.

5.3.1 Persoonasuffiksit

Vaikka indikatiivilla ei ole ommaa suffiksii, se kaikissa finiittisissä verbihaamuissa oon myötä verbin persoonasuffiksi. Persooniita oon kuusi, kolme singulaarissa ja kolme pluraalissa. Verbiin persoonasuffiksit muistelhaan, oonko kysymyksessä puhuja tahi puhujat itte, se jolle eli net joile puhuthaan, eli sitte joku eli jokku, mikkä ei ole myötä puhettilassa. Persoonat oon singulaarin ensimmäinen (mie), toinen (sie) ja kolmas persoona (hän, se, joku muu) ja pluraalin ensimmäinen (met), toinen (tet) ja kolmas persoona (het, net, jokku muut).

Kainun kielen persoonasuffiksit oon kohta samat kaikissa tempuksissa ja moduksissa. Isompi erotus oon imperatiivin persoonahaamut, mikkä ei ole samat ko indikatiivissa ja kondisunaalissa. Singulaarin 3. persoonassa oon kans vähäsen erotusta eri rankatyyppiin ja tempusten ja modusten välilä.

Persoonasuffiksiissa oon kans hyvin vähän erotusta eri kainun kielen variantiitten välilä. Ainua oon pluraalin 3. persoona, missä oon vähäsen variasuunii.

Tabeli: Singulaarin persoonasuffiksit

	Preesens			Preteriti		
	1. pers: n	2. pers: t	3. pers: pi/V/–	1. pers: n	2. pers: t	3. pers: –
1. inf.	mie	sie	se/hän	mie	sie	se/hän
saa/ḏa	saa/n	saa/t	saa/pi	sai/n	sai/t	sai
antta/at	anna/n	anna/t	ant(t)a/a	annoi/n	annoi/t	antoi
tul/la	tule/n	tule/t	tulle/e	tuli/n	tuli/t	tuli
ol/la	ole/n	ole/t	oon	oli/n	oli/t	oli
muistel/a	muistele/n	muistele/t	muistele/e	muisteli/n	muisteli/t	muisteli
hihḏa/ta	hihtaa/n	hihtaa/t	hihtaa/	hihtasi/n	hihtasi/t	hihtas(i)

Näjemä, ette erotus oon tyhä singulaarin 3. persoonassa: Preesensissä yksitavvuisheen verbhiin persoonasuffiksi oon pi, ja silloin, ko ranka loppuu pitkhään vokaalihiin, persoonasuffiksi kokonhansa vaiuu. Muutoin suffiksi oon vokaalin pidentymä.

Preteritissä singulaarin kolmas persoona oon tasan persoonasuffiksiton.

Tabeli: Pluraalin 1. ja 2. persoonan persoonasuffiksit

	Preesens		Preteriti	
	1. pers: (m)mA	2. pers: ttA	1. pers: (m)mA	2. person: ttA
1. inf.	met	tet	met	tet
saa/(ḏ)a	saa/ma	saa/tta	sai/ma	sai/tta
ant(t)a/at	anna/ma	anna/tta	annoi/ma	annoi/tta
tul/la	tule/ma	tule/tta	tuli/ma	tuli/tta
ol/la	ole/ma	ole/tta	oli/ma	oli/tta
muistel/a	muistele/mma	muistele/tta	muisteli/mma	muisteli/tta
hih(ḏ)a/ta	hihtaa/ma	hihtaa/tta	hihtasi/mma	hihtasi/tta

Pluraalin 1. ja 2. persoonassa ei ole mithään erotusta preesensin ja preteritin välissä eikä kainun eri variantiitten välissä.

Kainun kielessä passiivilla oon omat persoonasuffiksinsa, mikkä oon osittain identtiset pluraalin 3. persoonan persoonasuffiksiitten kans, ja sillä net oon myötä seuraavassa tabelissa.

Tabeli: Pluraalin 3. persoonan ja passiivin persoonasuffiksit

	Preesens		Preteriti	
	Porsangin variantti pl3p / passiivi : thAAAn ~ (ḏ)hAAAn ~ hAAAn,	Muut variantit pl3p: vA(t)	Pl3p / passiv: thiin	Harvinainen varantti pl3p
1. infinitiv:	het/net/pass.	het/net	het/net/pass.	het/net
saa/(ḏ)a	saa/(ḏ)haan	saa/va(t)	saa/thiin	sai/t
antta/at	anne/ thaan	anta/va(t)	anne/thiin	annoi/t
tul/la	tul/haan	tule/va(t)	tul/thiin	tuli/t
ol/la	oon	oon	ol/thiin	oli/t
muistel/a	muistel/haan	muistele/va(t)	muistel/thiin	muisteli/t
hih(ḏ)a/ta	hih(ḏ)a/thaan	hihtaa/va(t)	hih(ḏ)a/thiin	hihtasi/t

Näjemä ette pluraalin 3. persoonassa ja passiivissa oon vähäsen vaihettelluu:

- Porsangissa variantissa oon tavalinen käyttää passiivin kans identtissii haamui sekä preesensin ette preteritin taivutuksessa. Muissa variantissa oon tavalinen, ette preesensissä käytethään omaa pluraalin 3. persoonan suffiksii vA(t), missä loppu-t:n saattaa kirjoittaa eli olla kirjoittamatta. Tämä vA(t)-suffiksin haamu oon haamustukselta samanlainen ko partisiipin preesens.⁵
- Preteritissä oon tavalinen kaikissa variantissa käyttää pluraalin 3. persoonassa passiivin kans identtissii persoonasuffiksiita. Mutta jos halluu, saattaa kans käyttää vanhempaa t-suffiksii, mikä oon identtinen singulaarin 2. persoonan persoonasuffiksin kans.
- Preesensissä passiivin – ja Porsangin variantin pluraalin 3. persoonan – persoonasuffiksi vähäsen vaihettellee sen jälkhiin, mihin verbiytyyppiin sen liitethään.

5.3.2 Indikatiivin preesens

Preesenssii käytethään ko puhuthaan nykyaijasta eli tulleevasta aijasta. Esimerkkii:

Mie istun ja opettelen kainun kieltä.

Ensi vuona mie jo puhunki kainun kieltä.

Viimi vuona mie en puhunu kaunun kieltä.

5.3.2.1 Myönttävä preesens

Preesensillä – niin ko ei indikatiivillakhaan – ei ole mithään omaa suffiksii, mutta preesenshaamuhuinki häyttyy kuitenkin liittää persoonasuffiksit. Alapuolela oon kaksi tabelii, missä oon esimerkii eri verbitaivutustyyppiistä indikatiivin preesensin haamussa. Ensimmäisessä tabelissa oon myötä kainun erikoisgeminašuuni, vokaalinoikeneminen, toisessa oon ylheisgeminaatio ja oikenemattomat vokaalit. Näistä ensimmäinen oon sitte Porsangin variantin jälkhiin, toinen enämpi jokivarsitten ja Varenkin variantin jälkhiin.

Persoonasuffiksit oon molemissa samat, toisheen oon kuitenkin valittu pluraalin 3. persoonan suffiksiksi variantiksi vA(t). Tabeliissa oon myötä pluraalin 1. ja singulaarin 3 ja pluraalin 3. persoona ja passiivi. Singulaarin 1. ja 2. persoonan ja pluraalin 2. persoonan saa, ko ottaa pluraalin 1. persoonasta pois persoonasuffiksin m(m)A ja pannee sijale singulaarin 1. persoonassa suffiksin n, singulaarin 2. persoonassa suffiksin t ja pluraalin 2. persoonassa suffiksin ttA.

Tabeliista oon jätetty pois singulaarin 1. persoonan ja pluraalin 2. persoonan. Singulaarin 1. persoonan saa, ko ottaa singulaarin 2. persoonasta pois suffiksin t ja pannee sen sijale siffiksin n, ja pluraalin 2. persoonan saa, ko ottaa pluraalin 2. persoonasta pois suffiksin ttA ja pannee sijale suffiksin ttA.

⁵ Se oon mahdollinen käyttää partisiipin preesensin kans identtistä pluraalin 3. persoonasa kans Porsangin variantissa. Porsangin variantin partisiipin preesensin haamustuksesta katto partisiipin perfektin kohdalta **XX**.

Tabeli: Indikatiivin preesensin taivutus, Porsangin variantin jälkeihin

Akt.ind. presens	1. inf.	Sg. 3. p. hän/se	Pl. 1. p. met	Pl. 3. p / Passiivi het/net / –
1. 1-tavvuiset	saa/ḏa vie/ḏa ui/ḏa	saa/pi vie/pi ui/pi	saa/ma vie/mä ui/ma	saa/ḏhaan vie/ḏhään ui/ḏhaan
2. Yksirankaiset e-rankaiset i-rankaiset O-, U-rankaiset A-rankaiset	kulke/et soppi/it aikko/ot näkky/yt antta/at lenttä/ät näytstä/ät	kulke/e soppi/i aikko/o näkky/y antta/a lenttä/ä näytstä/ä	kulje/ma sovi/ma aijo/ma nävy/mä anna/ma lennä/mä näytstä/mmä	kulje/thaan sovi/thaan aijo/thaan nävythään anne/thaan lenne/thään näytste/thään
3. Konsonantti- rankaiset 3.1. 2-tavvuiset 3.2. ele-verbit 3.3. Aise-verbit ise-verbit	tul/la juos/ta näh/ḏa ajatel/la aukais/ta tāris/tä	tulle/e juokse/e näkke/e ajattelle/e aukaise/e tārisse/e	tule/ma juokse/ma näje/mä ajattele/ma aukaise/mma tārise/mmä	tul/haan juos/thaan näh/ḏhään ajatel/haan aukais/thaan tāris/thään
4. Tuplavokaali- rankaiset 4.1. itte-verbit 4.2. Oitta-verbit 4.3. ne-verbit 4.4. Kokkoontuma- verbit	kyyti/tä kiikaroi/ḏa lije/tä jatka/ta pölä/tä kado/ta	kyytite/e kiikarotte/e likene/e jatkaa pölkkää kattoo	kyytite/mmä kiikarotte/ma likene/mma jatkaa/ma pölkkää/mä kattoo/ma	kyyti/thaään kiikaroi/dhaan lije/thaan jatka/thaan pölä/thään kado/thaan

Tabeli: Indikatiivin preesensin taivutus, jokivarsitten ja Varengin variantin jälkeihin

Akt.ind. presens	1. inf.	Sg. 3. p. hän/se	Pl. 1. p. met	Pl. 3. p. het/net	Passiivi
1. 1-tavvuiset	saa/ha(t) vie/ä(t) ui/a(t)	saa/pi vie/pi ui/pi	saa/ma vie/mä ui/ma	saa/va(t) vie/vä(t) ui/va(t)	saa/haan vie/hään ui/haan
2. Yksirankaiset e-rankaiset i-rankaiset O-, U-rankaiset A-rankaiset	kulke/a(t) ~ kulki/a sopi/a(t) aiko/a(t) näky/ä(t) luotta/a(t) lentä/ä(t) näytstä/ä(t)	kulke/e soppi/i aiko/o näkky/y luotta/a lentä/ä näytstä/ä	kulje/ma sovi/ma aio/ma näy/ma luota/ma lennä/mä näytstä/mmä	kulke/va(t) sopi/va(t) aiko/va(t) näky/vä(t) luotta/va(t) lentä/vä(t) näytstä/vä(t)	kulje/thaan sovi/thaan aio/thaan näy/thään luote/thaan lenne/thään näytste/thään
3. Konsonantti- rankaiset 3.1 2-tavvuiset 3.2 ele-verbit 3.3 Ase-verbit ise-verbit	tul/la(t) juos/ta(t) näh/hä(t) ajatel/la(t) aukas/ta(t) tāris/tä(t)	tulle/e juokse/e näkke/e ajattelle/e aukase/e tārise/e	tule/ma juokse/ma näe/mä ajattele/ma aukase/mma tārise/mmä	tule/va(t) juokse/va(t) näke/vä(t) kävele/vä(t) ajattele/va(t) aukase/va(t) tārise/vä(t)	tul/haan juos/thaan näh/hään kävel/hään ajatel/haan aukas/thaan tāris/thään
4. Tuplavokaali- rankaiset					

4.1 itte-verbit	kyytitä(t)	kyytitte/e	kyytitte/mmä	kyytitte/vä(t)	kyyti/thään
4.2 Oitte-verbit	kiikaroi/ja(t)	kiikaroitte/e	kiikaroitte/ma	kiikaroitte/va(t)	kiikaroi/thaan
4.3 ne-verbit	lie/tä(t)	likene/e	likene/mmä	likene/vä(t)	lie/thään
4.4	jatka/ta(t)	jatkaa	jatkaa/ma	jatkaa/va(t)	jatka/thaan
Kokkoontuma-	pölä/tä(t)	pölkää	pölkää/mä	pölkää/vä(t)	pölä/thään
verbit	kao/ta(t)	katoa/a	katoa/mma	katoa/va(t)	kao/thaan

Ylipuolela olleevista tabeliista nähdhään, ette kainun kielen verbit oon semmoiset, ette niissä konsonantit sanan sisässä vaihetelhaan. Esimerkiksi kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulkia : kulkke/e ~ kulke/e : kulje/n, kađo/ta ~ kaota : kattoo/n ~ katoa/n. Niissä oon graadivaihtelua. Kuitenki monet konsonttikombinašuuunit oon kokonhansa graadivaihtelun ulkopuolela. (Graadivaihtelusta katto kapittelin xx.)

Kaikissa verbityyppiissä paitti yksitavvuisissa verbiissä (joukko 1) ja itte- ja Oitte-verbiissä (rankajako 1:ssa joukot 4.1 ja 4.2, rankajako 2:ssa verbityyppi 2:n itte-rankaiset) oon jonkulaista graadivaihtelua.

Kattoma, kunka eri graadit oon verbiin eri haamukategoriassa. Rankatyypissä 1 pluraalin 3. persoonan haamu oon identtinen passiivin haamun kans.

- 2-tyypissä eli kaksi- eli usheempitavvuiset yksirankaiset verbit oon semmoinen reekeli, ette jos rangala oon olemassa II-graadi, se preesensin singulaarin 3. persoonan taivutuksessa oon aina ylimäinen graadi eli II-graadi, vasituksessa pluraalin 3. persoonassa I-graadi. Muissa persoonissa oon II : I : 0 -taphauksissa 0-graadi, II : I -taphauksissa I-graadi. Esimerkkii II : I : 0 -graadivaihtelusta:

(1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a : (hän) kulk(k)e/e : (mie) kulje/n : (het) kulje/thaan : kulke/va(t), lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a : lukke/e : lu(j)e/n : lu(j)e/thaan : luke/va(t), tuntte/et ~ tunte/a(t) ~ tunti/a : tunt(t)e/e : tunne/n : tunne/thaan : tunte/va(t), häytty/yt ~ häyty/ä(t) : häyt(t)y/y : häy(đ)y/n : häy(đ)y/thään : häyty/vä(t), tiet(t)ä/ät : tiet(t)ä/ä : tie(đ)ä/n : tie(đ)e/thään : tietä/vä(t).

Esimerkkii II : I -graadista:

(1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) suuttu/ut ~ suuttu/a(t) : suuttu/u : suutu/n : suutut/thaan : suuttu/va(t), o(đ)otta/a(t) : o(đ)otta/a : o(đ)ota/n : o(đ)ote/thaan : ootta/va(t), kyssy/yt ~ kysy/ä(t) : kyssy/y : kysy/n : kysy/thään : kysy/vä(t), sanno/ot : sano/a(t) : sanno/o : sanon : sano/thaan : sano/va(t).

Niin ko graadivaihtelusta tiedämä, 0-graadi saattaa olla tyhä niissä sanoissa, missä vaihtelleevanna konsonanttina oon k, t eli p.

2-tyypin verbiistä häyđymä vielä havaita, ette niissä rangan loppu-A:sta tulee e passiivin ja identtisen pluraalin 3. persoonan persoonasuffiksin edelä. Niin ko tietä/ät ~ tietä/ä(t) : tiede/thään, antta/at ~ anta/a(t) : anne/thaan, kirjoitta/a(t) : kirjoite/thaan. Näin oon aina kaikissa haamukategoriassa passiivin suffiksin edelä.

- 3-tyypin verbiissä eli konsonanttirankaisissa verbiissä singulaarin 3. persoona oon samhaan laihiin II-graadissa ko 2-tyypissäki. Passiivin ja identtisen pluraalin 3. persoonan persoonasuffiksin lisäthään konsonanttirankhaan eli samhaan rankhaan ko 1. infinitiivin suffiksin. Vasitun pluraalin 3. persoonan ja singulaarin 1. ja 2. ja pluraalin 1. ja 2. persooniitten persoonasuffiksit lisäthään ylheisesti I-graadisheen vokaalirankhaan. 0-graadii ei 3-tyypin verbiilä ole koskhaan. Esimerkkii:

(1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) pes/tä : pesse/e : pese/n : pes/thään : pese/vä(t), pur/ra : purre/e : pure/n : pur/haan : pure/va(t), tul/la : tulle/e : tule/n : tul/haan : tule/va(t), men/nä : menne/e : mene/n : men/hään : mene/vä(t), ajatel/la : ajattelle/e : ajattele/n : ajattel/haan : ajattele/va(t), auka(i)s/ta : auka(i)s(s)e/e : auka(i)se/n : auka(i)s/thaan : auka(i)se/va(t).

Verbiilä näh/đä ~ näh/hä ja teh/đä ~ teh/hä oon kans 0-graadi, ja sitte niissä singulaarin 1. ja 2. ja pluraalin 1. ja 2. persooniitten persoonasuffiksit lisäthään 0-graadisheen rankhaan. Net taivuthaan näin: (1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) teh/đä ~ teh/hä :

tekke/e : tehe/n : teh/(đ)hään ~ teke/vä, näh/đä ~ näh/hä : näkke/e : nä(j)e/n :
näh/(đ)hään : näke/vä(t). Tämmöissii verbii oon tyhä nämät kaksi.

Jos verbityyppiistä 3.2 ja 3.3 haluthaan käyttää semmoista rankkaa, mikkä oon siirtynheet joukkhoon 2. (**katto laidan XXX**), se net taivuthaan näin:

(1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) ajattelle/a(t) : ajattelle/e : ajattele/n :
ajattele/thaan : ajattele/va(t), auka(i)se/a(t) : auka(i)se/n : auka(i)s(s)e/e : auka(i)se/thaan :
auka(i)se/va.

- 4. tyypissä (tuplavokaalirankaisissa verbiissä) 1. infinitiivi ja passiivi ja sen kans identtinen pluraalin 3. persoonan rakenethaan lyhykäisele vokaalirangale, muut persoonat taas pitkäle vokaalirangale.

Ensimmäiset alatyypit eli 4.1 itte-verbit ja 4.2 Oitte-verbit oon kokonhansa graadivaihittelun ulkopuolela; niilä pitkän rangan tt säilyy aina samanlaisena.
Esimerkkii:

(1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) kyyti/tä : kyytite/e : kyytite/n : kyyti/thään :
kyytite/vä(t), (kiikaroi/đä ~ kiikaroi/ja :) kiikaroitte/n : kiikaroitte/e : kiikaroi/thaan :
kiikaroitte/va(t).

Kolmanessa alatyypissä eli 4.3 ne-verbiissä oon erikoinen graadivaihittelu, joka näkky verbien ne-lopun edellä olleevassa juurimorfeemin konsonantissa, niin ko (1. inf. : sg3p :
sg1p : pass./pl3p : pl3p) li(j)e/tä : likene/e : likene/n : li(j)e/thään : likene/vä(t).
Tämmöisissä verbiissä lyhykäinen vokaaliranka oon 0-graadissa ja pitkä vokaaliranka oon I-graadissa, mutta graadivaihittelussa oon vain semmoiset verbit, joila 1. ja 2. tavvun välilä oon klusiili eli k, t tahi p.

Neljes alatyypit eli 4.4 kokkoontumaverbit oon kans myötä graadivaihittelussa. Niilä 1. variantissa 1. infinitiivi ja passiivin ranka oon aina alemassa graadissa ko muussa persoonataivutuksessa. Siinä net oon samanlaiset ko ne-verbit. Varenkin ja jokivarsitten variantiissa rangan graadi vaihettelle sen jälkhiin, ette seuraako rangan konsonanttii pitkä vokaali vain kaksi eri vokaalii, minkä välilä oon tavvuraja. Tähän laihiin:

(1. inf. : sg3p : sg1p : pass./pl3p : pl3p) pölä/tä : : pölk(k)ää : pölk(k)ää/n : pölä/thään :
pölk(k)ää/vä(t), keri/tä : kerkkii ~ kerkiää : kerkkii/n ~ kerkiä/n : keri/thään :
kerkiä/vä(t), (maa/ta :) : makkaa : makkaa/n : maa/thaan : makkaa/va(t), (halu/ta :)
halluu/n ~ halua/n : halluu ~ halua/a : halu/thaan : halua/va(t).

Havaitte kans, ette kaikki 4.4-tyypin verbit ei ollenkhaan ole myötä graadivaihittelussa, esimerkiksi maala/ta : maala/thaan : maalaa : maalaa/n (1 ei koskhaan ole myötä graadivaihittelussa pitkän vokaalin jälkheen).

Meilä oon sitte seuraavat reekelit:

Indikatiivin preesensin graadivaihittelu:

1. tyyppi eli yksitavvuiset: Ei graadivaihitteluu, persoonasuffiksit oon n, t, pi, mA, ttA, vA(t) ja dhAAAn ~ (**h**)AAAn, jotka lisäthään suorhaan rankhaan.

2. tyyppi eli kaksi- ja usheempitavvuiset yksirankaiset: Rangan graadivaihittelu oon tyyppii II : I : 0. Jos ranka graadivaihittelussa, se persoonasuffiksit n, t, (m)mA, ttA, vA(t) ja thAAAn lisäthään I- eli 0-graadisheen rankhaan, sg. 3. persoonan persoonasuffiksi V lisäthään samhaan rankhaan ko 1. infinitiivin suffiksi.

3. tyyppi eli konsonanttirankaiset: Rangan graadivaihittelu oon tyyppii II : I. Persoonasuffiksit lisäthään vokaalirankhaan muissa ko passiivissa ja sen kans

identtisessä pluraalin 3. persoonassa. Jos ranka on graadivaihtelussa, se persoonasuffiksit n, t, (m)mA, ttA ja vA(t) lisätään I-graadisheen rankhaan, sg. 3. persoonan persoonasuffiksin V lisätään II-graadisheen rankhaan. Passiivin ja identtisen pluraalin 3. persoonan persoonasuffiksin lisätään konsonanttirankhaan.

4. tyyppi eli tuplavokaalirankaiset: Persoonasuffiksit n, t, (-V), (m)mA, ttA ja vA(t) lisätään verbin pitkhään rankhaan, persoonasuffiksin thAAn verbin lyhykäisheen rankhaan. Rangassa graadivaihtelua muissa ko 4.1.- ja 4.2.-tyypissä (itte- ja Oitte-verbit). Pitkässä rangassa on ylempi graadi ko lyhykäisessä rangassa. 4.3. tyypissä (ne-verbit) pitkässä rangassa aina I-graadi, 4.4. tyypissä (kokkoontumaverbit) II-graadi – jos se siis graadivaihtelurekeliitten jälkeihin on mahdollinen.

Passiivin ja sen kans identtisen pluraalin 3. persoonan rangasta passiivissa on kaikissa haamukategoriassa, oli sitte finiittinen eli infiniittinen haamu, aina käytössä sama ranka, johon passiiviset suffiksit lisätään. Kääntä tätä rankkaa **passiivirangaksi**. Rekelit on nämät:

Passiiviranka:

Jos verbi on konsonanttiranka, passiivin suffiksit lisätään siihen. Jos verbi on lyhykäisempi ja pitempi vokaaliranka, suffiksit lisätään lyhykäisheen rankhaan. Muissa taphauksissa passiivin suffiksit lisätään verbin alamaisen graadin vokaalirankhaan. Jos tyypissä 2.1. rangin viimeinen pukstaavi on A, siitä tulee passiivin suffiksin edellä e.

Se on rankajavon 2 jälkeihin mahdollinen käyttää 3. tyyppin usheempitavvuisista verbiistä tyhjä vokaalirankkaa kaikissa persoonissa ja 4. tyyppin muista ko kokkoontumaverbiistä kaikissa persoonissa tyhjä pitempää rankkaa.

5.3.2.2 Kielttävä preesens

Kainun kieli on sillä tavalla erilainen kieli ko esimerkiksi ruijan kieli, ette siinä kans kieltosana taippuu. Sitä kääntetään **kieltoverbiksi**. Sillä ei ole niin ko muilla verbiillä tempusta eikä modusta, mutta sillä on persoonataivutus: mie en, sie et, hän/se ei, met emmä, tet että, het/net ei. Kielttävässä preteritissä kieltoverbiin yhdistetään verbin **kieltohaamun**.

Tämmöissii haamui, missä kaksi tahi ussempi verbinhaamuu yhdessä haamustethaan verbin, kuttuthaan **verbin liittohaamuksi**.

Indikatiivin kielttävä preesens:

Kieltoverbin persoonahaamu + valta-verbin kieltohaamu.

Verbin kieltohaamu on 1-tyypissä (yksitavvuiset) sama ko verbin ainua ranka. 2- ja 3-tyypissä se on aktiivin persoonissa sama ko graadin puolesta alamaainen vokaaliranka. 4-tyypissä se on sama ko verbin pitempi ranka.

Aktiivin kieltohaamun saadhaan singulaarin ja pluraalin. 1., 2. ja 3. persoonassa eli kaikissa persoonissa esile siihen laihin, ette verbin indikatiivin preesensin singulaarin 1. persoonan haamusta otethaan pois persoonasuffiksin n. Niin ko saa/n > saa, lähde/n ~ lähe/n > lähde ~ lähe, tule/n > tule, likene/n > likene, pölkkaa/n ~ pölkää/n > pölkkaa ~ pölkää.

Esimerkkii kielosta:

Singulaari

Pluraali

Mie en läh(d)e myötä.

Met emmä läh(d)e myötä.

Sie et nä(j)e mettää.

Tet että nä(j)e mettää.

Hän/Se ei pölk(k)ää mithään.

Het/Net ei pölk(k)ää mithään.

Het/Net ei pölätä mithään

Havaittemma ette kielossa ei pluraalin 3. persoonalla ole identtistä haamuu passiivin kans, mutta siinä verbin kieltohaamu oon tasan samanlainen ko muissaki aktiivin persoonissa. Näin oon kaikissa verbiin **liittohaamuissa** eli kieltohaamuissa ja perfektin ja pluskvamperfektin haamuissa. Passiivin kans identtisen pluraalin 3. persoonan haamuu käytetään tyhä yksinkertaisissa verbiissä eli aktiivin myöntävässä preesensissä ja imperfektissä.

Passiivin kieltohaamu oon 1-, 3- ja 4-tyypissä sama ko 1. infinitiivi ilman loppu-t:ttä. 2-tyypin verbiin eli yksirankaisten tyypissä passiivinen kieltohaamu oon sama ko passiivin ranka + tA.

Franskassa ei juo(d)a ~ vettä.

Sieltä ei lähde/tä ~ lähe/tä myötä.

Sieltä ei kirjoite/ta preivii.

Täälä ei teh/dä ~ teh/hä mithään.

Alattiossa ei pölä/tä mithään.

5.3.3 Indikatiivin preteriti

Preteriti oon tempus, mikä muistelee menheestä ajasta, ajasta ennen puhethetkee, mikä oon jo sivvu. Esimerkkii:

Mie kävin menheenä vuona Tromssassa.

Pekka pyysi äitiltä rahhaa.

Pekka ei saanu äitiltä rahhaa.

Preteritin haamustuksessa – niin ko preesensinki haamustuksessa – oon iso erotus myöntävän ja kieltävän haamun välilä. Kattoma tässä näitä.

5.3.3.1 Myöntävä preteriti

Myöntävän preteritin suffiksi oon kainun kielessä i, kokkoontumaverbiissä si – mahdollinen oon kans semmonen variantti, missä kokkoontumaverbiin singulaarin 3. persoonassa preteritin suffiksina oon pelkkä s. Ko preterittii alethaan tekemhään, siinä pohjaksi saattaa ottaat preesensin rangen. Preteritin i:n edelä tapattuu ushein, ette rangen viimi vokaali vaihettuu eli lyhenee eli kokonhansa kattoo. Preterissä oon ushein kans se äänenvaihtelu, ette yksinäis-t vaihettuu s:ksi. Näistä äänenvaihtumisista katto omant laidat [3.3. Vokaalinvaihtelu suffiksin i:n edelä](#) ja [3.4. ti > si –muutos](#).

Preteritin haamustuksessa ei juuri ole erroo sen jälkhiin, minkä kielivariantin valithaan. Oikkeestansa ainua ero oon pluraalin 3. persoonan haamustuksessa: Taivutusvarianttii, missä persoonasuffiksina oon t – siis se mikä oon identtinen singulaarin 2. persoonan kans – ei passaa käyttää Porsangin variantissa. Muutoinkin se oon harvinainen. Passiivinhaamuinen pluraalin 3. persoona passaa kaikkhiin kielivariantthiin.

Tässä on tabelle, josta näjemä, kunka kainun kielen preteriti tehðhään.

Tabelle: Indikatiivin preteritin taivutus

Akt.ind. preteriti	1. inf.	Sg2p. (pl3p)	Sg3p.	Pl1p.	Pl3p / Pass.
1. Yksitavvuiset rangat	saa/ðä ~ saa/ha vie/ðä ~ vie/ä ui/ðä ~ ui/a	sa/i/t ve/i/t u/i/t	sa/i ve/i u/i	sa/i/ma ve/i/mä u/i/ma	saa/thiin vie/thiin ui/thiin
2. Yksirankaiset e-rangat i-rangat O-, U-rangat A-rangat	kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a soppi/it ~ sopi/a katto/ot ~ katto/a(t) näkkyyt ~ näky/ä(t) luotta/a(t) ant(t)a/a(t) lent(t)ä/ä(t) näytästä/ä(t)	kulj/i//t sov/i/t katto/i/t näy/i/t luot/i/t anno/i/t lens/i/t näytäst/i/t	kulk/i sop/i katto/i näky/i luott/i anto/i lens/i näytäst/i	kulj/i/ma sov/i/ma katto/i/ma näy/i/mä luot/i/ma anno/i/ma lens/i/mä näytäst/i/mmä	kulje/thiin sovi/thiin katto/thiin näy/thiin luote/thiin anne/thiin lenne/thiin näytäste/thiin
3. Konsonanttirakaset 3.1. 2-tavvuiset 3.2. ele-verbit 3.3. (A)ise-verbit	ol/la(t) juos/ta(t) näð/ðä ~ näh/hä(t) ajattel/la(t) auka(i)s/ta(t) täris/tä(t)	ol/i/t juoks/i/t nä/i/t ajattel/i/t auka(i)s/i/t täris/i/t	ol/i juoks/i näki ajattel/i auka(i)s/i täris/i	ol/i/ma juoks/i/ma näi/mä ajattel/i/ma auka(i)s/i/mma täris/i/mmä	ol/thiin juos/thiin näð/thiin ajattel/thiin auka(i)s/thiin täris/thiin
4. Tuplavokaali- rankaiset 4.1. itte-verbit 4.2. Oitta-verbit 4.3. ne-verbit 4.4. Kokkoontuma- verbit	kyyti/tä(t) tarvi/ta(t) kiikaroi/(ð)ä(t) li(j)e/tä(t) vanhe/ta(t) jatka/ta(t) pölä/tä(t) keri/tä(t) ka(ð)o/ta(t)	kyytitt/i/t tarvitt/i/t kiikaroitt/i/t liken/i/t vanhen/i/t jatka/si/t pölkä/si/t kerki/si/t kato/si/t	kyytitt/i tarvitt/i kiikaroitt/i liken/i vanhen/i jatka/s(i) pölkä/s(i) kerki/s(i) kato/s(i)	kyytitt/i/mmä tarvitt/i/mma kiikaroitt/i/ma liken/i/mmä vanhen/i/mma jatka/si/mma pölkä/si/mmä kerki/si/mmä kato/si/mma	kyyti/thiin tarvi/thiin kiikaroi/thiin lie/thiin vanhe/thiin jatka/thiin pölä/thiin keri/thiin ka(ð)o/thiin

Singulaarin 1. persoonan haamun saama, ko vaihetemma singulaarin 2. persoonan suffiksin t singulaarin 1. persoonan suffikshiin n, ja pluraalin 2. persoonan saama, ko vaihetamma pluraalin 1. persoonan suffiksin m(m)A pluraalin 2. persoonan suffikshiin ttA.

Näjemä, ette ylheisesti singulaarin 1. ja 2. persoonassa, pluraalin 1. ja 2. persoonassa ja passiivissa graadivaihtelu mennee samhaan laihin preteritissä ko preesensissä; t-suffiksillinen pluraalin 3. persoona on kokonhansa identtinen singulaarin 2. persoonan kans.

Kokkoontumaverbiin preteritin graadivaihtelu on erilainen: Kokkoontumaverbiissä, joila preesensin taivutuksessa on II : 0 -vaihtelu tahi I : 0 -vaihtelu, onki preteritissä tasan I : 0 -vaihtelu. Niin ko (1. inf. : prees. sg1p : pret. sg1p) pölä/tä : pölk(k)ää/n : pölkä/si/n, maa/ta : makkaa/n : makasin.

Singulaarin 3. persoonassa 2-tyypin ja 3-tyypin verbiissä graadivaihtelu on vähäsen erilainen ko preesensissä: Niissä verbiissä, joissa preesensissä on vaihtelu II : 0 tahi I : 0, esimerkiksi hän kulkke/e ~ kulke/e: mie kulje/n, onki preteritissä kaikissa variantiissa vaihtelu I : 0, esimerkiksi hän kulki : mie kuljin.

Verbit, missä rangassa oon vaihettelu $t > s$ i:n edessä, ei aktiivin preteritihaamuissa nävy mithään graadivaihtelluu, mutta kaikissa persoonissa rangen (viime) konsonanttina oon s. Esimerkkii: (1. inf. : prees. sg1p : prees. sg3p : pret. sg1p : pret. sg3p) tiet(t)ä/ä(t) : tie(đ)ä/n ~ hän tiet(t)ä/ä : ties/i/n : ties/i, lent(t)ä/ä(t) : lennän : lent(t)ä/ä : lens/i/n : lens/i.

5.3.3.2 Kielttäävä preteriti

Kielttäävän preteritin haamustehaan samhaan laihiin liittohaamula ko kielttäävä preesenski, mutta verbi kieltohaamun sijasta siinä oon partisiipin perfektin haamu.

Kielttäävä preteriti:

Kieltoverbin persoonahaamu + valta-verbin partisiipin perfekti nominatiivissa, singulaarin haamuissa singulaarin nominatiivi ja pluraalin haamuissa pluraalin nominatiivi.

Esimerkkii singulaarin ja pluraalin persoonista:

Myönttäävä singulaari/pluraali	Kielttäävä singulaari/pluraali
Mie sa/i/n preivin.	Mie en saa/nu preivii.
Sie läh(đ)/i/t Alattiohon.	Sie et lähte/ny Alattihoon.
Nilla tul/i kothiin.	Nilla ei tul/lu kothiin.
Mie tarvitt/i/n piilin.	Mie en tarvi/nu ~ tarvitte/nnu piilii ~ piiliä.
Sie vanhen/i/t hopusti.	Sie et vanhe/nu ~ vanhene/nnu hopusti.
Hän/Se pölkä/s(i) kummitusta.	Hän/Se ei pölä/ny mithään.
Met sa/i/ma preivin.	Met emmä saan/heet preivii ~ preiviä.
Tet läh(đ)/i/ttä Alattihoon.	Tet että lähte/nheet Alattiohon.
Pojat tul/thiin ~ tul/i/t kothiin.	Pojat ei tulheet kothiin.
Met tarvitt/i/mma piilin. piiliä.	Met emmä tarvi/nheet ~ tarvitte/nheet piilii ~ piiliä.
Tet vanhen/i/tta hopusti.	Tet että vanhe/nheet hopusti.
Het pöljä/thiin kummitusta.	Het ei pöljä/nheet kummitusta.

Passiivin kielttäävän preteritin laitama samhaan laihiin: kieltoverbi ei ja valta-verbin passiivin partisiipin perfektahaamu. Esimerkkii:

Myönttäävä passiivi	Kielttäävä passiivi
Saa/thiin preivin.	Preivii ~ preiviä ei saa/tu.
Läh(đ)e/thiin Alattihoon.	Alattihoon ei läh(đ)e/tty.
Tul/thiin kothiin.	Kothiin ei tul/tu.
Tarvi/thiin piilii ~ piiliä.	Aikamasiinii ei tarvi/ttu.
Täälä vanhene/thiin hopusti.	Täälä ei vanhe/ttu ~ vanhene/ttu hopusti.
Sielä pölä/thiin kummitusta.	Sielä ei pölä/tty mithään.
Alapuolela muistelhaan, kunka nämät partisiipin perfektin haamut rakenethaan.	

5.3.3.3 Partisiipin perfektin haamustus

Partisiipin perfektin haamui tarvitsemä usheissa verbin liittohaamuissa, ei tyhä kielttävässä preteritissä. Aktiivisen partisiipin perfektin suffiksi oon (n)nU(t) : (n)hee-, passiivisen (t)tU.

Singulaarin persoonissa partisiipin perfektin suffiksi oon tavalisesti (n)nU. Esimerkiksi (1. inf. : aktiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivi) lähte/et ~ lähte/ä(t) : lähte/ny, varasta/a(t) : varasta/nnu, men/nä : men/ny, pölä/tä : pölä/ny. Ko se lisäthään semmoisheen konsonanttirankhaan, joka loppuu r, l eli s, se se oon rU, lU eli sU eli suffiksin n assimileeraantuu edessä olleevan konsonantin kans. Esimerkiksi pur/ra : pur/ru, tul/la : tul/lu, pes/tä : pes/sy. – Aktiivin singulaarila oon kans t-loppuinen variantti, mitä saattaa käyttää, jos niin halluu. Esimerkkii: lähte/ny ~ lähte/nyt, men/ny ~ men/nyt, pes/sy ~ pes/syt, päl/ny ~ pölä/nyt. U-loppuinen variantti oon käytössä tavalisempi.

Aktiivin partisiipin perfektin suffiksin liitethään rankhaan seuraavalla tavalla:

- 1-typissä eli yksitavvuisista verbiistä otetaan vain ranka ja lisäthään siihen suffiksin nU. Esimerkiksi (1. inf. : aktiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivi) saa/da ~ saaha : saa/nu, vie/da ~ vie/ä : vie/ny.
- 2-typissä eli yksirankaisista verbiistä otetaan samangraadisen rangen, ko mitä käytethään preteritin singulaarin 3. persoonassa ja lisäthään siihen suffiksin (n)nU. Eimerkkii: (1. inf. : prees. sg1p : prees. sg3p : partis.perf.) kulke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a : kulje/n : kulk/i : kulke/nu, sanno/ot ~ sano/a(t) : sano/n : sano/i : sano/nu, (jakka/a(t) :) jaa/n : jako/i : jaka/nu, suuttu/ut ~ suuttu/a(t) : suutu/n : suuttui : suuttu/nu.
- 3-typissä eli konsonanttirankaisissa verbiissä partiisiipin perfektin suffiksin lisäthään aina verbin konsonanttirankhaan. Jos rangen viimi konsonantti oon l, r eli s, se se assimileeraa suffiksin n:n eli suffiksista tulee lU, rU eli sU. Esimerkkii: (1. inf. : aktiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivi) men/nä : men/ny, tul/la : tul/lu, kuul/a : kuul/u, juos/ta : juos/su, kävel/ä : kävel/y, ajatel/la : ajatel/lu, auka(i)s/ta : auka(i)s/su. (l:n pittedesta katto [3.2. Äänelisten konsonantiitten l, r, m ja n pittedus.](#))
- 4-typissä (tuplavokaalirankaiset verbit) partisiipin perfektin suffiksin liitethään suorhaan lyhykäisheen rankhaan, mikä oon sama ko infinitiivin ranka. Esimerkkii: tarvi/ta : tarvi/nu, häiri/tä : häiri/ny, piikaroi/da ~ piikaroi/ja : piikaroi/nu, li(j)e/tä : li(j)e/ny, para/ta : para/nu, pölä/tä : pölä/ny, maa/ta : maa/nu.
- Ko käytämä verbiin rankajakkoo 2, se 3-tyypin pitemät verbit ja 4-tyypin itte-, oitte- ja ne-verbiin partisiipin perfektin haamustethaan samhaan laihin ko 2-joukon verbiistäki. Eli näin: ajattelle/et ~ ajattele/a(t) : ajattele/nu, auka(i)sta/a(t) : auka(i)sta/nnu, (häiritte/et ~ häiritte/ä(t) : häiritte/nnu, piikaroitte/et ~ piikaroitte/a(t) : piikaroitte/nu, (likene/et ~ likene/ä(t) : likene/nnu.

Pluraalin persoonissa käytämä aktiivin partisiipin perfektin pluraalin nominatiivin haamuu, minkä suffiksi oon nhee/t. Konsonanttirankaisissa rangen viimi l:n, r:n ja s:n jälkhiin suffiksin n sullaa kokonhansa pois ja suffiksi oon tyhä hee/t. Tämän pluraalisen partisiipin perfektin haamun saatama laittaaat niin, ette otama singulaarin nominatiivin suffiksista pois loppuosan U ja panema sen sijhaan hee/t. Näin: (singulaarin nominatiivi : pluraalin nominatiivi) juo/ny : juo/nheet, vie/ny : vie/nheet, keittä/ny : keittä/nheet, lähte/ny : lähte/nheet, suuttu/nu : suuttu/nheet, tul/lu : tul/heet, muistel/u : muistel/heet, ajatel/lu : ajatel/heet, auka(i)s/su : auka(i)s/heet, tarvi/nu : tarvi/nheet, piikaroi/nu : piikaroi/nheet, para/nu : para/nheet, maa/nu : maa/nheet, halu/nu : halu/nheet.

Passiivissa partisiipin perfektin suffiksi on kokonhansa eri eli (t)tU. Sen lisäthään verbin passiivirankhaan, niin ko muutki passiivisuffiksit. Esimerkiksi (1. inf. : pass, prees. : passiivin partisiipin perfekt) saa/da ~ saa/ha : saa/(d)haan : saa/tu, kirjoitta/a(t) : kirjoite/thaan : kirjoite/ttu, lähte/et ~ lähte/ä(t) : lähti/ä : läh(d)e/thään : läh(d)e/tty, men/nä : men/hään : men/ty, auka(i)s/ta : auka(i)s/thaan : auka(i)s/tu, tarvi/ta : tarvi/thaan : tarvi/ttu, kiikaroi/da ~ kiikaroi/ja : kiikaroi/(d)haan : kiikaroi/ttu, (li(j)e/tä :) li(j)e/thään : li(j)e/tty, (pölä/tä :) pölä/thään : pölä/tty.

Näjemä ette partisiipin perfekt taippuu. Sillä oonki täydellinen kaasustaivutus sekä singulaarissa ette pluraalissa. Lissää sen taivutuksesta saattaa lukkeet kohdasta **5.11.2**

Partisiipit

5.3.4 Indikatiivin perfektin ja pluskvamperfektin haamustus

Perfektillä meinathan semmoissii verbiin haamui, mikkä muistelhaan, ette jotaki oon jo tehty eli tapattunnu ennen nykyaikkaa eli ennen puhheen tahi kirjoittamisen aikkaa. Perspektiivi oon kuitenkin nykyaajassa, eli sitä mitä oon tapahtunnu, kattothaan lähtiin nykyaajasta. **Pluskvamperfektillä** taas meinathan semmoissii haamui, mikkä muistelhaan, ette jotaki oli tehty eli tapattunnu. Pluskvamperfektii käytethään, ko refereerathan muitten puhheita eli ko perspektiivi oon menheen aijan perspektiivi. Sitä saattais kuttuut yhdenlaiseksi muistelustempukseksi. Esimerkkii:

Perfekt	Pluskvamperfekt
Mie olen ollu aikamatkala.	Mie olin ollu aikamatkala.
Sie olet käynny Englanissa.	Sie olit käynny Englanissa.
Se/Hän oon kirjoittannu preivin.	Se/Hän oli kirjoittannu preivin.
Met olema olheet aikamatkala.	Met olima olheet aikamatkala
Tet oletta käynheet Englanissa.	Tet olitta käynheet Englanissa.
Net/Het oon kirjoittanneet preivin.	Net/Het olthiin ~ olit kirjoittanneet
Preivin oon kirjoitettu.	Preivin oli kirjoitettu.

5.3.4.1 Myönttävä perfekt ja pluskvamperfekt

Indikatiivin perfekt ja pluskvamperfekt oon **liittohaamut**. Se meinaa ette net haamustethaan kahdesta osasta, olla-verbistä, mikä taippuu persoonissa, ja valtaverbistä, mikä oon partisiipin perfektin singulaarin eli pluraalin nominatiivissa. (Katto laidan [5.5.2.2 Partisiipin perfektin haamustus](#).)

Perfektissä olla-verbin haamu oon aktiivissa sama ko preesensissä: olen, olet, oon, olema, oletta, oon. Pluskvamperfektissä sen haamu oon sama ko preteritissä: olin, olit, oli, olima, olitta, olthiin ~ olit. Pääverbi oon singulaarin persoonissa aktiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivi, pluraalin persoonissa pluraalin nominatiivi. Esimerkkii: (1. inf. : aktiivin indikatiivin perfekt sg1p : aktiivin indikatiivin perfekt pl2p : aktiivin indikatiivin pluskvamperfekt sg3p : aktiivin indikatiivin pluskvamperfekt pl3p) lähte/et : lähte/ä(t) : lähti/ä : ole/n lähte/ny, ole/tta lähte/nheet : ol/i lähte/ny : ol/thiin ~ ol/i/t lähte/nheet, tul/la : ole/n tul/lu : ole/tta tul/heet : ol/i tul/lu : ol/thiin tul/heet.

Passiivissa käytämä olla-verbistä sammoi haamui ko singulaarin 3. persoonassa (oon, oli) ja pääverbistä passiivin partisiipin perfektii, minkä suffiksi oon (t)tU. Esimerkkii: (1. inf. : passiivin indikatiivin perfektii : passiivin indikativin pluskvamperfektii) lähte/et : lähte/ä(t) : lähti/ä : oon läh(đ)e/tty : ol/i läh(đ)e/tty, tul/la : oon tul/tu : ol/i tul/tu.

5.3.4.2 Kielttäävän perfektin ja pluskvamperfektin haamustus

Perfektillä ja pluskvamperfektillä oon kans **kieltohaamu** niin ko muilaki tempuksilla eli preesensillä ja preteritillä. Perfektin ja pluskvamperfektin haamustethaan näin:

- **Kielttäävä perfektii:** Kieltoverbin persoonahaamu en, et, ei, emmä, että, ei + olla-verbin kieltohaamu ole + aktiivissa aktiivin partisiipin perfektin singulaarin/pluraalin nominatiivi, passiivissa passiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivi. Esimerkkii:

Perfektii	Kielttäävä perfektii
Mie olen ollu Kiinassa.	Mie en ole ollu Kiinassa.
Sie olet käynny Englanissa.	Sie et ole käynny Englanissa.
Se/Hän oon kirjo(i)ttannu preivin. preiviä.	Se/Hän ei ole kirjo(i)ttannu preivii ~
Met olema olheet Kiinassa.	Met emmä ole olheet Kiinassa.
Tet oletta käynheet Englanissa.	Tet että ole käynheet Englanissa.
Net/Het oon kirjo(i)ttanheet preivin. preiviä.	Net/Het ei ole kirjo(i)ttanheet preivii ~
Preivin oon kirjo(i)tettu.	Preivii ~ preiviä ei ole kirjo(i)tettu.

- **Kielttäävä pluskvamperfektii:** kieltoverbin persoonahaamu en, et, ei, emmä, että, ei + olla-verbin partisiipin perfektii, aktiivin singulaarissa ja passiivissa singulaarin nominatiivi ollu, pluraalissa pluraalin nominatiivi olheet + aktiivissa aktiivin partisiipin perfektin singulaarin/pluraalin nominatiivi, passiivissa passiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivi. Esimerkkii:

Pluskvamperfektii	Kielttäävä pluskvamperfektii
Mie olin ollu Kiinassa.	Mie en ollu ollu Kiinassa.
Sie olit käynny Englanissa.	Sie et ollu käynny Englanissa.
Se/Hän oli kirjo(i)ttannu preivin. preiviä.	Se/Hän ei ollu kirjo(i)ttannu preivii ~
Met olima olheet Kiinassa.	Met emmä olheet olheet Kiinassa.
Tet olitta käynheet Englanissa.	Tet että olheet käynheet Englanissa.
Net/Het olthiin kirjo(i)ttanheet preivin. preiviä.	Net/Het ei olheet kirjo(i)ttanheet preivii ~
Preivin oli kirjoitettu.	Preivii ~ preiviä ei ollu kirjoitettu.

Tabelista näjemä, kunka indikatiivin liittohaamut (kielttäävä preteriti, kielttäävä ja myöntäävä perfektii ja plukvamperfeksti) haamustethaan eri rankatyypiistä.

5.3.5 TABELI: Indikatiivin kielttävän preteritin ja myönttävän ja kielttävän perfektin ja pluskvamperfektin haamustus

Liittotempus	Aktiivin sg1p, sg2p, sg3p mie, sie, hän/se	Aktiivin partisiipin perfekti, singulaarin nominatiivi
Kielttävä preteriti	en, et, ei	(1) saa/nu, vie/ny, ui/nu; (2) kulke/nu, luke/nu, sopi/nu, tohti/nu, aiko/nu, katto/nu, näky/ny, luotta/nu, anta/nu, lentä/ny, kattosta/nnu, näytästä/nny; (3) ol/lu, juos/su, näh/ny, kävel/y, ajatel/lu, auka(i)s/su; (4) kyyti/ny, tarvi/nu, kiikaroi/nu, li(j)e/ny, vanhe/nu, jatka/nu, pölä/ny, kerä/ny, ka(đ)o/nu
Perfekti	olen, olet, oon	
Kielttävä perfekti	en, et, ei ole	
Pluskvamperfekti	olin, olit, oli	
Kielttävä pluskvamperfekti	en, et, ei ollu	
Liittotempus	Aktiivin pl1p, pl2p, pl3p met, tet, het/net	Aktiivin partisiipin perfekti, pluraalin nominatiivi
Kielttävä preteriti	emmä, että, ei	(1) saa/nheet, vie/nheet, ui/nheet; (2) kulke/nheet, luke/nheet, sopi/nheet, tohti/nheet, aiko/nheet, katto/nheet, näky/nheet, luotta/nheet, anta/nheet, kattosta/nheet, lentä/nheet, näytästä/nheet; (3) ol/heet, juos/heet, näh/nheet, kävel/heet, ajatel/heet, auka(i)s/heet; (4) kyyti/nheet, tarvi/nheet, kiikaroi/nheet, li(j)e/nheet, vanhe/nheet, jatka/nheet, pölä/nheet, kerä/nheet, ka(đ)o/nheet
Perfekti	olema, oletta, oon	
Kielttävä perfekti	emmä, että, ei ole	
Pluskvamperfekti	olima, olitta, olthiin ~ olit	
Kielttävä pluskvamperfekti	emmä, että, ei olheet	
Liittotempus	Passivin partisiipin perfekti, singulaarin nominatiivi	Passiivin partisiipin perfekti, singulaarin nominatiivi
Kielttävä preteriti	ei	(1) saa/tu, vie/ty, ui/tu; (2) kulje/ttu, lu(j)e/ttu, sovi/ttu, toh(đ)i/ttu, ai(j)o/ttu, katto/ttu, nävy/tty, luote/ttu, anne/ttu, kattoste/ttu, lenne/tty, näytäste/tty; (3) ol/tu, juos/tu, näh/ty, kävel/ty, ajatel/tu. auka(i)s/tu; (4) kyyti/tty, tarvi/ttu, kiikaroi/ttu, li(j)e/tty, vanhe/ttu, jatka/ttu, pölä/tty, kerä/tty, ka(đ)o/ttu
Perfekti	oon	
Kielttävä perfekti	ei ole	
Pluskvamperfekti	oli	
Kielttävä pluskvamperfekti	ei ollu	

Muistama ette aktiivin partisiipin perfektin singulaarin nominatiivin saattaa kirjoittaa kans t-loppuisena eli saanut, vienyt, uinut, kulkenut, lukenut, sopinut jne. Ja jos haluthaan käyttää rankajakkoo 2, tyypistä 3 ja tyypistä 4 osa verbiistä siirtyy tyyppiin 2, ja silloin taivutethaan esimerkiksi kävele/nny : kävele/nheet : kävele/tty, aukasta/nnu : aukasta/nheet : aukaste/ttu, kyytitte/nny : kyytitte/nheet : kyytitte/tty, kiikaroitte/nu : kiikaroitte/nheet : kiikaroitte/ttu, likene/nny, likene/nheet, likene/tty.

5.4 Kondisunaali

Kondisunaali eli ehtomodus oon modus, mikä oon hyvin tavalinen puhheessa ja kirjoituksessa. Sillä oon kaikki samat persoonat ko indikatiivillaki eli singulaarin ja pluraalin 1., 2. ja 3. persoona ja passiivi. Tempuksii sillä oon kaksi: preesens ja perfekt. Kondisunaalin suffiksi oon is(i). Tämä kondisunaalin suffiksi oon myötä kaikissa kondisunaalin haamuissa. Esimerkkii kondisunaalin käytöstä:

Mie lähtisin mielelä Tromsshaan.

Sie saisit jo lähteet ~ lähteä(t) kothiin.

Ville opastuis(i) Priitan kans, jos se olis(i) mah(đ)olinen.

Jos met halluisimma ~ haluaisima, met saattaisimma matkustaa(t) vaikka kuuhun.

Tet pölk(k)äisittä hukki ~ hukkia, jos tet niitä koh(đ)attelisitta.

Liisa ja Pekka jatkattais/jatkaisit matkaa, jos heilä olis(i) piili.

Kuuhunki läh(đ)ettäis, jos olis aikamasiini.

5.4.1 Kondisunaalin preesens

5.4.1.1 Myönttävä kondisunaalin preesens.

Kondisunaalin preesensin haamustethaan näin:

- Kaikissa muissa aktiivin persoonissa ko pluraalin 3. persoonassa: Verbin vokaaliranka + is(i) + persoonasuffiksi. Rangan graadi oon sama ko indikatiivin myönttävän preteritin singulaarin 3. persoonassa. Tyypissä 4.3 kokkoontumaverbit graadi oon kuitenkin II – jos verbin rangassa – ja käytössä olleevassa variantissa – semmoinen oon mahdollinen. Pluraalin 3. persoona oon joko identtinen passiivin kans tahi siinä saattaa kans käyttää persoonasuffiksii t. Silloin se oon identtinen singulaarin 2. persoonan kans.

Rangan vokaalivaihtelut oon yleisesti samat ko preteritin i:n edessä, mutta erotuksena oon, ette rangan A säilyy kondisunaalin is(i)-suffiksin edessä. (Katto kohdan [Vokaalinvaihtelu suffiksin i:n edellä](#)). Esimerkkii:

(1. inf. : preteritin sg3p : kondisunaalin preesensin sg3p : kondisunaalin preesensin pl2p) (1-tyyppi) saa/đa ~ saa/ha : sa/i : sa/is(i), sa/isi/tta, vie/(đ)ä : ve/i : ve/is(i) : ve/isi/ttä, ui/(đ)a : u/i : u/is(i) : u/isi/tta, (2-tyyppi) kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a : kulk/i : kulk/is(i), kulk/isi/tta, soppi/it ~ sopi/a(t) : sop/i : sop/is(i) : sop/isi/tta, neuvo/ot ~ neuvo/a(t) : neuvo/i : neuvo/is(i) : neuvo/isi/tta, ant(t)a/a(t) : anto/i : anta/is(i) : anta/isi/tta, lent(t)ä/ä(t) : lens/i : lentä/is(i) : lentä/isi/ttä, (3-tyyppi) ol/la : ol/i : ol/is(i) : ol/isi/tta, juos/ta, juoks/i : juoks/isi/tta, ajatel/la : ajattel/i : ajattel/isi/tta, auka(i)s/ta : auka(i)s/i : auka(i)s/isi/tta, (4-tyyppi) kyyti/tä : kyytitt/i : kyytitt/is(i) : kyytitt/isi/ttä, piikaroi/(đ)a : piikaroitt/i : piikaroitt/is(i) : piikaroitt/isi/tta, li(j)e/tä : liken/i : liken/is(i) : liken/isi/ttä, pölätä : pölkä/s(i) : pölk(k)ä/is(i) : pölk(k)ä/isi/ttä, ka(đ)o/ta : kato/s(i) : katto/is/i ~ katoa/isi/tta, kerä/tä : kerki/s(i) : kerkki/is(i) ~ kerkiä/is(i) : kerkki/isi/ttä ~ kerkiä/isi/ttä.

Jos valithaan käyttää rankajakkoo 2, se nämät kondisunaalihaamut oon kuitenkin samat.

- Passiivin kondisunaalin haamustus: Passiivin ranka + (t)tAis. Yksitavvuishiin rankhoin (1-tyyppi) ja konsonanttirankaishiin (3-tyyppi) lisäthään suffiksin variantin tAis, muihin rankhoin (2-tyyppi ja 4-tyyppi) variantin ttAis. Esimerkkii:

(1. inf. : kondisunaalin preesensin pl3p / passiivin kondisunaalin preesens) (1-tyyppi) saa/ða ~ saa/ha : saa/tais, vie/(đ)ä : vie/täis, ui/(đ)a : ui/tais; (2-tyyppi) kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a : kulje/ttais, soppi/it ~ sopi/a(t) : sovi/ttais, katto/ot ~ katto/a(t) : katto/ttais, luotta/a(t) : luote/ttais, lent(t)ä/ät : lenne/ttais; (3-tyyppi) ol/la : ol/tais, juos/ta : juos/tais, ajatel/la : ajatel/tais, auka(i)s/ta : auka(i)s/tais; (4-tyyppi) kyyti/tä : kyyti/ttais, piikaroi/(đ)a : piikaroi/ttais, li(j)e/tä : li(j)e/ttais, pölä/tä : pölä/ttais, ka(đ)o/ta : ka(đ)o/ttais, kerä/tä : kerä/ttais.

Se oon tavalinen, ette tätä passiivin kondisunaalii käytethään kans pluraalin 3. persoonassa.

Jos valithaan käyttää rankajakkoo 2, se 3-tyypissä tullee semmoissii kondisunaalihaamui ko ajattele/ttais ja aukaste/ttais, 4-tyypissä semmoissii ko kyytitte/ttais, piikaroitte/ttais, likene/ttais.

5.4.1.2 Kielttävä kondisunaalin preesens

Kielttävän preesensin kondisunaalin oon helppo haamustaat:

- Aktiivin singulaarin 1., 2. ja 3. persoonassa ja pluraalin 1. ja 2. persoonassa otama kieltoverbin persoonahaamun en, et, ei, emmä, että, ei ja lissäämä siihen valtaverbin singulaarin 3. persoonan kondisunaalin haamun. Pluraalin 3. persoonassa saatama käyttää kans passiivin kans identtistä kondisunaalii. Esimerkkii (vertaa ylipuolen myönttävhiin esimerkkiin):

Mie en lähtis(i) mielelä Tromsshaan.

Sie et sais(i) vielä ~ lähteä(t) ~ lähtiä kothiin.

Ville ei opastuis(i) Priitan kans, vaikka se olis(i) mah(đ)olinen.

Jos met emmä halluis(i) ~ haluais(i), met emmä tarvittis(i) lähteet ~ lähteä(t) ~ lahtiä kuuhun.

Tet että pölk(k)äis(i) hukkii ~ hukkia, vaikka niitä kohdattelisitta.

Liisa ja Pekka ei jatkais(i) ~ jatkattais matkaa, jos heilä ei olis piili.

- Passiivin kielttävä kondisunaali oon ei ja valtaverbin myönttävän kondisunaalin passiivhaamu.

Kuuhunkhaan ei läh(đ)ettäis, jos ei olis(i) aikamasiinii.

Priitankhaan kans ei opastuttais, vaikka se olis(i) mah(đ)olinen.

Seuraavasta tabelista näkkee, kunka kondisunaalin preesensin haamustethaan.

5.4.1.3 Tabeti: Kondisunaalin preesensin haamustus, myönttäävä ja kielttäävä

Rankatyypit	1. inf.	Sg2p / Pl3p	Sg3p (kielttäävä <i>en, et, ei, emmä, että, ei</i>)	Pl1p	Passiivi / pL3p (kielttäävä ei)
1. Yksi- tavvuiset rangat	saa/da ~ saa/ha vie/(đ)ä ui/(d)a	sa/isi/t ve/isi/t u/isi/t	sa/is ve/is u/is	sa/isi/ma ve/isi/mä u/isi/ma	saa/tais vie/täis ui/tais
2. Yksi- rankaiset	kulkkeet ~ kulkea(t) ~ kulkia soppi/it ~ sopi/a(t) kattoot ~ katto/a(t) näky/yt ~ näky/ä(t) luotta/a(t) ant(t)a/a(t) varasta/a(t) lent(t)ä/ä(t)	kulk/isi/t sop/isi/t katto/isi/t näky/isi/t luotta/isi/t anta/isi/t varasta/isi/t lentä/isi/t	kulk/is(i) sop/is(i) katto/is(i) näky/is(i) luotta/is(i) anta/is(i) varasta/is(i) lentä/is(i)	kulk/isi/mma sop/isi/mma katto/isi/mma näky/isi/mma luotta/isi/mma anta/isi/mma varasta/isi/ma lentä/isi/mmä	kulje/ttais sovi/ttais katto/ttais nä(v)y/ttäis luote/ttais anne/ttais varaste/ttais lenne/ttäis
3. Kaksi- rankaiset	ol/la juos/ta näh/(đ)ä ~ näh/hä kävel/ä ajatel/la auka(i)s/ta	ol/isi/t juoks/isi/t näk/isi/t kävel/isi/t ajatel/isi/t auka(i)s/isi/t	ol/is(i) juoks/is(i) näk/is(i) kävel/is(i) ajatel/is(i) auka(i)s/is(i)	ol/isi/mma juoks/isi/mma näk/isi/mmä kävel/isi/mä ajatel/isi/mma auka(i)s/isi/ma	ol/tais juos/tais näh/täis kävel/täis ajatel/tais auka(i)s/tais
4. Tupla- vokaali- rankaiset	kyyti/tä tarvi/ta piikaroi/(đ)a li(j)e/tä vanhe/ta jatka/ta pölä/tä ka(đ)o/ta	kyytitt/isi/t tarvitt/isi/t piikaroitt/isi/t liken/isi/t vanhen/isi/t jatka/isi/t pölk(k)ä/isi/t katto/isi/t ~ katoa/isi/t	kyytitt/is(i) tarvitt/is(i) piikaroitt/is(i) liken/is(i) vanhen/is(i) jatka/is(i) pölk(k)ä/is(i) katto/is(i) ~ katoa/is(i)	kyytitt/isi/mä tarvitt/isi/ma piikaroitt/isi/mma liken/isi/mä vanhen/isi/ma jatka/isi/mma pölk(k)ä/isi/mmä katto/isi/mma ~ katoa/isi/ma	kyyti/ttäis tarvi/ttais piikaroi/ttais li(j)e/ttäis vanhe/ttais jatka/ttais pölä/ttäis ka(đ)o/ttais

5.4.2 Kondisunaalin perfekti

5.4.2.1 Myönttäävä kondisunaalin perfekti

Myönttäävän kondisunaalin perfektin haamustethaan siihen laihin, ette otethaan olla-verbin kondisunaalin persoonahaamun (olisin, olisit, olis(i), olisimma, olisitta, **olisit**, oltais) + valta-verbin partisiipin perfektin haamun. (Katto laidan [Partisiipin perfektin haamustus](#).) Pane merkkiin, ette sammaa partisiipin perfektin haamuu käytethään kans indikatiivin kielttäävän preteritin ja perfektin ja pluskvamperfektin haamustuksessa.

Esimerkkii kondisunaalin perfektistä:

Mie olisin lähteny mielelä Tromsshaan.

Sie olisit jo saanu lähteet ~ lähteä(t) ~ lähtiä kothiin.

Ville olis(i) opastunnu Priitan kans, jos se olis(i) ollu mah(đ)olinen.

Jos met olisimma halunheet, met olisimma saattanheet lähteet ~ lähteä(t) ~ lähtiä vaikka kuuhun.

Tet olisitta pölänheet hukkii ~ hukkia, jos niitä olisitta koh(đ)atelheet.

Liisa ja Pekka olisit/oltais jatkanheet matkaa, jos heilä olis ollu piili.

Kuuhunki olis lähđetty, jos olis ollu aikamasiini.

Havaitte kans, ette preesensissä myönttävä pluraalin 3. persoonassa on identtinen passiivin kans. Perfektissä saattaa apuverbistä käyttää sekä haamuu oltais ette olisit ja valtaverbistä käytetään aktiivin partisiihin perfektin pluraalin nominatiivahaamuu. Passiivissa perfektissä apuverbinä on olis ja valtaverbi on passiivin partisiihin perfektin haamussa.

5.4.2.2 Kielttävä kondisunaalin perfekti

Kielttävän kondisunaalin perfektin haamustethaan näin: Kieltoverbin persoonahaamu (en, et, ei, emmä, että, ei) + olis(i) + sama valtaverbin partisiihin perfektin haamu ko myönttävässä kondisunaalin perfektissä. Esimerkkii:

Mie en olis(i) lähteny mielelä aikamatkale.

Sie et olis(i) vielä saanu lähteet ~ lähteä(t) ~ lähtiä kothiin.

Ville ei olis(i) opastunnu Priitan kans, jos se ei olis ollu mah(đ)olinen.

Jos met emmä olis(i) halunheet, met emmä olis(i) tarvinheet lähteet ~ lähteä(t) ~ lähtiä kuuhun.

Tet että olis(i) pölänheet hukkii, jos tet että olis(i) niitä koh(đ)atelheet.

Liisa ja Pekka ei olis(i) ~ oltais jatkanheet matkaa, jos heilä ei olis(i) ollu piilii ~ piiliä.

Kuuhunkhaan ei olis(i) lähđetty, jos ei olis(i) ollu aikamasiinii ~ aikamasiinia.

5.4.2.3 Tabeli: Kondisunaalin myönttävän ja kielttävän perfektin haamustus

Liittotempus	Persoona: Sg1p, sg2p, sg3p	Aktiivin partisiipin perfekt, singulaarin nominatiivi
Kondisunaalin perfekt	mie olisin, sie olisit, hän/se olis(i)	(1) saa/nu, vie/ny, ui/nu; (2) kulke/nu, luke/nu, sopi/nu, tohti/nu, aiko/nu, katto/nu, näky/ny, luotta/nu, anta/nu, lentä/ny, varasta/nnu, näytstä/nny; (3) ol/lu, juos/su, näh/ny, kävel/y, ajatel/lu, auka(i)s/su; (4) kyyti/ny, tarvi/nu, piikaroi/nu, li(j)e/ny, vanhe/nu, jatka/nu, pölä/ny, kerä/ny, ka(đ)o/nu
Kielttävä kondisunaalin perfekt	mie en olis(i), sie ei olis(i), hän/se ei olis(i)	
Liittotempus	Persoona: Pl1p, pl2p, pl3p	Aktiivin partisiipin perfekt, pluraalin nominatiivi
Kondisunaalin perfekt	met olisimme, te olisitte, he/net olisit ~ oltais	(1) saa/nheet, vie/nheet, ui/nheet; (2) kulke/nheet, luke/nheet, sopi/nheet, tohti/nheet, aiko/nheet, katto/nheet, näky/nheet, luotta/nheet, anta/nheet, lentä/nheet, varastanheet, näytstä/nheet; (3) ol/heet, juos/heet, näh/nheet, kävel/heet, ajatel/heet, auka(i)s/heet; (4) kyyti/nheet, tarvi/nheet, piikaroi/nheet, li(j)e/nheet, vanhe/nheet, jatka/nheet, pölä/nheet, kerä/nheet, ka(đ)o/nheet
Kielttävä kondisunaalin perfekt	emme olis(i), että olis(i), ei olis(i) ~ oltais	
Liittotempus	Passiivi	Passiivin partisiipin perfekt, singulaarin nominatiivi
Kondisunaalin perfekt	olis(i)	(1) saa/tu, vie/ty, ui/tu; (2) kulje/ttu, lu(j)e/ttu, sovi/ttu, toh(đ)i/ttu, ai(j)o/ttu, katto/ttu, nävy/tty, luote/ttu, anne/ttu, lenne/tty, varaste/ttu, näytste/tty; (3) ol/tu, juos/tu, näh/ty, kävel/ty, ajatel/tu. auka(i)s/tu; (4) kyyti/tty, tarvi/ttu, piikaroi/ttu, li(j)e/tty, vanhe/ttu, jatka/ttu, pölä/tty, kerä/tty, ka(đ)o/ttu
Kielttävä kondisunaalin perfekt	ei olis(i)	

5.5 Imperatiivi

Imperatiivilla eli käskymoduksella niin ko indikatiivilla ja kondisunaalillaki oon kaksi lukkuu – singulaari ja pluraali – ja kolme persoona – ensimmäinen, toinen ja kolmas. Lisäksi passiivin imperatiivin haamu oon mahdollinen mutta aivan harvinainen käytössä.

Persoonista produktiivisiin oon toinen persoona: Oonhan tavalisesti niin, ette niitä ihmisii käskethään eli komenethaan, jotka koskaki oon paikala. Kans omale joukole saattaa ehdottaa jonkilaista aktiviteettiä. Sitte saattaa kans esittää jonkilaisen toivomuksen, ette joku kolmas persoona eli joku kolmanen persoonat, jotka ei ole paikala, tehtäis jotaki, ja silloin käyttää kolmanen persoonan imperatiivihamu.

Singulaarin ensimmäisele persoonalle ei erikoissii imperatiivihamu kainun kielessä ole.

Imperatiivilla saattais teoriissa olla preesensin lisäksi kans perfektihaamu. Tämä ei ole melkein ollenkaan käytössä, niin ette niitä emmä tässä ollenkaan ota esile.

5.5.1 Pluraalin 1. persoonan imperatiivin haamustus

Pluraalin ensimmäisen persoonan imperatiivi on identtinen indikatiivin preesensin pluraalin 1. persoonan haamun kans. Ainua ero on, ette ko indikatiivin haamun kans usheimitten käytethään persoonapronomenii, se imperatiivissa sitä ei ole. Verttaa seuraavii syntaktiita:

Indikatiivin preesens, pl1p	Imperatiivi, pl1p
Met lähdemä Raishiin.	Lähdemä Raishiin!
Met emmä lähde Raishiin.	Emmä lähde Raishiin!
Met kirjoittamma preivin faarile.	Kirjoittamma preivin faarile!
Met emmä kirjoita preivii faarile.	Emmä kirjoita preivii faarile!

5.5.2 Imperatiivin singulaarin 2. persoonan haamustus

Singularin ja pluraalin toisen persoonan imperatiivihämut on aivan tavalissii puhheessa ja kirjoituksessaki. Myönttäävän singulaarin toisen persoonan imperatiivin hämu on identtinen verbin preesensin kieltöhämun kans (katto laidan [Kielttäävä preesens](#)). Tähän laihin:

Kielttäävä preesens	Myönttäävä imperatiivi, sg2p
Mie en lähde aikamatkale.	Lähde aikamatkale!
Met emmä kirjoita preivii faarile.	Kirjoita preivin faarile!
Het ei hihtaa päässiäisinä.	Hihtaa päässiäisinä!
Pekka ei kattoo ~ katoa mihinkhään.	Kattoo ~ Katoa täältä!

Kielttäävä singulaarin toisen persoonan imperatiivin hämustethaan niin, ette otethaan kieltöverbin singulaarin toisen persoonan imperatiivihämun älä ja siihen lisäthään valtaverbistä saman hämun ko myönttäävässäki imperatiivissa. Tähän laihin:

Myönttäävä imperatiivi, sg2p	Kielttäävä imperatiivi, sg2p
Lähde aikamatkale!	Älä lähde aikamatkale.
Kirjoita preivin faarile!	Älä kirjoita preivii faarile.
Hihtaa päässiäisinä!	Älä hiihtaa päässiäisinä.

5.5.3 Imperatiivin pluraalin 2. persoonan haamustus

Imperatiivin pluraalin 2. persoonan suffiksi on (k)kAA. Varianttii kkAA käytethään 1-, 2- ja 3-tyypin verbiissä tyhä silloin, ko tekstissä muutoinki käytethään kainun presiaaligraadivaihtelluu. Imperativin pluraalin 2. persoonan hämut hämustethaan näin:

- Verbityypissä 1 eli yksitavvuisissa suffiksin lisäthään suorhaan verbin ainuhaan rankhaan. Esimerkiksi (i.inf. : imperatiivi pl2p) saa/da ~ saa/ha : saa/(k)kaa, vie/(d)ä : vie/(k)kää.
- Verbityypissä 2 eli yksirankaisissa valithaan II-ranka, ko ranka vaihettelee II : I. Esimerkiksi (1. inf. : partisiipin perfekti : indikatiivin sg1p : imperatiivin pl2p) autta/a(t) : autta/nu(t) : auta/n : autta/(k)kaa, kirjo(i)tta/a(t) : kirjo(i)tta/nnu(t) : kirjo(i)ta/n : kirjo(i)tta/(k)kaa, lähättä/ät : lähättä/nnu(t) : lähätä/n : lähättä/kkää. Ko ranka vaihettelee (II :)I : 0, se valithaan I-ranka. Esimerkiksi ant(t)a/at : anta/nu(t) : anna/n : anta/(k)kaa, jakka/a(t) : jaka/nu(t) : **ja(j)an** : jaka/(k)kkaa, kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a :

kulke/nu(t) : kulje/n : kulke/(k)kaa, soppi/it ~ sopi/a(t) : sopi/nu(t) : sovi/n : sopi/(k)kaa.
Ko rangassa ei ole ollenkaan graadivaihtelua, se suffiksin tietenkin lisäthään siihen ainuhaan rankhaan. Niin ko katto/ot ~ katto/a(t) : katto/nu(t) : katto/n : katto/kkaa, paina/at : paina/nu(t) : paina/n : paina/kkaa.

- Verbityypissä 3 eli konsonanttirankaisissa suffiksin lisäthään konsonanttirankhaan. Jos konsonanttirangan loppukonsonantti on äänetön h eli s, se imperatiivin suffiksi on tasan kAA, muutoin se on spesiaaligraadivaihtelussa kkAA. Esimerkiksi: (1. inf. : indikatiivin sg 1p : imperatiivin pl2p) men/nä : mene/n : men/(k)kää, kävel/ä : kävele/n : kävel/(k)kää, pur/ra : pure/n : pur/(k)kaa, pes/tä : pese/n : pes/kää, näh/dä ~ **näh/hä** : nä(j)e/n : näh/kää, teh/dä ~ teh/hä : tehe/n : teh/kää, auka(i)s/ta : auka(i)se/n : auka(i)s/kaa.

- Verbityypissä 4 eli tuplavokaalirankaisissa valithaan lyhykäisemän rangan. Suffiksi on kaikissa variantissa kkAA. Niin ko (1. inf. : indikatiivin preesensin sg 1p : imperatiivin pl2p) kyyti/tä : kyytite/n : kyyti/kkää, piikaroi/(đ)a : piikaroitten : piikaroi/kkaa, li(j)e/tä : likene/n : lije/kkää, hih(đ)a/ta : hihtaa/n : hih(d)a/kkaa.

Rankajavossa 2 saama haamui niin ko (1. inf. : imperatiivin pl2p) **kävele/ä(t) : kävele/kkää, aukasta/at : aukasta/kkaa, kyytite/ä(t) : kyytite/kkää, piikaroitte/a(t) : piikaroitte/kkaa, likene/ä(t) : likene/kkää.**

Kieltäävän pluraalin toisen persoonan imperatiivin haamustethaan samala kaavala ko singulaarissaki, eli niin, ette otethaan kieltoverbin pluraalin toisen persoonan haamun äl(k)kää ja siihen lisäthään valtaverbistä saman haamun ko myönttäävässä imperatiivissa. Esimerkiksi

Myönttäävä imperatiivin pl2p

Viek(k)ää preivin posthiin!
posthiin!

Auttak(k)aa aina muorii ~ muoria!
muoria!

Men(k)kää kothiin!

Hih(đ)akkaa pääs(s)iäisinä!

Kieltäävä imperatiivin pl2p

Äl(k)kää viek(k)ää preivii ~ preiviä

Äl(k)kää koskhaan autta(k)kaa muorii ~

Äl(k)kää men(k)kää kothiin!

Äl(k)kää hih(đ)akkaa pääs(s)iäisinä!

5.5.4 Singulaarin ja pluraalin 3. persoonan haamustus

Singulaarin ja pluraalin kolmanen persoonan imperatiivin suffiksit on khOOn (singulaarissa) ja khOOt (pluraalissa). Nämät suffiksit lisäthään verbiin rankhoin samala tavala ko pluraalin toisenki persoonan suffiksit. Erona muihin persoonhiin on se, ette kolmanessa persoonassa ylheensä syntakhiin myötä lisäthään kans tekkijän eli subjektin eli sen, kenen toivotaan eli haluthaan jotaki tekkeevän. Eli siis:

Viekhöön Pekka / Viekhööt pojat preivin posthiin.

Auttakhon faari / Auttakhoot kläpit muorii.

Hih(đ)akhon Liisa / Hih(đ)akhoot krannit tänne päässiäisinä.

Menkhöön äiji / Menkhööt tyttäret kothiin.

Olkhoon Jumala armolinen. / Olkhoot herrat armoliset köyhile.

Kolmanen persoonan kieltäävän imperatiivin haamustethaan kainun kielessä ylheensä siihen laihiin kierttän, ette olla-verbin kolmanen persoonan myönttäävän imparitiivin

haamhuin olkhood/olkhoot lisäthään 3. infinitiivin abessiivi, jonka suffiksi on mA/ttA (3.infinitiivin haamustuksesta katto kohdan 5.11.1.3. Kolmas infinitiivi). Esimerkkii:

Olkhood Pekka / Olkhoot pojat viemättä preivii posthiin.

Olkhood faari / Olkhoot kläpit auttamatta muorii.

Olkhood Liisa / Olkhoot krannit hihtaamatta tänne päässiäisinä.

Olkhood äiji / Olkhoot tyttäret menemättä kothiin.

Olkhood Jumala olematta armolinen. / Olkhoot herrat olematta armoliset köyhile.

Se on imperatiivin pluraalin 3. persoonan haamuin sijasta mahdollinen käyttää imperatiivin singulaarin 2. persoonan haamui. Silloin kirjoitethaan

Menkhöön tyttäret kothiin.

Olkhood herrat armoliset köyhile.

Olkhood kläpit auttamatta muorii.

5.5.5 Passiivin imperatiivin haamustus

Passiivin imperatiivi haamustethaan siihen laihin, ette passiivirankhaan (katto kohdan [passiivin rangasta](#)) lisäthään passiivin imperatiivin suffiksit. Suffiksi on yksitavvuisissa rangoisissa (1-tyyppi) ja konsonattirankaisissa (3-tyyppi) tAkhOOn, muissa ttAkhOOn. Siis näin:

1-tyyppi: (1. inf. : pass. indikatiivin preesens : passiivin imperatiivi) saa/da ~ saa/ha : saa/(đ)haan : syö/täkhöön, vie/(đ)ä : vie/(đ)hään : vie/täkhöön, ui/(đ)a : ui/(đ)haan : ui/takhoon;

2-tyyppi: kulke/et ~ kulke(a(t) ~ kulki/a : kulje/thaan : kulje/ttakhoon, lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a : lu(j)e/thaan : lu(j)e/ttakhoon, soppi/it ~ sopia(t) : sovi/thaan : sovi/ttakhoon, tohti/it ~ tohti/a(t) : toh(đ)i/thaan : toh(đ)i/ttakhoon, aikko/ot :~ aiko/a(t) : ai(j)o/thaan : ai(j)o/ttakhoon, katto/ot : katto/thaan : katto/ttakhoon, näkky/yt ~ näky/ä(t) : nä(v)y/thään : nä(v)y/ttäkhöön, luotta/a(t) : luote/thaan : luote/ttakhoon, ant(t)a/a(t) : anne/thaan : anne/ttakhoon, varasta/at : varaste/thaan : varaste/ttakhoon, lent(t)ä/ä(t) : lenne/thään : lenne/ttäkhöön, näytäst/ät : näytäste/thään : näytäste/ttäkhöön;

3-tyyppi: ol/la : ol/haan : ol/takhoon, juos/ta : juos/thaan : juos/takhoon, näh/dä ~ **näh/hä** : näh/(đ)hään : näh/täkhöön, kävel/ä : kävel/hään : kävel/täkhöön, ajatel/la : ajatel/haan : ajatel/takhoon, auka(i)s/ta : auka(i)s/thaan : auka(i)s/takhoon, täris/tä : täris/thään : täris/täkhöön;

4-tyyppi: kyyti/tä : kyyti/thään : kyyti/ttäkhöön, tarvi/ta : tarvi/thaan : tarvi/ttakhoon, li(j)e/tä : li(j)e/thään : li(j)e/ttäkhöön, vanhe/ta : vanhe/thaan : vanhe/ttakhoon, jatka/ta : jatka/thaan : jatka/ttakhoon, pölä/tä : pölä/thään : pölä/ttäkhöön, keri/tä : keri/thään : keri/ttäkhöön, ka(đ)o/ta : ka(đ)o/thaan : ka(đ)o/ttakhoon.

Rankajavon 2 jälkhiin saama tämmöissii haamui: (1. inf. : passiivin imperatiivi) ajattele/a(t) : ajattele/ttakhoon, aukasta/a(t) : aukaste/ttakhoon, kyytitte/ä(t) : kyytitte/ttäkhöön, piikaroitte/a(t) : piikaroitte/ttakhoon, likene/ä(t) : likene/ttäkhöön.

Passiivin imperatiivi ei ole tavallisessa puhheessa tahi tekstissä kohta ollenkhaan käytössä. Jos sitä haluthaan käyttää – lakitekstissä eli muussa viralisessa tekstissä – se sitä saattaa käyttää esimerkiksi näin:

Ostettakhoon ensistä mettän ja sitte vasta kaadettakhoon sen.

Passiivin kielttävän imperatiivin haamustaminen on vielä perifeerisempi. Mutta sen saattaa, jos halluu, haamustaat niin, ette otethaan olla-verbin passiivin imperatiivin oltakhoon ja lisäthään siihen saman 3. infinitiivin abessiivin haamun ko aktiivin 3. persoonan kielttävässä imperatiivissaki. Esimerkiksi

Oltakhoon kaatamatta mettää ennen ko se on ostettu.

Panema tähän vielä tabelin, josta näkkee, minkälaiset eri persooniitten imperatiivihaumut on. Tabelista viluu vasituinen pluraalin 3. persoonan, minkä saa ko vaihettaa suffiksin khOOOn suffikshiin khOOt, ja pluraalin 1. persoona, mikä on identtinen aktiivin indikatiivin preesensin pluraalin 1. persoonan kans.

5.5.6 Tabeti: Myönttävän imperatiivin 2. ja 3. persoonitten haamustus ja kielttävitten 2. persoonitten haamustus

Rankatyyppi	1. inf.	Sg2p (älä)	Sg3p / Pl3p hän/se	Pl2p (älkkää)	Passiivi
1. Yksi- tavvuiset	saa/ḏa ~ saa/ha vie/(ḏ)ä ui/(ḏ)a	saa vie ui	saa/khoon vie/khöön ui/khoon	saa/(k)kaa vie/(k)kää ui/(k)kaa	syö/täkhöön vie/täkhöön ui/takhoon
2. Yksi- rankaiset	kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a soppi/it ~ sopi/a(t) katto/ot ~ katto/at näky/yt ~ näky/ä(t) luotta/a(t) ant(t)a/a(t) varasta/at	kulje sovi katto nä(v)y luota anna varasta	kulke/khoon sopi/khoon katto/khoon näky/khöön luotta/khoon anta/khoon varasta/khoon	kulke/(k)kaa sopi/(k)kaa katto/(k)kaa näky/(k)kää luotta/(k)kaa anta/(k)kaa varasta/(k)kaa	kulje/ttakhoon sovi/ttakhoon katto/ttakhoon nä(v)y/ttäkhöön luote/ttakhoon anne/ttakhoon varaste/ttakhoon
3. Kaksi- rankaiset	ol/la juos/ta näh/ḏä ajatel/la auka(i)s/ta	ole juokse näje ajattele auka(i)se	ol/khoon juos/khoon näh/khöön ajatel/khoon auka(i)s/khoon	ol/kkaa juos/kaa näh/kää ajatel/(k)kaa auka(i)s/kaa	ol/takhoon juos/takhoon näh/täkhöön ajatel/takhoon auka(i)s/takhoon
4. Tuplavokaali- rankaiset	kyyti/tä piikaroi/(ḏ)a li(j)e/tä vanhe/ta jatka/ta pölä/tä keri/tä kaḏo/ta	kyytite piikaroitte likene vanhene jatkaa pölkkää kerkkii kattoo ~ katoa	kyyti/khöön piikaroi/khoon li(j)e/khöön vanhe/khoon jatka/khoon pölä/khöön kerki/khöön ka(ḏ)o/khoon	kyyti/kkää piikaroi/kkaa li(j)e/kkää vanhe/kkaa jatka/kkaa pölä/kkää keri/kkää ka(ḏ)o/kkaa	kyyti/ttäkhöön piikaroi/ttakhoon lie/täkhöön vanhe/ttakhoon jatka/ttakhoon pölä/ttäkhöön keri/ttäkhöön ka(ḏ)o/ttakhoon

5.6 Kokkoovasti pluraalin 3. persoonan ja passiivin haamustuksen välistä

Olema nähneet, ette välilä pluraalin 3. persoona ja passiivi on muutamisti identtiset, välilä taas ei. Laitama tähän tabelin, josta saattaa kattoo, koska saatama käyttäät

passiivin kans identtistä pluraalin 3. persoonaa, koska taas ei. Esimerkkiverbinä oon 2-tyypin verbi ant(t)a/a(t). Tabelissa oon passiivin suffiksin sisältävät haamut merkitty boldila.

Tabeli V.8: Pluraalin 3. persoonan ja passiivin haamustuksen välistä

Haamukategorii	Pluraalin 3. persoona (het, net)	Passiivi
Yksinkertaiset haamut		
Indikatiivin preesens	annethaan ~ antava(t)	annethaan
Indikatiivin preteriti	annethiin ~ annoit	annethiin
Kondisunaalin preesens	annettais ~ antaisit	annettais
Imperatiivin preesens	antakhoot ~ antakhoon	annettakhoon
Liittohaamut		
Indikatiivin perfekti	oon antanheet	oon annettu
Indikatiivin pluskv.	olthiin ~ olit antanheet	oli kirjoitettu
Kondisunaalin perfekti	oltais ~ olis antanheet	olis annettu
Kielttävät haamut		
Indikatiivin preesens	ei anna	ei anneta
Indikatiivin preteriti	ei antanheet	ei annettu
Indikatiivin perfekti	ei ole antanheet	ei ole annettu
Indikatiivin pluskv.	ei olheet antanheet	ei ollu annettu
Kondisunaalin preesens	ei annettais ~ ei antais	ei annettais
Kondisunaalin perfekti	ei oltais ~ ei olis antanheet	ei olis annettu
Imperatiivin preesens	olkhoot ~ olkhoon antamatta	oltakhoon antamatta

5.7 Infiniittiset verbihaamut

Infinitiittiset verbihaamut ei saata yksin olla syntaktin verbaalina, mutta kylläki verbiin liittohamuissa verbaalin osana finiittisen verbihaamun seurassa. Näin:

Mie olen juonu paljon vettä.

Pojat oon syönheet poron lihhaa.

Mulla ei ole tullu käytyksi Helsingissä.

Infinitiittissii verbihaamui oon kahta lajjii: **infinitiiviitä** ja **partisiippiita**. Infinitiiviilä ja partisiippiila oon yksi prinsipielli ero: Infinitiivit oon syntaktissa ylheensä NP:n funksuunissa, partisiipit taas adjektiivin funksuunissa. Niin ko:

(1) Mie halluun syö(đ)ä.

Vrt. Mie halluun ruok(k)aa

(2) Kuolu mies makas ruumiskirstussa. Vrt. Vanhaa mies makas ruumiskirstussa.

Ensimmäisessä syntaktissa (1) on 1. infinitiivin haamu syö(đ)ä, minkä sijasta syntaktin objektina saattaa olla substantiivi ruok(k)aa. Toisessa syntaktissa (2) on adjektiiviattribuutin funktuunissa partisiipin perfektin singulaarin nominatiivihaamu kuolu verbistä kuola, ja sen saattaa korvata vaikka adjektiivila vanhaa.

Toinen iso ero on, ette partisiipit taivuthaan kaikissa kaasuksissa sekä singulaarissa ette pluraalissa. Infinitiiviäkin kaasustaivutusta löytyy, mutta vähän.

5.7.1 Infinitiivit

Infinitiiviä on kolme lajia. Käskeä niitä **ensimmäiseksi, toiseksi ja kolmanneksi infinitiiviksi**.

5.7.1.1 Ensimmäinen infinitiivi

Ensimmäisellä infinitiivillä on tyhjä yksi haamu, joka on sama ko verbin hakemahaamu, mikä seisoo sanalistassa. Ensimmäisen infinitiivin suffiksiissa on erotus eri kirjakielen varianttien välillä, ja vielä senki jälkehen, käytetäänkö rankajakkoo 1. eli 2. Katto alipuolen tabelleista, minkälaisii suffiksiita eri variantissa saattaa käyttää.

Tabeli: 1. infinitiivin haamut kirjakielen variantissa

Verbityyppi	Porsangin (ja Raisin) variantti	Jokivarsitten variantti	Varenkin variantti
1. Yksitavvuiset verbit	saa/đā syö/đā ui/đā	saa/ja(t) ~ saa/ha(t) syy/(v)ä(t) ui/ja(t)	saa/ja(t) ~ saa/ha(t) syy/(v)ä(t) ui/ja(t)
2a Kaksi- eli usheempitavvuiset yksirankaiset verbit	antta/at lukke/et neuvo/ot näky/yt varasta/at	anta/a(t) luke/a(t) neuvo/a(t) näky/ä(t) varasta/a(t)	anta/a luki/a neuvo/a näky/ä varasta/a
2b Kaksirankaiset, siirtynheet tyypiistä 3.2 ja 3.3 ja 4.1, 4.2 ja 4.3. (Ks. rankajako 2 tabelleissa XX .)	muistele/et auka(i)sse/et tärisse/et kyytite/et piikaroitte/et likene/et	muistele/a(t) aukase/a(t) tärise/ä(t) kyytite/ä(t) piikaroitte/a(t) likene/ä(t)	muisteli/a aukasi/a tärisi/ä kyytitti/ä piikaroitti/a likeni/ä
3. Konsonanttirankaiset verbit 3.1. Kaksitavvuiset 3.2. usheempitavvuiset le-verbit 3.3. usheempitavvuiset A(i)se-verbit ja ise-verbit	tul/la pes/tā näh/đā teh/đā muistel/a ajatel/la aukais/ta täris/tā	tul/la(t) pes/tā(t) näh/ä(t) ~ näh/hä(t) teh/ä(t) ~ teh/hä(t) muistel/a(t) ajatel/la(t) aukas/ta(t) täris/tā(t)	tul/la pes/tā näh/ä ~ näh/hä teh/ä ~ teh/hä muistel/a ajatel/la aukas/ta täris/tā
4. Tuplavokaalirankaiset verbit 4.1. itte-verbit 4.2. Oitte-verbit 4.3. Ussempitavvuiset ne-verbit 4.4. Kokkoontumaverbit	kyyti/tā piikaroi/đā valje/ta hihđā/ta	kyyti/tā(t) piikaroi/jā(t) valje/ta(t) hiha/ta(t)	kyyti/tā piikaroi/jā valje/ta hiha/ta

Ensimmäinen infinitiivi seisoo syntaktissa tavallisesti objektin eli subjektin funksuunissa. Objektin funksuunissa (1) net oon tavaliset esimerkiksi referatiivisissa syntaktiissa (katto grammatikin kohdan [Referatiivisista syntaktiista](#)). Vielä tavalisempi ensimmäinen infinitiivi oon subjektin funktiissa (2) modaalisisissa syntaktiissa (katto grammatikista kohdan [Modaaliset syntaktit](#)). Esimerkiksi

(1) Hukka ajatteli ~ lähteä(t) ~ lähtiä jäneksenpyythöön.

(2) Hukka häytyi saada ~ saaha ~ saaja ruok(k)aa.

Mutta 1. infinitiivi saattaa olla kans substantiivin **definisuunin/attributin** funksuunissa (3). Esimerkiksi:

(3) Hänälä ei ole tarmoa ette heittää(t) polttamasta.

5.7.1.2 Toinen infinitiivi

Toisela infinitiivillä oon kaksi kaasusta, inessiivi (1, 3–5) ja instruktiivi (2, 6, 7). Toinen infinitiivi ei ole kainun kielessä kovin tavalinen. Silloin ko 2. infinitiivin sisältävä fraasi syntaktista löytyy, se oon siinä irtonaisen adverbialin tehtävässä, ylheensä aikkaa eli tappaa ilmoittamassa. Sen saattaa sitte jättää syntaktista pois, ja syntakti oon kuitenkin täydellinen. Ushein infinitiivifraasin saattaa korvata kokonaisela syntaktilla, joko alasyntaktilla (1, 3–7) eli paralellisela syntaktilla (2):

(1) [Kulkkeissa vaarassa]	[hän näki jäneksen].
VP[2.inf.iness. + NP] = ADVLI	S

Vrt.

[Ko hän kulki vaarassa,]	[hän näki jäneksen].
S = ADVLI	S

(2) [Hän käveli kađula]	[heilutellen käsii].
S	VP[2.inf.instr. + NP] = ADVLI

Vrt.

[Hän käveli kađula]	ja [heilutteli käsii].
S	S

Lissää esimerkii:

(3) Mie en näje minun miestä ennää ko nukkuissa. Vrt. Mie en näje minun miestä ennää ko silloin ko mie nukun.

(4) Mie hajan sen nyt heti muistaissa. Vrt. Mie hajan sen nyt heti, ko vielä muistan.

Infinitiivifraasila saattaa olla kans eri subjekti ko ylisyntaktin subjekti. Fraasin subjekti oon silloin genetiivin haamussa (5–7).

(5) Vanhemiitten elläissä mie en koskhaan käyny sielä. Vrt. Mie en käyny sielä koskhaan siihen aikhaan, ko vanhiimet elethiin.

(6) Ei semmoista saata puhhuut ihmisten kuul^{ten}. Vrt. Ei semmoista saata puhhuut ko ihmiset kuulhaan.

(7) Pekka ei tohđi tehdä sitä minun näh^{ten}. Vrt. Pekka ei tohđi tehdä sitä silloin, ko minä näjen.

Oon kans kohta paljon semmoissii alunalkkain 2. infinitiivin haamui, mikkä oon kangistunheet adverbiksi. Esimerkit semmoisesta oon käyden 'til fots', juosten 'springende', jouten 'uten å gjøre noe' ja vähitellen 'etter hvert'. Kattoma, ette nämät kuuluthaan leksikonhiin.

2. infinitiivin haamustuksesta katto tabelii XX.

5.7.1.3 Kolmas infinitiivi

Kolmas infinitiivi oon hyvin frekventatiivinen puhheessa ja kirjoituksessa. Sillä oon viisi kaasusta: inessiivi, elatiivi, illatiivi, adessiivi ja abessiivi. Näistä inessiivi, elatiivi, illatiivi ja abessiivi oon semmoiset, mitä vissit finiittiverbit vaadithaan (1–6).

Tämmöissii verbii oon esimerkiksi vasituisista modaalisista verbiistä verbit joutuut, päästä, pakata ja keritä 'ha tid, rekke' (2, 3) ja aspektuaaliset verbit olla, heittää ja keritä 'bli ferdig' (4, 5). 3. infinitiivin eri sisäissii paikkakaasuksii käytethään adverbiaalain funksuunissa kans PAIKKA- ja LIIKET-syntaktiissa (6–8) (katto kohdat [PAIKKA-syntakti](#) ja [LIIKET-syntakti](#)).

3. infinitiivin adessiivi essiintyy tyhä irtonaisena adverbiaalina; sitä ei mikhään verbi vaadi myötä. Se ilmoittaa tappaa, millä jotaki tehdhään (9, 10). 3. infinitiivin abessiivi saattaa kans joskus seistä syntaktiissa irtonaisena adverbiaalina (11).

Esimerkkii kolmanen infinitiivin käytöstä:

- (1) Ruoka jäi syömättä.
- (2) Matti joutui uimhaan ranthaan.
- (3) En mie kerkiä plokkaamhaan marjoja.
- (4) Liisa heitti plokkaamasta marjoja.
- (5) Joko sie kerkisit plokkaamasta marjoja?
- (6) Pekka istuu lukemassa kirjaa.
- (7) Pekka tuli hihtaamasta.
- (8) Pekka ui kattomhaan kalloi.
- (9) Hylkhet tapethaan enimästi ampumalla.
- (10) Alattionjoen pääsi ylös Sautshoon asti sauvomalla.
- (11) Pekka istui pöydässä syömättä.

Abessiivihaamuisella infinitiivifraasila saattaa olla kans oma subjekti, mikä oon eri ko ylisyntaktin subjekti. Infinitiivifraasin subjekti oon silloin genetiivissä (12).

(12) Hän lähti hysikkhään toisten kuulematta.

3. infinitiivin haamustethaan seuraavhaan laihin:

- 3. infinitiivin suffiksin mA lisäthään aina verbin vokaalirankhaan. Kaasussuffiksit lisäthään mA-suffiksin pörhään. Infinitiivin suffiksi + illatiivin suffiksi oon tasan mhAAn.
- Jos verbin vokaalirangassa oon graadivaihtelluu, valithaan (II :) I : 0 -vaihtelussa graadin I, II : I -vaihtelussa graadin II. Esimerkkii (1. inf. : aktiivin indikatiivin preesens, sg1p : partisiipin perfekti, sg. nom. : 3. inf. inessiivi) jakka/a(t) : ja(j)a/n :

jaka/nu : jaka/ma/ssa, kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a : kulje/n : kulke/nu :
kulke/ma/ssa, suuttu/ut ~ suuttu/a(t) : suutu/n : suuttu/nu : suuttu/ma/ssa.

- Verbityypissä 4 valitaan pitemän vokaalirangan: piikaroi/(đ)a : piikaroitte/n :
piikaroitte/ma/ssa, halli/ta : hallitte/n : hallitte/ma/ssa, li(j)e/tä : likene/n : likene/mä/ssä,
maa/ta : makkaa/n : makkaa/ma/ssa.

5.7.1.4 Tabeti: Infinitiivihaamut

Rankatyyppi	1. inf.	2. inf. iness.	2. inf. instrukti.	3. inf. elat.	3. inf. illat.
1. 1-tavvuiset	vie/(ð)ä ui/(ð)a käy/(ð)ä	vie/(ð)essä ui/(ð)essa ~ ui/tessa käy/(ð)essä	vie/(ð)en ui/(ð)en ~ ui/ten käy/(ð)en ~ käy/ten	vie/mästä ui/masta	vie/mhään ui/mhaan
2. Yksirankaiset					
e-rankaiset	kulk(k)e/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a	kulk(k)e/issa lukke/issa	kulk(k)e/in lukke/in	kulke/masta luke/masta	kulke/mhaan luke/mhaan
i-rankaiset	soppi/it ~ sopi/a(t) tohti/it ~ tohti/a(t)	soppi/issa tohti/issa	soppi/in tohti/in	sopi/masta tohti/masta	sopi/mhaan tohti/mhaan
O-, U-rankaiset	katto/ot ~ katto/a(t) nukku/ut ~ nuku/a(t)	katto/issa nukku/issa	katto/in nukku/in	katto/masta nukku/masta	katto/mhaan nukku/mhaan
A-rankaiset	ant(t)a/a(t) varasta/a(t) lent(t)ä/ä(t) näytästä/ä(t)	ant(t)a/issa varasta/issa lent(t)ä/issä näytästä/issä	ant(ta/in varasta/in lent(t)ä/in näytästä/in	anta/masta varasta/masta lentä/mästä näytästä/mästä	anta/mhaan varasta/mhaan lentä/mhään näytästä/mhään
3. Kaksi-rankaiset					
3.1. 2-tavvuiset	ol/la juos/ta näh/(ð)ä ~ näh/hä	olle/issa juos/tessa näh/ðessä ~ näh/tessä	ol/len juos/ten näh/ðen	ole/masta juokse/masta näke/mästä	ole/mhaan juokse/mhaan näke/mhään
3.2. ele-verbit	kävel/ä ajatel/la	kävel/essä ~ kävel/tessä ajatel/lessa ~ ?	kävel/en ~ kävel/ten ajatel/len ~	kävele/mästä ajattele/masta	kävele/mhään ajattele/mhaan
3.3. (A)ise-verbit	auka(i)s/ta täris/tä	auka(i)s/tessa täris/tessä	auka(i)s/ten täris/ten	auka(i)se/masta tärise/mästä	auka(i)se/mhaan tärise/mhään
4. Tuplavokaa-lirankaiset					
4.1. itte-verbit	kyyti/tä halli/ta	kyyti/tessä halli/tessa	kyyti/ten halli/ten	kyytitte/mästä hallitte/masta	kyytitte/mhään hallitte/mhaan
4.2 Oitte-verbit	piikaroi/ða ~ piikaroi/ja	piikaroitte/ssa	piikaroitte/n	piikaroitte/masta	piikaroitte/mhaan
4.3. ne-verbit	like/tä vanhe/ta jatka/ta	li(j)e/tessä vanhe/tessa jatka/issa ~ jatka/tessa	li(j)e/ten vanhe/ten jatka/in ~ jatkaten	likene/mästä vanhene/masta jatkaa/masta	likene/mhään vanhene/mhaan jatkaa/mhaan
4.4. Kokkoontuma-verbit	pölä/tä keri/tä kaðo/ta	pölkä/issä ~ pölä/tessä kerkki/issä ~ keri/tessä katto/issa ~ ka(ð)o/tessa	pölkä/in ~ pölä/ten kerkki/in ~ keri/ten ka(ð)o/ten	pölk(k)ää/mästä kerkkii/mästä ~ kerkiä/mästä kattoo/masta ~ katoa/masta	pölk(k)ää/mhään kerkkii/mhään kerkiä/mhään kattoo/mhaan ~ katoa/mhaan

5.7.2 Partisiipit

Partisiipit oon toinen infiniittinen verbilaji. Niitä oon kahta valtatyyppiä eli partisiipin preesens ja partisiipin perfekt. Kummalaki oon sekä aktiivinen haamu ette passiivinen haamu. Kattoma tässä ensistä sitä, minkälaisissa funktuunissa partisiippiita käytetään ja sitte kunka net haamustethaan.

5.7.2.1 Partisiippiitten käyttö

Partisiipit oon ushein oon syntaktissa samassa funktuunissa ko adjektiivit, ja sillä saatehaan olla substantiivifraasissa adjektiiviattribuuttina (1–3). Sillä net taivuthaanki kaikissa kaasuksissa ja molemissa luvuissa eli net taivuthaan samhaan laihin ko mikä tahansa nomeni. Lisäksi partisiipin perfektin haamut essiinythään verbiin liittohaamuista kielttävässä preteritissä (4, 5), perfektissä (7) ja plukvamperfektissä (6, 8).

- (1) Astiita ei ole hyvä pestä [juokseevassa vedessä].
- (2) Rannasta löytyi [hukkunu mies].
- (3) Mettämästä löydettiin [tapetun karhuun].
- (4) Mie en kirjoittannu preivii kuninkhaale.
- (5) Met emmä pölänheet hukkaa.
- (6) Hän oli häviny aaphaan.
- (7) Met olisimma lähättänheet kuninkhaale preivin.
- (8) Karhuun oli tapettu jo kevväilä.

Sekä partisiipin preesens ette partisiipin perfekt essiinythään kans infiniittisissä verbifraasiissa (9–13). Silloin net oon korvaamassa referatiivisen verbin sivvusyntaktii.

- (9) Näkky [tulleevan kaunis päivä]. Vrt. Näkky [ette tullee kaunis päivä].
- (10) Pekka kuului [käynheen Kööpenhaminassa]. Vrt. Kuului ’muistelthiin’ [ette Pekka oli jo käynyt Kööpenhaminassa].
- (11) Mie kuulin [Nuutin tulleevan]. Vrt. Mie kuulin, [ette Pekka tullee/tuli].
- (12) Het muistelthiin [Nuutin jo olleevan amtmanin tykönä]. Vrt. Het muistelthiin, [ette Nuutti oon/oli jo amtmanin tykönä].
- (13) Het luulthiin [Nuutin jo tulheen Alattihoon]. Vrt. Het luulthiin, [ette Nuutti oon/oli jo tullu Alattihoon].

Näissä infinitiivifraasiissa partisiipin preesens vastaa finiittiverbin preesenssii tahi preterittii (9, 11, 12) ja partisiipin perfekt finiittiverbin perfektii tahi plukvamperfektii (10, 13). Näitä finiittisii konstruktuiin ei käsitellä tässä grammatiikissa detaljeeratusti, sillä ko net ei ole puhheessa eikä kirjoituksessa tavaliset ja ko net aina saattaa korvata alasyntaktilla.

Aktiivin partisiipin preesensillä oon kans aivan erinomhainen käyttö aktiivin indikatiivin preesensin pluraalin 3. persoonan persoonasuffiksina (katto kohdan [Persoonasuffiksit](#)). Se ei ole yhtä tavalinen Porsangin variantissa ko muissa variantiissa, mutta sitä saattaa käyttää siinäki. Konsonanttirankaisesta verbiistä käytetään kuitenkin ylheensä aina passiivin kans identistä pluraalin 3. persoonaa. Esimerkkii Porsangin variantista (14–16):

(14) Lapset saavat nukkuut kauvan.

(15) Het jo odottaavat meitä.

(16) Tyttäret kyytitteevät kaikki kothiin.

5.7.2.2 Partisiipiitten haamustus

Aktiivin passiivin partisiipin perfektin haamustuksen oon esitelty jo varhemmin, ko käsitelthiin kielttävän preteritin haamustusta (katto kohdan [Partisiipin perfektin haamustus](#)). Aktiivin partisiipin perfektin pluraalin haamustus oon kuitenkin vähäsen omituinen. Singulaarin nominatiivi loppuu vokaaliin U(t), mutta vokaalirangassa oon pitkä ee. Tähän laihin: (1. inf. : partisiipin perfekt, sg. nom. : partisiipin perfekt, pl. nom. : partisiipin perfekt, pl. partitiivi) vaip(p)u/ut ~ vaipu/a(t) : vaipu/nu(t) : vaipu/nhee/t : vaipu/nhe/i/ta, ka(đ)o/ta : ka(đ)o/nu(t) : ka(đ)o/nheet : ka(đ)o/nhe/i/ta.

Aktiivin partisiipin preesensin suffiksit oon pA ja vA. Suffiksilla pA laitethaan aktiivin partisiipin perfektin haamui yksitavvuisista rangoista. Esimerkkii: (1. inf. : aktiivin partisiipin preesens, sg. nom.) vie/(đ)ä : **vie/pä**, syö/(đ)ä : **syö/pä**.

Muissa rankatyypissa partisiipin preesensin haamustus oon kahdenlainen sen jälkhiin, mistä kainun kirjakielen variantista oon kysymys. Porsangin variantissa partisiipin preesensillä oon muunlainen haamustus ko muissa variantissa. Sen saattaa selvittää niin, ette aktiivin indikatiivin preesensin sg. 3. persoonan haamhuun lisäthään suffiksin vA. Tämöistä rankkaa ei käytetä mishään muussa taivutuksessa. Muissa kirjakainun variantissa partisiipin preesensin vA-suffiksin lisäthään samhaan rankhaan ko partisiipin perfektin suffiksin. Esimerkkii molemmista variantista: (1. inf. : aktiivin indikatiivin preesens, sg1p : aktiivin indikatiivin preesens, sg3p : partisiipin perfekt, sg. nominatiivi : partisiipin preesens, sg. nominatiivi): (2-tyyppi) jakka/a(t) : ja(j)a/n : jakka/a : jaka/nu(t) : jakkaa/va ~ jaka/va, kulkke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a : kulje/n : kulk(k)e/e : kulke/nu(t) : kulkkee/va ~ kulke/va, (3-tyyppi) tul/la : tule/n : tulle/e : tul/lu(t) : tullee/va ~ tule/va, muistel/a : muistele/n : muistele/e : muistel/u(t) : muistele/va : muistele/va, auka(i)s/ta : auka(i)se/n : **auka(i)s(s)e/e** : auka(i)s/su(t) : aukaissee/va ~ aukase/va, (4-tyyppi) piikaroi/(đ)a ~ **piikaroi/ja** : piikaroitte/n : piikaroitte/e : piikaroi/nu(t) : piikaroitte(e)/va, li(j)e/tä : likene/n : likene/e : li(j)e/ny(t) : likene(e)/vä, maa/ta : makkaa/n : makkaa : maa/nu(t) : makkaa/va.

Partisiipin preesensissä ei ole erotusta rankajako 1:n ja rankajako 2:n välissä.

Passiivin partisiipin preesensin suffiksin (t)tAvA lisäthään samhaan rankhaan ko muutki passiivin suffiksit (katto ylipuolela [passiivirangasta](#)). Suffiksin tAvA lisäthään yksitavvuihiin ja konsonanttirankaishiin verbhiin, muutoin käytethään suffiksii ttAvA. Siis näin: (1. inf. : passiivin indikatiivin preteriti : passiivin partisiipin preesens) saa/đa ~ **saa/ha** ~ **saa/ja** : saa/thiin : saa/tava, jakka/at : ja(j)e/thiin : ja(j)e/ttava, tul/la : tul/thiin : tul/tava, muistel/a : muistel/thiin : muistel/tava, auka(i)s/ta : auka(i)s/thiin : auka(i)s/tava, halli/ta : halli/thiin : halli/ttava, piikaroi/đa ~ piikaroi/ja : piikaroi/thiin : piikaroi/ttava, li(j)e/tä : li(j)e/thiin : li(j)e/ttävä, maa/ta : maa/thiin : maa/ttava.

Ko käytethään rankajakkoo 2, se saama semmoissii haamui ko muistele/a(t) : muistele/ttava, aukase/a(t) : aukase/ttava, hallitte/a(t) : hallitte/ttava, piikaroitte/a(t) : piikaroitte/ttava, likene/ä(t) : likene/ttävä.

Partisiipin preesensin pluraalin taivutuksessa loppuvokaali A + pluraalin i oon aina i. Esimerkiksi (1. inf. : aktiivin partisiipin preesens, sg. nom. : aktiivin partisiipin preesens, pl. inessiivi : passiivin partisiipin preesens, sg. nom. : passiivin partisiipin preesens, pl. inessiivi)

aktiivin syö/(d)ä : syö/pä :) syö/v/i/ssä : syö/tävä : syö/täv/i/ssä, , kirjo(i)tta/a(t) : kirjoitta(a)/va : kirjo(i)tta(a)/v/i/ssa : kirjo(i)te/ttava : kirjo(i)te/ttav/i/ssa, juos/ta : juokse(e)/va : juokse(e)/v/i/ssa : juos/tava : juos/tav/i/ssa, hävi/tä : hävvii/vä ~ häviä/vä : hävviiv/i/ssä ~ häviä/v/i/ssä : hävi/ttävä : hävi/ttäv/i/ssä.

5.7.2.3 Tabeti: Partisiippihaamut

Rankatyyppe	1. inf.	Akt. partis.prees.	Akt. partis.perf.	Pass. partis.prees.	Pass. partis.perf.
1. 1-tavvuiset	saa/da ~ saa/ha ~ saa/ja vie/(d)a	saa/pa vie/pä	saa/nu(t) vie/ny(t)	saa/tava vie/tävä	saa/tu vie/ty ui/tu
2. Yksirankaiset					
e-rankaiset	kulke/et ~ kulke/a(t) ~ kulki/a	kulkee/va ~ kulke/va	kulke/nu(t)	kulje/ttava	kulje/ttu
i-rankaiset	lukke/et ~ luke/a(t) ~ luki/a	lukkee/va ~ luke/va	luke/nu(t)	lu(j)e/ttava	lu(j)e/ttu
O-, U-rankaiset	soppi/it ~ sopi/a(t)	soppii/va ~ sopi/va	sopi/nu(t)	sovi/ttava	sovi/ttu
	katto/ot ~ katto/a(t)	kattova ~ katto/va	katto/nu(t)	kattotta/va	katto/ttu
	näky/yt ~ näky/ä(t)	näkkyy/vä ~ näky/vä	näky/ny(t)	nä(v)y/ttävä	nä(v)y/tty
A-rankaiset	luotta/a(t) varasta/a(t) lent(t)ä/ä(t)	luotta(a)/va varasta(a)/va lenttää/vä ~ lentä/vä	luotta/nu(t) kattosta/nnu(t) lentä/ny(t)	luote/ttava kattoste/ttava lenne/ttävä	luote/ttu kattoste/ttu lenne/tty
3. Kaksi-rankaiset					
3.1. 2-tavvuiset	ol/la juos/ta näh/dä ~ näh/hä	ollee/va ~ ole/va juokse(e)/va näkkee/vä ~ näke/vä	ol/lu(t) juos/su(t) näh/ny(t)	ol/tava juos/tava näh/tävä	ol/tu juos/tu näh/ty
3.2. ele-verbit	kävel/ä ajatel/la	kävele(e)/vä ajattellee/va ~ ajattele/va	kävel/y(t) ajatel/lu(t)	kävel/tävä ajatel/tava	kävel/ty ajatel/tu
3.3. A(i)se- ja ise-verbit	aukais/ta täris/tä	aukaisee/va ~ aukaise/va tärissee/vä ~ tärise/vä	aukais/su(t) täris/sy(t)	aukais/tava täris/tävä	aukais/tu täris/ty
4. Tuplavokaa-lirankaiset					
4.1. itte- ja Oitte-verbit	kyyti/tä piikaroi/da ~ piikaroi/ja	kyytite(e)/vä piikaroitte(e)/va	kyyti/ny(t) piikaroi/nu(t)	kyyti/ttävä piikaroi/ttava	kyyti/tty piikaroi/ttu
4.2. ne-verbit	li(j)e/tä vanhe/ta	likene(e)/vä vanhene(e)/va	li(j)e/ny(t) vanhe/nu(t)	li(j)e/ttävä vanhe/ttava	li(j)e/tty vanhe/ttu

4.3. Kokkoontuma- verbit	jatka/ta pölä/tä keri/tä ka(đ)o/ta	jatkaa/va pölk(k)ää/vä kerkkii/vä ~ kerkiä/vä kattoo/va ~ katoa/va	jatka/nu(t) pölä/ny(t) keri/ny(t) ka(đ)o/nu(t)	jatka/ttava pölä/ttävä keri/ttävä ka(đ)o/ttava	jatka/ttu pölä/tty keri/tty ka(đ)o/ttu
--------------------------------	---	---	---	---	---

6 Nomeniitten morfologista grammatikkii

Nomeniita prukathaan lujetella seuraavat joukot: **substantiivit**, **adjektiivit**, **pronomenit** ja **lukusanat**. Kainun kielessä kohta kaikki nomenit – päinvastoin ko ruijan kielessä – taivuthaan samhaan laihin. Pronomeniissa oon pikkuisen erotusta, mutta substantiivit, adjektiivit ja lukusanat taivuthaan justhiin samhaan laihin.

Sanoista verbit oon syntaktissa ytimessä, ja kaikki muut sanat riiputhaan niistä. Nomeniittenki ja eriliikaisesti substantiiviitten haamu oon usheimitten sen jälkhiin, minkälainen verbi syntaktissa oon. Semmoinen adjektiivi, joka oon substantiivin edessä ja tarkenttaa sitä, oon samassa haamussa, kaasuksessa ja luvussa ko sen perässä olleeva substantiivi (katto edellä [adjektiiviattribuutin ja valtasanan kongruensista](#)).

Tässä kapittelissa käsitelhään ensistä substantiiviitten ja adjektiiviitten kaasusta ja lukkuu. Lukusanat ja pronomenit käsitelhään niitten omissa kapitelliissa.

6.1 Nomeniitten taivutustyypiistä ja rangoista

Samhaan laihin ko verbiilä oon nomeniilaki sekä vokaali- ette konsonanttirankkoi. Jokhaisella nomenilla oon vokaaliranka, mutta konsonanttiranka oon tyhä osala nomeniita. Niitä nomeniita, joila oon tyhä vokaaliranka, kuttuma tässä **yksirankkaisiksi nomeniiksi**, niitä joila oon sekä vokaali- ette konsonanttiranka, kuttuma tässä **kaksirankkaisiksi nomeniiksi**.

Jos nomenilla oon konsonanttiranka, sitä käytethään singulaarin partitiivissa ja osassa kaksirankaissii sanoi kans pluraalin genetiivin haamustuksessa. Muissa kaasuksissa käytethään aina vokaalirankkaa. (Sannoin vokaali- ja konsonanttirangoista ylheisesti, katto kohtaa [Sanan rangat](#).)

Nomeniita oon yksitavvuissii, kaksitavvuissii ja usheempitavvuissii, ja niitten vokaaliranka saattaa loppuut yhtheen vokaalhiin tahi kahtheen vokaalhiin. Tässä grammatikissa nomenit jajethaan eri joukkhoin sen jälkhiin, minkälaiset rangat niilä oon ja kunka eri taivutussuffiksit lisäthään näihin rankhoin.

Alapuolela oon tabeli, mikä näyttää, minkälaisii nomenityyppii kainun kielessä oon ja minkälaiset rangat eri nomenityypilä oon. Singulaarin essiivi näyttää vokaalirangan, pluraalin essiivi pluraalin rangon ja singulaarin partitiivi konsonanttirangan, jos nomenilla semmoinen oon. Kaasussuffiksit liitethään näihin rankhoin. Osassa rankkoi oon kans graadivaihtelluu, sitä selvitämme jokhaisen rankatyypin kohdala erittäin.

Se oon muutampi nomeni, mikkä ei passaa mihinkhään alapuolen joukoista. Omituinen oon esimerkiksi sana *kevä(t)*, mikä taippuu *kevä(t)* (~ *kevväin*) : *kevväilä* ~ *kevväälä* ~ *kevähälä* ~ *kevväimellä* ~ *kevväämellä* jne. Tämmösten sannoin taivutus häyttyy tarkistaat leksikonista.

Tabeli: Nomeniitten taivutustyyppit

Taivutustyyppi	Singulaarin nominatiivi	Vokaaliranka: singulaarin essiivi	Pluraalin ranka: pluraalin essiivi	Konsonantiranka: singulaarin partitiivi
1.1 Yksirankaiset kaksitavvuiset lyhykäisvokaaliset nomenit	aika mettä joki pappi joukko	aika/na mettä/ä joke/na pappi/na joukko/na	aiko/i/na mett/i/nä jok/i/na pappi/i/na ~ papp/i/na joukko/i/na	
1.2 Kaksirankaiset kaksitavvuiset lyhykäisvokaaliset nomenit	pieni käsi hirsi lapsi mies	piene/nä käte/nä hirte/nä lapse/na miehe/nä	pien/i/nä käs/i/nä hirs/i/nä laps/i/na nieh/i/nä	pien/tä kät/tä hirt/tä las/ta mies/tä
2.1 Yksirankaiset usheempitavvuiset lyhykäisvokaaliset nomenit	tunturi	tunturi/na	tunturi/i/na ~ tuntur/i/na	
	paijukko	paijukko/na	paijukko/i/na	
	sivakka	sivakka/na	sivakko/i/na	
	valkea ~ valkia	valkea/na ~ valkiana	valke/i/na	
2.2 Kaksirankaiset usheempitavvuiset lyhykäisvokaaliset nomenit	ty(t)är elläin tyven sy(đ)än tottuus onneton	tyttäre/nnä elläime/nnä tyvene/nnä sy(đ)äme/nnä tottuute/nna onnettoma/na	tyttär/i/nnä elläim/i/nnä tyven/i/nnä sy(đ)äm/i/nnä tottuuks/i/nna onnettom/i/na	ty(t)är/tä elläin/tä tyven/tä sy(đ)än/tä tottuut/ta onneton/ta
2.3 Ekstra-konsonanttirankaiset nomenit	veres kokkous sininen kainulainen	verekse/nnä kokkouse/na sinise/nnä kainulaise/na	vereks/i/nnä kokkouks/i/na sinis/i/nnä kainulais/i/na	veres/tä kokkous/ta sinis/tä kainulais/ta
3.1 Yksirankaiset pitkävokaaliset nomenit	maa yö vapaa tuorestai valkkee laattii	maa/na yö/nä tuorestai/na vaphaa/na valkkee/na laattii/na	ma/i/na ö/i/nä tuoresta/i/na vapha/i/na valkke/i/na laatti/i/na	
3.2. Kaksirankaiset pitkävokaaliset nomenit	rakas ru(v)is tyyris hylje(t) terve(t) askele(t) kuolu(t)	rakkhaa/na rukhi/na tyyrhi/na hylkheenä tervhee/na askelhee/na kuolhee/na	rakkha/i/na rukhi/i/na tyyrhi/i/na hylkhe/i/na tervhe/i/na askelhe/i/na kuolhe/i/na	rakas/ta ru(v)is/ta tyyris/tä hyljet/tä tervet/tä askelet/ta kuolut/ta

6.1.1 Kaksitavvuiset lyhykäisvokaaliset rangat eli tyyppi 1

Tyyppiin 1 eli kaksitavvuiset lyhykäisvokaaliset nomenit kuuluthaan sanat, joila vokaalirangassa oon tyhä kaksi tavvu, mistä viimeinen tavvu eli lopputavvu loppuu yhteen vokaaliin, niin ko sg.nom. : sg. gen. *poika* : *poja/n*, *kroppi* : *kropi/n*, *tollo* : *tollo/n*, *lapsi* : *lapse/n*. Sen loppuvokaalin edessä oon nominatiivissa sitte aina konsonantti.

6.1.1.1 Yksirankaiset kaksitavvuiset nomenit eli tyyppi 1.1

Tyypissa 1.1 eli yksirankaiset kaksitavvuiset nomenit vokaalirangan viimi vokaali saattaa olla mikä tahansa eli *e*, *i*, *A*, *O* tahi *U*, esimerkiksi (sg.nom. : sg. gen.) *aika* : *aija/n*, *joki* : *jove/*, *joukko* : *jouko/n* : *joukko/o*, *tooli* : *tooli/n*. Vokaalirangan vokaali oon kaikissa muissa ko *e*-rankaisissa sama ko nominatiivihaamun viimi vokaali; *e*-rankaisten nominatiivissa viimi vokaali oon *i*. *e*-rankaiset kaksitavvuiset nomenit oon vanhoita sanoi ja niitä ei enää tule lissää. Net oon **suljettu joukko**.

Kaksitavvuisissa rangoissa oon graadivaihtelluu. Graadivaihtelu oon tämmöinen: (sg.nom. : sg. gen. : sg. part.) I : 0 : II ~ I, esimerkiksi *aika* : *aija/n* : *aik(k)a/a*, *lato* : *la(đ)o/n* : *latto/o* ~ *lato/a*, *sota* : *so(đ)a/n* : *sotta/a*, tahi II : I : II, esimerkiksi *katto* : *kato/n* : *katto/o* ~ *katto/a*, *kukka* : *kuka/n* : *kukka/a*, tahi I : I : II ~ I *loma* : *loma/n* : *lomma/a*, *talo* : *talo/n* : *talloo* ~ *talo/a*.

6.1.1.2 Kaksirankaiset kaksitavvuiset nomenit eli tyyppi 1.2

Tyypissä 1.2 eli kaksirankaiset kaksitavvuiset nomenit nominatiivi loppuu aina vokaaliin *i* ja vokaalirangan viimi vokaali oon aina *e*. Tämä kaksitavvuisen kaksirankaisten joukko ei ole kovin suuri ja se oon siis suljettu joukko. Konsonanttirankkaa käytetään tyhjä singulaarin partitiivin haamustuksessa, muutoin käytetään aina vokaalirankkaa. Tämmöissii kaksirankaissii sanoi oon esimerkiksi sg.nom. : sg. gen. : sg. part. *pieni* : *piene/n* : *pien/tä*, *lumi* : *lume/n* : *lun/ta*, *käsi* : *kä(đ)e/n* : *kät/tä*, *viisi* : *vii(đ)e/n* : *viit/tä*, *hirsi* : *hirre/n* : *hirt/tä*, *kaksi* : *kah(đ)e/n* : *kah/ta*, *lapsi* : *lapse/n* : *las/ta*.

Kaksirankaisilla graadivaihtelu ei nävy juuri samala tavala ko yksirankaisissa, sillä ko partitiivissa käytetään konsonanttirankkaa ja konsonanttirankaisissa *te*-loppuisissa rangoissa oon vaihtelu *t* : *s* eli singulaarin nominatiivin *i*:n ja pluraalin *i*:n edessä *s*, muutoin rangassa *t* (katto laidan [3.4. ti > si –muutos](#)). Rangasta löytyy kuitenkin vaihtelluu I : 0, esimerkiksi (sg.nom. : sg. gen. : sg. part. : sg. ess.) *käsi* : *kä(đ)e/n* : *kät/tä* : *käte/nä*, *hirsi* : *hirre/n* : *hirt/tä* : *hirte/nä*, *kaksi* : *kah(đ)e/n* : *kah/ta* : *kahte/na*. Lisäksi pluraalin partitiivista löytyy Porsangin ja Raisin variantista vaihtelluu I : II. Esimerkkii: (sg.nom. : pl. part. : pl. iness.) *lumi* : *lumm/i/i* : *lum/i/ssa*, *käsi* : *käss/i/i* : *käs/i/ssä*, *viisi* : *viiss/i/i* : *viis/i/ssä*, *hirsi* : *hirss/i/i* : *hirs/i/ssä*.

6.1.2 Usseempitavvuiset lyhykäisvokaaliset rangat eli tyyppi 2

Tyypissä 2 eli usseempitavvuiset lyhykäisvokaaliset nomenit vokaalirangassa oon enämpi ko kaksi tavvuu ja vokaaliranka loppuu yhteen vokaaliin. Tavvui saattaa olla vaikka kunka monta; tavalisesti kuitenkin vain kolme eli nelje. Semmoissii yhdyssanoi ko esimerkiksi *esimerkki*, jossa yhteen on nelje tavvuu, ei kuitenkaan kattota usseempitavvuiseksi. Yhdyssanat taivutetaan kombinašunin viimi sanan jälkhiin, eli sitte *esimerkki* taippuu ko kaksitavvuisen sana.

Usseempitavvuisiiki nomeniita oon sekä yksirankaissii (tyyppi 2.1) ette semmoissii, millä oon kans konsonanttiranka (tyyppi 2.2). Usseempitavvuiset nomenit oon siinä muunlaiset ko kaksitavvuiset, ette jos sanala oon konsonanttiranka, se se oon ylheensä sama ko sanan singulaarin nominatiivi eli hakemasana; **kaksitavvuisissahan konsonanttihaamu oon myötä tyhjä singulaarin partitiivissa (ja muutamisti pluraalin genetiivissä)** ja singulaarin nominatiivi loppuu *i*:hin.

6.1.2.1 Yksirankaiset usseempitavvuiset nomenit eli tyyppi 2.1

Tyyppin 2.1 eli yksirankaiset usseempitavvuiset nomenit viimi vokaali saattaa olla *i*, *A*, *O* eli *U*; *e* se ei ole koskaan. Rangan loppuvokaali on sama ko singulaarin nominatiivin loppuvokaali; komparatiivissa se on muunlainen, ja se käsitelään komparatiivin kohdalla erittäin. Yksirankaiset usseempitavvuiset nomenit on ushein *i*-loppuissii lainasannoi, mutta paljon on kans suffiksillissii sanoi niinko partisiipin preesenshaamut ja tekkijänimet. Esimerkkii (sg.nom. : sg.gen. : sg.part.) lainasannoista *meininki* : *meiningin* ~ *meininki/n* ~ *meininkki/i* ~ *meininki/ä*, *tunturi* : *tunturi/n* : *tunturi/i* ~ *tunturi/a*, kollektiividerivasuuniista (*paiju* →) *paijukko* : *paijuko/n* : *paijukko/o* : *paijukko/a*, (partisiipin preesens) (*soppi/it* →) *sop(pi)iva* : *sop(pi)iva/n*, (tekkijännimi) (*kulkkeet* ~ *kulkea(t)* ~ *kulkia* →) *kulk(ki)ija* : *kulk(ki)ija/n*, (*opettaa(t)* →) *opetta(a)ja* : *opetta(a)ja/n* : *opettaaja/a* : *opettaja/a*. Graadivaihtelu näissä on ylheensä tyyppii (sg.nom. : sg.gen. : sg.part.) II : I : II niin ko *paijukko*-sanassa, I : I : II niin ko *opettaja*-sanassa tahi *nk* : *ng* ~ *nk* : *nkk* ~ *nk* niinko *meininki*-sanassa.

6.1.2.2 Kaksirankaiset usseempitavvuiset nomenit eli tyyppi 2.2

Tyyppii 2.2 eli kaksirankaiset usseempitavvuiset nomenit on usseempaa lajii. Nimitämä net tässä *ty(t)är*-nomeniksi, omituisuudennimiksi ja karitiiviadjetiiviiksi. Tyyppiiin 2.2. kuuluthaan kans ordinaalit eli oornaamaluvut ja superlatiivit, mitä käsittelemmä erittäin kohdassa XX.

ty(t)är-nomenit. Nomenin nominatiivihaamun – ja sitte kans konsonanttirangan – loppukonsonantti saattaa olla *r*, *l* eli *n*. Rangan sisäinen konsonantti saattaa olla I : II- eli 0 : I- vaihtelussa, tahi sitten se on kokonhansa vaihtelemaan. Esimerkkii vaihtelusta on (sg.nom. : sg.gen. : sg.part.) *ty(t)är* : *tyttäre/n* : *tytärtä*, *taival* : *taipale/n* : *taival/ta*. Omituinen on sana *sydän* : *sydäme/n* : *sydän/tä*, missä alimainen graadi säilyy läpi koko taivutuksen. Muita tähän joukkhoon kuuluuviita on *sisar* : *sisare/n* : *sisar/ta*, *ellän* : *elläime/n* : *ellän/tä*, *tyven* : *tyvene/n* : *tyven/tä*. Konsonanttirangan *n* vaihtellee ushein vokaalirangan *me*:n kanssa. Joskus *n* senthään säilyy, niin ko ylipuolela sanassa *tyven* : *tyvenen*. Reekelinä on, ette jos singulaarin nominatiivi loppuu *in*, niin se aina vaihtellee vokaalirangan *ime*:n kans. Usheimitten vokaalirangan viimi vokaali on *e*, mutta se saattaa muutamisti olla kans *A*, niin ko *lämmän* : *lämpimä/n* : *lämmän/tä*, *hapan* : *happama/n* : *hapan/ta*.

Omituisuudennimet. Näilä nomeniila on ylheensä pohjasanana joku adjektiivi, josta on tehty substantiivin, joka muistelee, ette jollaki eli jossaki on tämän adjektiivin ilmoittammaa omituisuutta. Niilä on singulaarissa graadivaihtelu *us* : *uðe* : *ute*, pluraalissa ranka loppuu *ks(i)*. Niin ko (sg.nom. : sg.gen. : sg.ess. : sg.part. : pl.iness.) (*rikas* →) *rikkhaus* : *rikkhau(ð)e/n* : *rikkhaute/na* : *rikkhaut/ta* : *rikkhauks/i/ssa*, (*korkkee* ~ *korkea* ~ *korkia* →) *kork(k)eus* : *kork(k)eu(ð)e/n* : *kork(k)eut/ta* : *kork(k)eute/na* : *kork(k)euks/i/ssa*.

Karitiiviadjetiivit, jotka muistelhaan, ette sitä, mitä pohjasana ilmoittaa, ei ole. Pohjasana on joko substantiivi tahi verbi. Esimerkiksi (sg.nom. : sg.gen. : sg.ess. : sg.part.) (*vika* →) *vi(j)aton* : *vi(j)attoma/n* : *vi(j)aton/ta* : *vi(j)attom/i/ssa*, (*onni* →) *onneton* : *onnettoma/n* : *onneton/ta* : *onnettom/i/ssa*, (*tiet(t)ä/ä(t)* →) *tietämätön* : *tietämättömä/n* : *tietämätön/tä* : *tietämättöm/i/ssä*. Näjemä, että karitiivisuffiksi graadivaihtellee aina kaavan I : II jälkhiin.

6.1.2.3 Ekstrakonsonanttirankaiset nomenit eli tyyppi 2.3

Ekstrakonsonanttirankaiset nomiinit oon kaikki kaksirankaiset, eli niilä oon samhaan laihiin ko edeläki kuvatuila konsonanttirankaisilla nomeniila kaksi rankkaa, mutta näissä käytethään konsonanttirankkaa singulaarin partitiivin lisäksi kans pluraalin genetiivin haamustuksessa. Tämmöiset nomenityypit oon:

veres -nomenit, niin ko (sg.nom. : sg.part. : pl.gen : pl.nom. : pl.iness.) *veres : veres/tä : veres/ten : verekse/t : vereks/i/ssä, kokkous : kokkous/ta : kokkous/ten : kokkouse/t : kokkouks/i/ssä*). Näistä jälkimäiset eli *kokkous*-nomenit saattaa tuntteet siitä, ette niitten singulaarin nominatiivi loppuu aina *Us*, ja net oon deriveerattu jostaki verbistä, eli net oon yhdenlaissii tevonnimmii. Niitä ei pidä sekoittaa *Us : Ute* -omitusuudennimhiin, joitten pohjasanana oon nomeni, tavalisimin adjektiivii.

(i)n-en-nomenit, niin ko (sg.nom. : sg.part. : pl.gen : pl.nom. : pl.iness.) *vihrinen : vihris/tä : vihris/ten : vihriset : vihris/i/ssä, ihminen : ihmis/tä : ihmis/ten : ihmise/t : ihmis/i/ssä*. Tämä oon hyvin tavalinen nomenityyppi, ja niitä oon sekä substantiivii ette adjektiivii. Samhaan tyyppiin kuuluthaan (*IA*)inen-derivatiisuffiksilla paikannimistä tehdyt nomenit, millä muistelhaan mistä paikasta joku ihminen eli muu assii oon. Esimerkiksi *Tromssa* → *tromssalainen*, *Alattio* → *alattiolainen*, → *Franska* → *franskalainen*, *Mogadishu* → *mogadishulainen*.

6.1.3 Pitkävokaaliset rangat eli tyyppi 3

Pitkävokaalinen ranka oon nomenilla silloin, jos sen vokaaliranka loppuu pitkhään vokaalhiin tahi fiftonghiin. Pitkävokaaliset rangat jajethaan kans kahtheen pääjoukkhoon sen jälkhiin, oonko niilä olemassa tyhä vokaaliranka (tyyppi 3.1) vain oonko niilä kans konsonanttiranka (3.2).

6.1.3.1 Yksirankaiset pitkävokaaliset nomenit eli tyyppi 3.1

Kaikissa kirjakainun variantiissa yksitavvuiset nomenit kuuluthaan joukkhoon 3.1. Sannoin kaava oon (K)VV, esimerkiksi *yö, tie, tee, täi*. Sanaloppuinen *VV* saattaa olla pitkä vokaali eli diftongi. Samhaan joukkhoon räknäämä kans usheempitavvuiset viikonpäiviin ja julhapyhhiin nimet, mikkä loputhaan *Ai*, niin ko *lauvantai, maanantai, helluntai*. Esimerkkii taivutuksesta: (sg.nom. : sg.gen. : sg.part. : sg.illat.) *yö : yö/n : yö/tä .yö/hön, tee : tee/n : tee/tä : tee/hen, täi : täi/n : täi/tä : täi/hin, lauvantai : lauvantai/n : lauvantai/ta : lauvantai/hin*.

Porsangin ja Raisin variantissa vanhoitten *eA*- ja *iA*-, *iO*-nomeniitten kaksi viimistä tavvu oon suoristunnu yhdeksi tavvuksi eli *eA > ee*, *iA* ja *iO > ii*. Muissa variantiissa ei tämmöistä suoristumista ole tapattunnu, ja nomenit kuuluthaan tyyppiin 2.1. Porsangin ja Raisin variantissa net taivuthaan sitte kans kohta niin ko ylipuolen yksitavvuiset ja *Ai*-nomenit. Erotuksena oon illatiivin taivutus. Esimerkkii Porsangin ja Raisin variantista: (sg.nom. : sg.gen. : sg.part. : sg.illat.) *kauhee : kauhee/n : kauhee/ta : kauhee/sseen, korkkee : korkkee/n : korkkee/ta : korkkee/sseen, valkkee : valkee/n : valkkee/ta : valkkee/sseen, kurkkii : kurkkii/n : kurkkii/ta : kurkkii/sseen, laattii : laattii/n : laattii/ta : laattii/sseen*.

Havaitemma, ette illatiivissa yksitavvuisen ja *Vi*-loppuisten suffiksi oon *hVn*-tyyppii, muittentyyppii sg. *sseen* : pl. *ssiin*.

Adjektiivii *vapaa* oon omituinen, ko siinä nominatiivissa oon pitkän vokaalin edessä I-graadi, ja taivutusrankhaan ittää *h*: *vapaa : vaphaa/n : vaphaa/ta*.

Adjektiivi *vanhaa* oon sekaparadigmaattinen eli singulaarissa se taippuu tyyppin 3.1 jälkhiin eli *vanhaa* : *vanhaa/n* : *vanhaa/ta*. Pluraalissa se taippuu osin samoten ko yksirankaiset kaksitavvuiset nomenit eli *vanhaa* : *vanho/i/ssa* : *vanho/i/la* jne. Pluraalin partitiivi oon *vanho/i/ta* ja illatiivi *vanho/i/ssiin*.

6.1.3.2 Kaksirankaiset pitkävokaaliset nomenit eli tyyppi 3.2

Tyyppi 3.2 eli kaksirankaiset pitkävokaaliset nomenit oon nomenit, joitten vokaaliranka loppuu kahtheen samanlaisheen vokaalhiin, mutta joila oon kans konsonanttiranka. Tähän kolmantheen joukkhoon kuuluthaan seuraavat alajoukot:

◆ *rakas*-nomenit. Näitä oon sekä substantiiviita ette adjektiiviita. Konsonanttiranka oon samanlainen ko singulaarin nominatiivi. Kaksitavvuissii *rakas*-sannoi ei tule lissää, se oon suljettu joukko. Mutta lisäksi oon *kAs*-suffiksilla tehtyi derivaasuunita, joita kyllä saattaa syntytyt uussiiki. Esimerkiksi (sg.nom. : sg.gen. : sg.part. : pl.part.) *rikas* : *rikkhaa/n* : *rikas/ta* : *rikkha/i/ta*, *opas* : *opphea/n* : *opas/ta* : *opphe/i/ta*, *ru(v)is* : *rukhii/n* : *ru(v)is/ta* : *rukhi/i/ta*, *tyyris* : *tyyrhii/n* : *tyyris/tä* : *tyyrhi/i/tä*, *rakas* : *rakkhaa/n* : *rakas/ta* : *rakkha/i/ta*, *varas* : *varkhaa/n* : *varas/ta* : *varkha/i/ta*, *lammas* : *lamphaa/n* : *lammas/ta* : *lampha/i/ta* ~ *lampha/j/a*; (*kAs*-derivasuuniita) (*voima* →) *voimakas* : *voimakkhaa/n* : *voimakas/ta* : *voimakkha/i/ta*, (*praattiit* →) *praatikas* : *praatikkhhaa/n* : *praatikas/ta* : *praatikkhha/i/ta*.

◆ *hylje(t)*-nomenit. Näitäki oon sekä substantiiviita ette adjektiiviita. Muissa ko Varenkin variantissa konsonanttiranka oon identtinen singulaarin nominatiivihaamun kans eli molemat loputhaan konsonanttiin *t*. Varengin variantissa nominatiivista viluu konsonanttirangan loppu-*t*. Esimerkkii (sg.nom. : sg.gen. : sg.part. : pl.part.) *hylje(t)* : *hylkhee/n* : *hyljet/tä* : *hylkhe/i/tä*, *vaate(t)* : *vaathee/n* : *vaatet/ta* : *vaatte/i/ta* ~ *vaatte/j/a*, *huone(t)* : *huonhee/n* : *huonet/ta* : *huonhe/i/ta*, *terve(t)* : *tervhee/n* : *tervet/tä* : *tervhe/i/tä*, *siikate(t)* : *siikathee/n* : *siikatet/ta* : *siikathe/i/ta*, *askele(t)* : *askelhee/n* : *askelet/ta* : *askelheita*, *kantele(t)* : *kantelhee/n* : *kantele/tta* : *kantelhe/i/ta*.

rakas-nomenit ja *hylje(t)*-nomenit oon kumpiki samanlaisessa graadivaihtelussa: konsonanttiranka vs. vokaaliranka vaihtelee 0 : I tahi I : II.

◆ Aktiivin partisiipin perfektin haamut räknäthään kans tähän joukkhoon. Niitten singulaarin nominatiivi loppuuki *U(t)*, mistä loppu-*t*:n saattaa kaikistaki variantiista jättää pois. Konsonanttiranka loppuu kuitenkin aina *Ut*. Esimerkiksi (1. inf. → sg.nom. : sg.gen. : sg.part. : pl.part.) *kuol/a* → *kuolu(t)* : *kuolhee/n* : *kuollut/ta* : *kuolhe/i/ta*, *vaippu/ut* ~ *vaipu/at* → *vaipunu(t)* : *vaipunhee/n* : *vaipunut/ta* : *vaipunhe/i/ta*.

Näjemä, ette kaksirankaisten pitkävokaalisten nomeniitten vokaalirankhaan ittää aina rankakonsonantin jälkhiin *h*. Tätä rangan *h*:ta ei pidä sekoittaa illatiivin *h*:hon.

6.2 Luku

Nomeniila oon kaksi eri lukkuu: singulaari ja pluraali. Singulaari eli yksiluku oon merkitemätön kategorii. Sillä ei ole mithään ommaa merkkii eli suffiksii. Sitä käytethään, ko kysymys oon yhdestä yksyydestä tahi semmoisesta assiista, josta ei tahdota eli saateta sannoot, oonko se pantu kokhoon yksyyksistä. Silloin oon ylheensä kysymys semmoisesta ainheesta, jota ei saata jakkaat visshiin oshiin. Esimerkiksi:

(1) *Poika* lähti *Naavuonhoon*.

(2) *Ilma* oon kaunis.

(3) Mie juon vettä.

Näistä syntaktissa (1) *poika* ja *Naavuono* oon kumpiki yksi yksiys. Syntaktissa (2) *ilma* oon tila, mitä ei saata jakkaat oshiin, syntaktissa (3) *vesi* oon ainetta, eikä sitäkhään saata jakkaat visshiin oshiin.

Pluraalii eli **monilukkuu** käytethään, ko oon kysymys usheemasta ko yhdestä yksyydestä. Esimerkiksi

(4) *Poja/t* lähdethiin Naavuonhoon.

(5) *Poj/i/la* ei ole tillaa lähteet Naavuonhoon.

Näistä syntaktin (4) *pojat* oon pluraalin nominatiivissa, syntaktin (5) *pojila* pluraalin adessiivissa.

Pluraalin suffiksit oon *t* ja *i* (**~ ii**). Suffiksii *ii* käytethään tyhä Porsangin variantissa. Suffiksii *t* käytethään tyhä nominatiivissa. Muissa kaasuksissa pluraalin suffiksina oon *i*, Porsangin variantissa muutamissa taphauksissa genetiivissä ja partitiivissa **ii**. Pluraalin suffiksin *i* (**~ ii**) lisäthään heti rangen perhään ennen kaasussuffiksiita. Esimerkiksi *yö + i + tA > ö/i/tä, joukko + i + n > joukko/i/n ~ joukko + i + tten > jouko/i/tten*. (Katto [3.3. Vokaalinvaihtelu suffiksin i:n edellä](#)). Sitä rankkaa, missä oon myötä pluraalin *i*, käskemä **pluraalin rangaksi**.

Pluraalissa käytethään, niin ko singulaarissaki, sekä vokaali- ette konsonanttirankkaa. Isompi ero oon tyhä siinä, ette ko singulaarissa konsonanttirankkaa käytethään partitiivissa kaikkiin konsonanttirankaisten nomeniitten haamustuksessa **mutta ei ollenkhaan genetiivin haamustuksessa**, se pluraalissa sitä käytethään **tyhä** ekstrakonsonanttirankaisten eli 4-joukon nomeniitten genetiivin haamustuksessa; mahdollinen se oon kans muutamiiitten 2.2-tyypin nomeniitten pluralin genetiivin haamustuksessa.

6.3 Kaasukset

Kainun kielessä oon 13 eri kaasusta, joila oon erilaiset kaasussuffiksit. Kaasussuffiksiila oon osin samantapainen funksuuni, ko ruijan kielessä preposisuuniila (1, 2). Kaasuksilla merkithään kans sanan grammatikaalista funksuunii niin ko ette objektii merkithään TEKO-syntaktissa genetiivillä ja subjektii oon nominatiivissa (3). Esimerkkii:

(1) Pekka lähtee Tromsshaan. Vrt. Pekka drar til Tromsø.

(2) Kreeta assuu Alattiossa. Vrt. Kreeta bor i Alta.

(3) Faari osti venheen.

Kainun kielen kaasussysteemi oon siihen laihiin helppo, ette sammoi kaasussuffiksiita käytethään sekä singulaarissa ette pluraalissa; isompi erotus suffiksiissa oon tyhä genetiivin kohdala.

Kainun kielessä oon seuraavat kaasukset:

◆ Grammatikaaliset kaasukset: nominatiivi, genetiivi, partitiivi. Nämät essiinythään eriliikaisesti muistelemassa, missä funksuunissa sana oon syntaktissa, eli oonko se subjektina eli objektina.

◆ Predikeeraavat kaasukset: essiivi, translatiivi. Näitä käytethään eriliikaisesti PREDIKATIIVI-syntaktiissa.

◆ Paikkakaasukset: inessiivi, elatiivi, illatiivi, adessiivi, ablatiivi, allatiivi, mitä käytetään eriliikaisesti PAIKKA-syntaktiissa ja LIIKET-syntaktiissa. Viimistä kolme lokaalikaasusta – adessiivii, ablatiivii ja allatiivii – saattaisimma käskeet kans omistuskaasuksiksi, sillä ko net käytetään eriliikaisesti OMISTUS-syntaktiissa ja OMISTUKSEN VAIHTO -syntaktiissa. Lokaalikaasukset saattaa kans niitten suffiksin jälkhiin jakkaat *s*-kaasukshiin (niitten suffiksissa oon myötä *s*-pukstaavi), joita oon inessiivi, elatiivi ja illatiivi (illatiivissa ei *s* ole myötä kaikissa rankatyypiissä), ja *l*-kaasukshiin (suffiksiissa myötä *l*) eli adessiivhiin, ablatiivhiin ja allatiivhiin. Näilä kahdela kaasusjoukola oon vähän erilaiset funksuunit lokaalisinaki kaasuksina.

◆ Seurakaasukset eli abessiivi ja komitatiivi, joista abessiivilla muistelhaan, mitä ei ole myötä, ja komitatiivila, mitä oon myötä. Näistä komitatiivi oon melkhein harvinainen käytössä.

Pluraalisila persoonapronominiila *met*, *tet*, *het* oon vielä omat vissit objektihaamunsa *meidät* ~ *meät*, *teidät* ~ *teät*, *heidät* ~ *heät*, mitä kuttuthaan kans akkusatiivihamuksi.

6.3.1 Nominatiivi

6.3.1.1 Singulaarin nominatiivi

Singulaarin nominatiivi oon se haamu, mikä oon hakemasanana sanakirjoissa ja sanalistoissa. Singulaarin nominatiivi oon merkitemätön kategorii eli sillä ei ole mithään ommat suffiksii. Met häydyä kuitenki muistaat, ette nominatiivihamu ei aina ole sama ko sanan ranka, ja se oon ranka eikä nominatiivihamu, mitä käytämä sannoin taivutuksessa.

Singulaarin nominatiivi oon tavalinen syntaktin subjektin (1) ja predikatiivin (2) kaasuksena; muutoin ei singulaarin nominatiivii juuri syntaktiissa käytetä. Niin ko

(1) *Nuutti* tuli Kööpenhaminhan.

(2) Sie olet *soma ihminen*.

6.3.1.2 Pluraalin nominatiivi

Pluraalin nominatiivi oon, paitti subjektin (1, 2) ja predikatiivin kaasus (2), kans objektin kaasus TEKO-syntaktiissa (3) ja kolmen aktantin syntaktiissa tyyppiissä OMISTAAJAN VAIHETUS (4) ja SIIRTÄMINEN (5)

(1) *Pojat* opithaan ~ oppiva(t) kainun kieltä

(2) *Vanhaat kainulaiset* olthiin *sepät ihmiset*.

(3) Met pesimä *laattiat*.

(4) Muori osti *kengät* Matille.

(5) Faari vei *roskat* tunki/hoon.

Pluraalin nominatiivissa pluraalin suffiksi oon aina *t*. Tämän pluraalin *t*:n lisäthään aina sanan vokaalirankaan. Jos sanan vokaalirangassa oon graadivaihetelluu (rankatyypit 1 ja 2 eli lyhykäisvokaaliset rangat), pluraalin *t*:n lisäthään aina alamaisen graadin rankaan.

Esimerkiksi (vaihettelu I : 0) *aika* : *aija/t*, *lupa* : *luva/t*, *ranta* : *ranna/t*, *käsi* : *kä(ä)e/t*, (II : I) *pappi* : *papi/t*, *Nuutti* : *Nuuti/t*, *lamppu* : *lampu/t*. Muut konsonantit ko *k*, *t* ja *p* oon pluraalin nominatiivissa juuri samanlaiset ko singulaarin nominatiivissa. – Muistama kans, ette osa *tt*-

rankakonsonantiista oon semmoiset, ettei niissä ole ollenkaan graadivaihtelluuta, niin ko *mettä* : *mettä/t*.

Tyypin 3. pitkävokaalisiin rankhoin pluraalin t:n lisäthään niitten ainuhaan vokaalirankhaan. Näissä ei siis vokaalirangassa ole vaihtelluuta, mutta tyypin 3.2 pitkävokaalisten nomeniitten vokaaliranka on graadii ylempi ko niitten konsonanttiranka. Esimerkiksi (vaihtelu I : II) *rakas* : *rakkhaa/t*, *voimakas* : *voimakkhaa/t*, (vaihtelu 0 : I) *ru(v)is* : *rukhi/t*, *hylje(t)* : *hylkhee/t*, *lammas* : *lamphaa/t*, (ei vaihtelluuta) *tyyris* : *tyyrhi/t*, *terve(t)* : *tervhee/t*.

6.3.2 Genetiivi

Genetiivi on siitä omituimen kaasus ette siinä on singulaarin ja pluraalin välissä erotusta sekä haamustuksessa ette funktuunissa.

6.3.2.1 Singulaarin genetiivi

Singulaarin genetiivin funktuuni syntaktissa on predikatiivi eli objektii eli se esiintyy eriliikaisesti omistajasta muistelevissa PREDIKATIIVI-syntaktissa (1), TEKÖ-syntaktissa (2) ja kolmen aktantin syntaktissa tyypissä OMISTAAJAN VAIHETUS (3, 4) ja SIIRTÄMINEN (5). Sitä käytethään kans substantiivifraasissa genetiiviattributtina (6) ja verbifraasiin subjektin kaasuksena (7). Vielä sitä käytethään objektiadverbiaalin suffiksina, ko muistelhaan kunka kauvoin (8) tahi kunka pitkän matkan (9). Esimerkkii:

- (1) Tämä piili on *Annan*.
- (2) Faari rakensi *piilin*.
- (3) Anna osti *piilin* Pekalta/kaupasta.
- (4) Anna myi *piilin* Kaisale.
- (5) Mikko ajoi *piilin* merheen.
- (6) *Annan* piili makkaa meressä.
- (7) Mikko otti piilin *Annan* tietämättä.
- (8) Mikko ajoi *Annan* piililä *yh(d)en* illan.
- (9) Se oli ajanu sillä *miilan*.

Singulaarin genetiivin suffiksi on aina *n*. Tämän genetiivin *n*:n lisäthään aina samhaan rankhaan ko pluraalin suffiksin *t* (katto tästä ylipuolela). Esimerkkii: (1.1) *aika* : *aija/t* : *aija/n*, *poika* : *poja/t* : *poja/n*, (1.2) *lapsi* : *lapse/t* : *lapse/t* : *lapse/n*, (2.1) *mustikka* : *mustika/t* : *mustika/n*, (2.2) *ty(t)är* : *tyttäre/t* : *tyttäre/n*, (3.1) *vapaa* : *vaphaa/t* : *vaphaan*, (3.2) *lammas* : *lamphaa/t* : *lamphaa/n*.

6.3.2.2 Pluraalin genetiivi

Pluraalin genetiivii käytethään omistajasta muistelevista PREDIKATIIVI-syntaktissa (1) ja genetiiviettribuuttina substantiivifraasissa (2). Se on kans subjektin kaasus muutamissa verbifraasiissa (3).

- (1) Nämät vaatheet on *poikkiin* ~ *pojitten*.
- (2) *Poikkiin* ~ *pojitten* vaatheet on lokaiset.
- (3) *Tyttäri(i)tten* nähten pojat haluthaan ~ haluava(t) olla puhthaat.

Pluraalin genetiivin haamustuksessa on vaihettellu eri kirjainun variantiitten välissä. Pluraalin genetiivin suffiksit on Porsangin ja Raisin variantissa kaksitavvuisissa (*i*)*n*, muutoin *ten* tahi (*i*)*tten*. Muissa variantiissa suffiksina on joko *ten* tahi *tten*, Varengissa kans *en*. Suffiksin *ten* liitethään konsonanttirankhaan, ja se on käytössä tyhjä rankatyypissä 2.2 kaksirankaiset kaksitavvuiset nomenit ja 2.3 ekstrakonsonanttisrankaiset nomenit. Katoma tässä eri rankatyypii.

◆ Rankatyypissä 1.1 yksirankaiset kaksitavvuiset nomenit on erotusta eri variantiitten välissä. Porsangin ja Raisin variantissa, jos pluraalin ranka loppuu *Vi*, se pluraalin rankhaan lisäthään pelkän suffiksin *n*. Jos pluraalin ranka loppuu *Ki*, se siihen lisäthään *in*. Suffiksin edessä on ylimäinen mahdollinen graadi. Muissa variantiissa rankatyypissä 1.1 käytethään suffiksii *tten*, mikä lisäthään kaikkiin alaimaisgradisheen pluraalin rankhaan, eli graadi on sitte sama ko singulaarin genetiivissä. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.gen.) *poika* : *pojan* : *poikk/i/in* ~ *poj/i/tten*, *saita* : *sai(ḍ)an* : *saitto/i/n* ~ *saio/i/tten*, *lato* : *la(ḍ)on* : *latto/i/n* ~ *lao/i/tten*, *joki* : *jo(v)e/n* : *jokk/i/in* ~ *jo/i/tten*, *lehti* : *leh(ḍ)e/n* : *leht/i/in* ~ *leh/i/tten*, *tooli* : *tooli/n* : *tooli/i/n* ~ *tool/i/tten*.

◆ Rankatyypissä 1.2 kaksirankaiset kaksitavvuiset nomenit Porsangin ja Raisin ja Varengin variantissa käytethään pluraalin genetiivin haamustuksessa konsonanttirankkaa, jokivarsitten variantissa – **ja ushein muissaki variantiissa** – vokaalirankkaa. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.gen.) *pieni* : *piene/n* : *pien/ten* ~ *pien/i/tten*, *lapsi* : *lapse/n* : *las/ten* ~ *laps/i/tten*, *hirsi* : *hirre/n* : *hirt/ten* ~ *hirs/i/tten*, *käsi* : *kä(ḍ)e/n* : *kät/ten* ~ *käs/i/tten*. Se käytethäänkö Porsangin ja Raisin tahi Varengin variantissa vokaali- eli konsonanttirankkaa, on paljon sen jälkhiin, mikä sana on kysymyksessä. Ko käytethään vokaalirankkaa, se nomenit taivutethaan samhaan laihii ko tyypissä 1.1. Tullee tämmöissii sarjoi ko *vuosi* : *vuot/ta* : *vuoss/i/in* ~ *vuos/i/tten*, *lohi* : *loh/ta* : *lohh/i/in* ~ *loh/i/tten*. **Käytänössä on niin, ette kaikista kaksitavvuisista e-rangoista saattaa tehdä vokaalirankaisen pluraalin genetiivihaamun, mutta tyhjä osasta saattaa tehdä konsonanttirankaisen pluraalin genetiivihaamun.**

◆ Rankatyypissä 2.1 ja 2.2 suffiksi on *tten*, ja sen lisäthään alaimaisgradisheen pluraalin rankhaan. Porsangin variantissa tässäki lisäthään suffiksin etheen *i*:n silloin, ko pluraalin ranka muutoin loppuis yhteen vokaalhiin. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.gen.) (2.1) *mustikka* : *mustika/n* : *mustiko/i/tten*, *opetta(a)ja* : *opetta(a)ja/n* : *opettaaj/i/itten* ~ *opettaj/i/tten*, *valkea* ~ *valkia* : *valkea/n* ~ *valkia/n* : *valke/i/tten*, *paijukko* : *paijuko/n* : *paijuko/i/tten*, *tunturi* : *tunturi/n* : *tunturi/i/tten* ~ *tuntur/i/tten*, (2.2) *ty(t)är* : *tyttäre/n* : *tyttär/i/itten* ~ *tyttär/i/tten*, *sy(ḍ)än* : *sy(ḍ)äme/n* : *sy(ḍ)äm/i/itten* ~ *syäm/i/tten*.

◆ Rankatyypissä 2.3 ekstrakonsonanttirankaiset nominit suffiksin lisäthään tavallissiimin konsonanttirankhaan, ja suffiksi on silloin *ten*. Mutta *veres*-tyypissä saattaa kuitenkin jokivarsitten variantissa käyttää kans vokaalirankkaa ja suffiksii *tten*. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.gen.) *ihminen* : *ihmise/n* : *ihmis/ten*, *kainulainen* : *kainulaise/n* : *kainulais/ten*, *sininen* : *sinise/n* : *sinis/ten*, *veres* : *verekse/n* : *veres/ten* ~ *vereks/i/tten*, *jänes* : *jänekse/n* : *jänes/ten* ~ *jäneks/i/tten*, *kokkous* : *kokkouse/n* : *kokkous/ten* ~ *kokkouks/i/tten*.

◆ Rankatyypissä 3.1 ja 3.2 suffiksi on Porsangin ja Raisin ja jokivarsitten variantiissa *tten* ja sen lisäthään suorhaan pluraalin ainuhaan rankhaan. Rankatyypissä 3.2 saattaa Varenkin variantissa käyttää kans suffiksii *en*; silloin pluraalin *i* > *j*. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.gen.) (3.1) *yö* : *yö/n* : *ö/i/tten*, *maa* : *maa/n* : *ma/i/tten*, *vapaa* : *vaphaa/n* : *vapha/i/tten*, *valkkee* : *valkkee/n* : *valkke/i/tten*, (3.2) *rakas* : *rakkhaa/n* : *rakkha/i/tten* ~ *rakkha/j/en*, *turve(t)* : *turphee/n* : *turphe/i/tten* ~ *tuphe/j/en*. Porsangin variantissa on yksitavvuisista sanoista mahdollinen käyttää kans *nen*-genetiivii. Esimerkkii: *yö* : *ö/i/nen*, *maa* : *ma/i/nen*.

Alapuolen tabelissa on pluraalin genetiivin haamut jätetty erittäin eri kirjakainun varianttiin, sillä ko niissä on kohta paljon erotusta.

6.3.2.3 TABELI: Singularin ja pluraalin genetiivi

	Sg. nom.	Sg. gen.	Pluraalin genetiivi		
			Porsanki (ja Raisi)	Jokivarret	Varenki
1.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	aika mettä joki pappi joukko	aija/n mettä/n jo(v)e/n papi/n jouko/n	aikko/i/n mett/i/in jokk/i/in pappi/i/n joukko/i/n	aij <i>o</i> /i/tten mett/i/tten jo/i/tten pap/i/tten jouko/i/tten	aij <i>o</i> /i/tten mett/i/tten jo/i/tten pap/i/tten jouko/i/tten
1.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	pieni käsi hirsi lapsi mies	piene/n kä(đ)e/n hirre/n lapse/n miehe/n	pien/ten ~ pien/i/in kät/ten ~ käss/i/in hirt/ten ~ hirss/i/in las/ten ~ laps/i/in mies/ten ~ mieh/i/in	pien/i/tten käs/i/tten hirs/i/tten laps/i/tten mieh/i/tten	pien/ten ~ pien/i/tten kät/ten ~ käs/i/tten hirt/ten ~ hirs/i/tten las/ten ~ laps/i/ tten mies/ten ~ mieh/i/ tten
2.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempitavvuiset	meininki tunturi pajukko sivakka valkea ~ valkia kurkkio	meiningi/n ~ meininki/n tunturi/n pajuko/n sivaka/n valkea/n ~ valkia/n kurkkio/n	meiningi/i/tten tunturi/i/tten pajuko/i/tten sivako/i/tten	meining/i/tten tuntur/i/tten pajuko/i/tten sivako/i/tten valke/i/tten kurkkio/i/tten	 meinink/i/tten tuntur/i/tten pajuko/i/tten sivako/i/tten valke/i/tten kurkkio/i/tten
2.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempirankaiset	ty(t)är sisar elläin tyven tottuus	tyttäre/n sisare/n elläime/n tyvene/n tottuu(đ)e/n	tyttär/i/itten sisar/i/itten elläim/i/itten tyven/i/itten tottuuks/i/itten	tyttär/i/tten sisar/i/tten elläim/i/tten tyven/i/tten tottuuks/i/tten	tyttär/i/tten sisar/i/tten elläim/i/tten tyven/i/tten tottuuks/i/tten
2.3 Ekstra-konsonantti-rankaiset	veres kokkous vihrinen ihminen kainulainen	verekse/n kokkouse/n vihrise/n ihmise/n kainulaise/n	veres/ten kokkous/ten vihris/ten ihmis/ten kainulais/ten	vereks/i/tten kokkouks/i/tten vihris/ten ihmis/ten kainulais/ten	veres/ten kokkous/ten vihris/ten ihmis/ten kainulais/ten
3.1 Yksirankaiset pitkävokaaliset	maa yö tuorestai valkkee kurkkii	maa/n yö/n tuorestai/n valkkee/n kurkkii/n	ma/i/tten ~ ma/i/nen ö/i/tten ~ ö/i/nen tuoresta/i/tten valkke/i/tten kurkki/i/tten	ma/i/tten ö/i/tten tuoresta/i/tten	ma/i/tten ö/i/tten tuoresta/i/tten
3.2 Kaksirankaiset pitkävokaaliset	rakas ru(v)is tyyris hylje(t) terve(t) askele(t) lukenu(t)	rakkhaa/n rukhi/n tyyrhi/n hylkhee/n tervhee/n askelhee/n lukenhee/n	rakkha/i/tten rukhi/i/tten tyyrhi/i/tten hylkhe/i/tten tervhe/i/tten askelhe/i/tten lukenhe/i/tten	rakkha/i/tten rukhi/i/tten tyyrhi/i/tten hylkhe/i/tten tervhe/i/tten askelhe/i/tten lukenhe/i/tten	rakkha/j/en rukhi/j/en tyyrhi/j/en hylkhe/j/en tervhe/j/en askelhe/j/en lukenhe/j/en

6.3.3 Partitiivi

Singulaarin ja pluralin partitiivin funktuunit syntaktissa oon kohta samanlaiset. Se oon joko subjekti EKSISTENSI-syntaktissa (1) ja OMISTUS-syntaktissa (2) tahi objekti TEKO-syntaktissa (3), OMISTAAJAN VAIHETUS -syntaktissa (4) ja SIIRTÄMINEN-syntaktissa (5), ARVELU-syntaktissa (6) ja eriliikaisesti TUNNET-syntaktissa (7), missä se oon ainua objektin kaasus. Singulaarin partitiivihaamu saattaa vielä essiinttyyt objektiadverbiaalina kielttävässä syntaktissa niin ko esimerkiksi syntaktissa (8), mutta tämä ei ole sen prototyypinen funktuuni. Esimerkkii:

- (1) Siljola seisoi *kainulaissii* ~ *kainulaisia*.
- (2) Kainulaisila oli *karjaa*.
- (3) Amtmani hakkas *puita*.
- (4) Pappi ei antanu *preivii* ~ *preiviä* amtmanille.
- (5) Pappi ei vieny *Nuuttii* ~ *Nuuttia* fankilhaan.
- (6) Sammeli piti *Pyssyjokkee* kaunhiina.
- (7) Amtmani vihas *kainulaissii* ~ *kainulaisia*.
- (8) Mie en ollu sielä *tiimaakhaan*.

6.3.3.1 Singulaarin partitiivi

Singulaarin partitiivin suffiksit oon Porsangin ja Raisin variantissa vokaalinpitenemä ja *tA*, muissa variantiissa *A* ja *tA*.

◆ Vokaalinpitenemä eli *A*-suffiksii käytethään 1- ja 2-tyypin yksirankaisten nomeniitten suffiksina, eli tyypissä 1.1 ja 2.1. Jokivarsitten variantissa oon tyypin 2.1 *eA*-, *iA*- ja *iO*-loppuisissa nomeniissa poikkeema: niissä partitiivin suffiksina oon *tA*, eli kirjoitethaan *valkea* : *valkea/ta*, *kurkkio* : *kurkkio/ta*. Sekä vokaalinpitenemän ette *A*-suffiksin liitethään aina sanan ylimäisen graadin rankhaan. Porsangin ja Raisin variantissa tämä meinaa ushein II-graadin rankkaa, sillä ko vokaalinpitenemä justhiin oon syynä tähän II-graadhiin. Muissa variantiissa suffiksi tekkee II-graadin tyhä *A*-rankaishiin sanhoin – nimittäin jos sen edessä olleeva tavvu oon lyhykäinen ja painolinen. (Katto kohta [Graadivaihtelu](#)). Varengin variantissa pittää muistaat, ette rangan *e* + suffiksin *A* > *iA*. Esimerkkii variantiista (sg.nom. : sg.gen. : sg.part.) (1.1) *aika* : *aija/n* : *aikka/a* ~ *aika/a*, *lupa* : *luva/n* : *luppa/a*, *joki* : *jo(v)e/n* : *jokke/e* ~ *joke/a* ~ *joki/a*, *joukko* : *jouko/n* : *joukko/o* ~ *joukko/a*, *mooli* : *mooli/n* : *mooli/i* ~ *mooli/a*, *hauska* : *hauska/n* : *hauska/a*, (2.1) *meininki* : *meiningin* ~ *meininkin* : *meininkii* ~ *meininki/ä*, *matala* : *matala/n* : *matala/a*.

◆ Muissa nomenityypissä eli lyhykäisvokaalisista nomeniista kaksirankaisissa eli tyypissä 1.2, 2.2 ja 2.3 ja koko pitkävokaalisessa tyypissä 3 partitiivin suffiksi oon *tA*. Tässä ei ole erotusta eri kirjakainun variantiitten välilä. Ko sanala oon konsonanttiranka, suffiksin lisäthään sanan konsonanttirankhaan. Partitiivi oon ainua singulaarin kaasus, minkä rakentamisessa ollenkhaan käytethään konsonanttirankkaa. Esimerkiksi (nom. : gen. : part.) (1.2) *pieni* : *piene/n* : *pien/tä*, *lapsi* : *lapse/n* : *las/ta*, (2.2) *ty(t)är* : *tyttäre/n* : *ty(t)är/tä*, *lämmi* : *lämpimä/n* : *lämmi/tä*, (2.3) *vares* : *varekse/n* : *vares/ta*, *kainulainen* : *kainulaise/n* : *kainulais/ta*, (3.1) *tie* : *tie/n* : *tie/tä*, *valkkee* : *valkkee/n* : *valkkee/ta*, *vapaa* : *vaphaan/n* : *vaphaa/ta*, (3.2) *rakas* : *rakkhaa/n* : *rakas/ta*, *vene(t)* : *venhee/n* : *venhet/tä*.

6.3.3.2 Pluraalin partitiivi

Pluraalin partitiivin suffiksit oon Porsangin ja Raisin variantissa vokaalinpitenemä, *A* tahi *(i)tA* tahi se kokonhansa viluu. Muissa variantiissa se oon *A* tahi *tA*. Kattoma rankatyypii erittäin.

◆ Rankatyypissa 1.1 ja 1.2 Porsangin ja Raisin variantissa suffiksi oon joko vokaalinpitenemä tahi ei mithään. Vokaalinpitenemä oon se ko pluraalin ranka loppuu *Ki*, muutoin se viluu. Muissa variantiissa se oon *A*. Jos sanan loppuun silloin tulis kolme vokaali perätysten, se pluraalin *i > j*. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.part.) *poika : pojan : poikk/i/i ~ poik/i/a, saita : sai(đ)an : saitto/i ~ saito/j/a, lato : la(đ)on : latto/i ~ lato/j/a, tooli : tooli/n : tooli/i/i ~ tool/i/a, pieni : piene/n : pien/i/i ~ pien/i/ä, lapsi : lapse/n : laps/i/i ~ laps/i/a*.

◆ Rankatyypissä 2.1, 2.2 ja 2.3 suffiksi oon *A* tahi *tA*. Porsangin variantissa se oon tasan *tA*. Jos pluraalin ranka loppuu *Ki*, se suffiksin etheen lisäthään ekstra-*i*. Muissa variantiissa suffiksi oon silloin *A*. Silloin ko rangassa oon graadivaihtelluu, se rangasta valithaan diftongin *Vi* edessä alamaigraadinen ranka. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.part.) (2.1) *mustikka : mustika/n : mustiko/i/ta, opetta(a)ja : opetta(a)ja/n : opettaaj/i/ita ~ opettaj/i/a, valkea ~ valkia : valkea/n ~ valkia/n : valke/i/ta, pajukko : pajuko/n : pajuko/i/ta, tunturi : tunturi/n : tunturi/i/ta ~ tuntur/i/a, (2.2) ty(t)är : tyttäre/n : tyttär/i/itä ~ tyttär/i/ä, sy(đ)än : sy(đ)äme/n : sy(đ)äm/i/itä ~ syäm/i/ä, (2.3) ihminen : ihmise/n : ihmiss/i/itä, veres : verekse/n : vereks/i/itä ~ vereks/i/ä, vares : varekse/n : vareks/i/ita ~ vareks/i/a*. Haamuista, mikkä Porsangin variantissa loputhaan *iitA*, oon mahdollinen jättää suffiksin *tA* pois, eli tullee haamui niin ko *tunturi/i, tyttär/i/i, ihmiss/i/i* ja *vareks/i/i*.

◆ Rankatyypissä 3 eli pitkävokaalisissa nomeniissa suffiksi oon yleisesti *tten*. Varengin variantissa oon tyypissä 3.2 mahdollinen valita haamun, missä partitiivin suffiksina oon *A* (vrt. pluraalin genetiivin *en*-varianttiin). Esimerkkii: (sg.nom. : sg.gen. : pl.part.) *yö : yö/n : ö/i/tä, maa : maa/n : ma/i/ta, vapaa : vaphaa/n : vapha/i/ta, valkkee : valkkee/n : valkke/i/ta, rakas : rakkhaa/n : rakkha/i/ta ~ rakkha/j/a, turve(t) : turphee/n : turphe/i/ta ~ turphe/j/a*.

Ko verttaama pluraalin genetiivii ja partitiivii, se näjemä, ette Porsangin ja Raisin variantissa pluraalin genetiivissä ja partitiivissa oon ”kahden vokaalin pakko”. Se meinaa, ette jos rangen vokaali kattoo pluraalin *i:n* edestä, se pluraalin *i* pitenee eli niitä kirjoitethaan kaksi. Eli pluraalin rangassa oon joko *Vi* tahi *ii*. Esimerkiksi (1.1) *joukko : joukko/i/n : joukko/i, joki : jokk/i/in : jokk/i/i*, (1.2) *vuosi : vuoss/i/i : vuoss/i/in*, (2.1) *mustikka : mustiko/i/tten : mustiko/i/ta, tunturi : tunturi/i/tten : tunturi/i/ta*, (2.2) *tyven : tyven/i/itten ~ tyven/i/itä, rakkhaus : rakkhauks/i/itten ~ rakkhauks/i/ita*, (3.1) *assii : assi/i/tten : assi/i/ta*, (3.2) *rakas : rakkha/i/tten ~ rakkha/i/ta*. Tämmöistä ”kahden vokaalin pakko” -reekelii ei Porsangin variantissakhaan ole muissa kaasuksissa.

6.3.3.3 TABELI: Singulaarin ja pluraalin partitiivi

	Sg. nom.	Sg. partitiivi		Pl. partitiivi	
		Porsanki	Jokivarret ja Varenki	Porsanki	Jokivarret ja Varenki
1.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	aika mettä joki pappi joukko	aikka/a mettä/ä jokke/e pappi/i joukko/o	aika/a mettä/ä joke/a ~ joki/a pappi/a joukko/a	aikko/i mett/i/i jokk/i/i pappi/i joukko/i	aiko/j/a mett/i/ä jok/i/a papp/i/a joukko/j/a
1.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	pieni käsi hirsi lapsi mies	pien/tä kät/tä hirt/tä las/ta mies/tä	pien/tä kät/tä hirt/tä las/ta mies/tä	pien/i/i käss/i/i hirss/i/i laps/i/i mieh/i/i	pien/i/ä käs/i/ä hirs/i/ä laps/i/a mieh/i/ä
2.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempitavvuiset	meininki tunturi pajukko sivakka valkea ~ valkia kurkkio	meininkki/i tunturi/i pajukko/o sivakka/a	meininki/ä tunturi/a pajukko/a sivakka/a valkea/ta ~ valkia/a kurkkio/ta ~ kurkkioa	meininkki/i/tä tunturi/i/ta pajuko/i/ta sivako/i/ta	meinink/i/ä tunturi/a pajuko/i/ta sivako/i/ta valke/i/ta kurkkio/i/ta
2.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempirankaiset	ty(t)är sisar elläin tyven tottuus	tytär/tä sisar/ta elläin/tä tyven/tä tottuut/ta	tyär/tä sisar/ta elläin/tä tyven/tä tottuut/ta	tyttär/i/itä sisar/i/ita elläim/i/itä tyven/i/itä tottuuks/i/ita	tyttär/i/ä sisar/i/a elläim/i/ä tyven/i/ä rakkhauks/i/a
2.3 Ekstra-konsonantti-rankaiset	veres kokkous vihrinen ihminen kainulainen	veres/tä kokkous/ta vihris/tä ihmis/tä kainulais/ta	veres/tä kokkous/ta vihris/tä ihmis/tä kainulais/ta	vereks/i/i(tä) kokkouks/i/i(ta) vihriss/i/i(tä) ihmiss/i/i(tä) kainulaiss/i/i(ta)	vereks/i/ä kokkouks/i/a vihris/i/ä ihmis/i/ä kainulais/i/a
3.1 Yksirankaiset pitkävokaaliset	maa yö tuorestai valkkee kurkkii	maa/ta yö/tä tuorestai/ta valkkee/ta kurkkii/ta	maa/ta yö/tä tuorestai/ta	mai/ta ö/i/tä tuoresta/i/ta valkke/i/ta kurkki/i/ta	mai/ta ö/i/tä tuoresta/i/ta
3.2 Kaksirankaiset pitkävokaaliset	rakas ru(v)is tyyris hylje(t) terve(t) askele(t) lukenu(t)	rakas/ta ru(v)is/ta tyyris/tä hyljet/tä tervet/tä askelet/ta lukenut/ta	rakas/ta ru(v)is/ta tyyris/tä hyljet/tä tervet/tä askelet/ta lukenut/ta	rakkha/i/ta rukhi/i/ta tyyrhi/i/tä hylkhe/i/tä tervhe/i/tä askelhe/i/ta lukenhe/i/ta	rakkha/i/ta ~ rakkha/j/a rukhi/i/ta ~ rukhi/j/a tyyrhi/i/tä ~ tyyrhi/j/ä hylkhe/i/tä ~ hylkhe/j/ä tervhe/i/tä ~ tervhe/j/ä askelhe/i/ta ~ askelhe/j/a lukenhe/i/ta ~ lukenhe/j/a

6.3.4 Predikeeraavat kaasukset: Essiivi ja translatiivi

6.3.4.1 Essiivi

Essiivi ei ole aivan yhtä tavalinen kaasus käytössä ko nominatiivi, genetiivi ja partitiivi, mutta sitä käytetään esimerkiksi raamiadverbiaalina (1) ja predikatiivin funktiosuunissa ARVELU-syntaktissa (2). Se on tavalinen kans ajankohdan ilmoittamisessa (3, 4).

(1) *Lapsena* Nuutti asui Torniossa.

(2) Sammeli piti Pyssyjokke *kaunhiina*.

(3) *Tuorestaina* syömä hernetvelli ~ herneveliä, *lauvantaina* riisipuuro ~ riisipuuroa.

(4) *Juhaneksena* poltama valk(k)eita.

Essiivin suffiksi on (n)nA. Essiivin suffiksissa, eli oonko se nna vain nA, käytetään pittausrakelii, mikä koskee pukstaaviita m, n, l ja r (katto kohtaa [Äänelisten konsonantiitten l, r, m ja n pitta](#)).

Singulaarin essiivin suffiksin lisäthään tasan nomenin vokaalirankhaan. Silloin ko lyhykäisvokaalisten sannoin sanan vokaalirangassa on graadivaihtelluu, essiivissä käytetään sammaa graadii ko nominatiivissa. Pluraalin essiivissä suffiksin (n)nA lisäthään suorhaan pluraalisheen rankhaan, ja siinä graadi on sama ko singulaarin essiivissä. Esimerkkii (sg.nom. : sg.gen. : sg.ess. : pl.ess) aika : aija/n : aika/na : aiko/i/na, lupa : luva/n : lupa/na : lup/i/na, joki : jo(v)e/n : joke/na : jok/i/na, joukko : jouko/n : joukko/na : joukko/i/na, pöllö : pöllö/n : pöllö/nä : pöllö/i/nä, mustikka : mustika/n : mustikka/na : mustikko/i/na. Muissa rankatyypissä ei vokaalirangassa olekhaan ollenkhaan graadivaihtelluu. Esimerkiksi (sg.nom. : sg.gen. : sg.ess. : sg.part.) lapsi : lapse/n : lapse/na : laps/i/na, sisar : sisare/n : sisare/na : sisar/i/na, yö : yö/n : yö/nä : ö/i/nä, tiistai : tiistai/n : tiistai/na : tiista/i/na, vapaa : vaphaa/n : vaphaa/na : vapha/i/na, lämmin : lämpimä/n : lämpimä/nnä : lämpim/i/nnä, kantele(t) : kantelee/n : kantelee/na : kantele/i/na.

Essiivin rankkaa saattaa pittää yhdenlaisena "fundamenttirankana": Se näyttää sanan rangen originaalin graadin, mistä muut on variasuuniita.

6.3.4.2 Translatiivi

Translatiivi on vähäsen niin ko essiivin sisarkaasus: Siinä ko essiivi muistelee jonkulaista olematillaa, se translatiivi muistelee jonkulaista olematilan muutosta. Molemat on eriliikaisesti predikatiivin kaasukset. Translatiivii käytetään esimerkiksi MUUTOS-syntaktissa (1), ARVELU-syntaktissa (2), PUHUMA-AKTISSA käsket/kuttuut joksiki -konstruksuunissa (3) ja aspektuaalisessa tulla tehtyksi -konstruksuunissa (4). Vielä sitä käytetään irtonaisena adverbialina ajankohdan ilmoittamisessa (5).

(1) Met tulinma *iloiseksi*.

(2) Sammeli luuli hänen vaimoo ~ vaimoa *iloiseksi*.

(3) Joonas käski valasta *kalaksi*.

(4) Läksyt tuli *tehtyksi*.

(5) Met tulema kothiin *jouluiksi*.

Translatiivin suffiksi on aina ksi, ja sen lisäthään samhaan rankhaan ko genetiivin suffiksinki. Pluraalissa suffiksin ksi lisäthään suorhaan pluraalisheen rankhaan ja siinä on

sama graadi on singulaarinki translatiivissä. Niin ko (sg.nom. : sg.gen. : sg.transl. : pl.transl.)
pappi : *papi/n* : *papi/ksi* : *papi/i/ksi* ~ *pap/i/ksi*, *lapsi* : *lapse/n* : *lapseksi* : *laps/i/ksi*, *sivakka* :
sivaka/n : *sivaka/ksi* : *sivako/i/ksi*, *ty(t)är* : *tyttäre/n* : *tyttäre/ksi* : *tyttär/i/ksi*, *rakas* :
rakkhaa/n : *rakkhaa/ksi* : *rakha/i/ksi*.

6.3.4.3 TABELI: Singulaarin ja pluraalin essiivi ja translatiivi

	Sg. nominatiivi	Sg. essiivi	Pl. essiivi	Sg. translatiivi	Pl. essiivi
1.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	aika mettä joki pappi joukko	aika/na mettä/nä joke/na pappi/na joukko/na	aiko/i/na mett/i/nä jok/i/na pappi/i/na ~ papp/i/na joukko/i/na	aija/ksi mettä/ksi jo(v)e/ksi papi/ksi jouko/ksi	aijo/i/ksi mett/i/ksi jo(v)/i/ksi papi/i/ksi ~pap/i/ksi jouko/i/ksi
1.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	pieni käsi hirsi lapsi mies	piene/nä käte/nä hirte/nä lapse/na miehe/nä	pien/i/nä käs/i/nä hirs/i/nä laps/i/na mieh/i/nä	piene/ksi kä(đ)e/ksi hirre/ksi lapse/ksi miehe/ksi	pien/i/ksi käs/i/ksi hirs/i/ksi laps/i/ksi mieh/i/ksi
2.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempitavvuiset	meininki tunturi paijukko sivakka valkea ~ valkia kurkkio	meninki/nnä tunturi/nnä paijukko/nnä sivakka/nnä valkea/nnä ~ valkia/nnä kurkkio/nnä	meninki/i/na ~ meinink/i/nnä tunturi/i/na ~ tunturi/nnä paijukko/i/na sivakko/i/na valke/i/na valke/i/na kurkkio/i/na	meiningi/ksi ~ meininki/ksi tunturi/ksi paijuko/ksi sivaka/ksi valkea/ksi ~ valkia/ksi kurkkio/ksi	meninki/i/ksi ~ meinink/i/ksi tunturi/i/ksi ~ tunturi/ksi paijuko/i/ksi sivako/i/ksi valke/i/ksi valke/i/ksi kurkkio/i/ksi
2.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempirankaiset	ty(t)är sisar elläin tyven tottuus	tyttäre/nnä sisare/nnä elläime/nnä tyvene/nnä tottuute/nnä	tyttär/i/nnä sisar/i/nnä elläim/i/nnä tyven/i/nnä tottuuks/i/nnä	tyttäre/ksi sisare/ksi elläime/ksi tyvene/ksi tottuu(đ)e/ksi	tyttär/i/ksi sisar/i/ksi elläim/i/ksi tyven/i/ksi tottuuks/i/ksi
2.3 Ekstra-konsonanttirankaiset	veres kokkous sininen ihminen kainulainen	verekse/nnä kokkouse/na sinise/nnä ihmise/nnä kainulaise/na	vereks/i/nnä kokkouks/i/na sinis/i/nnä ihmis/i/nnä kainulais/i/na	verekse/ksi kokkouse/ksi sinise/ksi ihmise/ksi kainulaise/ksi	vereks/i/ksi kokkouks/i/ksi sinis/i/ksi ihmis/i/ksi kainulais/i/ksi
3.1 Yksirankaiset pitkävokaaliset	maa yö tuorestai vapaa kurkkii	maa/na tie/nä tuorestai/na vaphaa/na kurkkii/na	ma/i/na te/i/nä tuoresta/i/na vapha/i/na kurkki/i/na	maa/ksi yö/ksi tuorestai/ksi vaphaa/ksi kurkkii/ksi	ma/i/ksi te/i/ksi tuoresta/i/ksi vapha/i/ksi kurkki/i/ksi
3.2 Kaksirankaiset pitkävokaaliset	rakas ru(v)is tyyris hylje(t) terve(t) askele(t) lukenu(t)	rakkhaa/na rukhi/na tyyrhi/na hylkhee/na tervhee/na askelhee/na lukenhee/na	rakkha/i/na rukhi/i/na tyyrhi/i/na hylkhe/i/na tervhe/i/na askelhe/i/na lukenhe/i/na	rakkhaa/ksi rukhi/ksi tyyrhi/ksi hylkhee/ksi tervhee/ksi askelhee/ksi lukenhee/ksi	rakkha/i/ksi rukhi/i/ksi tyyrhi/i/ksi hylkhe/i/ksi tervhe/i/ksi askelhe/i/ksi lukenhe/i/ksi

6.3.5 Sisäiset paikkakaasukset: inessiivi, elatiivi, illatiivi

Sisäiset paikkakaasukset oon inessiivi, elatiivi ja illatiivi. Inessiivii käytethään eriliikaisesti PAIKKA- syntaktissa (1) ja EKSISTENSI-syntaktiissa (2) , elatiivii (3) ja illatiivii (5) taas LIIKET-syntaktissa. TULOS-syntaktissa elatiivi oon korrelaatin kaasus (4). Lisäksi muun myötä osa aspektuaalisista vaattii 3. infinitiivin illatiivii (6) eli elatiivii (7).

(1) Met kävelemmä *koijukossa*.

(2) *Koijukossa* oon paljon mustikoita.

(3) Lähdemä *koijukosta*.

(4) *Mustikoista* tullee hyvää saftii ~ saftia.

(5) Kotona menemä heti *köökhiin*.

(6) Sielä alama *keittämhään* saftii ~ saftia

(7) Ko olema kerinheet, se heitämä *keittämästä* saftii ~ saftia.

Muistama ette PAIKKA- ja EKSISTENSI-syntaktiissa kainun paikannimistä ylheensä käytethään sisäissii paikkakaasuksii (8).

(8) Sammeli siirtyi *Kaarasjo(v)esta Pyssyjokheen*.

6.3.5.1 Inessiivin ja elatiivin haamustus

Inessiivin suffiksi oon sekä singularissa ette pluralissa *ssA* ja elatiivin suffiksi samoten sekä singularissa ette pluraalissa *stA*. Net lisäthään sekä singularissa ette pluralissa rankhaan juuri samhaan laihin ko translatiivinki suffiksin. Esimerkkii: (sg.nominatiivi : sg.translatiivi : sg.inessiivi : pl.elatiivi) *pappi : papi/ksi : papi/ssa : papi/i/sta ~ pap/i/sta, lapsi : lapse/ksi : lapse/ssa : laps/i/sta, sivakka : sivaka/ksi : sivaka/ssa : sivako/i/sta, ty(t)är : tyttäre/ksi : tyttäre/ssä : tyttär/i/stä, rakas : rakkhaa/ksi : rakkhaa/ssa : rakha/i/sta*.

6.3.5.2 Illatiivin haamustus

Singularin illatiivin suffiksit oon *hVn*, *hVVn* ja *sseen*. Pluraalissa pluraalin *i* ja illatiivin suffiksi oon sisätysten, ja suffiksit oon *hin*, *hVin* ja *ssiin*. Ylheisesti mennee niin, ette ko singularissa oon *hVn*, se pluraalissa oon *hin*, ko singularissa oon *hVVn* se pluraalissa oon *hVin*, ja ko singularissa oon *sseen*, se pluralissa oon *ssiin*. (Havaitte ette suffiksiitten *V* saattaa olla *i*:ki.) Kattoma kunka nämät lisäthään eri rankatyyppeihin.

◆ Tyypin 3.1 yksitavvuisten ja *Vi*-rankaisten nomeniitten illatiivi haamustethaan yksinkertaisesti siihen laihin, ette rankhaan (*K*)*VV* lisäthään suffiksin *hVn*. Suffiksin *V* oon sama ko rangan viimi vokaali. Samhaan laihiin pluraalissa *hin* lisäthään pluraalisheen rankhaan. Tähän laihiin: (sg.nom. : sg.illat. : pl.illat.) *puu : puu/hun : pu/i/hin, tie : tie/hen : te/i/hin, yö : yö/hön : ö/i/hin, tuorestai : tuorestai/hin : tyoresta/i/hin*.

◆ Suffiksin *sseen* lisäthään muunlaisishiin tyypin 3 rankhoin. Näissä singularin rangassa oon tasan pitkä vokaali eikä diftongii. Suffiksii *sseen* vastaa pluraalissa *ssiin*, minkä lisäthään pluraalisheen rankhaan. Niin ko (sg.nom. : sg. illat. : pl.illat.) *korkkee : korkkee/sseen : korkke/i/ssiin, lammas : lamphaa/sseen : lampha/i/ssiin, terve(t) : terhee/sseen tervhe/i/ssiin, kuolu(t) : kuolhee/sseen : kuolhe/i/ssiin*. Omituinen oon se, ette kirjakielen variantiissa, missä oon olemassa 2.1 tyypin *eA*- ja *iA*-loppuisia nomeniita, näissäki käytethään pluraalissa suffiksii *ssiin*.

◆ Muissa taivutustyyppiissä illatiivin haamustethaan niin, ette otethaan samagraadisen rangan ko essiivin haamustuksessa (katto ylipuolela), otethaan sitte siitä pois rankavokaalin ja sijale panhaan *hVVn*. Tämä suffiksin vokaali *V* oon sama ko se rankavokaali, jonka oon otettu pois. Pluraalissa pluraalin suffiksin sishään jouttuu tällöin kans pluraalin rangan viimeinen vokaali eli viimeiset vokaalit. Esimerkiksi (sg.nom. : sg.ess. : sg.illat. : pl. illatiivi) *aika* : *aika/na* : *aik/haan* : *aik/hoin*, *joki* : *joke/na* : *jok/heen* : *jok/hiin*, *joukko* : *joukko/na* : *joukk/hoon* : *joukk/hoin*, *mansikka* : *mansikka/na* : *mansikk/haan* : *mansikk/hoin*, *tunturi* : *tunturi/na* : *tuntur/hiin* : *tuntur/hiin*, *kurkkio* : *kurkkio/na* : *kurkki/hoon* : *kurkki/hoin*, *tytär* : *tyttäre/nnä* : *tyttär/heen* : *tyttär/hiin*, *jänes* : *jänekse/nnä* : *jäneks/heen* : *jäneks/hiin*, *ihminen* : *ihmise/nnä* : *ihmis/heen* : *ihmis/hiin*. (Katto kans kohtaa [Vokaaliitten välistä siirtyvä h](#).)

6.3.5.3 Tabeti: Sisäisten paikkakaasusten haamut

◆	Sg. nominatiivi	Sg. elatiivi	Pl. elatiivi	Sg. illatiivi	Pl. illatiivi
1.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2-tavvuiset	aika mettä joki pappi joukko	aija/sta mettä/stä jo(v)e/sta papi/sta jouko/sta	aijo/i/sta mett/i//stä jo(v)i/sta papi/i/sta ~ pap/i/sta jouko/i/sta	aik/haan mett/hään jok/heen papp/hiin joukk/hoon	aik/hoin mett/hiin jok/hiin papp/hiin joukk/hoin
1.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset 2- tavvuiset	pieni käsi hirsi lapsi mies	piene/stä kä(ð)e/stä hirre/stä lapse/sta miehe/stä	pien/i/stä käs/i/stä hirs/i/stä laps/i/sta mieh/i/stä	pien/heen kät/heen hirt/heen laps/heen mieh/heen	pien/hiin käs/hiin hirs/hiin laps/hiin mieh/hiin
2.1 Yksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempitavvuiset	meininki tunturi pajukko sivakka valkea ~ valkia kurkkio	meiningi/stä ~ meininki/stä tunturi/sta pajuko/sta sivaka/sta valkea/sta ~ valkia/sta kurkkio/sta	meiningi/i/stä ~ meining/i/stä ~ meining/i/stä ~ meining/i/stä tunturi/i/sta ~ tuntur/i/sta pajuko/i/sta sivako/i/sta valke/i/sta valke/i/sta kurkkio/i/sta	meinink/hiin tuntur/hiin pajukk/hoon sivakk/haan valke/haan ~ valki/haan kurkki/hoon	meinink/hiin tuntur/hiin pajukk/hoin sivakk/hoin valke/hiin ~ valke/i/ssiin valke/hiin ~ valke/i/ssiin kurkki/hoin
2.2 Kaksirankaiset lyhykäisvokaaliset usseempirankaiset	ty(t)är sisar elläin tyven tottuus	tyttäre/stä sisare/sta elläime/stä tyvene/stä tottuu(ð)e/sta	tyttär/i/stä sisar/i/sta elläim/i/stä tyven/i/stä tottuuks/i/sta	tyttär/heen sisar/heen elläim/heen tyven/heen tottuut/heen	tyttär/hiin sisar/hiin elläim/hiin tyven/hiin tottuuks/hiin
2.3 Ekstra-konsonantti-rankaiset	veres kokkous sininen ihminen kainulainen	verekse/stä kokkouse/sta vihrise/stä ihmise/stä kainulaise/sta	vereks/i/stä kokkouks/i/sta vihris/i/stä ihmis/i/stä kainulais/i/sta	vereks/heen kokkouks/heen vihris/heen ihmis/heen kainulais/heen	vereks/hiin kokkouks/hiin vihris/hiin ihmis/hiin kainulais/hiin
3.1 Yksirankaiset pitkävokaaliset	maa yö tuorestai vapaa kurkkii	maa/sta yö/stä tuorestai/sta valkkee/sta kurkkii/sta	ma/i/sta ö/i/stä tuoresta/i/sta valkke/i/sta kurkki/i/sta	maa/han yö/hön tuorestai/hin valkkee/sseen kurkkii/sseen	ma/i/hin ö/i/hin tuoresta/i/hin valkke/i/ssiin kurkki/i/ssiin
3.2 Kaksirankaiset pitkävokaaliset	rakas ru(v)is tyyris hylje(t) terve(t) askele(t) lukenu(t)	rakkhaa/sta rukhi/sta tyyrhi/stä hylkhee/stä tervhee/stä askelhee/sta lukenhee/sta	rakkha/i/sta rukhi/i/sta tyyrhi/i/stä hylkhe/i/stä tervhe/i/stä askelhe/i/sta lukenhe/i/sta	rakkhaa/sseen rukhi/sseen tyyrhi/sseen hylkhee/sseen tervhee/sseen askelhee/sseen lukenhee/sseen	rakkha/i/ssiin rukhi/i/ssiin tyyrhi/i/ssiin hylkhe/i/ssiin tervhe/i/ssiin askelhe/i/ssiin lukenhe/i/ssiin

6.3.6 Ulkoiset paikkakaasuskset: adessiivi, ablatiivi ja allatiivi

Adessiivii, ablatiivii ja allatiivii käskethään ulkoisiksi paikkakaasuksiksi sillä ko niitä käytetään adverbialina PAIKKA- (1), EKSISTENSI- (2) ja LIIKET-syntaktiissa (3, 4) silloin, ko haluthaan presiseerata, ette joku oon jonku paikan ulkopinnalla eli päälä eli liikuthaan siltä pois eli sen pääle.

Omistuskaasuksiksi niitä käskethään sillä, ette niitä käytetään OMISTUS-syntaktiissa (5) ja OMISTAAJAN VAIHETUS -syntaktiissa (6).

Ablatiivii käytethään kans predikatiivina SANSSI-syntaktiissa (7).

Irtonaisena adverbialina adessiivikontruksuuni saattaa muistela kans vehkkeestä (8) eli tavasta (9), millä jotaki tehdhään.

(1) Met istuma *tuolila*.

(2) *Kentälä* seisoi paljon ihmistä.

(3) Met tulima ulos *kentäle*.

(4) Het kävelthiin *kentältä jovele*.

(5) *Liisala* oon fiini piili.

(6) Liisa osti piilin *Maijalta*, mutta antoi sen sitte *faarile*.

(7) Paska hais(s)ee *pahalta*.

(8) Ämmi tuli kothiin *sykkelillä*.

(9) *Kuuntelemalla* oppii.

Muutamisti käytämä sisäistäki paikkakaasusta, vaikka kysymyksessä olis paikan ulkopinnala oleminen (10, 11).

(10) Eilen kävelimmä *tunturissa*.

(11) Ämmilä oon syylä *leu(v)assa*.

Kaikissa ulkoisissa paikkakaasuksissa oon myötä pukstaavi *l*, ja siksi niitä käskethään kans *l*-kaasuksiksi. Adessiivin suffiksi oon *(l)lA*, ablatiivin suffiksi oon *ltA* ja allatiivin suffiksi *(l)le(t)*. Net lisäthään sekä singulaarissa ette pluraalissa samhaan rankhaan ko translatiivin suffiksin ja paikkakaasuksista inessiivin ja elatiivin suffiksit. Esimerkkii: (sg.nom. : sg.adess. : pl. allat) *silta* : *silla/la* : *sillo/i/le(t)*, *hullu* : *hullu/la* : *hullu/i/le(t)*, *lehti* : *leh(đ)e/lä* : *leh(đ)/i/le(t)*, *tooli* : *tooli/la* : *tooli/i/le(t)* ~ *tool/i/le(t)*, *mies* : *miehe/lä* : *mieh/i/le(t)*, *rakastettu* : *rakastetu/la* : *rakastetu/i/le(t)*, *sisar* : *sisare/lla* : *sisar/i/lle(t)*, *vares* : *varekse/lla* : *vareks/i/lle(t)*, *ruottalainen* : *ruottalaise/la* : *ruottalais/i/le(t)*, *maa* : *maa/la* : *ma/i/le(t)*, *vapaa* : *vaphaa/la* : *vapha/i/le(t)*, *rakas* : *rakhaa/la* : *rakha/i/le(t)*, *vene(t)* : *venhee/lä* : *venhe/i/le(t)*.

6.3.7 Tabeti: Lokaalikaasusten funksuuniita

Alapuolen tabelhiin oon kovottu semmoista paikkakaasusten käyttö, missä net oon syntaktissa aktantin funksuunissa.

Funktii	Iness.	Elat.	Illat.	Adess.	Abl.	Allat.
PAIKKA	x			x		
EKSISTENSI	x			x		
LIKET		x	x		x	x
SIIRTÄMINEN		x	x		x	x
OMISTUS				x		
OMISTAAJAN VAIHETUS					x	x
TULOS		x				
SANSI					x	

6.3.8 Seurakaasukset: Abessiivi ja komitatiivi

Seurakaasukset abessiivi ja komitatiivi ei kuulu aktanttina mihinkhään syntaktityypphiin, mutta essiinythään tyhä irtonaisten adverbiaaliitten kaasuksena.

6.3.8.1 Abessiivi

Abessiivi ei ole kovin tavalinen nomeniitten taivutuksessa (1), ja saman assiin saattaa kans sannoot ja kirjoittaa partitiivikonstruksuunin avula (2). Abessiivii käytethään kans verbintaivutuksessa eli 3. infinitiivin kaasuksena (3).

(1) *Ilman rahatta ja ruvatta* ihminen nälkkyy.

(2) *Ilman rahhaa ja ruokkaa* ihminen nälkkyy.

(3) Ei koirakhaan *ilman purematta* niele.

Abessiivi meinaa, ette jollaki ei ole jotaki eli jotaki vailuu. Sen tähden oon helppo ymmärttää, ette silloin ko sitä käytethään, sen etheen panhaan ushein preposisuunin *ilman*, niin ko *ilman rahatta*, *ilman ruvatta*.

Abessiivin suffiksi oon aina *ttA*, ja sen lisäthään sekä singulaarissa ette pluraalissa samhaan rankhaan ko translatiivin suffiksin.

6.3.8.2 Komitatiivi

Komitatiivi meinaa ette jollaki oon jotaki myötä. Se oon siinä omituinen kaasus, ette siitä ei ole olemassa erittäin singulaarii ja pluraalii, mutta pluraalinhaamuinen haamu toimii sekä singulaarin (1) ette pluraalin (2, 3) funksuunissa. Esimerkkii:

(1) Liisa tuli kylästelemhään *miehinensä*.

(2) Kentälä seisoi hevo(i)nen *neuvoinensa*.

(3) Mie kiskoin kukkaset ylös *juurinensa*.

Komitatiivissa oon aina myötä possessiivisuffiksi, mutta ensimmäisen tahi toisen persoonan suffiksii ei sen kans sitä ei juurikhaan käytetä. Komitatiivii käytethään sitte melkhein tyhä kolmanesta persoonasta.

Komitatiivi oon ylipäänsä vielä harvinaisempi käytössä ko abessiivi, ja sillä sitä ei saata pittää todesta produktiivisena kaasuksena. Teoriissa sen kuitenkin saattaa haamustaat mistä tahansa nomenista.

6.4 Possessiivisuffiksit

Possessiivisuffiksit oon suffiksiita, mikkä saatethaan lisätä nomenhiin ja joskus kans verbiin infinitiivihaamhuin. Niilä ilmoitethaan kenelä jotaki oon tahi kenele jotaki kuuluu, kuka jotaki tekkee eli oon tehny tahi ette joku assii eli teko sidothaan syntaktin subjekthiin, muutamisti kans objekthiin. Net panhaan sanhaan muitten suffiksiitten jälkhiin; enkliitit kuitenkin tulhaan vielä näittenki perhään.

Possessiivisuffiksiila oon samat persoonat ko verbiiläki niitten finiittisessä taivutuksessa, eli singulaarin ensimmäinen, toinen ja kolmas persoona ja pluraalin ensimmäinen, toinen ja kolmas persoona. Singulaarin ja pluraalin kolmanet persoonat oon kuitenkin samanlaiset. Kainun possessiivisuffiksit oon

Tabeli: Possessiivisuffiksit

	Singulaari	Pluraali
1. persoona	<i>ni</i>	<i>(m)mA</i>
2. persoona	<i>sti</i>	<i>(n)nA</i>
3. persoona	<i>nsA</i>	<i>nsA</i>

Suomen kirjakielessä oon tavalinen, ette omistaajaa tahi sitä kenele jotaki jollakin tavalla kuuluu, osoitethaan posessiivisuffiksiila (1a–4a).

(1a) Tämä on minun kotini / meidän kotimme.

(2a) Se on sinun kirjasi / teidän kirjanne.

(3a) Tuo on hänen talonsa / heidän talonsa.

(4a) Hän pesi jalkansa. He pesivät jalkansa.

Kainun kielessä possessiivisuffiksiita käytethään paljon vähemmän, ja ylipuole syntaktit olis kainun kielelä näin (1b–4c):

(1b) Tämä oon minun koti / meidän koti.

(2b) Se oon sinun kirja / teidän kirja.

(3b) Tuo oon hänen talo / heidän talo.

(4b) Hän_i pesi ittensä_i jalat. Het_i pesthiin ittensä_i jalat. ~

(4c) Hän pesi omat jalat. Het pesthiin omat jalat.

Tavaliset possessiivisuffiksit oon tyhä refleksiivipronomeniitten (5–7) ja resiprookkipronomeniitten kansa (8–10).

(5) Mie_i en anna sitä itteleni_i antheeksi.

(6) Sie_i et tunne itteesti_i.

(7) Hän_i löysi *ittensä*_i keskeltä mettää.

(8) Met_i rakastamma *toinen toistama*_i.

(9) Antakkaa_i antheeksi *toinen toisellensa*_i.

(10) Vihathaanko het_i *toinen toistansa*_i.

Lisäksi niitä löytyy semmoisisissa adverbiissa, missä saatetaan ajatella, ette ne kuuluthaan itse adverbisiin eikä niitä enää ajatella vasituisina possessiivisuffiksiina. Tämmöissii oon esimerkiksi *aikoinansa*, *erilänsä*, *justhiinsa*, *keskenänsä*, *kokonhansa*, *umpinansa*.

7 Pronomeniita

Pronomenit oon sanoi, jotka essiinythään jonku toisen sanan sijasta. Sen sannoo jo itte sanaki: se tullee latinan sanoista pro nomeni eli meinaa ”nomenin sijasta”. Net refereerataan johonki toisheen sannaan eli assiiisheen, mikä johonki laihin essiintyy muuvala kontekstissa.

Tässä oppimateriaalissa pronomenit jaetaan, sen jälkhiin ette minkä sanaklassin sanhaan net refereerataan, kolmheen joukkhoon:

vasithuin **pronomenhiin**, jotka refereerataan substantiivhiin,

proadjektiivhiin, jotka refereerataan adjektiivhiin ja

proadverbhiin, jotka refereerataan adverbhiin.

Ushein oon niin, ette samasta juuresta oon olemassa sekä pronomeni, proadjektiivi ette proadverbi. Eriliikaisesti näin oon, ko oon kysymys nk. demonstratiivisista prosanoista. Niin ko

pronomeni	proadjektiivi	proadverbi
se	semmoinen	sielä
tämä	tämmöinen	täälä

Kattoma tässä vähän eri pronomeniklassii ja niitten haamui. Proadjektiiviista ja proadverbiista emmä tässä grammatikissa vielä puhu.

7.1 Persoonapronomenit

Persoonapronomenit oon semmoiset pronomenit, jotka refereerataan johonki ihmisheen eli persoonhaan. Niilä oon niin ko muilaki nomeniila kaksi **lukkuu**, **singulaari** ja **pluraali**.

Lisäksi niilä oon, samhaan laihin ko verbiin finiittihaamuila, kolme eri **persoonaa**, ensimmäinen, toinen ja kolmas. **Ensimmäinen persoona** refereeraa itte puhhuujhaan eli puhhuujiin eli kirjoittaajhaan eli kirjoittaajhiin, **toinen** siihen eli niihin, joile puhuthaan eli kirjoitethaan ja **kolmas** johonki eli joihinki, joka eli jonka ei suorhaan ole kommunikattiikontekstissa myötä.

Kainun kielen persoonapronomenit oon: (singulaarin 1., 2., 3. persoona) mie, sie, hän/se, (pluraali 1., 2., 3. persoona:) met, tet, het/net. Näjemä, ette 3. persoonissa oon kaksi varianttii, singulaarissa hän ja se, pluraalissa het ja net. Kumppaa varianttii koskaki käytethään, se oon kohta jorkhaisen itte mahdollinen päättää. Yksi reekeli vain oon varma: ko oon kysymys referaatista, eli siteerataan jonkun sanoi, sqe silloin häyttyy käyttäät varianttiita hän ja het. Niin ko

Pekka sanoi, ette nyt hän kyllä lähtee. Ja niin se sitte lähti.

Persoonapronomenit **taivuthaan** kohta samhaan laihin kaasuksissa ko muutki nomenit: Taivutussuffiksit oon samat. Yksi isompi ero oon: Persoonapronomeniila oon pluraalissa

erikoinen **akkusatiivihaamu**, jota käytetään tyhällä ko se seisoo objektina syntaktissa. Niin ko

Pekka kohdatteli meidät tiellä.

Seuraavasta taulusta näjemä, kunka eri persoonapronomenit taipuvaan.

7.1.1.1 Taulu VII.1: Persoonapronomien taivutus

	Singulaari			Pluraali		
	1. pers.	2. pers.	3. pers.	1. pers.	2. pers.	3. pers.
Nominatiivi	Mie	sie	hän/se	met	tet	het/net
Genetiivi	minun	sinun	hänen/sen	meidän	teidän	heidän/niitten
Akkusatiivi	(minun)	(sinun)	(hänen/sen)	meidät	teidät	heidät/net
Partitiivi	minnuu	sinnuu	hantä/sitä	meitä	teitä	heitä/niitä
Essiivi	minuna	sinuna	hänenä/sinä	meinä	teinä	heinä/niinä
Translat.	minuksi	sinuksi	häneksi/siksi	meiksi	teiksi	heiksi/niiksi
Inessiivi	minussa	sinussa	hänessä/siinä	meissä	teissä	heissä/niissä
Elatiivi	minusta	sinusta	hänestä/siitä	meistä	teistä	heistä/niistä
Illatiivi	minhuun	sinhuun	hänheen/siihen	meihin	teihin	heihin/niihin
Adessiivi	minula	sinula	hänelä/sillä	meilä	teillä	heillä/niillä
Ablatiivi	minulta	sinulta	häneltä/siltä	meiltä	teiltä	heiltä/niiltä
Allatiivi	minule	sinule	hänelle/sille	meile	teile	heile/niile
Abessiivi	(minutta)	(sinutta)	(hänettä/—)	(meittä)	(teittä)	(heittä)

7.1.1.2 Persoonapronomenit dialektiissa

Persoonapronomeniissa oon kohta paljon vaihettelluu:

- **Singulaarin 1. ja 2. persoonan pronomeniila** oon nominatiivissa kans lyhykäisemät haamut mi ja si. Net essiinythään mie- ja sie- haamun rinnala joka paikassa. Varengissa net oon melkhein harvinaiset, ja muuvalaki mie ja sie oon tavalisemat haamut ko mi ja si.
 - Singulaarin persoonissa oon **adessiivissa**, **ablatiivissa** ja **allatiivissa** rangan vaihettelluu minu-, sinu- ja häne- vs. mu-, su- ja hä-rankkoin välissä. Tavalissiin dialektiissa oon käyttää mu-, su- ja hä-rankkoi. Eli sanothaan (adess.) mulla, sulla, hällä, (ablat.) multa, sulta, hältä ja (allat.) mulle, sulle, hälle (harvoin mullet, sullet, hället). Melkhein tavaliset pitemät haamut minula, sinula, hänelä, minulta, sinulta, hänelt, minule(t), sinule(t), hänele(t) oon tyhä Porsangissa ja sielä eriliikaisesti Pyssyovessa.
 - **Muista kaasuksista** dialektiissa käytethään pitemppää rankkaa, eikä niissä ole muuta vaihettelluu ko 1. ja 2. persoonan **partitiivissa**. Porsangissa oon tavalinen sannoot minnuu, sinnuu, niin ko muutamisti Raisissaki. Muissa dialektiissa sanothaan minua, sinua.
 - **Adessiivin** haamuissa mulla ~ minula, sulla ~ sinula, hällä ~ hänelä oon tavalinen, ette net lyhethään eriliikaisesti ko seuraava sana alkaa vokaalilla. Eli sanothan Mul_oli sivakat ~ Minul_oli sivakat jne.
 - **Pluraalin 1., 2. ja 3. persoonan nominatiivissa** oon vaihettelu me vs. met, te vs. tet ja he vs. het. Haamut me, te, he oon tavalisemat kaikissa dialektiissa, mutta kans haamut met, tet, het kuuluu joka paikassa.
 - Muutoin pluraalin persoonissa oon vaihettelluu **genetiivissä** haamuin meän, teän, heän ~ mejän, teijän, heijän ~ mejän, tejän, hejän välissä. Tavalissiimat oon haamut meän, teän ja heän, ja net essiinythään joka paikassa. Haamut mejän, tejän, hejän näytethään ette essiinythään Pykeässä ja kans Kaivuonossa. Haamut mejän, teijän ja heijän kuuluthaan Porsangissa, Tenossa ja Varengissa. Porsangissa, ja eriliikaisesti Pyssyovessa, oon kans tavalinen sannoot meidän, teidän ja heidän. – Beronkan (1925) jälkhiin Vesisaaressa sanothaan mejän, tejän, hejän.
 - Samanlaista vaihettelluu ko pluraalin genetiivissä oon kans **pluraalin akkusatiivissa**, eli sanothaan meät ~ mejät ~ meijät ~ meidät jne.
- Singulaarin ja pluraalin 3. persoonassa** käytethään kaikissa dialektiissa hän- ja he(t)-pronomeniitten rinnala pronomeniita se ja ne(t). Niitten vaihettelusta katto demonstratiivipronomeniitten alta.

7.2 Demonstratiivipronomenit

Demonstratiivipronomenit oon pronomeniita, mikkä niin ko ”demonstreerathan” jotaki, eli niilä viitathan johonki kontekstissa olleevhaan eli sen ulkopuolela olleevhaan assisseen eli ihmiseen.

Demonstratiivipronomeniila oon kaksi lukkuu: singulaari ja pluraali, ja net taivuthaan kans kaasuksissa niin ko persoonapronomenitki.

Demonstratiivipronomeniila ei ole ollenkhaan mithään eri perssooniita, mutta niitä oon muutoin kolmee lajii:

tämä ja nämät eli semmoiset, jotka viitathaan johonki, joka oon puhhujan likelä, joko ihan konkreettisesti eli sitten ajatuksissa eli sitte löytyy tekstistä likikontekstista,

tuo ja nuot eli semmoiset, jotka ei kyllä ole juuri niin likelä, mutta jotka kuitenkin oon semmoisessa kontekstissa, ette net oon puhhujan eli kirjoittajan näkyvissä, ainaki ajatuksissa ja

se ja net oon semmoissii pronomeniita, jotka käytethään ylheensä silloin, ko assiista eli ihmisestä jo oon puhuttu eli assii eli ihminen oon jo tuttu.

7.2.1.1.1 Niin ko

Tämä tässä oon meidän huonet, mutta tuo tuola rannassa oon minun sisaren. Se oon uudempi ko meidän huonet.

Kainun kieli sai oman kielen statuksen vuona 2005. Tämä oon parantannu kielen tillaa. Kaikki ei kuitenkhaan ole siitä sammaa mieltä.

Demonstratiivipronomenit taivuthaan kaasuksissa juuri niin ko persoonapronomenitki. Seuraavasta tabelista näjemä, kunka net taivuthaan.

7.2.1.2 Tabeli VII.2: Demonstratiivipronomeniitten taivutus

	Singulaari			Pluraali		
Nominatiivi	tämä	tuo	se	nämät	nuot	net
Genetiivi	tämän	tuon	sen	näitten	nuoitten	niitten
Partitiivi	tätä	tuota	sitä	näitä	nuoita	niitä
Essiivi	tänä	tuona	sinä	näinä	nuoina	niinä
Translatiivi	täksi	tuoksi	siksi	näiksi	nuoiksi	niiksi
Inessiivi	tässä	tuossa	siinä	näissä	nuoissa	niissä
Elatiivi	tästä	tuosta	siitä	näistä	nuoista	niistä
Illatiivi	tähän	tuohon	siihen	näihin	nuoihin	niihin
Adessiivi	tällä	tuola	sillä	näilä	nuoila	niilä
Ablatiivi	tältä	tuolta	siltä	näiltä	nuoilta	niiltä
Allatiivi	tälle	tuole	sille	näile	nuoile	niile

Näjemä, ette demonstratiivipronomenit se ja net oon juuri identtiset persoonapronomeniitten se ja net kans.

Abessiivihaamui ei demonstratiivipronomeniila ollenkaan olekhaan.

7.2.1.3 Demonstratiivipronomenit dialektiissa

Singulaarin demonstratiivipronomeniissa tämä, tuo, se oon tyhä vähäsen vaihettelluu, pronomenissa tämä sitä ei ole ollenkaan.

- Pronomenilla tuo oon kans haamu tuoi : tuoin, mitä käytethään Raisissa, Naavuonossa ja Porsangissa, mutta näissäki paikoissa haamu tuo oon tavalisempi; Alf Nilsen-Børsskog käyttää tätä i:llistä haamuu.
- se-pronomenissa oon vaihtelu sen **elatiivin** funktioissa käytetyssä haamussa eli sanotaan sekä siitä ette siitä. Molemat esiintyvät kohta joka paikassa, mutta näyttää, ette siitä oon tavalisempi Kaivuonossa, Porsangissa ja Etelä-Varengissa, muissa paikoissa oon tavalisempi sannoot siitä.
- Toinen se-pronomenin vaihtelu oon **illatiivissa**, missä haamuina oon siihen ja siihen. Haamu siihen oon tavalisempi Alattiossa ja siitä vesthaan käsin olleevissa dialektiissa ko itäisemmissä dialektiissa, mutta oikein tavallinen se ei ole mihään.

Pluraalin demonstratiivipronomeniissa oon kans vaihettelluu:

- Niistä käytethään nominatiivissa sekä t-loppuissii haamui ette t:ttömii haamui: nämä ~ nämät, nuo ~ nuot, ne ~ net. Molemppiita esiintyy joka paikassa, mutta vähiten t-loppuissii kuuluu Varengissa ja eniten Porsangissa. Haamu nuot löytyy tyhä Alf Nilssen-Børsskogin ja Terje Aronsenin tekstissä.
- Muissa kaasuksissa oon vaihettelluu noi-, nui- ja nuoi-rankkoin välissä. Näistä kaksi ensimmäistä oon tavaliset kaikissa dialektiissa, viimeinen eli nuoi-ranka löytyy melkein tyhä Porsangista.
- Genetiivi oon tavallisesti tten-genetiivi eli näitten, nuitten ~ noitten ~ nuoitten, mutta joskus harvoin saattaa kans kuula tyyppiä näijen, nuijen, niijen. Porsangissa oon kans haamut näinen, nuinen, niinen mahdolliset.

7.3 Kysymäpronomenit

Niin ko laidala 2.4.2. Syntaktikaavat: totteema, [kysymys](#) ja käsky muistelhaan, se kainun kielessä kysymäsyntakti voidhaan tehdä joko kO-enkliitin avula eli sitte kysymäsanala. Kumppaa strategiita käytethään, henkkaa siitä, minkälaista vastausta odotethaan.

Kysymäsanat oon ushein **kysymäpronomeniita**, vaikka kysymäadverbiita ja -adjektiiviitaki tietenki oon olemassa. Ushein kans kysymäpronomeniitten ja kysymäadverbiin haamu oon identtinen. Esimerkiksi

Miksi (pronomeni) sie minnuu luulet?

Miksi (adverbi) sie et tullukhaan, vaikka lupasit?

Ensimmäisessä esimerkissä oon kysymäpronomenin mikä translatiivihaamu, toisessa oon kysymäadverbi miksi.

Kainun kielen kysymäpronomenit oon kuka ja mikä. Näistä kuka refereeraa ihmisheen, mikä muihin assiishiin. Niilä oon niinko muilaki nomeniila kaasustaivutus. Lukuki niilä oon, mutta pluraalin haamut oon usheimitten identtiset singulaarin haamuin kans.

Kattoma seuraavassa tabelissa kysymäpronomeniita kuka ja mikä ja niitten haamui.

7.3.1.1 Tabeti VII.3: Kysymäpronomeniitten kuka ja mikä taivutus

	kuka		mikä	
	Singulaari	Pluraali	Singulaari	Pluraali
Nominatiivi	kuka	kukka ~ kutka	mikä	mikkä ~ mitkä
Genetiivi	kenen ~ kenenkä	kenen ~ kenenkä	minkä	minkä
Partitiivi	ketä	ketä ~ keitä	mitä	mitä
Essiivi	kenenä	kenenä	minä	minä
Translatiivi	keneksi	keneksi	miksi	miksi
Inessiivi	kenessä	kenessä	missä	missä
Elatiivi	kenestä	kenestä	mistä	mistä
Illatiivi	kenheen	kenheen	mihin ~ mihinkä	mihin ~ mihinkä
Adessiivi	kenelä ~ kellä	kenelä ~ kellä	millä	millä
Ablatiivi	keneltä ~ keltä	keneltä ~ keltä	miltä	miltä
Allatiivi	kenele ~ kelle	kenele ~ kelle	mille	mille

Näjemä, ette pluraalin haamut oon identtiset singulaarin haamuin kans kohta kaikissa kaasuksissa. Tyhä nominatiivissa oon molemilla kysymäpronomeniila oma haamu: kukka ~ kutka pro kuka ja mikkä ~ mitkä pro mikä. kuka-pronomenila oon oma pluraalihaamu kans partitiivissa: keitä pro ketä; ketä-haamuu saattaa kuitenkin käyttää kans pluraalissa.

Kainun kieli oon siitä soma, ette jokhaisella kysymäpronomenihaamula oon vastaava kielttäävä **kvanttoripronomeni** eli pronomeni, jolla vastataan, jos vastaus kysymyksheen oon kielttäävä.

Niin ko

Kuka assuu Alattiossa?

Ei kukhaan.

Missä aikamasiini oon?

Ei mishään.

Ketä sie rakastat?

En kethään.

Mitä sie pölkkaa??

En mithään.

Kenheen sie luotat.

En kenheenkhhään

Miksi sie aijot raavhaana?

En miksikhään.

Näitten kvanttoriitten haamut kattoma kaikki läpi, ko käsitlemää kvattoriita muutoinki.

Kainun kielessä oon vielä lisäksi dualinen kysymäpronomeni kumpi, jota käytethään ko alternatiiviita oon tyhä kaksi. Silläki oon täysi taivutusparadigma ja se taippuu samhaan laihin ko adjektiivien komparatiivihaamut: (sg.) kumpi : kumma/n : kumppa/a ~ kumpa/a : kump/haan : kumpa/na, (pl) kumma/t : kumpp/ii/n ~ kump/ii/n : kumpp/i/i ~ kumpi/i : kump/hiin : kump/i/na jne. Sillä siis kysythään, ko pitäis valita toinen kahdesta. Esimerkiksi

Kumpi halluu lähteet myötä, sie vain Maija?

Kumman sie valittet, Mikon vain Pekan?

Kummat kengät oon somemat, punaiset vain siniset?

7.3.1.2 Kysymäpronomenit dialektiissa

Kysymäpronomeniissa vasittuu vaihettelluu löytyy tyhä vähän:

- kuka-pronomenin taivutuksessa samhaan laihin ko persoonapronomeniitten taivutuksessa käytetään adessiivissa, ablatiivissa ja allatiivissa sekä lyhykäisempää ke-rankkaa ette pitemppää kene-rankkaa. Eli sanothaan kellä vs. kenellä, keltä vs. keneltä ja kelle(t) vs. kenele(t). Näistä lyhykäisempi variantti oon dialektiissa tavalisempi ja pitemppää näkyy ette löytyy enämpi tyhä Porsangista.

- Pluraalin partitiivihaamuu keitä ei löydy dialektiista, mutta Alf Nilsen-Børsskog käyttää sitä. Terje Aronsen käyttää pluraalihaamun kukka sijasta ke-rankaista kekkä-haamuu.

- mikä-pronomenin illatiivissa oon dialektiissa tavalinen käyttää pitemppää haamuu eli sanothan mihinkä pro mihin. Oikhein tavalinen lyhykäisempi mihin oon tyhä Porsangissa. kuka-sanana genetiivillä kenen oon kans syrjähaamu kenenkä, mikä oon kuitenkin selvästi harvinaisempi ko lyhykäisempi kenen-hamu. Esimerkiksi

”Mie että mihinkä se joutunu se rukki.” (Karieli, R)

”Eikä kukhaa tiä mihinkä ne on –.” (Annijoki, R)

”Si kuulit venheen päälä ku se tuli mereltä että kenenkä se ov vene.” (Annijoki, R)

- Muutoin pronomeniissa kuka, mikä ja kumpi vaihtelu eri kaasuksissa oon samanlaista ko muutoinkin nomeniitten taivutuksessa.

Kysymäpronomeniita vastaavissa kvanttoripronomenissa oon kans vaihettelluu. Siitä katto kvanttoripronomeniitten kohdalta.

Kysymäadverbiissäkhaan ei ole suurta vaihettelluu:

- Yksi ero oon siinä, ette ko länsidialektiissa (Tenossa ja siitä läntheen) tavalinen oon käyttää proadverbii kunka ~ kuinka, se Varengissa kuuluu rinnala kans sanat miten ~ mitenkä.

- Toinen oon **kysymäadjektiivin** haamu. Siitä löytyy haamut kummonen, kummainen, minkälainen ja aivan harvinaisena mimmonen (yksi esimerkki Annijovesta). Alf Nilssen-Børsskog käyttää haamuu kummainen, muuvalta ei siitä ole tiettoo. kummonen-haamuu essiintyy vähän joka puolela, mutta tavalissiin käytössä oon minkälainen.

7.4 Relatiivipronomenit

Relatiivipronomeni oon semmoinen pronomeni, jolla aloitethaan **relatiivisyntaktin**.

Relatiivisyntakti oon tasan alasyntakti ja se seissoo yhdenlaisena **attribuuttina eli defineerauksena eli määräyksenä** jolleki ylisyntaktin osale eli fraasile. Se ei siis ole mikhään ittenäinen fraasi, mutta toisen fraasin osa. Sitä ylisyntaktin ossaa, mitä relatiivisyntakti defineeraa, pruukathan käsket **korrelaatiiksi**. Esimerkiksi

Oletko sie kuulu [siitä Vesisaaren papista, joka oon kirjoittannu nämät artikkelit]*?

Mie tiedän [kaikki, mitä mie tarvittenki tietää].

Relatiivipronomeni seisoo relatiivisyntaktissa samassa haamussa, ko se substatiivi seisoi, mitä se oon korvaamassa. Esimerkiksi

Tuvassa odotti Pekka, jota [sg.part.] vaimot olthiin lähtenheet hakemhaan.

Vrt.

Tuvassa odotti Pekka. Vaimot olthiin lähtenheet hakemhaan Pekkaa [sg.part.].

Het nähthiin aikakartan, missä [sg.iness.] oli koko Raisinvankka.

Vrt.

Het nähthiin aikakartan. Aikakartassa [sg.iness.] oli koko Raisinvankka.

Relatiivipronomeniita oon kainun kielessä kolme: **joka**, **mikä** ja **kuka**. Näistä mikä ja kuka taivuthaan justhiin samhaan laihin ko ylipuolela kohdassa 7.3. käsitellyt kysymäpronomenit mikä ja kuka. joka-sanala oon täydellinen paradigma: Sillä oon pluraalissaki täysi taivutusparadigma eli kaikki omat pluraalihaamut.

7.4.1.1 Tabeti VII:4: Relatiivipronomeniitten haamut

	joka		mikä		kuka	
	singulaari	Pluraali	Singulaari	Pluraali	Singulaari	Pluraali
Nominatiivi	joka	jokka ~ jotka	mikä	mikkä ~ mitkä	kuka	kukka ~ kutka
Genetiivi	jonka	joitten	minkä	minkä	kenen ~ kenenkä	kenen ~ kenenkä
Partitiivi	jota	joita	mitä	mitä	ketä	ketä ~ keitä
Essiivi	jona	joina	minä	minä	kenenä	kenenä
Translatiivi	joksi	joiksi	miksi	miksi	keneksi	keneksi
Inessiivi	jossa	joissa	missä	missä	kenessä	kenessä
Elatiivi	josta	joista	mistä	mistä	kenestä	kenestä
Illatiivi	johon ~ johonka	joihin ~ joihinka	mihin ~ mihinkä	mihin ~ mihinkä	kenheen	kenheen
Adessiivi	jolla	joila	millä	millä	kenellä ~ kellä	kenellä ~ kellä

* Esimerkiissä hakaparenteesissa [] oon koko se fraasi, missä relatiivisyntakti oon osana, ja relatiivisyntaktin korrelaatin oon kursiveerattu.

Ablatiivi	jolta	joilta	miltä	miltä	keneltä ~ keltä	keneltä ~ keltä
Allatiivi	jolle	joile	mille	mille	kenele ~kelle	kenele ~kelle

Kainun kielessä ei ole selvää reekeliä siihen, ette kumppaa pronomenii, joka eli mikä, koskaki pitäis käyttää. Seuraavat principit kuitenkin saattaa relatiivipronomeniitten käytölle antaa:

Silloin ko pronomenin **korrelaattina** oon **ihmistä** merkitteevä sana (substantiivi tahi pronomeni), käytethään pronomenii **joka**. Esimerkiksi

7.4.1.1.1 Oonko se [tuo vanhaa mies, joka makkaa tuossa sängyssä]?

[Ylisaamelaiset, joila/kellä oli kesäsiijat Naavuonossa,] olthiin villissä uskossa.

Vähänen poikkeama oon se, ette ko **korrelaattina** oon **superlatiivi**, niin relatiivipronomeni oon tasan **mikä**. Esimerkiksi

Sivva oli [lujjiin mies, mikä koskhaan oon eläny Raisissa.]

Ko **korrelaattina** oon **elläintä**, **kalluu**, **paikkaa** tahi jotaki **assiita** merkitteevä substantiivi, silloin saattaa itte **valita**, halluuko käyttäät joka- vain mikä-pronomenii. Esimerkiksi

Het kirjoitethiin alle [semmoisen dokumentin, jossa/missä het luvathiin olla alamaiset kuninkhaale].

Naakima ensistä [yhden klasin alle, josta/mistä kajastaa vähän näkköö].

Kirjoittaisit ylös [niitä muisteluksii, joita/mitä ihmiset nyt muistelhaan].

Ko **korrelaattina** oon semmoinen **pronomeni** tahi **muu prosana**, jolla refereetathan johonki kalhuun, paikkhaan tahi assiisheen, silloin häyttyy tasan käyttäät pronomenii **mikä**. Esimerkiksi

Tekkeekö ihminen vain [sitä, mitä historioa tahtoo häneltä]?

Mutta [tääläki, missä aina oon kylmä,] oon hyvä elläät.

Se asui [tässä, missä Jounin Jouni nyt assuu].

Matti vastas taas [sen saman, mitä hän oli vastanut muileki].

Oon kans olemassa relatiivisyntaktiita, jotka seisothaan ennen ommaa korrelaattii, ja semmoissiiki relatiivisyntaktiita, joilta kokonhansa viluu korrelaatti. Silloin käytethään ihmishiin refereeraavana pronomenina pronomennii kuka (katto taivutus ylipuolelta kohdasta [7.3. Kysymäpronomenit](#)). Muutoin käytethään tasan pronomennii mikä. Esimerkiksi

[Kuka jääpi tähän, se] jääkhöön, [kuka mennee kävelemhään metthään, se] menkhöön sinne.

(Arvoitus:) [Mitä hän löytää, sen] ottaa hän ja tappaa; mutta [mitä hän ei löydä], ottaa hän myötä. (Vastaus: ”Täitä.”)

7.4.1.2 Relatiivipronomenit dialektiissa

Se oon vaikkee anttaat reekeliitä sille, koska mitäki kolmesta relatiivipronomenista joka, mikä ja kuka dialektiissa käytetään, ko siinä oon paljon vaihettelluu.

- Se saattaa olla molemat, joka ja mikä, samassaki syntaktissa ihmiskorrelaattiin viissaamassa:

”Sen vuoksi se oli niin että se oli niitä [nuoria] jotka [taikka] [semmosia ihmisiä jo... kell_ei ollu talon hommaa niin paljon].” (Klupu, R)

- Dialektiissa relatiivipronomenii kuka käytetään ihmisiin näyttämässä ushein silloinki, ko sen korrelaatti seisoo sen edessä. Sanotaan esimerkiksi

”Monellaista kalatyötä kanssa pittää oppia se pittää saatta [kaikki kuka on on työssä].” (Kaivuono, R)

”Niitä oli monta [niitä, kukka ammuthiin.]” (Alattio, I)

”Ja jos kohtaan mi- [meän sisar kuka vuotta vanhempi minnuu].” (Lemmijoki, R)

Sielä oon [net miehet kenen kansa mi olen ajatellu reisata]. (R, MOA)

”Ku net olthiin [nuores] se oli tyhä niinku meän talossa [kuka puhuthiin suomea].” (Lemmijoki, R)

”Se oli [minun isoisoisoäiti kuka joka omistanu se on mulla on se kotona].” (Vesisaari, R)

- Pronomennii kuka saatetaan käyttää kans muista ko ihmisistä:

”Se on [bankku kuka s_on bykannut näitä].” (Kaivuono, R)

- Beronkan Porsangin tekstiistä löytyy kans ku-alkuiset relatiivipronomenit, minkä käyttö vastaa missä-, mistä-pronomeniitten käyttöä.

”mutta [välilä, kussa het olestavat,] moittii se vanha isäntä, – – (P, B)

”Tyttäret naithiin, [kusta kohdathiin miehhii,] – – ” (P, B)

- Löytyy kans semmoistaki, ette korrelaatti vailuu eli oon relatiivipronomenin jälkhiin, mutta relatiivipronomeni oon kuitenkin joka:

”Mutta joka oon juuri oikein uuttera ollu, että on - -.” (Etelä-Varenki, I)

- Pronomennii mikä saatetaan käyttää kans ihmisistä. Esimerkiksi

”[Mie mikä] olen enintä asunu tässä paikassa - -.” (Isovuono, I)

- Pronomeniitten taivutuksessa ja rangoissa oon samanlaista vaihettelluu ko silloin, ko se oon kysymäsanana. Paitti lyhykäisempää haamuu, niistä käytetään kans pitemppii haamui kenenkä, mihinkä, johonka. Näissä pronomenin perhään oon liitetty enklitti –kA. Esimerkiksi

”Ne myymha ulkomaihin [joka paikkaan mihinkä] saavat myytyksi kalan.” (Kaivuono, R)

”Niil_oli ittellä [isot laakarihuone johonka] ne niitä kauhistuksen nuottia panthiin.” (Naavuono, I)

”Ei siihen tarvitte rautakiveä muuten kon silloj jos pannee oikeim [pikku ongen mihinkä] hyvä on kala napa- näpäsä.” (Klupu, R)

”Ja on aina se kultasaari [pienonen saari], se seisoo sielä, [johonka] tulthiin ennen sitte.”

(Teno, L)

”Niil oli semmosia [niinimattoja johonka] meni parisattaa kilua meni niihin niinimathoin ryssällä.” (Kallijoki, L)

”Keisari meni pojan puhheet, kysyi: Kenenkäs net on lamphat?” (NV, Q)

7.5 Refleksiivi- ja resiprookkipronimini

Refleksiivi- ja resiprookkipronimi oon siinä samanlaiset pronomenit, ette net haamustethaan semmoisen NP-fraasin, millä oon korrelaatti samassa syntaktissa. Ylheensä tämä korrelaatti oon syntaktin subjekti.

7.5.1 Refleksiivipronomeni

Kainun kielen refleksiivipronomeni oon itte + possessiivisuffiksi (katto possessiivisuffiksiista XXX). Refleksiivipronomeni osoittaa syntaktin subjektiin, eli sillä oon sama persoona ko subjektilla, ja tätä persoonaa merkithään siis samapersonaisela possessiivisuffiksilla.

Refleksiivipronomeni taippuu kaasuksissa niin ko muutki nomenit. Lukkuu sillä ei kuitenkaan ole, eli se oon aina tyhä singulaarissa.

7.5.1.1 TABELI VII:5: Refleksiivipronomeni

	Sg. 1. p.	Sg. 2. p.	Pl. 1. p.	Pl. 2. p.	Sg./Pl. 3. p.
Nominatiivi	itte/ni	itte/sti	itte/mä	itte/nä	itte/nsä
Genetiivi	itte/ni	itte/sti	itte/mä	itte/nä	itte/nsä
Partitiivi	itteeni ~ ittiäni ~ itteäni	itteeni ~ ittiäni ~ itteäni	ittemmä ~ ittiämä ~ itteämä	itteenä ~ ittiännä ~ itteännä	itteenä ~ ittiänsä ~ itteänsä
Essiivi	itte/nä/ni	itte/nä/sti	itte/nä/mmä	itte/nä/nnä	itte/nä/nsä
Translatiivi	itte/kse/ni	itte/kse/sti	itte/kse/mmä	itte/kse/nnä	itte/kse/nsä
Inessiivi	itte/ssä/ni	itte/ssä/sti	itte/ssä/mmä	itte/ssä/nnä	itte/ssä/nsä
Elatiivi	itte/stä/ni	itte/stä/sti	itte/stä/mmä	itte/stä/nnä	itte/stä/nsä
Illatiivi	itt/hee/ni	itt/hee/sti	itt/hee/mä	itt/hee/nä	itt/hee/nsä
Adessiivi	itte/lä/ni	itte/lä/sti	itte/lä/mmä	itte/lä/nnä	itte/lä/nsä
Ablatiivi	itte/ltä/ni	itte/ltä/sti	itte/ltä/mmä	itte/ltä/nnä	itte/ltä/nsä
Allatiivi	itte/le/ni	itte/le/sti	itte/le/mmä	itte/le/nnä	itte/le/nsä

Refleksiivipronomeni haamustaa oman fraasin eli se saattaa olla objektina, adverbialina ja genetiividefineerauksena ja adposisuunikonstruktiksi ja kans finitiittisen verbikonstruktiin subjektina, mutta sen fraasin funktio on ole koskaan sama kuin sen referenssin eli subjektin funktio.

Esimerkiksi refleksiivipronomeni objektina:

Mie_i en anna juksata itteeni_i.

Älä_i anna juksata itteesti_i.

Hän_i antoi juksata itteensä_i.

Met_i emmä anna juksata itteemä_i.

Älkkää_i antakkaa juksata itteenä_i.

Het_i annethiin juksata itteensä_i.

Esimerkiksi refleksiivipronomeni adverbialina:

Mie_i en osta itteleni piilii.
Älä_i osta ittelesti_i piilii.
Hän_i osti ittelensä_i piilin.
Met_i emmä osta ittelemme_i piilii.
Älkkää_i ostakkaa ittellenne_i piilii.
Het_i ostethiin ittelensä_i piilin.

Esimerkiksi refleksiivipronomeni genetiividefineerauksena. Esimerkiksi:

Mie_i annoin Stiinale itteni_i kuvan.
Älä_i anna Stiinale ittesti_i kuvvaa.
Hän_i antoi Stiinale ittensä_i kuvan.
Met_i annoima niile ittemä_i kuvan.
Älkkää_i antakkaa niile ittenä_i kuvvaa.
Het_i annethiin niile ittensä_i kuvan.
Pojat annethiin niile_i niitten_i kuvan.

Esimerkiksi refleksiivipronomeni adposisuunikonstruktissa:

Mie_i en nähny [itteni_i edessä] hukkaa.
Etkö sie_i nähny [ittesti_i edessä] hukkaa?
Hän_i näki [ittensä_i edessä] hukan.
Met_i emmä nähnheet [itemmä_i edessä] hukkaa.
Ettäkö tet_i nähnheet [ittenä_i edessä] hukkaa?
Het_i nähthiin [ittensä_i edessä] hukan.

Esimerkiksi refleksiivipronomeni infiniittisen verbifraasin subjektina:

Klemetti_i sanoi [ittensä_i käynheen Kaarasjovessa].
Pojat_i sanothiin [ittensä_i nähnheen hukan].

Refleksiivinen itte-pronomeni genetiividefineerauksena, adposisuunikonstruktissa ja infiniittisen verbifraasin subjektina oon tyypilinen Porsangin fenomeeni. Muutoin oon tavalisempi sannoot:

Hän pesi omat jalat. Het pesthiin omat jalat.

Minula oon pitkä elämä edessä / minun edessä.

Pojat sanothiin, ette het oli nähnheet hukan.

Molemat tavat oon yhtä hyvät.

Itte-pronomennii käytetään kans muissa funksuunissa, mutta silloin se ei ole refleksiivipronomeni (katto XXX).

7.5.1.2 Refleksiivipronomeni dialektiissa

• Refleksiivipronomenissa ei ole suurta vaihtelluuta eri dialektiitten välissä, mutta usein sitä käytetään ilman possessiivisuffiksia. Aivan tavalinen tämä on silloin, ko persoonana on ensimmäinen eli toinen persoona. Esimerkiksi dialektiista:

Mieki_i tehin sen ensimmäisen huohneen ittelle_i. (Naavuono, I)

Olemma_i kutohneet ni sekä ittelle_i ja muille. (Pykejä, R)

Mekki_i laitoimme sillon sen venheen ittelle_i uuen. (Pykejä, R)

Niitähän on palion jokka_i vetävät jo poieski kirkosta ittiä_i. (Pykejä, R)

Se_i – – tienaaapi ittelle_i rahhaa. (Pykejä, R)

Kolmanessa persoonassa on tavalisempi, ette refleksiivipronomenissa on myötä possessiivisuffiksia, mutta käytetään possessiivisuffiksiita muissakin persoonissa. Kolmanen persoonan possessiivisuffiksilla on kuitenkin tendensinä tarttuut kans muihin persooniin:

Mie en muuta kun potkasin_i vain itteni_i sitten eemmäs. (Pykejä, R)

Kyllä mii pölkähin että paskoksii_i itteni_i (Pyssyjoki, R)

Olin_i rakentanu tämän huohneen tänne ittelensä_i. (Pyssyjoki, R)

Si_i hääyt sittep panna ittesti_i maata jääm päälle. (Alattio, I)

Ne_i ei ne halua sotkia ittiään_i kovin. (Pykejä, R)

(Se)_i teki ittesä_i ontuvaksi. (Raisi, MOA)

Se_i jakko ittensä_i neljhään ossaan. (Annijoki, R)

Sillon se_i ampu ittensä_i. (Pykejä, R)

Lappalaiset_i – – ostethiin ruokaa ittelensä_i. (Alattio, R)

Se_i – – saattaa topata veren itteltänsä_i (Teno, R)

se on kylmettäny ittesä (Raisi, MOA)

• Genetiividefineerauksena possessiivisuffiksia käytetään tyhällä Porsangin dialektissa, muissa dialektiissa siinä kohdassa käytetään persoonapronomenin genetiivihaamua (katso XXX) tahi sanna oma. Niinko:

Ku mie_i saan puhhuut ittehä_i blanninkkii. (Pyssyjoki, R)

Nyt ne saapi tuhansia, kun silittävät, ommaa_i työtä tekevät_i. (Vesisaari, I)

Meän poika_i on juuri vasta tuohon tuonu niitä ja pannu tuohon hänen_i aitaansa_i likele huonetta. (Alattio, I)

• Alf Nilsen-Børsskog käyttää refjelksiivipronomennii systemaattisesti. Esimerkiksi

Omat ajatukset hänki_i oli aina pitäny ittensä_i takana. (ANB I)

Slatta-iilin läpi hän_i yhtä äkkii havaitti vitivalkkeita haamui ittensä_i etupuolela, sivvuila ja vielä takapuolelaki. (ANB I)

Piian mies itte oli ollu vähän yhdenkertainen, koska hän_i oli antanu kommentaat [ittensä_i

lähtehän sotaretkele tänne, tähän rajattoman laajhaan ja siunathuun maahan]. (ANB I)
Raakkasjoven suussa saakka Klemetti_i sanoi [ittensä_i käynheen], eli luuli [ittensä_i käväisheen
sielä saakka]. (ANB I)
Mutta mie_i se en kyllä luule ittenii_i lähtevän tämmäiselle matkale toista kerttaa. (ANB I)
Kaukana poissa maailman turhasta touhusta ja toimesta tuli näile ihmisille, jotka_i [ittensä_i
tietämättä kirjoitelthiin historiaa], vähäinen onnen hetki. (ANB I)

7.5.2 Resiprookkipronomeni

Resiprookkipronomenilla meinataan pronomenii, mikä haamustaa ittelisen NP-fraasin ja mikä osoittaa siihen kollektiivisheen joukkhoon, mikä on syntaktin subjektina. Joukossa häättyy olla kuitenkin kaksi indiidii, mutta niitä saattaa olla vaikka kunka monta.

Kainun kielessä on kaksi tappaa rakenttaat resiprookkipronomenin. Tavalinen on toinen – toinen, missä ensimmäinen toinen on tasan singulaarin nominatiivissa ja toinen toinen taippuu singulaarin kaasuksissa. Toinen tapa on pluraalinen toinen-sana, minkä jälkhiin panhaan possessiivisuffiksin. Esimerkiksi:

Pekka ja Kreeta rakastuthiin toinen toisheen ~ toishiinsa.

Het muistelhaan toinen toisele ~ toisilensa omista kranniista.

Suomalaiset ja kainulaiset ymmärrethään toinen toista ~ toissiinsa/toisiansa.

7.5.2.1 Resiprookkipronomeni dialektiissa

Dialektiissa kans käytetään kahta erilaista tappaa haamustaat resiprookkipronomenin. Näyttää ette molempii käytetään joka puolela.

Esimerkkii tapauksesta missä pluraalinen toinen + possessiivisuffiksi.

Net se on ollu sielä välissänsä että ne_i niin ku niitä pahoja kans toisilensa_i. (Isovuono, I)

Mutta ko [net_i] tuleva olkapäälle ja näkevä toisensa_i. (Raisi, MOA)

Sanat_i lentelevä toissiinsa_i (Raisi, MOA)

Lappalaiset_i – – joskus ne tappavakki toisia_i. (Naavuono, I)

Nämä jok_i ovat erkaantunhe toisistaan_i. (Naavuono, I)

Lohta ne_i ostettiin toisiltansa_i. (Teno, R)

Emmä me_i varastane toisilta_i mittää. (Annijoki, R)

[Het_i] muistelthin toisile_i satuja. (Pykejä, R)

Eihä ne_i toisissa_i käy. (Pykejä, R)

[Het_i] pitävät huolta toisista_i. (Pykejä, R)

Sielä me_i – – pääsimme sitten paremmasti toisensa_i tuntemaan. (Pykejä, R)

En tiiä ymmärtääkö ne_i toisiaan_i. (Pykejä, R)

Esimerkkii tapauksista missä singulaariset toinen – toinen, missä jälkimäinen taippuu ja siinä on possessiivisuffiksi.

Net_i syöhän toinen toistaan_i. (Lemmijoki, R)

Jokhainen_i auttoi toinen toistaansa_i. (Lemmijoki, R)

Ei net_i ymmärretty toinen toista_i. (Pyssyjoki, R)

Kumpiki_i antaah vähän toinen toisele_i. (Pyssyjoki, R)

Ku olimma_i ajatelheet toinen toisem_i päälle. (Pyssyjoki, R)

Aina käymmä_i toinen toisessa_i. (Pykejä, R)

• Dialektiissa on kans semmoinen kaava, ette käytetään kahta sanna toinen – toinen, ja niistä jälkimäinen on pluraalissa:

Me_i kutsumma toinen toisiamme_i semmosen pithoon. (Kaivuono, I)

Nev_i vaim puhuttim paljo mutta net_i ei ymmäärtänhe toinen toisi|ansa_i (Raisi, MOA)

Sillon menthiin ihmisekki paljon enämpi grannissa toinen toisilansa_i. (Naavuono, I)

Ne_i – – otethiin ympäri toinen toisiaan_i. (Lemmijoki, R)

Ne_i ei kyllä kovin kylästele toinen toisissaan_i. (Pykejä, R)

• Muutamisti, ko subjektina on kvanttoripronomeni, resiprookkipronomenina saattaa olla **yksinäinen toinen singulaarissa**. Esimerkiksi:

Yks_i [toisensa_i perästä] on panneet pois (lehmät). (Pykejä, R)

Tämmöisestä löytyy esimerkki kans Qvigstadin (1925) Naavuonon muistelmista:

Ko aika kului, kasuit sekä männyt ette kuuset eikä kumpikkaan; haitannut toistanset.
(Naavuono, Q)

7.6 Kvanttoripronomenit

Melkein kaikki **kvanttoripronomenit** muistelhaan jonkulaista lukumäärää, ja sillä niile passaa nimi kvanttoripronomenit. Tässä klassifiseeraama kvanttoripronomenit niin, ette kaikki pronomenit, mikkä ei ole persoonapronomeniita, demonstratiivipronomeniita, kysymäpronomeniita, relatiivipronomeniita tahi refleksiivipronomeni tahi resiprookkipronomiini, oon sitte kvanttoripronomenit.

Kvanttoripronomenit saattaa jakkaat joukkhoin vaikka näin:

Joukot	Dualiset	Yksi eli moni
Indefiniittiset	jompikumpi	joku muutampi yksi
Universaalit	kumpiki molemat	jokhainen kaikki itte kukin/kukanen
Kieltopronomenit	kumpikhaan	yksikhään kukhaan mikhään
Lukumäärän pronomenit		joku muutampi moni harva usheempi
mikä tahansa -fraasit	kumpi tahansa kumpi vain	mikä tahansa mikä vain

Kvanttoripronomeniista tehdhään kans kvanttoriadjektiiviiita ja -adverbiita, niin ko XXX

7.6.1 Indefiniittiset: joku, jompikumpi, yksi, muutampi

Indefiniittiset pronomenit oon joku, jomoikumpi, muutampi ja yksi. Nämät saatethaan jakkaat kahtheen joukkhon. Toisela viisathan semmoishiin referenttiin, mistä ei tiedetä, kuka/kukka eli mikä/mikkä se/net oon. Tässä funksuunissa käytethään pronomeniita joku eli jompikumpi. Silloin ko alternatiiviita oon enämen ko kaksi, käytämä pronomenii joku, ko alternatiivii oon tyhä kaksi, käytämä pronomiinii jompikumpi. Esimerkkii pronomenista joku:

Tulleeko sieltä vielä joku?

”Vara ei venettä kaaða,” oli ennen kerran joku viisas ihminen sanonu. (Alf Nilsen-Børsskog, Kuosuvaaran takana.)

Sitte tässä oli joku teknilinen probleemi.

Met olema jonku vaaran laidassa.

Eikö sitä olis vaikka trengin paikkaa jossaki eli jotaki muuta työtä?

Joilaki ihmisillä oon paljon työtä.

Joitaki tiettoi ihmiset saathiin. (ANB)

joku-pronomeni taipuu näin:

7.6.1.1 Tabeli joku

Kaasus	Singulaari	Pluraali
Nominatiivi	joku	jokku ~ jotku
Genetiivi	jonku ~ jonkun	joittenki
Partitiivi	jotaki	joitaki
Essiivi	jonaki	joinaki
Translatiivi	joksiki	joiksiki
Inessiivi	jossaki	joissaki
Elatiivi	jostaki	joistaki
Illatiivi	johonki	joihinki
Adessiivi	jollaki	joileki
Ablatiivi	joltaki	joiltaki
Allatiivi	jolleki	joilleki

Esimerkkii pronomista jompikumpi:

Jompikumpi jääpi kothiin, sie eli mie.

Sie häävyt myyđä niistä jommankumman.

Jomppaakumppaa ihminen rakastaa, Jumalaa eli mammonaa.

Pronomenin jompikumpi oon siinä omituinen, ette sen oon oikeestansa pantu yhteen kahdesta pronomenista, näjet pronomeniista jompi ja kumpi. Sillä siinä taivutethaan molemat osat. Näin:

7.6.1.2 TABELI: jompikumpi

Kaasus	Singulaari	Pluraali
Nominatiivi	jompikumpi	jommatkummat
Genetiivi	jommankumman	jomppiinkumppiin ~ jommittenkummitten
Partitiivi	jomppaakumppaa ~ jompaakumppaa	jomppiikumppii ~ jompiakumpia
Essiivi	jompanakumpana	jompinakumpina
Translatiivi	jommaksikummaksiksi	jommiksikummaksiksi
Inessiivi	jommassakummassa	jommissakummissa
Elatiivi	jommastakummasta	jommistakummista
Illatiivi	jomphaankumphaan	jomphiinkumphiin
Adessiivi	jommalakummala	jommilakummila
Ablatiivi	jommaltakummalta	jommaltakummalta
Allatiivi	jommalekummale	jommilekummile

Pronomenin jompikumpi pluraalihaamut ei melkein ole käytössä. Saatama, jos halluuma, kuitenkin tehdä vaikka tämmöisen syntaktin:

Mie kyllä näjin, ette jommissakummissa niistä saapphaista oli reikä.

Toinen laji indefiniittisii kvanttoripronomeniita oon semmoset pronomenit, minkä referentti kyllä oon tiedossa, mutta sitä ei kontekstissa muistella. Tässä funksuunissa käytethään pronomenniita muutampi ja yksi. Esimerkkii pronomenista muutampi:

Muutamana kaunhiina kesäpäivänä Maija lähti järvele pyythöön.

Jussa olis halunu emänäksi muutaman Alattion tyttären.

Muutamat tykäthiin oikhein hyvin kalasta, muutamat taas olthiin kylläntynheet siihen.

Lensmanilla oli monta miestä myötä, ja nämät olthiin juuri aresteeraamassa muutamppii ylisaaamelaissii eli lapin ihmissii.

Näin oli muutampi alaattiilainen löytnanttiki, joka kans oli ollu Narvikin frontila, sanonu heile. (ANB)

Kerran het olthiin saanheet ison tammukanki muutamasta ojasta. (ANB)

Mahtava oli se kuva, jonka nähthiin net hyvin parisenkymmentä miestä ja vaimoo, jotka muutamana, aurinkoisena iltapäivänä oktooberikuun puolivälissä vuonna 1944 olthiin saapunheet Kuosuvaaran korkkeimalle lajele. (ANB)

Hän hyrräili muutamppaa tuttu lauluu, jonka hän oli oppinu toisilta jo ennen sotta. (ANB)

Pronomeni muutampi taippuu näin:

7.6.1.3 Tabeti: muutampi

Kaasus	Singulaari	Pluraali
Nominatiivi	muutampi	muutamat
Genetiivi	muutaman	muutamii
Partitiivi	muutamppaa ~ muutamaa	muutamppiita ~ muutamia
Essiivi	muutampanna ~ muutamanna	muutampinna ~ muutaminna
Translatiivi	muutamaksi	muutamiksi
Inessiivi	muutamassa	muutamissa
Elatiivi	muutamasta	muutamista
Illatiivi	muutamphaan ~ muutamhaan	muutamphiin ~ muutamhiin
Adessiivi	muutamalla	muutamilla
Ablatiivi	muutamalta	muutamilta
Allatiivi	muutamalle	muutamille

Pronomennii muutampi käytethään kans lukumäärän pronomenina, ja aina ei ole hyvä tiettää, kummasta käytöstä oon kysymys. (Katto kohta xxx)

Esimerkkii indefiniitpronomenista yksi:

Siljola seissoo paljon ihmissii. Yksi vaimo heiluttaa aviissii ja muut puhelhaan ympärillä.

Met olema lukenheet Juhani Perungan vanhoita muisteluksii Vesisaaresta, ja yksi niistä muistelee Vesisaaren tormista.

Ko met tulema kartanon tykö, naakima ensistä yhden klasin alle, mistä kajastaa vähäsen näkköö.

Annan Kaisa painaa yhtä knappii, ja samassa heidän edessä seissoo vaimo.

Teoriissa pronomenista yksi saatais ajatella, ette sitä käytettäis kans pluraalisista referentiistä, mutta semmoissii kyllä ei juurikhaan kuule. Tämöinen olis kuitenkin mahdollinen:

Met naakima raitona yksiin klassiin alta, mikkä olthiin joksiki korkkeela maasta.

Pronomeni yksi taippuu samhaan laihiin ko kardinaali yksi (katto xxx).

7.6.1.4 Indefiniittiset pronomenit dialektiissa

Indefiniittisissä pronominiissa oon jonku verran vaihettelluu sekä haamussa ette käytössä.

- Pronomeni joku vaihettellee tyhää vähän. Sen pluraalin nominatiivii oon tavalisesti jokku, haamuu jotku löytyy tyhää Pykejän materiaalista (R). Pronomenilla löytyy kans lyhykäisemät haamut niin ko jossain, joltain, mutta net oon harvinaiset; tavaliset haamut oon jossaki, joltaki jne. Illatiivihaamulle johonki löytyy paralellihaamu jonneki, mutta sen olen löytäny tyhää Pykejästä (R).

Paitti nominatiivii, joku-pronomenin pluraalihaamut oon harvinaiset, ainuat esimerkit oon löytyny Varengista (R), Annijoesta, Pykejästä ja Vesisaaresta.

- Pronomeni jompikumpi oon kokonhansa harvinainen käytössä. Sen sijala saattaa kans käyttäät pronomennii toinen. Vrt.

Jompikumpi saapi viiskymment äyrii (Raisi, MOA) ~ Toinen teistä saapi viiskymmentä äyrii.

[Poron saattoi syksylä] syyvä elikkä myyvä, [tehđä] jommankumman (Roskaniemi, MOA). ~ Poron saattoi syksylä syyvä eli myyvä, tehä toisen eli toisen.

Pronominista oon laitetu kans adverbien joomphaalekumphaale. Esimerkiksi

Kyllä se olis aikkaa menny jo jomphaalekumphaale. (Raisi, MOA)

- Pronomenilla muutampi oon singulaarin nominatiivissa sivvuhamu muuan, mitä käytethään tyhää Varengissa (tieto Pykeästä (R), Roskaniemestä (MOA), Annijoesta (MOA) ja Saltjärvestä (MOA). Vokaalirangassa oon kahdenlaista vaihettelluu: Ensistä vaihettelu tyyppii muutamppii ~ muutampia : muutampinna vs. muutamii ~ muutamia : muutaminna, mistä mp-variantti oon tavalinen joka paikkassa muuala ko Varengissa; Beronkalla Vesisaaresta kuitenkin muutampana. Toinen vaihettelu oon vaihettelu a-rangan ja e-rangan välilä, esimerkiksi muutamet vs. muutamet. Se ei ole kuitenkhaan hyvä sannoot, missä mitäki käytethään, molemppii löytyy vähän joka puolelta.

- Pronominin muutampi oon tavalisempi käyttäät indefiniittisessä funksiunissa vestadialektiissa; Varengissa se oon harvinainen, ja sen sijalla käytethään tavalisesti pronominnii joku. Esimerkiksi

Se_om muutampi kätkeny semmosen kattilan missä on rahat juolaan sisällä (Lemmijoki, R)

Kovakoski jo # se kans muutampi paikka (LJ, R)

sen kyl olen luku # mie_sain se kirjan se oli muutampi joka on antoi mulle sen (Pyssyjoki, R)

mutta muutampana vuonna niin se oli < () jo niin ku ylemmääräsesti. (Naavuono, I)

siinä o yksi äijä joka kirjottaa sitä kahe- mie tiä oleksi luku sitä (Annijoki, R)

niinku täs yhtenä yönäkin ni mie heräsin mie sanon sille ni porot oli olthiin tässä täs etupihalla (Pykejä, R)

- Aivan tavalinen muutampi oon tunnetthuun viissaamassa eittäinki Porsangissa. Alf Nilssen-Børsskogila tämä käyttö oon reekelimäinen:

Mahtava olik se kuva, jonka nähthiin net hyvin parisenkymmentä miestä ja vaimoo, jotka muutamana, aurinkoisena iltapäivänä oktooberikuun puolivälissä vuonna 1944 olthiin

saapunheet Kuosuvaaran korkkeimalle lajele. (ANB I)

Vankan, vanhan jäniksen miehet ammuthiin sieltä joltaki lumirinteeltä ja keitettiin muutamassa skierrikössä. (ANB I)

7.6.2 Universaaliset kaikki, koko, molemat, jokhainen, joka, joka ainua, itte kuki ja kumpiki

Universaaliset kvanttoripronomenit oon semmoset pronomenit, millä meinataan koko sitä joukkoo, mikä oon kontekstissa myötä. Niitä oon kaikki, koko, joka, jokhainen, joka ainua, itte kukin/kukanen ja dualiset kumpiki ja molemat. Näistä kaikki, koko ja molemat refereerataan koko joukkhoon tahi koko assisheen, tinkhaan, elläimheen, ihmisheen kokonaisuutena, loput refereerataan jokhaisheen erinänsä.

Esimerkkii kaikki-pronomenista:

Kaikki on tyyhää. (ANB)

Kaikki nämät miehet olthiin tulheet tervheinä takaisin.

Hän näki kaiken sen, mitä hän oli ajatellu päivälä. (ANB)

Piian se on ihminen itte, joka on syypää kaikkheen?

Mie olen sopinu kaikesta Annan Kaisan kans, tietenki! (Aikamatka)

Kuitenki Pekka oli vanhiin kaikista Raisin assuujista.

Meilä oon kaikila sama kieli.

Pronomeni kaikki taippuu niin ko e-rankaiset nomenit tavalisestiki. Ylipuolen esimerkiistä näjemä kuitenkin, ette singulaarin nominatiivii käytethään **etdefineerauksena** (adjektiiviattribuuttina) semmoisenki pääsanansa kansa, mikä oon pluraalin nominatiivissa.

Pronomeni koko oon sillä tavala adjektiivin sorttinen, ette sitä käytethään tyhä nomenifraasin defineerauksena, ei koskhaan omana ittenäisenä fraasina. Tämä nomenifraasi oon tasan singulaarihaamussa. Tähän laihin:

Koko miestokka siirtyi lanton rannale. (ANB)

Met emmä halluu istuut täälä Universiteetin siljola koko päivää!

Sitte mie unheetin koko assiin.

Näjemä, ette koko-pronomeni ei ollenkhaan taivu mutta oon aina samassa haamussa.

Pronomeni molemat oon tasan pluraalissa ja viittaa sitte samhaan aikhaan kahtheen referenttiin:

Sielä oli minun muori ja faari ja molemat sisaret ja veli.

Het olthiin emänän kans molemat nuorina ihmisinä sielä muutamana vuoden kruuvahommissa.

Alattiossa oli iso petäjämettä Alattionjoven molemilla puolila.

7.6.2.1 TABELI: MOLEMAT

Kaasus	Pluraali
Nominatiivi	molemat
Genetiivi	molemiitten ~ molemitten
Partitiivi	molemppii ~ molempia
Essiivi	molempina
Translatiivi	molemiksi
Inessiivi	molemissa
Elatiivi	molemista
Illatiivi	molemphiin
Adessiivi	molemilla
Ablatiivi	molemilta
Allatiivi	molemille(t)

täytyy olla molempaa sorti|a (Roskaniemi, MOA)

ja panhan molemphin päihin (Raisi, MOA)

te häyttä [teidän täytyy] sy|ä molemitten eestä (Raisi, MOA)

no s _ o# kohta ni#ko molemi\sa korvi\sa (Raisi, MOA)

Loppui universaalissii kvanttoripronomeniita saatama käsket kans **distributiivisiksi kvanttoripronomeniiksi**, sillä ko net refereerataan jokhaisheen referentin oshaan erittäin. Sillä net ja niitten referenttisanat oon tasan singulaarihaamussa.

Näistä pronomeni jokhainen ~ joka(i)nen taippuu niin ko nen-loppuiset nomenit muutoinki. Näin:

Jokhainen heistä toivoi, ette sais nähdä omhaiset ja kotipaikan.

Jokhaisella oli tarpeeksi ommiin, raskhaitten ajatusten kans. (ANB)

Kohta jokhaisella oli lehmä, lamphaita, jollaki oli kannoiki ja sika.

Silloin ko pronomeni oon defineerauksena, se oon tavalisempi ette käytethään taipumatonta pronomenii joka. Tähän laihin:

Ei olekhaan joka pojala ommaa rukkoushuonetta siljola!

Se kävi kohta joka kesä meilä niittämässä.

Se näyttää tukkiivan ittensä vähän joka paikkhaan.

Kohta sammaa ko jokhainen ja joka meinaa yhdyspronomeni joka ainua ~ ainoa. Tässä taippuu tyhä jälkimäinen osa eli sana ainua. Näin:

Toiset kyllä senthään kuulthiin joka ainuan sanan. (ANB)

Sielähän se on sitä tyskäläistä täynä joka ainuassa paikassa ympäri. (ANB)

Yhdyspronomeni itte kuki oon vielä enämen distributiivinen. Sitä käytethään tyhä ihmisistä ja silloin, ko meinathanan jokhaista erittäin. Esimerkkii:

Sen saattaa itte kuki ajatella, ette kunka se oon.

Se oon ittensä tapa ittessä kussaki talossa.

Mikko antoi äpylin ittele kulleki lapsele

Molemat osat itte ja kukin taivuthaan, kuki-sanassa taivutethaan sen ensimmäistä ku- eli ke-ossaa, ja sen jälkhiin tullee aina ki.

7.6.2.2 Tabeti: itte kuki

Kaasus	Singulaari
Nominatiivi	itte kuki
Genetiivi	itten kunki/kenenki
Partitiivi	ittee kutaki/ketäki ~ itteä kutaki/ketäki ~ ittiä kutaki/ketäki
Essiivi	ittenä kunaki/kenäki
Translatiivi	ittekse kuksiki/keksiki
Inessiivi	ittessä kussaki/kessäki
Elatiivi	ittestä kustaki/kestäki
Illatiivi	ittheen kuhunki/kehenki
Adessiivi	ittelä kullaki/kelläki
Ablatiivi	itteltä kultaki/keltäki
Allatiivi	ittele kulleki/kelleki

Pronomeni kumpiki meinaa kohta sammaa ko pronomeni molemat. Erona oon, ette ko molemat meinaa kahta refenttii yhdessä, kumpiki fokuseeraa enämen siihen, ette net kaksi referenttii erittäin oon jotaki eli tehdhään jotaki jne. Esimerkkii:

Se pittää kumpiki anttaat toinen toisele.

Kummalaki puolela jokkee oli korkkee vaaranrinnet suojana.

Ihmiset vaiheteltiin tavaraa kummaleki avuksi.

Pronomeni kumpiki taippuu näin:

7.6.2.3 TABELI: kumpiki

Kaasus	Singulaari	Pluraali
Nominatiivi	kumpiki	kummatki
Genetiivi	kummanki	kumppiinki ~ kummittenki
Partitiivi	kumppaaki ~ kumpaaki	kumppiiki ~ kumpiaki
Essiivi	kumpanaki	kumpinaki
Translatiivi	kummaksiki	kummiksiki
Inessiivi	kummassaki	kummissaki
Elatiivi	kummastaki	kummistaki
Illatiivi	kumphaanki	kumphiinki
Adessiivi	kummalaki	kummilaki
Ablatiivi	kummaltaki	kummiltaki
Allatiivi	kummaleki	kummileki

Näjemä ette kumpiki.pronomenin ensiosa kumpi taippuu samala tavala ko kysymäpronomeni kumpi.

7.6.2.4 Universaaliset kvanttoripronomenit dialektiissa

Universaalisissa kvanttoripronomeniissa oon tyhä vähäsen eli ei mithään erotusta dialektiissa.

- Pronomenilla jokhainen oon sivvuhaamu joka(i)nen, mutta se oon harvinainen. Kaksoispronomenin joka ainua rinnala käytethään kaksoispronomennii joka yksi, mutta se oon kuitenkin kohta harvinainen. Esim:

se oli siinä {lohas} se {t^heevee} sai kattoo sitte joka yksi niin kauan se öh yhen {tiiman} toista. (Naavuono, I)

mutta sittet tuli norjalainen joka yksi menne naimiseen norjalaistytären kans täälä (Annijoki, R)

- Kaksoispronomenin itte kuki jälkimäisen osan taivutuksessa oon vaihettelluu. Esimerkiksi te kirjatatta niv vähän itte# kenhe#ki (Raisi, MOA)

- Sen rinnala oon erittäinki Varengissa kaksoispronomeni itte kukanen(ki). Esimerkiksi mie luulen ## ihmiset kattoo sitä ja kotona itte kukanen (Pykejä, R)

mutta kyllä ne laittaa itte kukanenkin mie luulen että laittavat # niin joo (Pykejä, R)

Huomaa kans esimerkin Alattiosta:

- Muutamisti itte-sana saattaa pronomenista vailuutki. Esimerkiksi:

Mie en muista ennää oliko siinä °semmosia kyllä saatto kukanenki muistaa kaikki, (Alattio I)

Monta lohta siitä tuli keneleki (ANB, III, 99.)

20 kerttaa kelleki, Epeneeseri! (TA, Kapteinin joulut)

7.6.3 Kieltopronomenit

Kieltopronomeniksi käskemä tässä semmoissii pronomeniita, mikkä essiinythään tyhä kielttäävissä eli eppäilevissä syntaktiissa. Niitä oon nelje: kukhaan, yksikhään, mikhään ja dualinen kumpikhaan. Pronomeni kukhaan viittaa ylheensä ihmisheen ja pronomenit yksikhään ja mikhään saatethaan viisata sekä ihmishiin ette muihin assiissiin. Mitä käytethään, henkkaa kans vähäsen siitä, missä syntaktisessa funksuunissa pronomeni syntaktiissa oon. Esimerkkii käytöstä:

Sen jälkhiin ei yksikhään ole mithään kuulu Pahasta Amtmanista.

Ei yksikhään ihminen asunu sielä.

Eikö teilä ole yhtäkhään, joka saattais olla opettaajana.

Hän ei löytäny vastausta yhteenkhään näistä kysymyksistä.

Saattaako yksikhään anttaat siihen vastausta?

Eihän sinne uskaltannu kukhaan lapsii panna, ko mitä siitä sitte oltais esivallat ajatelheet.

Siinä met istuma, eikä kukhaan näje meitä.

Mutta ei net silloin senthään kethään tappaanheet.

Kokki ei ollu puhunu kenelekhään tästä keskipäiväruvasta. (ANB)

Ei niistä näyttäny löyttyyvän kenenkhään merkkii.

Heidän kieli ollu mikhään kieli.

Pekkaa ei pidätä mikhään eikä kukhaan.

Tästä ei tule mithään.

Oonko mikhään ihanampi ko kaunis kesäaamu?

Ei Iisakki ajatellu tehdä tätä jotaki milhään konnuudella.

Emmä met aikoneheet mihinkhään.

Ei kumpikhaan vaikuttannu hänheen mithään.

Kumphaankhaan paikhaan ei kuitenkhaan yksikhään heistä vielä olis halunu. (ANB)

Näjemä ette pronomenit kumpikhaan ja yksikhään oon selvästi distributiiviset Net taivuthaan samhaan laihin ko kysymäpronomeni kumpi ja lukusana yksi. Erona oon tyhä enkliitti khAAn, minkä lisähään sannoin kumpi ja yksi pörhään. Pronomenit kukhaan ja mikhään taivuthaan näin:

7.6.3.1 Tabeti: kukhaan, mikhään

Kaasus		
Nominatiivi	kukhaan	mikhään
Genetiivi	kenenkhään	minkhään
Partitiivi	kethään	mithään
Essiivi	kenenäkhään	minhään
Translatiivi	keneksikhään	miksikhään
Inessiivi	kenessäkhään	mishään
Elatiivi	kenestäkhään	misthään
Illatiivi	kenheenkhaan	mihinkhään
Adessiivi	keneläkhään ~ kelhään	milhään
Ablatiivi	keneltäkhään ~ kelthään	milthään
Allatiivi	kenelekhään ~ kelheen	millekhään

Pronomenilla yksikhään oon kuitenkin kans erikoinen partitiivihaamu ythhään, mikä ei ole distrubutiivisesta käytössä, mutta muistelee, ette jotaki ei ollenkhaan ole tahi tapattunnu. Se vastaa kysymyksheen Kunka paljon? eikä kysymyspronomenikysymyksheen.

Mieki ammuin, mutta en tappanu yhthään ihmistä. (ANB)

Meilä ei ole yhthään vettä.

Tässä funksuunissa oon tavalisempi käyttää adverbii vähhääkhään. Esimerkkii:

Mutta met kyllä tiedämä, ettei Pekan muistelukset olheet vähhääkhään jouttaaviita.

Eikö rakkaus ennää merkitte ihmiselle vähhääkhään?

Mie en ymmärä tuosta vähhääkhään.

Sitte matka taas jatkuu, vaikkei kukhaan käsenykhään heitä lähteet minkhään päin. (ANB, I)

Kaunhiisti se uiskenteli virrassa, eikä se näyttäny aikkovan lähteet minkhään. (ANB, III, 49)

Ei se minkhään tuntemattoman voiman rangaistusta ole tämä kurja aika, (ANB I)

Kuosuvaarantakalaisten elämä eli kuolema ei näyttäny olleman minkhään arvoinen kenelekhään (ANB I)

Eikä mihinkhään muuhun maailman voimhaan! (ANB I)

Niitä met emmä löytäiskhään ennää misthään! (ANB I)

siinäki oli jatkunu samanlainen pedagogikki, opetusmalli, joka ei milhään laila olis sopinu näile ihmisille (ANB I)

7.6.3.2 Kieltopronomenit dialektiissa

- Kieltopronominiitten loppusuffiksissa oon semmoinen vaihtelu, ette muutamisti niissä oon h myötä ja muutamisti se vailuu elioon heikomin kuuluvissa. Esimerkiksi kukkaan ~ kukhaan, mishään ~ missään, kethään ~ kettään.

- Muutoin eriliikaisesti kukhaan-pronomenissa oon vaihtelluu. Sisäissii lokaalikaasuksii käytethään tyhä vähän ja niistä ei juuri löydy esimerkkii, tyhä (elatiivi) kestään (Pykejä, R) ja kehenkään (Isovuono, I). Muutoinki esimerkkii oon dialektimateriaalissa vähän. Partitiivi oon joka paikassa kethään ~ kettään, genetiivistä löytyy variantit kenenkhään (Kaivuono, I) ja kenheen (Pykejä, R; Alattio, I). Ulkoiset lokaalikaasukset, mikkä materiaalista löydythään, oon (allatiivi) kelhään ~ kellään (Pykejä, R), (ablatiivi) kelthään (Lemmijoki, R), (allatiivi) kelle(k)kään (Pykejä, R; Vesisaari, R), kelheen ~ kelleen (Naavuono, I; Teno, I) ~ kelhen (Naavuono, Qvigstad).

Alf Nilssen-Børsskog käyttää enniimitten kukhaan-pronomenin pitemppiitä haamui: (genetiivi) kenenkhään, (ablatiivi) keneltäkhään, (allatiivi) kenelekhään.s

- Pronomenin mikhään illatiivila oon dialektiissa kaksi haamuu, pitempi mihinkhään ~ mihinkhän ~ mihinkään ~ mihinkkä (Kaivuono, I; Raisi, MOA; Naavuono, I; Alattio, I; Teno, I; Vesisaari, R; Annijoki, R; Pykejä, R) ja lyhykäisempi minkhään (Alattio, I; Lemmijoki, R; Pyssyjoki, R). Haamu minkhään ~ minkään esiintyy kans yleisesti dialektiissa genetiivin funksuunissa (Isovuono, I; Kaivuono, I; Raisi, MOA; Naavuono, I; Klupu, R; Pyssyjoki, R; Teno, I; Vesisaari, R; Annijoki, R; Pykejä, R).

Alf Nilssen-Børsskog käyttää mikhään-pronomenin illatiivissa sekä pitemppää ette lyhykäisempää haamuu.

7.6.4 Lukumäärän pronomenit

Lukumäärän pronomeniilla meinataan tässä pronomeniita, mikkä muistelhaan, että jotaki oon epävissi määrä, enämen tahi vähemmän, mutta ei tyhä yksi tahi kaikki. Nämät pronomenit oon kuitenkin kaikki siinä mielessä distributiiviset, ette siinä jokhaista joukon jäsentä ajatelhaan erittäin. Niitä ei sitte voi käyttää ainheesta tahi abstraktisannoin kans, mutta tyhä semmoisista referentiistä, mitä saattaa räknätä.

Lukumäärän pronomeniita oon joku, joku harva, muutampi, moni, ussee ~ usea ~ usia ja usheempi ~ useampi ~ usiampi. Näistä joku, harva ja joku harva meinataan, ette joitaki oon kuitenkin relatiivisesti vähän, muutampi ette ei ole paljon mutta kuitenkin enämen ko joku harva, moni, ussee ja usheempi varianttiinsa kans ette joitaki oon kohta paljon. Näin:

Muutamat oon kasvattanheet ohrastaki, ei ollu kyllä monessa talossa mutta juuri jossaki harvassa talossa, usseimilla oli tyhä puteettimaa.

Täälä oon kulkenu usseita suomalaissii ja jokku oon jäänheetki.

Ushein oon niin, ette saattaa vaphaasti valita, halluuko näistä pronomeniista käyttäät singulaari- eli pluraalihaamuu. Aina ei kuitenkaan näin ole. Tässä oon joitaki esimerkkii, joista näjemä tätä vaihettelluu[†].

Niilä pruuks olla joku lehmä. ≠ Niilä pruuks olla jokku lehmät.

Jonku sanan Kreeta saattoi ruijaaki. ~ *Jokku sanat Kreeta saattoi ruijaaki.

Pykeässä oli joitaki isomppii venheitä. ~ *Pykeässä oli jotaki isomppaa venettä.

Harva tietää, kuka Beronka oli. ~ Harvat tiedethään, kuka Beronka oli.

Mie olen ollu Suomessa jonku harvan kerran. ~ Mie olen ollu Suomessa jokku harvat kerrat.

Jollaki harvala oli tyhä yksi kläppi. ~ Joilaki harvoila oli tyhä yksi kläppi.

Muutampi saattoi kohta huonosti ruijaa.* ~ Muutamat saatehiin kohta huonosti ruijaa.

Muutamassa talossa oli sikaki.* ~ Muutamissa taloissa oli sikaki.

Ei se hänen rinnale kyllä moni poika päässy. (ANB) ~ Ei se hänen rinnale kyllä monet pojat pääsheit.

Moni heistä oli uskovainen lästadiolainen. ~ Monet heistä olthiin uskovaiset lästadiolaiset. (ANB)

Se tieto oli heile tarpheelinen monestaki eri syystä. (ANB) ~ Se tieto oli heile tarpheelinen monistaki eri syistä.

Mie olen käyny Ruottissa monta kerttaa. ~ Mie olen käyny Ruottissa monnii kerttoi.

Hän kirjoitti usseetaki rommaanii. ≠ Hän kirjoitti usseitaki rommaaniita.

Sitä tauttii oon ollu usseelaki ihmisellä. ~ Se tauti oon ollu usseilaki ihmisillä.

Usseempi alattiolainen saattaa topata vertä. ~ usseemat alattiolaiset saatethaan topata vertä.

[†] Tähti (*) meinaa, ette syntakti ei ole hyvä, ≠-merkki, ette syntaktit ei ole semanttisesti identtiset.

* Nämät singulaarin esimerkit oon kaksimieliset: Net saatethaan meinata ette usheempi ko yksi eli pari, mutta kans ette joku tunnettu (vrt. indefiniittinen *muutampi*).

Se olis soma saattaat usheempaa kieltä. ~ Se olis soma saattaat usheempii kielii.

Pronomenit joku ja muutampi taivuthaan lukumäärän pronomenina samala tavala ko indefiniittipronomeninaki (katto XXX). Pronomeni harva taippuu samala tavala ko kaksitavvuiset a-nominin muutoinki ja pronomeni moni niin ko kaksitavvuiset konsonanttirangat (katto XXX). Se ei kuitenkaan ole tavalinen käyttäät moni-pronomenin pluraalihaamui.

Pronomeni usheempi ~ useampi ~ usiampi oon haamun jälkhiin pronomenin ussee ~ usea ~ usia komparatiivi, ja se taippuuki niin ko komparatiivi (katto xxx). Merkitys niilä kuitenki oon kohta sama. Pronomenilla oon kans superlatiiviihaamu usseimat, mitä käytethään tyhä pluraalissa. Se sitte meinaa, ette enämen ko puolet koko joukosta kuuluu siihen joukkhoon, mistä jotaki muistelhaan. Esimerkiksi

Usseimat ihmiset haluthaan tulla onneliseksi.

Usseimilla oon jotaki probleemii lasten kansa.

Tämän superlatiivin taivutethaan niin ko superlatiivit muutoinki (katto XXX).

7.6.4.1 Lukumäärän pronomenit dialektiissa

Lukumäärän pronomeniitten haamussa ei ole suurta vaihtelluuta.

- Pronomenilla muutampi oon samanlainen vaihtelu lukumäärän pronomenina ko indefiniittisenäki pronomenina (**katto XXX**). Eli sillä oon singulaarin nominatiivissa haamut muutampi ja muu'an. Näistä muu'an löytyy tyhä Varengista, Annijoesta (MOA), Saltjärvestä (MOA) ja Etelä-Varengista (R, I).

- Pronomenissa ussee oon kahdenlainen vaihtelu. Ensistä sen loppuvokalismissa oon rekelimäinen vaihtelu ussee ~ usea ~ usia. Toiseksi rangasta löytyy Alf Nilssen-Børsskogin ja Terje Aronsenin tektiistä h, esimerkiksi usheet, usheita, usheila. Dialektiista olen löytänyt h:lisen haamun tyhä Isonvuonon litterattiista (usheila).

- Variantti usheempi ~ useampi ~ usiampi ja sen taivutushaamut oon puhheessa paljoo tavalisemmat käytössä ko lyhykäisempi variantti. Singularin nominatiivii ei lykykäisemästä variantista käytetä praktilisesti ollenkhaan, ja muutoinki pluraalihaamut oon tavalisemat ko singulaarihaamut. Sanothaan siis:

heinän aikana nin ne saatto useampi sitte lyyä yhteej. (Annijoki, R)

saimma usiamman # nukkumahuohneen sinne (Pykejä, R)

täällä on ku- kulkenu usseita venäläissii

- Pronomenin moni singulaarihaamut oon käytössä paljon tavalisemat ko pluraalihaamut, vaikka teoriissa net usheimitten olis molemat mahdolliset. Vrt.

em mie muista ennää monia kymmeniä vuosia aikaa. (Alattio, I)

siittä on niim monta kymmentä vuotta aikaa. (Alattio, I)

Pronomenilla oon Varengissa kans "kahdenkertainen" partitiivihaamu, mitä köytethään kielttävissä ja eppäilevissä suyntaktiissa. Esimerkiksi

em mii en tiä onko tässä niim montaa enää jokka puhhuu suomia (Annijoki, R)

mutta nyt kyllä ei ole ennään montaa (Pykejä, R)

Sillä oon Varengissa kans semmoinen variantti, missä rangassa keskuskonsonattiina oon nt, mikä näkky illatiivihaamuista. Esimerkiksi

virsiä ja semmosia # koulussa # että nythän ehän ne montheen vuothien sitä tehny (Py, R)

Pronominin moni partitiivihaamun monta merkitys oon Porsangissa kahdenlainen: Se saattaa – niin ko muissaki dialektiissa – merkitä että jotaki oon kohta paljon, mutt kans että jotaki oon kohta vähän, tyhä muutamppii. Esimerkiksi

me pärjäsimme sillo ne KAKS lehmää ja monta lammasta ['muutampi lammas'] ne söi sielä mettäsä samoja ruokaa ja pärjäsi (Pyssyjoki, R)

Mutta täälä oon väheny niita nuorii ihmissii, se ei ole ko monta ['joku harva'] vielä jolla oon (Pyssyjoki, studentti)

ja katteli sitä monta_aikkaa ['jonkin aikkaa'] (Lemmijoki, R)

met olemma vähä opittu # venäjän monta sannaa ['jonkun sanan'] kyllä (Lemmijoki, R)

ei net ymmärrät net monta sannaa ['monia sannoi'] (Lemmijoki, R)

Samhaan laihin monta-sannaa käyttää Alf Nilssen-Børsskog

Ilta oli jo piminy sen verran ettei ihminen ennää nähny ko monta ['muutaman'] meetterii etheenpäin. (ANB I)

Pyssyjokilaista se ei vielä ollu sunkhaan vienny niin monta ['monnii']. (ANB I)

Børsskog saattaa käyttää kans pronomenin muita kaasushaamui merkityksessä 'joku (harva)':
Monen ['jonkun'] tiiman päästä hän lähti kävelehän ylös Päskeesheen. (ANB, III, 99.)

7.6.5 Kysymäpronomenit kuka ja mikä kvanttoripronomenina

Kysymäpronimiinit kuka ja mikä löydythään erilaisissa konstruktiissa, mikkä meinathan ette joku assii oon ylheisesti tosi tahi tekkee jolleki tasan tahi ette assii tapattuu epäreekelimäisesti ja sattumalla eli oon vähän niin ja näin tahi kans ette assii oon ylheisesti tosi. Tämmöissii konstruktiita oon kuka/mikä tahansa/hyvänsä, kuka/mikä vain, vaikka kuka/mikä, vähän mikäki/kukaki, kuka/mikä koskaki/kunkaki/missäki jne.

Tässä muutamppii esimerkii tämmöisestä käytöstä:

Minun mielestä saapi tulla kuka tahansa/hyvänsä/vain halluu.

Kuka tahansa/hyvänsä/vain saattaa oppiit kainun kieltä.

Kyllä sie saat valita kenen tahansa/hyvänsä/vain halluut.

Missä/Mistä tahansa/hyvänsä/vain saattaa tulla onneliseksi.

Minun isä oli seppä ja teki puusta vaikka mitä.

Mie kyllä rahhaa kiskon vaikka mistä.

Sieltä arkusta löytyi vähän mitäki.

Kainuu saattaa kyllä kirjoittaa vähän milläki mallila.

Het lähdethiin kuka kuhunki ja koskaki ja saathiin sitte ruvaksi mitä mistäki.

Näissä konstruktiissa kysymäpronomenit taivuthaan samhaan laihin ko tavalisissa kysymäsyntaktiissa.

7.6.5.1 Kysymäpronomenit kuka ja mikä kvanttoripronomenina dialektiissa

• Kainun dialektiitten välillä ei ole suurta erotusta siinä, kunka pronomeniita kuka ja mikä käytetään kvanttoripronomenina. Tavalisimat tavat muistella ette joku assii oon tasantekkeevä tahi ylheisesti tosi, oon konsruktiit vaikka mitä/kuka/mihin jne. ja vähän mitäki/missäki/keneleki jne. Nämät löydythään läpi kainulaisdialektiitten. Oikhein tyypilinen kainun dialektiille oon käyttää konstruktiita vähän mitäki/missäki/keneleki. Konstrukti kuka/mikä hyvänsä löytyy tyhä Alf Nilssen-Børsskogin tekstiistä, ja konstrukti kuka/mikä tahansa oon kans kohta harvinainen.

• Suurta määrää ilmoitethaan tavalisesti fraasila vaikka kunka paljon/kauvoin/kauvas jne. Esimerkkii:

se on asunu kuitenkin vaikka kunka kauon (Kaivuono, I)

se makso yheksän kruunua () (net) halvat jauhot () (--) niitä () KAUPPAMIEHI VAIKKA KUNKA PALJON ° (--) () niitä oli pu- (--) joka paikka täynnä (Teno, I)

Alf Nilssen-Børsskog käyttää ”epävissyyden” konstruktiita kuka/mikä/mitä missäki/kelleleki jne. paljon. Muutamista konstruktiissa oon lisävahvistuksena **partikkeli** vain. Esimerkkii:

Kukhaan ei tienny paljon siitä, mitä missäki oli tapattunnu. (ANB)

Odottama-aikkaa kuosuvaarantakalaiset lyhenelthiin kuka kullaki tavala. (ANB)

Mies, poro ja kaikki muuki näilä maila liikkuva elävä oli ylittäny net, mitä vain koskaki aina oli sopinu, (ANB I)

hän muisti pienen perheen, joka nyt saattais olla missä vain hyvänsä. (ANB I)

7.7 Muita pronomiiniita muistuttavii sannoi: sama, eri, muu, toinen, itte

Meilä oon joukko sannoi, joita käytetään yhdenlaisena pronomenina, mutta jotka saattais kans klassifiseerata adjektiiviksi. Tämmöissii oon vertaamisheen käytetyt sanat sama, eri, muu ja toinen. Näistä sana eri oon taipumaton, muut taivuthaan niin ko nomenit muutoinki.

Esimerkkii:

Se oon sama vaimo, joka meile oon varhemin saarnanu kainulaisten ja suomalaisten historiasta.

Mutta oonko se kieli kuitenkin sama?

Eikö se ole kohta sama kieli teillä ja heillä?

Liisassa oon paljon sammaa ko Kreetassaki.

Toisila oli samat ajatukset ko Anmila.

Pekka meni samoila vaattheila fästhiin ko kirkkhoonki.

Het olthiin eri mieltä siitä kysymyksestä.

Mikkä niitten eri maitten nimet olthiin?

Net oon lähtöisin eri paikkakunnista Suomesta.

Liisa oli lähtöisin eri paikasta ko Nilla.

Kaikele muule net olthiin niin ko kokonhansa sokkeet.

Ryssilä oon muu usko ko meilä.

Niin ko monela muulaki, minula oon usko rakkhautheen.

Mie en koskhaan rakasta muita ko sinnuu.

Jos ei tunne toista ihmistä, se oon paras ettei puhukhaan hänestä mithään.

Yksi oli talossa renkinä ja toinen isäntänä.

Toisela pojista oli huonet joven teisela puolela ja teisela pojista teisela puolela.

Toisila oon parempi usko tulleevaisuutheen ko teisila.

Vielä oon sana itte, mitä käytethään paitti refleksiivipnomenina ja sanaliiton itte kukin osana, kans yhdenlaisena vahvistussanana eli kontrasteeraavana sanana ja fokuseeraavana sanana. Silloin ko sen valtasana oon subjektina, itte-sana oon singulaarin nominatiivissa – pluraaliinhan sillä ei olekhaan – ja ilman possessiivisuffiksita. Esimerkkii:

Eihän se ihminen ole syntyny maailmhaan sillä, ette hän sais tehdä vain kaikki mitä hän itte halluis. (ANB)

Itte het laitethiin siitä jonkulaisen kuvan. (ANB)

Itte Sammelihan se siinä!

Ittekhään mie en ole vielä ko kaksikymmentä vuotta vanhaa.

Koira olet sie itte, Perkmarkki, ja itte Perkelet!

Katto sie Sammeli itte!

Met häydymä tehdä jotaki itte!

Isä oon itte kutonu tuon tröijyn.

Jos itte ei viissaa syntaktin subjekthiin mutta johonki toisheen syntaktin jäsenheen, silloin se seissoo samassa kaasuksessa ko valtasana ja siinä oon possessiivisuffiksi, minkä persoona oon sama ko valtasanan persoona. Puhheessa tämä possessiivisuffiksi ushein jääpi poiski.

Esimerkkii:

Emmä met hevosta kyllä nähneet juuri ittessänsä kirkossa. (ANB)

Sinula ittelästi se paksu niska oon!

Het tulthiin eniten siltä alalta, mitä siihen aikhaan käskethiin Kainunmaaksi, ja heitä itteensä käskethiin kainulaisiksi.

Niilä oon tietenki ittelänsä huonet Jovesuussa.

7.7.1.1 Sama, eri, muu, toinen ja itte dialektiissa

Pronominiissa sama, eri, muu, toinen ja itte oon tyhä vähäsen vaihettelluu.

- Sannaa sama käytethään Porsangissa kans adjektiivitten ja adverbiiitten kans. Esimerkkii: kyllä on tullu nii hyvä ni_ette mii käven sama hyvin sillä polvela ko tällä (Pyssyjoki, R)

Samanlaista sama-sanana käyttöö löytyy kans Alf Nilssen Bøsrsskogilta:

Amppujana se on sama hyvä ko se oli ollu silloin ennenki Narvikin tunturilla. (ANB I)

Heidän vaatteet olthiin sama lokaiset ko het itte. (ANB I)

Muissa dialektiissa käytethään tässä funksuunissa vertaamasannaa yhtä. Esim:

yksi niistä () tyttäristä jokka oli yhtä vanha ko mie (Alattio, I)

- Muutamisti kans eri-sannaa saatethaan taivuttaa. Se ei kuitenkaan ole tavalinen mishään. Esim:

ja erityinen lohi erin sorttinen lohi mennee Maskjokheen ku tänne (Teno, I)

mejän täytyy laiturilla vähän erillä lailla se työ (Pykejä, R)

Pronomenit muu käytethään ushein samassa merkityksessä ko eri. Esim:

sitte # sisar mun oli yksi muu sisar altso # raavas sisar jok on kuolu # aikaa jo (Alattio, R)

ei nyt perusteta ennää elämistä # s_o muu # elinkeino nyt (Alattio, R)

sit yks muu parikunta oli vielä (Pyssyjoki, R)

jos niill_on muu # usko ko heillä on (Pykejä, R)

- Pronomeni toinen käytethään tavallisesti tyhä, ko oon kysymys kahdesta. Eli sitä käytethään konstruktiissa yksi – toinen ja toinen – toinen, mikkä ushein oon synonymiset. Esimerkkii:

aivan jatkuvasti teki toinen mitä tahhaa ni aina toisella on jotaki sanomista Pykejä, R)

jos toinen puhhuu kvääni ja toinen norjan kieltä se olis_anne puhhuut # yh&essä sen se olis tullu lapsile helpompi (Pyssyjoki, R)

ko muutamessa pittää puhhuut ja # yksi sannoo lapiksi ja toinen kvääniä (Pyssyjoki, R)

kaks tyärtä sill_oli yks oli kaheksan vuojen vanha ja toinen oli kymmenen vuojen (Pykejä, R)

nyt tullee yks lahko niin se toinen lahko ei menekkään siihen seuhraan ja sillälaila mie luulen että se on menny paljon pilalle nyten että (Pykejä, R)

- Ushein saattaa olla ette toisen olemassaolo selvii tyhä kontekstista:

net tullee se toine väki tuolta öyst Finmarkusta se (Pyssyjoki, R).

- Aina ei ole ole niin, ette pronominiin itte vahvistussanana laitettais perhään possessiivisuffiksin, vaikka se ei refereeraiskhaan syntaktin subjekthiin. Tämä oon kohta tavallisempi ko possessiivisuksin kans. Esimerkkii:

mutta siinä Koutokeinossa juur ittessä mie en muista ennää oliko siinä °semmosia (Alattio, I)

ei ole kiittämistä (epäselvää) kiitos sulle ittellä joo (Pyssyjoki, I)

mutta ittesään siinä lestadi- # ismissä siin_ on kanssa kaks jängiä täällä (Pykejä, R)

Muutamisti näyttää, ette itte oon syntaktissa enämpi adverbina ko pronomenina ja meinaa, ette jotaki tehdhään itte ilman toisten avutta. Esimerkkii:

verkot joov # ne vain tehthin itte kotona (Teno, R)

8 Lukusannoi

Käsitelty 9.11.2011 KIELITINGASSA, ja vielä 15. marsikuuta 2012.

8.1 Kardinaalit

Kainun kielessä, niin ko muissaki kielissä, oon kahdenlaissii lukusannoi, **kardinaaliita** ja **ordinaaliita**. Kardinaalit oon tavaliset pohjalukusanat, ordinaalit muistelhan, ette kunka mones joku oon jossaki oorningissa.

Ordinaalit deriveerathan kardinaaliista, ja sillä net oikeestansa kuuluthaan derivattiopin puolele. Esimerkiksi ordinaalista: (kolme →) (sg.nom. : sg.gen. : sg.part : pl.part. : pl.gen.) kolmas : kolmane/n, kolma/tta, kolmansii/ta, kolmansii/tten. Tässä net kuitenkin käsitelhään lukusannoin alla. (Katto [8.2. Ordinaalit](#).)

Kainun kielen pohjakardinaalit oon: (1–10) yks(i), kaks(i), kolme, nelje ~ neljä, viis(i), kuus(i), seittemen ~ seittemän, kahdeksen ~ kaheksan, yhdeksen ~ yheksän, kymmenen. Net taivuthaan – niin ko ordinaalitki – samala laila luvussa ja kaasuksissa ko muutki nominit. Pluraalihaamut kuitenkin ei ole tavaliset muuta ko sanoista kymmenen (10), sata (100) ja tuhat (1000). (Katto pohjakardinaaliitten taivutuksesta seuraavalla laidala olleeva tabeli.)

Luvut 11–19 haamustethaan näin: pohjakardinaali + toista. Niin ko (11) yks(i)toista, (12) kaks(i)toista, (13) kolmetoista . . . (19) yhdeksentoista ~ yheksäntoista. Nämät luvut taivutethaan siihen laihiin, ette vain pohjakardinaali taippuu, toista pyssyy samana. Niin ko kah(đ)essatoista, kolmessatoista . . . yhdeksessätoista ~ yheksässätoista.

Luvut 20, 30, 40 jne. haamustethaan näin: pohjakardinaali + kymmentä. Niin ko kaksikymmentä, kolmekymmentä, neljekymmentä ~ neljäkymmentä . . . yhdeksenkymmentä ~ yheksänkymmentä. Nämät luvut taivutethaan siihen laihiin, ette molemat osat taivuthaan. Niin ko kah(đ)essakymmenessä, kolmessakymmenessä . . . yhdeksessäkymmenessä ~ yheksässäkymmenessä.

Ko tehdhään lukkui niin ko 23, 35 eli 78, se panhaan vain lukkui perätysten. Niin ko (23) kaksikymmentä kolme, (35) kolmekymmentä viisi, (78) seittemenkymmentä kahdeksen ~ seittemänkymmentä kaheksan. Näissäki sitte molemat osat taivuthaan: kah(đ)essakymmenessä kolmessa, seittemessäkymmenessä kahdeksessa ~ seittemässäkymmenessä kaheksassa.

100 oon kainun kielelä sata. Luvut 200, 300, 400 . . . 900 haamustethaan näin: pohjakardinaali + sattaa (= singulaarin partitiivi lukusanasta sata). Niin ko (200) kaks(i) sattaa, (300) kolme sattaa, (400) nelje sattaa ~ neljä sattaa, (900) yhdeksen sattaa ~ yheksän sattaa. Ko 100-lukkui häyttyy taivuttaat, se taas molemat osat taivuthaan. Niin ko kah(đ)essa sa(đ)assa, kolmessa sa(đ)assa, neljessä sadassa ~ neljässä saassa, yhdeksessä sadassa ~ yheksässä saassa.

Luku tuhat (1000) taippuu vähäsen samhaan laihiin ko ordinaalit. Eli sillä oon seuraavat rangat: (sg.nom.) tuhat, (sg.gen.) tuhane/n, (sg.part.) tuhat/ta, (pl.nom.) tuhane/t, (pl. gen.) tuhanss/ii/tten ~ tuhans/i/tten, (pl.part.) tuhanss/ii/ta ~ tuhans/i/a. (Sanan tuhat taipumisesta katto kans laidat [6.3. Kaasukset](#) ja [6.4. Pluraalinen nominitaivutus](#).)